„Mai fiind ca nefiind"

SIMBIOZE

Revistă blogosferică lunară de ariergardă spirituală, fără frontiere, editată sub egida ONG Virtual ImpEx

Numărul 5 (mai 2026)

REDACȚIA:

Director onorific:
Nicolae Mareș

Redactor șef:
Marian Ilie

Redactor șef adjunct:
Petre Cichirdan

Secretar de redacție:
Genovel-Florentin Frățilă

Seniori editori:
Nicolae Georgescu
Constantin Ionescu Târgoviște
Constantin Lupeanu
Nicolae Mareș

Colegiul redacțional:
Gabriela Banu
Mihai Batog-Bujeniță
Irina-Ana Drobot
Mirela Dumitru-Savin
Mircea Lungu
Raluca Maftei
Victoria Milescu

Corespondenți:
Tuğrul Keskin (Turcia)
Claudia Napoli (SUA)
Relly Maria Niculescu
George D. Piteș
Cai Qing (China)

Adresa redacției:
Sat Pitaru, com. Potlogi, jud. Dâmbovița

ISSN 3120 – 1261
ISSN-L 3120 – 1261

Email:
revista.simbioze@gmail.com



Întreaga răspundere pentru conținutul articolelor revine autorilor.

Reproducerea oricărui articol se face numai cu acordul autorului şi precizarea sursei.

EDITORIAL



Marian ILIE

Aşadar, mergem mai departe, încurajaţi fiind şi de ecourile paşilor făcuţi până acum, între care ţin să-l menţionez pe acela de a-l fi cooptat alături de noi pe Nichita, iniţiatorul Fundaţiei Culturale DLN – **D**acii **L**iberi şi **N**emuritori (a se vedea tuşeul alăturat) – pe care sperăm să o revigorăm, în contextele conturate în jurul proiectului privind Columna şi al dezbaterilor pe tema originii limbii române.

A mai trecut o lună, în care timpul n-a fost prea îngăduitor cu noi, implicându-ne într-o serie de manifestări cultural-literare de anvergură, între care Gala Festivalului de Poezie „Nichita Stănescu“ de la Getafe (Spania), unde trei dintre membrii colegiului nostru redacţional (Victoria Milescu, George Piteş şi subsemnatul) s-au numărat printre laureaţi şi despre care relatăm detalii în numărul de faţă.

A mai fost o interesantă întâlnire cu poezia şi folclorul la Nucşoara organizată de poeta Mona Vâlceanu, la care împreună cu eminescologul Nicolae Georgescu şi alţi confraţi din Cenaclul *Arenei literare* am avut plăcuta surpriză de a fi primiţi, într-o sală plină, de aproape 100 de copii şi elevi din ciclurile primare dintr-un ansamblu local de cântece şi dansuri populare şi încă mult peste atâţia săteni.

În sfârşit, eu personal am participat ca invitat la Festivalul „Chindiile de poezie de la Salihli“ organizat de corespondentul nostru din Turcia poetul Tuğrul Keskin, despre care voi relata în numărul pe luna iunie – nu însă fără a menţiona plăcuta surpriză de a fi recitat două din poemele mele în faţa unei săli de peste 500 de locuri, arhiplină.

Mergem aşadar înainte, operând pe parcurs micile retuşuri impuse de situaţie, ţinând aprinse făcliile ce jalonează proiectele în care ne-am angajat, între care cel al Columnei şi cel al originii limbii române sunt definitorii; în contextual actual în care valul euroatlantist pare a tinde să ne şteargă orice urmă de identitate ca popor între popoarele Europei şi ale lumii, ne vom strădui să apărăm românismul şi să-i promovăm valorile.

Tuşeu e-MI

*Întrucât la rubrica dedicată Columnei am menţionat Fundaţia Culturală DLN, se cuvine să facem precizarea că iniţiator al acestei fundaţii a fost Nichita Stănescu, întru cinstirea **D**acilor **L**iberi şi **N**emuritori*

Nichita şi Dacii Liberi

Ideea a fost a lui Nichita Stănescu şi datează din iarna lui 1970. Este vorba de o întâmplare anume din mediile noastre.

Pentru că se întâlnise în seara aceea la atelierul meu, pe lângă mulţi scriitori care îl adorau, Fănuş Neagu,

Gheorghe Pituţ, Mircea Micu, Marin Tarangul, Grigore Arbore, Teodor Pâcă şi cu marele critic Ion Frunzetti, mare personalitate culturală – ce tocmai îmi dedicase la Radio România Cultural un eseu foarte elogios, cu trimiteri la Herodot, Maramureş şi Dacii Liberi, Nichita a decretat naşterea a două evenimente: SIRFA, adică S*ocietatea Internaţională Filantropică* – şi atenţie că este vorba de un mic agramatism deliberat – *în vederea Renaşterii Femeii prin Artă*, aşa s-a numit ea de la început şi a doua – incitat de Ion Frunzetti – *Fundaţia Culturală Română DLN*, adică *Dacii Liberi şi Nemuritori*.

Ambele Fundaţii au luat fiinţă, prin Decretul surprinzător, memorabil şi antologic al lui Nichita Stănescu, în acea seară din 1970.

Revista *Simbioze* nr. 4/2026, ***Taifas Ben Todică – Mihai Bandac***

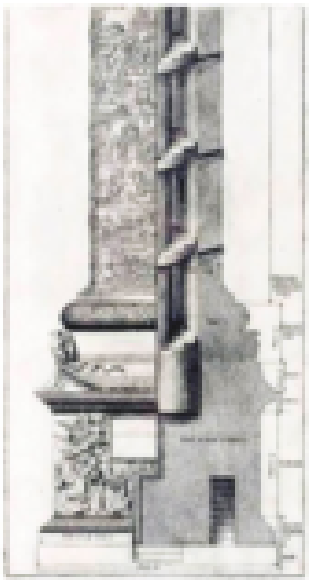
COLUMNA

COLUMNA, COLUMNA

Aşadar, mergem înainte, cu toate pânzele sus! Cum promiteam în numărul trecut, m-am adresat Maestrului Mihai Bandac, de la care am primit un răspuns mai mult decât încurajator. Am aflat astfel că la Parlamentul României s-ar fi depus un proiect legat de Columnă, de care s-au ocupat în mod nemijlocit Maestrul Dorel Vişan şi regretatul artist Dumitru Fărcaş. A trecut ceva timp de atunci, dar pentru noi este încă un imbold să ne continuăm demersurile – şi o vom face, mai ales că, în paralel cu această adevărată aventură a certificării identităţii ca popor, am declanşat şi o dezbatere pe tema identitatii noastre lingvistice. Greu de luptat pe două fronturi pentru aceeaşi cauză, când cei ce ar trebui să ne fie strategi par a fi capitulat necondiţionat, unii înrolându-se de la bun început în tabăra adversă.

Sper să găsim argumente, în aşa fel încât să nu înclinăm steagul. În primul rând va trebui să dăm de urma proiectului depus la Parlament de cei doi ilustri maeştri ardeleni, prin Fundaţia Culturală DLN, cooptând în cercul nostru noi sprijinitori. Până una-alta păşim înainte cu noi detalii tehnice despre Columna lui Traian – cum am precizat deja, preluate din albumul pregătit de Multianus, disciplolul lui Rafael Sanzio, în care cele 130 de metope sunt însoţite de comentarii ale lui Ciaconus Hispanus, prezente, alături de copii ale metopelor, prin multe muzee şi biblioteci ale lumii.

Ele sunt prezente şi în albumul din care ne inspirăm noi, oferit cu dedicaţie, cu acordul Papei, de Giacomo di Rosi Regelui Franţei şi Navarei Ludovic al XIV-lea.



Baza Columnei are diametrul de
12⅛ picioare diametru.

Baza plintei:
5½ picioare înălţime,
17 picioare diametru.

Exteriorul:
2½ picioare înălţime

Cornişa:
1 picior şi 5 uncii înălţime

Piedestalul:
10¼ picioare înălţime
18 picioare, 4 uncii şi 2 minute diametru

Baza piedestalului:
2 picioare, 4 uncii şi 2 minute înălţime
20⅔ picioare şi 2 minute diametru

Plinta de fundaţie:
2 picioare şi 1 uncie înălţime
21 picioare diametru.



TROFEE

Ciaccone vrea ca acestea să fie trofeele Dacilor şi Sarmaţilor, să fie armura, şi platoşa sarmatică, făcută din solzi de bronz şi care se regăsesc în medaliile lui M. Aurelio, şi lui Septimius Severus, cu trofeul Sarmaţilor şi Germanilor.

Aceştia au fost Sarmaţii europeni mutaţi la graniţa Daciei, aceia care în primul război au luptat contra lui Traian, după rămânând uniţi au urmărit soldaţii Romei contra Daciei. Cum se vede şi în figurile de pe Columnă. Traian nu a fost supranumit Sarmaticul, nici învingătorul Sarmaţilor, şi nu se regăseşte în inscripţii, nici in medalii.

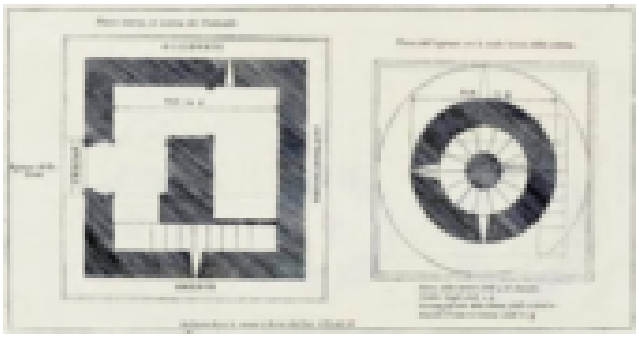
Gii. Iacomo Rossi imaginea Romei în pace cu Pr. lui S.P.



TROFEE

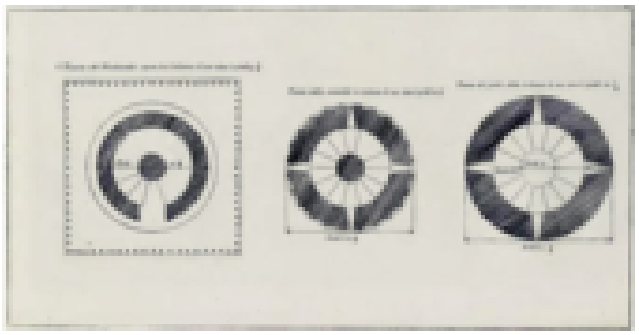
Se prezintă trofeele sculptate pe toate cele 4 laturi ale piedestalului, în care se văd arcuri, tolbe, berbeci, scuturi, coifuri, platoşe, veste barbare, vexile, dragoni, trompete şi alte arme. Este de notat faptul că insigna cu Acvila Romană se află în cele 4 laturi ale bazei pentru glorie şi

ornament triumfal, aşezat deasupra trofeelor, nefiind probabilă părerea lui Ciaccone de la numerele 8 şi 9 care cu ţin cu ghearele firele ghirlandelor de stejar ca să formeze coroana civică, şi coroana de dafin cu cealaltă ghirlandă superioară a cilindrului, mai apoi ambele modele fiind puse pentru ornament printre medalii.



Schiţa internă şi externă a piedestalului.
OCCIDENT [Vest, stânga] – 14½ picioare. Poarta de intrare, MIAZĂZI [Sud, jos], MIAZĂNOAPTE [Nord, sus ORIENT [Est.eapta]

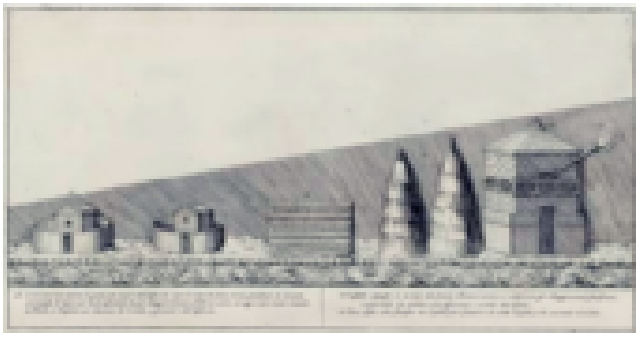
Schiţa intrării cu scara în spirală a Columnei.
12⅛ picioare
2 picioare şi 4 minute, 3 picioare, 2½ picioare
Interiorul spiralei: 3 picioare diametru.
Trepte: 2½ picioare lungime.
Grosimea fusului Columnei: 2 picioare şi 4 minute.
Diametrul întregii Columne: 12⅛ picioare.



Schiţa piedestalului deasupra Columnei,
9⅛ picioare diametru.

Schiţa din vârful Columnei, 10½ picioare diametru.

Schiţa bazei Columnei, rază 12⅛ picioare.



16-17. Magazii de grâu şi proviziile Armatei deasupra coastelor râului Drava fortificări pe îngrădiri.

18. Grămezi de lemn pentru fortificaţii şi locuinţe, pentru fabricarea de poduri, căruţe şi pentru gătirea hranei.

19. Fân pentru hrana cailor şi fier pentru armată.

20. Castele dispuse pe râpele râului Dravo, în timp ce se construiesc casele, fortificaţiile, păzite de către soldaţi pentru a asigura pe cei în viaţă în faţa inamicilor.

21. Figuri postate la ferestrele Castelelor, pentru a descoperi noaptea capcanele, şi raidurile inamice.

PURUREA EMINESCU



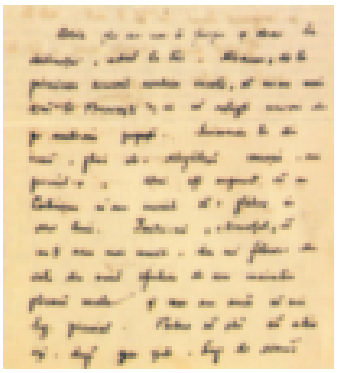
Nicolae GEORGESCU

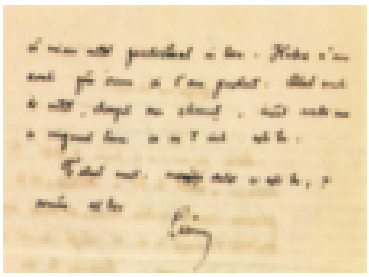
(Continuare din nr.4)

CHEMAREA MĂRII
EMINESCU ÎN DOBROGEA

Secrete ştiute, secrete neştiute încă

Revenind la drumul spre mare, pe 11 iunie 1882 (datarea ne aparţine, vezi mai jos) poetul îi scrie iarăşi Veronicăi Micle: *„Astăzi plec din nou la Giurgiu şi de-aici la destinaţie, adică la băi. De aceea, de la primirea scrisorii acesteia încolo, să nu-mi mai scrii la Bucureşti, ci să aştepţi scrisori de pe unde-oi poposi. Iartă-mă, Momoţi, că nu-ţi scriu mai mult, dar mă folosesc de cele din urmă sferturi de ceas înaintea plecării mele şi mai am încă să-mi leg piciorul. Trebuie să ştii că abia azi, după 10 zile, bag de seamă că mi-am uitat pardesiul în tren.“* (nr. 68. p. 311, datată de Veronica: *„sfârşitul lui iunie 1882“*).





Reţinem expresia *„de pe unde voi poposi“*, şi anticipăm rezultatul acestei investigaţii documentare: se plimbă foarte mult Eminescu în această vacanţă din vara lui 1882, ajunge nu numai la Balta Albă, dar şi în mai multe locuri din Dobrogea, şi peste Dunăre, la Rusciuc.

Aşadar, la 4 iunie scria că a fost la Giurgiu de marţi seara până astăzi (4 iunie cade într-o vineri, deci a stat miercuri şi joi acolo). La 6 iunie scrie că trebuie să plece la băi – iar acum, în scrisoarea nr. 68 datată de Veronica Micle „sfârşitul lui iunie 1882“, o anunţă că aşteaptă trenul şi că acum 10 zile a pierdut pardesiul. Am putea data aritmetic această scrisoare, după afirmaţiile de mai sus, *14 iunie*; dar vom vedea că este vorba de *11*. Următoarea scrisoare din colecţie, cea cu nr. 63, este datată de poet Constanţa 20 iunie, iar Veronica Micle adnotează: 24 iunie 1882 (probabil, data primirii – deşi e greu de presupus că o scrisoare de la Constanţa la Iaşi face 4 zile). Ea începe astfel: *„Scrisoarea mea din 17 vei fi primit-o cred“*. Întrebare firească: ce este cu scrisoarea din *17*? – Lipseşte din volum.

Dar de această scrisoare se leagă un lung şir de evenimente, culturale şi nu numai. Dintr-o „precizare“ a directorului Editurii Polirom. d. Silviu Lupescu, publicată în *Adevărul literar şi artistic* din 4 iulie 2000 (în chip de replică indirectă la o alocuţiune a noastră din 15 iunie acelaşi an, de la Muzeul Literaturii Române, în care ceream dreptul de a vedea pe viu documentele editate şi ne întrebam tocmai despre scrisoarea lui Eminescu din 17 iunie 1882 către Veronica Micle) – înţelegem că, deşi se află în pachetul doamnei Christina Zarifopol-Illias, această scrisoare nu a fost publicată în carte pentru că nu era inedită, subtitlul cărţii fiind exact acesta: „Corespondenţă inedită“. „Precizarea“ n-a făcut decât să neliniştească, pentru că nu este de imaginat că editoarea de azi, sau aşa-zişii consilieri ai dânsei, cunoaşte (cunosc) toate scrisorile publicate până acum din acest „epistolar“, ca să ştie sigur ce este inedit şi ce este editat. Dacă a avut ca singur ghid volumul al XVI-lea din ediţia academică, de pildă, dânsa poate fi sigură că şi acesta este incomplet – sau, lucru mult mai important, recopiază adesea scrisori tipărite fără a se şti unde a rămas originalul lor. Or, întrebarea care se pune iarăşi de la sine este dacă o scrisoare tipărită este sau nu o scrisoare inedită?! Iată, de pildă, cazul acesteia, din 17 iunie (datată de poet Constanţa, 16 iunie 188). Ea a fost publicată, împreună cu facsimilul, de către Augustin Z.N. Pop mai întâi în revista *Tomis*, din

Constanţa, septembrie 1969, apoi în cărţile sale dedicate lui Eminescu. În aceeaşi revistă, ianuarie 1971, Augustin Z.N. Pop publică, tot cu facsimil, o scrisoare a Veronicăi Micle către Eminescu, pe care, reluând-o în ediţia sa *Corespondenţă Veronica Micle* (Editura Dacia, 1979), o adnotează prompt: *„Originalul în Arhiva Ambasador Grigorcea (Italia).“* Aşadar, două scrisori din această arhivă, despre care doamna Cristina Zarifopol-Illias scrie negru pe alb că „a fost depozitată într-un loc sigur“ şi sugerează că în discuţie intră o bancă din Elveţia cu seifuri, se ştie, inexpugnabile – au fost văzute, fotografiate, publicate de către Augustin Z.N. Pop în 1969 şi 1971. Ciudat este că nici una dintre ele nu este corect datată. Tocmai de aceea ar fi fost necesar originalul – chiar dacă proprietarii de azi nu pot să explice prin ce împrejurări a ajuns la neobositul eminescolog Augustin Z.N. Pop. Se ştie bine că G.T. Kirileanu cunoştea aceste scrisori, că în anii ’40 ele au fost înmânate ambasadorului în România, la Iaşi, de către deţinătoarea lor din România. Este posibil ca în timpul acestui transfer către occident, sau înainte de a fi fost sigilat plicul cu panglică albastră, sau imediat ce s-a desigilat pentru a se vedea ce conţine – ambasadorul şi consilierii săi (diplomaţi, cei mai mulţi) să fi permis accesul, să fi avut chiar intenţia de a face public darul.

Nu insistăm, dar revenirea la scrisoarea lui Eminescu de la mare se impune, tocmai pentru că Augustin Z.N. Pop o datează cu un an mai devreme, 16 iunie 1881, şi susţine, în toate locurile unde o republică, acest an pentru vizita lui Eminescu la Constanţa. Au fost câteva polemici pe această temă, scepticii mergând până acolo încât nu au mai crezut în document. Evident că astăzi lucrurile s-au clarificat, prin publicarea unei serii întregi de scrisori pe aceeaşi temă. Până acum, însă, lucrurile sunt istorie – şi istoria are dreptul ei la existenţă prin documente sau prin raţionament. Domnul D. Vatamaniuc, editorul ziaristicii lui Eminescu, a constatat că în 1881, la 16 iunie, poetul nu putea lipsi din redacţia *Timpului*, fiind antrenat în polemici personale foarte importante – şi a dedus, deci, că anul mării trebuie să fie 1882, când, iarăşi prin deducţie logică, editorul a concluzionat că redactorul de la *Timpul* putea să lipsească pentru că foaia conservatoare se zbătea cam placid în căldura verii. Iarăşi „scepticii“ au revenit, iarăşi s-a interogat ziarul *Timpul*: proba materială nu s-a făcut nici până azi. Facsimilul publicat de Augustin Z.N. Pop are ultima cifră a anului lipsă, la început apărând, în revista *Tomis*, 16 iunie 188 – iar apoi, în cărţi, anul fiind întregit: 1881 (fără a se putea şti, dintr-o fotografie, cum s-a făcut întregirea). Redactorul şef al revistei constănţene a intervenit, şi el, în discuţie depunând mărturie că anul a fost 1881 iar în tipografie nu s-a imprimat ultima cifră. Iată de ce ajutor ar fi fost editarea, în albumul de faţă, în culorile atât de atrăgătoare, a textului original a acestei atât de mult discutate scrisori eminesciene, care pusese la îndoială, la un moment dat, flerul de editor al ziaristicii eminesciene în ceea ce-l priveşte pe domnul D. Vatamaniuc – şi care, acum, îl validează atât de sigur: doar prin deducţie, însă, pentru că material scris nu există.

Ar merita să citäm mai amplu din această scrisoare a lui Eminescu, dar ne împiedică, poftim, tot lipsa documentului original. Avem această frază: *„O să mă întrebi ce efect mi-a făcut marea pe care o văd pentru întâia oară?“* Ştim noi dacă aici este sau nu este o virgulă după marea? Dacă este virgulă, rezultă că el vede pentru prima oară această mare, Marea Neagră. E firesc să fi văzut alte mări cât a fost în Germania. De aceea, bine ar fi ca Editura Polirom să se îndure de noi şi să publice într-un facsimil corect şi această scrisoare, chiar dacă susţine că nu e inedită. Iată ce lucruri frumoase îi mai spune poetul Veronicăi Micle: *„De abia de două zile aici, n-am văzut-o în toate feţele, căci ea e schimbăcioasă la culoare şi în mişcări, de unde unii autori o comportă cu o femeie (...) O terasă pe ţărmul înalt dă o frumoasă privelişte pe toată întinderea mării şi când luna e deasupra apei, ea aruncă un plein de lucire slabă care pluteşte pe-o parte a apei. Restul rămâne în întuneric, şi noaptea marea îşi merită numele ei de neagră“* (pare-se, totuşi, că are în vedere numai Marea Neagră pe care o vede prima dată).

Cu toate că a fost publicată în facsimil de atâtea şi atâtea ori, această scrisoare nu a fost argument suficient pentru a convinge că Eminescu a fost la Constanţa. Neîncrederea a însoţit, repetäm, şi flerul de editor al domnului D. Vatamaniuc – deci, implicit, a pus la îndoială paternitatea eminesciană a textelor selectate pentru ediţia academică, într-un timp s-a vorbit chiar de „minarism“ – şi încurcătura s-ar rezolva repede odată cu apariţia documentului. Statuia poetului, ridicată de Oscar Han la Constanţa, a iscat încă de la inaugurare întrebări pe la colţuri dacă omagiază prezenţa poetului aici, sau numai marea din opera sa. Încă o dată, s-a dovedit că tradiţia, care păstra în amintire un drum al lui Eminescu la mare,

a avut dreptate: când documentele scrise lipsesc, se pot suplini fie prin raţionament – cu condiţia să fie foarte strâns – fie prin tradiţia orală, acolo unde există. Augustin Z.N. Pop n-a ştiut data exactă, dar a avut în principiu dreptate: *„împăratul poeziei româneşti a cunoscut astfel marea noastră, s-a cufundat în valurile ei a trăit în Constanţa şirag de zile – şi paşii lui, pe urmele sciţilor, călcând tăcut urma tălpilor lui Ovidiu, pe-ale negustorilor genovezi şi ostaşilor lui Mircea Voievod, i-au sanctificat uliţele, malurile.“* (*Pe urmele lui Eminescu*, p. 259).

Document şi raţionament

Interesant este începutul acestei scrisori, cu aceste informaţii: *„Iartă-mă că nu ţi-am scris de atâta timp, dar am întârziat la Giurgiu, la Costinescu, unde am scăpat o dată vaporul, care trece decât de trei ori pe săptămână, şi am venit aici unde poşta nu pleacă în toate zilele. Am venit ieri şi am făcut deja două băi de mare care promit a-mi face mult bine, deşi pe aici e frig şi apa mării nu e destul de caldă pentru băi.“* Când ai o dată, 16 iunie, şi informaţii de acest fel, că vaporul trece prin Giurgiu de trei ori pe săptămână, eşti tentat să încerci fixarea anului cu metode externe. În cartea noastră: *Cercul strâmt. Arta de a trăi pe vremea lui Eminescu* (1995) am făcut acest lucru studiind mersul trenurilor şi mersul vapoarelor – rezultatul final fiind, din perspectiva scrisorilor publicate acum, destul de exact. Noi demonstram că poetul a mers la mare în 1882, şi anume la o zi sau două după ce se schimbă mersul vapoarelor (intră în uz orarul de vară). Vaporul de Cernavodă trecea prin Giurgiu lunea, miercurea şi sâmbăta la ora 11 – iar de la 8 iunie trece cu o oră mai devreme, la 10. Trenul de Bucureşti ajungea la Giurgiu la ora 9.25, aşadar era timp de îmbarcat pe vapor (două ore fără un sfert) – numai că cele două companii, a vapoarelor şi a căilor ferate, nu-şi coordonează plecările: trenul rămâne neschimbat iar „batelul“ trece cu o oră mai devreme, rămâne doar o oră fără un sfert între ele – şi asta, numai pentru cine ştie orarele. Concluzionam: *„Decalajul de o oră l-a făcut să întârzie la vapor sâmbătă, 12 iunie, şi să-şi petreacă două zile la Giurgiu, până luni, 14 iunie, când va prinde cursa următoare“*. Iată că azi ipoteza se confirmă prin scrisoarea următoare a poetului, cea din 24 iunie: *„Tare eşti tu prăpăstioasă. Se-nţelege că-ţi cer de o mie de ori iertare că nu ţi-am scris din Giurgiu, deşi am sosit acolo ca azi, şi ca mâni era să plec. Mâni plec la vapor, dar am venit, în urma unei informaţii greşite, c-un ceas mai târziu, şi astfel am pierdut câteva zile la Giurgiu, despre care nici nu ştiam c-o să le petrec acolo, ca să pot primi un răspuns de la tine.“* (Nr. 64, p. 294).



Într-adevăr, scenariul pe care l-am construit în 1995 se adevereşte, cu o singură deosebire: noi presupuneam că poetul a plecat din Bucureşti dimineaţa, cu trenul de 7.30, care ajungea la Giurgiu la 9.30. Iată că el plecase cu o zi mai înainte, vineri 11 iunie. Mersul vapoarelor nu prea se publică în *Timpul*, totuşi, numărul din 10 iunie şi cel din 11 iunie îl conţin, şi acolo este trecută ora 10 pentru plecarea din Giurgiu (s-a consemnat trecerea la mersul de vară corect!). Presupuneam, în cartea amintită, că Eminescu însuşi roagă să se publice tabelul (sau că redactorii au această convenţie între ei) – şi nu mai are timp, sau uită să se uite pe ultima pagină a ziarului pe care-l uită în buzunar, sau pierde pur şi simplu ziarul.. Aveam în vedere o situaţie pur ipotetică, gândindu-ne la firea preocupată (ca să nu zicem distrată) a poetului. Se confirmă, iată trista realitate că Eminescu îşi uitase nu numai ziarul, dar şi pardesiul în tren, pe 4 iunie, când fusese la Giurgiu după banii lui Costinescu. Poate că în buzunarul pardesiului avusese notat buclucaşul mers al vapoarelor care, schimbându-se, l-a ţinut trei zile pe loc.

Scrisoarea nr. 68 trebuie, oricum, datată 11 iunie 1882, data când poetul pleacă din Bucureşti. (*„Astăzi plec din nou la Giurgiu şi de aici la destinaţie, adecă la băi...“*) A plecat din Bucureşti vineri, pe 11 iunie, a pierdut vaporul de sâmbătă, 12 iunie, ajungând în port cu o oră mai târziu, iar cursa următoare spre Constanţa era abia luni, 14 iunie: a luat-o, ajungând la destinaţie pe 15 iunie de vreme ce scrie pe 16: *„Am venit ieri şi am făcut deja două băi...“* Vaporul făcea escală la Cernavodă, oferind alternativa continuării drumului pe fluviu prin Galaţi -Tulcea – sau pe uscat, pe calea ferată. Mai mult ca sigur poetul s-a opărit la Cernavodă o zi şi a urmat drumul pe calea ferată. Era foarte interesat de cum arată această cale ferată despre răscumpărarea căreia scrisese atât de mult în

ziar. Este posibil însă, şi alt scenariu: oprirea la Brăila, la fratele său Matei, care putea să-i pună la dispoziţie un mijloc de transport (o căruţă militară, de pildă). Ştirile de peste o lună, din ziarul *Timpul*, şi descrierile unor evenimente de pe lângă Cernavodă, tot de acolo, cu pană eminesciană, ne fac să admitem prezenţa fizică a poetului în zonă, fie cu ajutorul lui Matei – deci revenind de la Brăilă pe acest drum spre Constanţa – fie lăsând vaporul, plimbându-se, şi luând a doua zi trenul din Cernavodă.

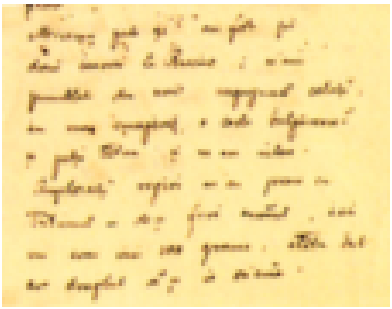
Nu vrem, desigur, să demonstrăm prin aceste coincidenţe nimic mai mult decât că raţionamentul poate suplini, uneori, documentul.

Cât despre firea distrată a lui Eminescu, este locul să amintim aici că poetul venea după o primăvară polemică foarte grea, după o iarnă polemică de asemenea – şi se simţea obosit. Curios este că el însuşi îşi ştia „măsura“, ca să zicem aşa: ştia că are nevoie de şase luni de zile ca să-şi revină complet, de câteva ori îi spune Veronicăi Micle de acest interval. În 1883, la 1 iulie, va cădea cu adevărat – şi în ianuarie 1884 îşi va reveni: cele şase luni de însănătoşire s-au împlinit. Acum, în 1882, el va pierde direcţia *Timpului*, dar mai ales va pierde o polemică de presă cu *Romanul*, va trebui să răspundă, semnând cu numele întreg, unui pamflet al lui N. Xenopol (reverberat în *Literatorul* cu ajutorinţa inconştientă, poate, a Veronicăi Micle – sau, dacă nu inconştientă, oricum nevinovată, adică nu-şi dădea seama ce se întâmplă între bărbaţi).

Recurs la „Viaţa de apoi“

Se vede treaba, totuşi, că trecerea vaporului prin Giurgiu nu era un eveniment deosebit, cum ar fi, de pildă, sosirea diligenţei într-un orăşel din Vestul sălbatic. S-a petrecut pe neobservate, fără strigăte şi sirene care să-l alerteze pe poet.

Stând două zile pline în oraşul tinereţii sale actoriceşti, Eminescu n-a folosit prilejul, cum credea Augustin Z.N. Pop, să treacă Dunărea la Rusciuc (în amintita scrisoare editată de el se compară, într-adevăr, Constanţa cu Rusciucul). Nu acum, ci săptămâna trecută, pe 4 iunie, făcuse acest drum, pe care i-l descrie pe scurt Veronicăi Micle: *„Miercuri peste zi am fost pe două ceasuri la Rusciuc; m-am preumblat din nou împrejurul cetăţii, am mai cumpărat o carte bulgărească şi puţin tutun şi m-am întors. Amploaiaţii regiei m-au prins cu tutunul – deşi fără cuvânt, căci nu erau nici 100 grame, atâta cât are dreptul să ia oricine. Se-nţelege că, fiind în dreptul meu, au trebuit să mi-l dea îndărăt.“* (Nr. 61, p. 284).



Bănuim că Augustin Z.N. Pop a văzut şi scrisorile din jurul celei pe care a publicat-o, a reţinut amănuntul cu vizitarea Rusciucului – şi l-a plasat în context logic-narativ, ca o presupunere firească, neavând dreptul sau răgazul să publice documentul. Istoria acestui pachet de epistole închise într-un seif de bancă elveţiană este cel puţin ciudată: ori cineva le vizita din când în când şi mai lua câte o informaţie de acolo, ori au fost copiate, poate chiar fotografiate, înainte de a fi încredinţate depozitului extern. Aceste scrisori sunt adevărate dări de seamă, în care Eminescu rezumă aproape zi cu zi ce face: când se află în concediu el îi scrie, într-adevăr, des Veronicăi Micle, cum vrea ea (care îi explică de mai multe ori că vrea să-i scrie mult, ca să ştie că se gândeşte mult timp la ea, cel puţin timpul cât îi scrie). În aceeaşi scrisoare din 4 iunie el continuă: *„Nu ştiu încă când o să plec, ba la drept vorbind nici nu ştiu măcar unde. În orice caz însă îţi voi scrie şi am speranţa să pot veni şi la Iaşi. Dar: vorba ta: nu mai făgăduiesc nimic.“* (Idem, ibidem). Din păcate, el nu scrie atât de des precum „făgăduieşte“, totuşi – sau poate nu i s-au păstrat scrisorile, ori nu s-au dat încă publicităţii. Cât despre ea, „vorba ei“ cam lipseşte din această perioadă: o singură scrisoare, cea din 1 iunie 1882, i se păstrează.

Ne preocupă, însă, o coincidenţă – la fel de ciudată ca toate coincidenţele ce-l privesc pe Eminescu: ai zice că un spion stă pe urmele lui şi aranjează lucrurile simbolic imediat după o acţiune mai interesantă. Iată: exact când calcă pe pământ bulgăresc (nu se ştie, totuşi, a câta oară; pare familiarizat cu locurile) – Al. Macedonski îl face, în *Literatorul*, bulgar de origine.

Poemul *Viaţa de apoi*, de Al. Macedonski, se publică în *Literatorul* , luna iunie 1882. Editorul lui Macedonski, Adrian Marino, dă textul cu litere mici în notele la *Noaptea de februarie* (vol. 2, p. 257-258) şi croşetează un vers şi câteva note ale lui Macedonski, astfel că devine, practic, imposibil de refăcut relaţia – polemică, desigur! – dintre text şi context.

Asta este! Arhive, ediţii, antologii: toate sunt făcute de mână omenească şi fiecare în parte trebuie să ascundă ceva: *Viaţa de apoi* de Al. Macedonski n-ar trebui, însă, ascunsă în notele la alt poem, este una dintre scrierile majore ale sale şi, în plus, a creat un adevărat climat polemic: dacă nu înţelegem acutizarea conflictului dintre direcţia *Literatorului* şi cea a Junimii în 1882, riscăm să ne uităm la poezia românească modernă (de după Eminescu) fără a-i vedea rădăcinile. Aşa cum, dacă ne facem că nu înţelegem relaţia (nu conflictul!) dintre Eminescu şi Macedonski, continuăm să ascundem cu sau fără bună ştiinţă o faţă a personalităţii lui Eminescu. Intervenţia lui Macedonski în cariera publică a lui Eminescu verticalizează, de fapt, eminescologia ca ştiinţă, îi dă consistenţă teoretică, o scoate din fenomenologie, ca să zicem aşa. Una este grămada întâmplărilor ca atare, cu potrivelile şi potrivirile lor, între care chiar coincidenţele au un aranjament anume – şi alta este relaţia în sine cu diferenţele şi preferinţele ei, cu spectrul de idei şi fapte convergente.

Relaţia priveşte aproape exclusiv ceea ce numim personalitatea celor doi bărbaţi ai timpului lor – în timp ce acea grămadă de întâmplări creează doar biografie, psihologie, temperamente etc. Ar putea să ne ajungă un secol şi mai bine de biografii – şi ar trebui, poate, să redesenăm personalităţile indivizilor pe care-i urmărim. Vom dezvolta separat treptele acestei relaţii: aici e locul să amintim doar că avem de-a face cu un conflict preponderent politic, între un reprezentant de seamă al spiritului critic moldav şi unul mult luat în seamă al spiritului politic oltean. Eminescu se află într-o capitală unde politica se face cu spirit practic valah şi idei teoretice moldave. În spatele lui Macedonski el vede totdeauna acest spirit politic practic, deci personalitatea simbolică – nu individul ca atare, sau nu numai individul (faţă de care nutreşte uneori chiar dispreţ). În spatele lui Eminescu, Macedonski este obligat să vadă şi să închidă ochii la acel sacrificiu moldav care a stat la baza Unirii de la 1859. Valahii autentici au chiar o demnă abţinere-reţinere faţă de adevărurile dure ale teoriilor eminesciene, le recunosc în mod tacit valabilitatea. Între indivizii ca atare, certurile sunt necurmate. Importantă este, pentru grupul valah, atragerea lui N. Xenopol, moldovean intransingent până la un punct, bun prieten cu Eminescu până la un punct, adept şi constructor al teoriilor poetului – tot până la un punct. Dincolo de acest punct de fugă, însă, N. Xenopol este un politician autentic, ce va face o strălucită carieră politică alături de liberali. În context cultural, el nu acceptă localismul, maiorescian, exagerarea etnicului etc. – şi nu va susţine Direcţia noua a Junimii. În context cultural, *Literatorul* îşi arogă încă de la înfiinţare rolul de revistă culturală şi literară a capitalei, a tării întregi, susţinând că acele *Convorbiri literare* care apar la Iaşi reprezintă o tendinţă a marginii, a provinciei. Ca atare, diferenţele sunt şi căutate, în sensul că *Literatorul* va fi de partea cealaltă a susţinerilor Junimii, pentru că trebuie să reprezinte altceva – dar sunt şi diferenţe organice, naturale. Literatorii trăiesc occidental, îl citesc şi-l imită pe Zola (pe care Maiorescu nu-l înţelegea, iar Eminescu îl dispreţuia), vor oraş, pavele, boemă, psihologie de grup – nu pot accepta orietarea către lumea eposului popular. Cearta mocneşte sau pluteşte în aer. Pretextul îl va constitui cartea lui loan Slavici, *Novele din popor*, care devine un fel de manifest a*d hoc* pentru Maiorescu şi Junimea în favoarea literaturii de inspiraţie naţională. Traduse în limba germană, nuvelele plac criticii de la Berlin şi Munchen tocmai pentru că exprimă specificul naţional, Titu Maiorescu recepţionează mesajul şi scrie *Literatura română şi străinătatea* (*C.L.*, ian, 1882), unde-l laudă o dată în plus pe Slavici şi „direcţia“ instaurată prin această orientare către viaţa simplă, adevărată, a poporului. El elaborează o teorie întreagă, după care soarta nuvelei şi a romanului românesc este legată de viaţa ţărănească. La 7 februarie 1882 intervine N. Xenopol, într-un ziar, chiar *Românul*, oficiosul liberal, cu o anticritică foarte aspră la cartea lui Slavici: autorul nu are umor, este stângaci, *„d-sa este un adept al realismului şi în toate nuvelele sale nu găseşti nimic afară de mareginilie observaţiunii“* etc. În final, N. Xenopol nu e de acord nici cu Titu Maiorescu: *„Nu există în Europa nici un curent în urma căruia romanurile ţărăneşti or fi cele mai preţuite produceri ale literaturii de nuvelist!“* – observă el şi cere ca *„romanul românesc să fie de moravuri, astfel cum există la toate popoarele civilizate“*, personajele fiind *„din comercianţi, din funcţionari, militari sau aşa-numita aristocraţie“*.

Se deschide, astfel, eterna polemică din literatura română: de unde ne luăm subiectele pentru roman? Camil Petrescu, în 1924, va continua discuţia – fără să cunoască, probabil, polemica din 1882.



Nicolae MAREŞ

EMINESCU ÎN LIMBA POLONĂ

UN CAPTIVANT SPECTACOL INTELECTUAL

Am putea crede că despre Eminescu se ştie tot. În legătură cu viaţa şi opera lui s-au scris sute de cărţi şi mii de studii. Ce ar mai fi de adăugat?

În realitate, nu se ştie tot. Este adevărat, fapte senzaţionale ne mai pot furniza doar ziariştii cu imaginaţie. Dar există aspecte mult mai importante, legate, de exemplu, de formarea sa ca intelectual, care ar trebui elucidate, iar ele cad în competenţa unor oameni de cultură capabili să cuprindă în mintea lor o personalitate genială.

Un asemenea om de cultură este Nicolae Mareş, pe care l-am admirat o viaţă întreagă de la distanţă. Viaţa nu mi-a oferit ocazia decât acum, la bătrâneţe, să ajung în apropierea lui. Dar am fost mereu la curent cu activitatea sa de mare anvergură, apreciată şi în România şi în străinătate.

Specialist în filologia polonă, Nicolae Mareş şi-a dat doctoratul cu un subiect a cărui alegere m-a impresionat: Ioan Paul al II-lea. În 1996, când a devenit ministru-plenipotenţiar la Ambasada României la Varşovia, mi-am spus: începem să avem, slavă Domnului, ambasadorii cei mai potriviţi, iniţiaţi în cultura ţării în care ne reprezintă!

Cărţile sale despre activitatea diplomatică a lui Lucian Blaga şi Eugen Ionescu, culegerile de aforisme, lucrările lexicografice, studiile despre interferenţa culturii române şi culturii polone, interviurile şi multe alte scrieri semnate: Nicolae Mareş sunt nu numai atrăgătoare, ci şi necesare. Cine le citeşte îşi completează cultura.

Printre aceste realizări remarcabile se numără şi volumul *Eminescu – universal. Receptarea personalităţii şi a creaţiei poetice în limba polonă. Studiu şi antologie lirică bilingvă*. În premieră în cultura română, Nicolae Mareş face cunoscute preocupările marelui poet pentru cunoaşterea istoriei Poloniei. Autorul cărţii se bazează, în întreprinderea sa, pe o impresionantă documentaţie, dar şi pe o viziune proprie asupra destinului istoric al poporului polon. Nicolae Mareş a examinat însemnările lui Eminescu despre Polonia din perioada studiilor sale succesive la Viena şi la Berlin, folosindu-se de ediţia anastatică a manuscriselor eminesciene realizată de Academia Română. Şi a fost în măsură să evalueze anvergura cunoştinţelor tânărului poet despre o ţară slavă la fel de meritorie prin creaţia ei culturală şi la fel de nedreptăţită, de-a lungul secolelor, ca România daco-romană.

Este remarcabilă mulţimea informaţiilor despre istoria Poloniei adunate, sistematizate şi interpretate de Eminescu, toate evidenţiate cu competenţă de Nicolae Mareş. Printre altele este menţionată preţuirea de către marele poet a domnitorului Cazimir, preţuire întrutotul justificată: „Cazimir a fost cel care a regularizat frontierele de vest şi de nord, a încercat şi-a reuşit să-şi recupereze o parte din teritoriile pierdute, iar parţial, a compensat pierderile din vest cu o nouă expansiune în est, apropiindu-şi fruntariile de Moldova. A fost un fel de concentrare (centralizare) statală, pe care o va înfăptui simultan cu o dezvoltare economică nemaicunoscută, simultan cu creşterea bunăstării populaţiei.“

Nu lipseşte din excursul în istoria Poloniei realizat de Eminescu nici sfânta Hedwiga: „Urmărind istoria Poloniei în mod cronologic, Eminescu subliniază din nou că la 1386 Hedwiga (Jadwiga) fiica lui Ludovic cel Mare, soră cu Maria – nevasta lui Sigismund de Luxemburg – ia de soţ pe Marele Duce păgân al Lituaniei Jagiello, care, botezându-se ia numele de Wladislaw II (1386-1434 Jagielonczyk. Se ştie că Ludovic I al Regatului Ungariei a condus – în uniune personală – şi Regatul Poloniei şi Croaţia, din Casa de Anjou. Hedviga de Anjou a fost din 1384 şi până la moarte rege (declarată ca atare, şi nu regină) a Poloniei. A fost canonizată în anul 1997 de papa Ioan Paul al II-lea.“

Practic, Nicolae Mareş regândeşte gândirea lui Eminescu, oferindu-ne un captivant spectacol intelectual.

Un alt capitol de mare interes al cărţii este cel consacrat unei comparaţii emoţionante între doi romantici de geniu: Eminescu şi Chopin. Bazându-se pe consideraţiile pe această temă ale admirabilei pianiste Carmen Manea, Nicolae Mareş le dezvoltă



şi le argumentează. Iată un exemplu: „Chopin a făcut ca prin: «Polonezele sale să glorifice patria oprimată» – am spune aşa cum a făcut-o şi Eminescu în Doina, Scrisoarea a III-a ş. a.“

Pentru completarea imaginii de ansamblu a prezenţei lui Eminescu în cultura polonă, Nicolae Mareş se ocupă şi de reprezentarea poetului român în creaţia graficienilor Leonard Salmen şi Witold Rola Piekarski, ca şi în aceea a unor pictori şi sculptori din România şi Polonia. În continuare trece în revistă temele româneşti care pot fi regăsite în literatura polonă, foarte bine cunoscută de Nicolae Mareş, în calitate de cititor, dar şi de traducător (ceea ce înseamnă implicit critic literar, pentru că un traducător analizează un text înainte de a-l traduce).

Ne este prezentat Emil Zegadłowicz, marele scriitor polonez, care l-a tălmăcit în limba lui maternă pe Eminescu, dar şi pe unii scriitori dintre cele două războaie mondiale, ca Aron Cotruş. Nicolae Mareş analizează pe larg aceste traduceri (strălucite). M-aş bucura din toată inima să citească studiul lui Nicolae Mareş şi Lucian Boia, care este de părere că Eminescu, mizând exclusiv pe muzicalitatea versurilor, rămâne intraductibil. În multe limbi ale lumii şi, iată, şi în polonă, frumuseţea tulburătoare a poeziei eminesciene, care nu constă numai în muzicalitate, a fost reconstituită în mod inspirat de cunoscători şi admiratori ai poetului român.

O atenţie aparte merită ilustraţiile din volumul pe care îl aveţi acum, în mână, stimaţi cititori. Ele deţin o mare valoare artistică şi documentară. V-o spune un om care s-a ocupat de Eminescu mulţi ani din viaţa lui şi care, totuşi, a găsit în cartea lui Nicolae Mareş uimitoare, neaşteptate noutăţi despre Eminescu.

Alex Ştefănescu

EMINESCU ÎN POLONĂ SAU DESPRE UN STRĂLUCITOR METEOR

În 2019 se vor împlini 130 de ani de la intrarea în veşnicie a Luceafărului poeziei româneşti. În anii care s-au scurs de la moartea sa, nici românii şi nici polonezii n-au ştiut întreaga epopee a vieţii şi a creaţiei sale, cu urcuşurile şi împlinirile săvârşite; n-au cunoscut, în întregime, parcursul receptării personalităţii şi operei eminesciene în limba şi pe meleagurile poloneze. De asemenea, doar en passant au fost cunoscuţi acei scriitori polonezi care s-au implicat cu mare sârg şi dăruire pentru transpunerea operei marelui poet român în grai polon. Vom demonstra că n-au fost puţini cei care timp de aproape 90 de ani au trudit la descifrarea şi popularizarea liricii Eminescului în Polonia, pentru a pune în valoare o parte din cele mai reprezentative din poeziile sale cu valenţele lor inconfundabile. Am identificat pe cei 20 de literaţi polonezi care s-au aplecat cu har asupra opusului eminescian şi spre care se îndreaptă recunoştinţa noastră şi a tuturor confraţilor români.

În deplină cunoştinţă de cauză, amintim că prea puţin a fost cunoscută nu numai biografia şi opera celor care l-au transpus, dar mai ales măiestria la care tălmăcitorii polonezi au ajuns, unii ca neîntrecuţi giuvaergii, în cazul unora din traduceri, lucru pe care încercăm să îl demonstrăm în lucrarea noastră, apelând la instrumentarul comparatisticii literare.

Precizez că, aplecându-mă de această dată asupra manuscriselor în polonă a textelor transpuse, am ajuns să constat pentru prima dată curajul de care a dat dovadă poeta traducătoare

Kazimiera Iłłakowiczówna, fosta secretară personală a Mareşalului Józef Piłsudski, atunci când a publicat, în 1947, Rugăciunea lui Eminescu, într-o revistă catolică din Cracovia, în momentul în care în ţara natală a autorului Luceafărului nu se vorbea

deloc sau în cel mai bun caz în şoaptă despre Poetul neamului. Iată cum, într-o ţară ceva mai liberă spiritual decât România, în acei ani întunecaţi, s-a produs acest lucru, cred insolit. Ar fi interesant de aflat, în ce măsură, în ţările democrate, libere s-a produs un fenomen similar în perioada respectivă. Dacă se va dovedi că doar în Polonia, şi numai Iłłakowiczówna a realizat respectiva transpunere, stima şi preţuirea noastră devin şi mai mari.

Mai mult, cea mai de seamă reprezentantă a liricii feminine poloneze din secolul al XX-lea a tradus, doar pentru sufletul ei, cu alte cuvinte pentru sertar, cutremurătoarea Doină eminesciană; a făcut acest lucru din dragostea ei pentru Eminescu şi pentru poporul român, cel care a dat umanităţii acest geniu.

Nu ştim dacă, şi în ce ţări din lume, s-a mai făcut aşa ceva. Ce cunoaştem este că filele manuscrisului amintit, au fost dăruite de urmaşii poetei celei mai reputate instituţii culturale din Vestul Poloniei, respectiv Bibliotecii Academiei Poloneze de Ştiinţe de la Kórnik (Poznań).

Apelând la amabilitatea cordială a conducerii acestei instituţii şi a lucrătorilor ei am reuşit să obţin copia scanată a Doinei eminesciene, care ajunge astfel şi sub ochii cititorului român. Înaintea descifrării traducerii poemului putem spune că numai moartea Poetei (1983) a despărţit-o de acest manuscris.

Cititorii români, polonezi şi de pretutindeni au prilejul de a vedea textul respectiv, pentru prima dată, şi nu numai pe acesta, ci şi alte pagini scanate sau traduse şi publicate în presa poloneză şi în diferite florilegii de-a lungul anilor, atât de autoarea florilegiului *Zborul lui Icar*, cât şi din transpunerile unor poezii eminesciene realizate atât de poeta simbolistă cât şi de ceilalţi douăzeci de traducători. (Partea II).

Încerc, în lucrarea de faţă, împreună cu poetul şi prietenul Aleksander Nawrocki, patronul şi redactorul şef al revistei varşoviene – „Poezia azi“, să punem în valoare, simultan, în România şi în Polonia, „radiografia“ unui secol de receptare a marelui poet român pe meleaguri vistulane. Îndrăznesc să spun că această epopee nu are asemănare în alte locuri sau ţări din lume. În afara efortului celor care au transpus opera eminesciană în limba lui Mickiewicz şi Słowacki, dorinţa unei cunoaşteri cât mai aprofundate se datorează şi similitudinilor culturale şi spirituale care au legat poporul român şi polonez timp de câteva secole.

E locul să remarc, încă de la început, că fără aportul Dascălului neamului, a marelui cărturar şi istoric, Nicolae Iorga, filopolonezul de mare cuprindere, secondat de poetul şi diplomatul Aron Cotruş, cunoaşterea şi răspândirea lui Eminescu în Polonia n-ar fi avut o dimensiune istorică, cum se va dovedi.

Şi cine putea s-o facă mai bine şi mai convingător decât istoricul literar, care a consemnat pentru prima dată că românii au luat lumină din Polonia încă din Evul Mediu timpuriu, prin cei care au studiat în şcolile lor.

Adăugăm la cele de mai sus că prin poeme precum *Glossa*, *Împărat şi proletar* sau *Luceafărul*, Eminescu a fost cel care a demonstrat, ca şi cronicarul moldovean Miron Costin în *Poema polonă*, scrisă în limba lui Kochanowski, că românii s-au dovedit a fi nu numai silitori, ci şi recunoscători pentru ceea ce cultura poloneză a dat umanităţii. Mai mult, poemele eminesciene citate mai sus se dovedesc a nu avea egal în bogata literatură romantică, creată de trinitatea barzilor din această ţară: Mickiewicz, Słowacki şi Krasiński.

Şi, pentru faptul că am pomenit de Doina eminesciană, în acest context polonez, nu pot da uitării o întâmplare petrecută la Varşovia în 1977, anul Centenarului cuceririi independenţei de stat a României. Cu timp suficient mai înainte îl convinsesem pe istoricul Mieczysław Jaworowski, redactor principal la Editura Wiedza Powszechna, să alcătuiască o nouă variantă a *Istoriei României*, urmare a interesului produs de lucrarea de excepţie realizată de profesorul Juliusz Demel pe aceeaşi temă, însă de un format academic, publicată în două ediţii, cea din urmă apariţie în 30.000 de exemplare, tipărită la Wrocław, la prestigioasa editură Ossolineum.

Noua ediţie proiectată de Jaworowski avea un caracter de popularizare, domeniu în care redactorul poliglot era as. În prealabil m-am asigurat că directorul Editurii Książka i Wiedza, cu profil istoric şi politic, va accepta publicarea. Astfel, volumul frumos editat a văzut la timp lumina tiparului, dar la vânzare, pe piaţă, a rămas în librării numai câteva săptămâni, deoarece la intervenţia vehementă a Ambasadei Sovietice din capitala Poloniei, opusul realizat de istoricul polonez a fost dat la topit.

Interesându-mă mai îndeaproape, aveam să aflu că principala plângere a culturnicilor ruşi a fost motto-ul pe care autorul l-a înserat pe prima pagină a cărţii: *De la Nistru pân la Tisa / Tot românu plânsu-mi-sa.*

Întrebându-l pe directorul Editurii, cum de s-a produs aşa ceva, mâhnit acesta mi-a răspuns:

– Domnule Mareş, avem şi noi cozile noastre de topor.

Iată cum Eminescu a avut parte de asemenea cozi de topor, nu numai în ţară, dar şi peste graniţă. Acesta face parte din nefericitele excepţii, deoarece receptarea autorului *Scrisorii a III-a* în limba polonă are o răspândire favorabilă, luminoasă şi interesantă, poetul fiind remarcat destul de timpuriu de publiciştii şi literaţii polonezi. Aceasta chiar din momentul trecerii lui la cele veşnice.

Persoana care a consemnat moartea sa, printr-o simplă, nevinovată notă, înserată în paginile cunoscutei publicaţii „Adevărul“, nu este exclus să fi trăit în România şi să fi cunoscut „perfect“ activitatea şi creaţia poetului Eminescu şi a realităţilor literare româneşti. El a semnat necrologul respectiv cu pseudonimul Meg., folosind la redactarea textului terminologia poloneză în uz în această ţară, respectiv: renumit bard /sławny wieszcz – termen care se folosea în exclusivitate pentru desemnarea marilor romantici polonezi, enumeraţi mai sus.

Moartea lui Eminescu a fost considerată în Polonia de autorul anonim, drept ciężką stratą – grea pierdere pentru poezia românească. Canonicul, cronicarul „Adevărului“, îl pune pe dispărutul poet alături de Alecsandri şi Bolintineanu, considerându-l a fi cel mai de seamă liric al epocii sale, aceasta prin sâmburele filosofic care străbate operele lui, prin perfecţiunea formei şi a limbajul literar rafinat folosit.

În continuare, MEG prezintă succint, în nota publicată, viaţa, studiile şi activitatea lui Eminescu, relevând faptul că poetul român a cunoscut la Berlin creaţia lui Schopenhauer şi a altor germani de seamă.

În Polonia, s-a scris de atunci despre Eminescu nu doar cu un anumit respect, ci şi cu o pioşenie aparte. Şi iată cum, chiar de la moartea sa, autorul polonez a menţionat: „Eminescu a îmbogăţit literatura română cu opere originale, care au atins nivelul capodoperelor din alte literaturi europene“, subliniind că a fost întotdeauna un om drept (vertical), care – în comparaţie cu Alecsandri – niciodată nu s-a înclinat în faţa monarhului străin, care domnea atunci în România, şi n-a făcut niciodată vreun compromis, mai ales ca redactor la *Timpul*. La cele de mai sus a adăugat: „aceasta i-a adus poetului, în paranteză fie spus, mari greutăţi“.

Şi încă un amănunt transmis pentru ziarul amintit ca de la faţa locului, lucru menit să dea o mare veridicitate însemnării: „în spatele sicriului au păşit personalităţi marcante ale vremii: Rosetti, Catargi şi mulţi alţii“.

Autorul mai subliniază că unele capodopere, precum *Epigonii*, *Împărat şi proletar*, *Venere şi Madonă*, care „sunt nu numai perle ale literaturii române, ci şi a celei universale, merită să fie traduse în limba polonă“.

Ca istoric literar trebuie să consemnez că a trecut o jumătate de secol până ce acest deziderat s-a putut împlini şi aceasta abia în Polonia renăscută, în urmă cu o sută de ani, la 11 noiembrie 1918. Până atunci ţara a fost în continuare dezmembrată de imperiile rus, prusac şi austriac, cucerindu-şi independenţa de stat abia la sfârşitul primei conflagraţii mondiale, odată cu România, Cehoslovacia, Serbia etc. Subliniem, aşadar, că nu cunoaştem ca într-un alt spaţiu cultural încă de la moartea poetului să fi existat un asemenea ecou, o asemenea receptare.

Abia la începutul secolului al XX-lea, apare din nou, de data aceasta la Cracovia, o sinteză – am denumi-o insolită –, semnată de un călugăr luminat, cu cunoştinţe mai mult ca sigur şi de limbă română, acesta fiind în misiune religioasă (misionar) prin Moldova. Demn de amintit ar fi faptul că pe aceste meleaguri, încă de la 1415, Ringałła, soţia lui Alexandru cel Bun, poloneză de origine, a acţionat pentru înfiinţarea unei episcopii poloneze, instituţie care, în structură statală românească a funcţionat până în zilele noastre. Nu excludem ca acest „exeget“ să fi fost cel care a semnat şi necrologul, publicat în 1889, despre care am amintit mai sus. Luminatul călugăr-literat, Wiktor Wiecki, şi-a intitulat disertaţia: Poetul pesimismului din ţara vecină.

Un alt fapt pe care doresc să îl subliniez este că, la vremea respectivă, o asemenea analiză nu s-a făcut în altă ţară, şi nici în alte limbi nu s-a scris aşa ceva, chiar dacă abordarea teologică de factură fideistă a exegetului îl conduce pe acesta la afirmaţia că Eminescu ar fi un „materialist radical“.

În ceea ce priveşte sursa pesimismului poetului român, Wiecki crede că aceasta s-ar datora faptului că lirica eminesciană ar fi suferit influenţa schopenhaueriană precum şi datorită condiţiilor în care i-a fost dat să trăiască. Mai consideră exegetul că şi Lenau l-ar fi influenţat pe poetul român, în sensul că marele clasic german i-ar fi potenţat pesimismul în care Eminescu s-a manifestat, fără

a-i lipsi propriul scepticism, după modul în care se realizează raportarea eului poetic la viaţă. Semnatarul eseului remarcă şi aspectul că pesimismul şi materialismul se manifestă în poeziile: *Luceafărul*, *Mortua est*, *Nirvana*, *Împărat şi proletar*.

Wiecki evidenţiază şi un alt aspect petrecut în literatura universală, acela că poeţii germani suferă pentru ei, pe când Eminescu suferă pentru întreaga omenire. Mai observă finul exeget că autorul *Melancoliei* redă natura în aspectele ei triste, în comparaţie cu Alecsandri, care o prezintă veselă, armonioasă, etc.

În accepţiunea noastră, autorul cracovian este primul critic de peste fruntariile ţării, din lumea slavă în general, care surprinde muzicalitatea creaţiei eminesciene, limpezimea expresiilor, acestea constând – potrivit acestuia –, printre altele, la o folosire destul de rară a diminutivelor sau a semnului exclamării, aşa cum cele arătate se întâlnesc la Alecsandri. Mai demonstrează exegetul polonez că, „la Eminescu, melodia şi armonia versurilor se transformă în muzică".

Revenind la lucrarea noastră, nu exagerez dacă afirm că muzicalitatea a fost principalul obiectiv pe care şi-au dorit să îl atingă traducătorii polonezi de mai târziu, lucru pe care vom încerca să-l evidenţiem în studiul nostru. Ştacheta fiind ridicată cât se poate de sus de poet însuşi, peste ea vor încerca să sară în primul rând confraţii săi poeţi, care cunoşteau limba română: Lewik, Iłłakowiczówna, Weinsberg etc.

Pentru prima dată, Wiecki s-a dovedit a fi primul exeget care a remarcat rolul vocalelor în poezia lui Eminescu. Astfel, vocala a este care dă – potrivit acestuia – forţă în descrierea unor lupte; u – care exprimă melancolia. El exemplifică cele de mai sus în analiza pe care o face poemului *Singurătate*. Pe când vocala e creează sentimentul de linişte. „Înaintaşii săi n-au cunoscut şi n-au realizat o asemenea perfecţiune" – conchide autorul eseului.

A avut perfectă dreptate polonistul I.C. Chiţimia, care a considerat această exegeză drept o etapă în receptarea lui Eminescu în limba polonă. Dar, elogiile şi îndemnurile făcute de Wiecki n-au dat roadele la care ne-am fi aşteptat. Timp de peste 30 de ani niciun poet polonez nu s-a încumetat să transpună ceva din lirica eminesciană în limba lui Mickiewicz.

Pe un teren virgin, nedefrişat până în anii 30 ai secolului al XX-lea, când poetul Emil Zegadłowicz trece cu o dorinţă demnă de invidiat şi de urmat, cum se va dovedi, la lucru. Au fost primii paşi care l-au introdus pe Eminescu, pe uşa din faţă, cu dreptul, în literatura polonă. Au fost critici polonezi care au afirmat că şi dacă numai această operă ar fi făcut-o Zegadłowicz, el se cuvenea să intre în literatura polonă.

De asemenea, într-un context nou vom citi, în 1960, florilegiul realizat de „echipa" lui Stanisław Ryszard Dobrowolski (formată din zece poete şi poeţi), care prin cele două ediţii publicate a asigurat o răspândire şi o cunoaştere mult mai largă a liricii eminesciene în Polonia.

Astfel, ajungem la cea de-a treia etapă, la culegerea din 1983, realizată de Danuta Bieńkowska, cât şi florilegiul aparte eminescian din *Antologia poeziei româneşti* din 1989.

În receptarea lui Eminescu în Polonia asistăm, totodată, la fericite înfrăţiri de idealuri şi de simţiri. Realizările de mare forţă ale creatorilor polonezi însuşi i-au ajutat pe urmaşii barzilor romantici amintiţi la transpunere în limba lor a Eminescului, aceştia apelând în primul rând la matricea lor stilistică.

Zegadłowicz a tradus din lirica eminesciană sub un şoc aparte mesajul complex din *Rugăciunea unui dac* sau din *Împărat şi proletar*. Trebuia să se nască şi o Poetă, precum Iłłakowiczówna, care să transpună în polonă *Rugăciune*, *Somnoroase păsărele* sau *Doina*, un Lewik sau un Weinsberg care să se încumete a transpune *Glossa* ori Ludmiła Marjańska, care să traducă *Luceafărul*.

La cumulul de epitete: poet naţional, poet nepereche, doctrinar şi filosof, geniul tutelar al culturii neamului, făuritorul limbii literare, Luceafărul poeziei româneşti, nu se poate să nu adăugăm şi formularea poloneză, aparţinând lui Emil Zegadłowicz: *un strălucitor meteor*.

Dureros rămâne faptul că din 1989 până în prezent nimic despre Eminescu nu s-a mai petrecut în Polonia, în ciuda faptului că un institut aşa-zis cultural funcţionează de peste un deceniu la Varşovia. Se vede că pentru ofiţerii respectivi alte sunt comandamentele şi sarcinile primite şi nu de a duce mai departe efortul făcut aproape 90 de ani de predecesori destoinici.

Nicolae Mareş

Bucureşti, mai 2015 – noiembrie 2017



Marian ILIE

POETAE IN BELLO STATUORUM



Statuia lui Octavian Goga din Copou

Mult ne-a întristat fapta necugetată a autorităților locale ieșene de a-l interzice, pur și simplu, pe Octavian Goga, prin îndepărtarea de pe soclu a bustului său. Cu atât mai incitant e gestul cu cât el a fost săvârșit la presiunea (consfințită prin hotărâre judecătorească) a unui ONG din Arad – urbea noastră din vest în care tronează statuia denumită oficial „Statuia Libertății" (Szabadság-szobor), ridicată în memoria celor 13 generali din armata lui Kossuth executați la Arad după înfrângerea Revoluției Maghiare din 1848-1849 – demontată de autoritățile României Mari în 1925 și reinstalată în 2004 în Parcul Reconcilierii Româno-Ungare din Arad – un simbol complex al istoriei și al relațiilor interetnice româno-maghiare.

E greu de înțeles motivul pentru care zburdalnicii neoprogresiști arădeni au deschis tocmai la Iași acest casus belli împotriva „poetului pătimirii noastre" din anii fermentării și înfăptuirii Marii Uniri și nu-i deranjează acel simbol al reconcilierii reprezentând niște dușmani ai românilor din vremea revoluțiilor pașoptiste. Adică reconciliem cu dușmanii și ne războim cu cei ce luptă pentru cauza noastră?! Primăria Iașilor nu prea are cum să ne lămurească, forțată fiind să aplice o lege strâmbă.

M-am lămurit întrucâtva apelând la Inteligența Artificială, care m-a teleportat direct în anul 1925, când la Arad a fost demontată statuia celor 13 generali unguri, iar la Sânicolau Mare se inaugura prima statuie a lui Mihai Eminescu din Transilvania, în prezența fost-ministrului Culturii Române, Octavian Goga.

Rezumat generat de AI

Octavian Goga a susținut un discurs elogios la dezvelirea primei statui a lui Mihai Eminescu, subliniind rolul poetului ca simbol național suprem. Goga l-a descris pe Eminescu drept „poetul nepereche", a cărui operă a unit conștiința românească, marcând momentul ca o celebrare a geniului său etern.

Puncte cheie ale discursului:

- Alegerea lui Eminescu: Goga a evidențiat că alegerea lui Eminescu este alegerea celui mai valoros reprezentant al culturii române.
- Simbolul național: Statuia reprezintă o recunoaștere a influenței profunde a poetului asupra sufletului românesc.
- Relevanța istorică: Discursul subliniază importanța păstrării moștenirii culturale lăsate de Eminescu.

Discursul lui Octavian Goga, o figură proeminentă a perioadei interbelice, a contribuit semnificativ la consolidarea statutului lui Mihai Eminescu drept poet național.

Să observăm că AI pune în ghilimele expresia „poetul neperche" – lansată de I.L. Caragiale – spre a nu se înțelege cumva că i-ar fi atribuit-o greșit lui Goga.

Cum spuneam, cazul este amplu vehiculat pe Internet, de unde am preluat linkul sursă a postărilor și comentariilor din zilele ce au urmat întristătorului episod de la Iași:

https://www.cunoastelumea.ro/octavian-goga-la-dezvelirea-primului-bust-eminescu-in-transilvania-romana-o-granita-se-apara-cu-un-corp-de-armata-sau-cu-statuia-unui-poet-citeste-mai-mult/

Încercând să concluzionăm logic, constatăm că o statuie dezvelită de unguri la actuala noastră graniță de vest în 1890 este demontată de autoritățile române

după Reîntregire, în 1925, iar în același an, tot la granița de vest, la Sânicolau Mare, este ridicată statuia lui Mihai Eminescu, în prezența ministrului Culturii de atunci, Octavian Goga, pentru ca după 101 ani, în zilele noastre, la Iași să fie îndepărtată de pe soclu chiar statuia lui Octavian Goga – cel care, cum spune și AI, a ,,a contribuit semnificativ la consolidarea statutului lui Mihai Eminescu drept poet național".

,,O graniță se apără cu ***un corp de armată*** *sau cu* ***statuia unui poet*** *alături de inimile tuturora. Ați ales pe cel mai tare,* ***ați ales poetul****"*, își încheia Goga discursul, iar acest amănunt ne lămurește în privința rostului statuilor din zonele de graniță. Ce ar mai fi de înțeles este contextul în care s-a declanșat amintitul ,,război al statuilor" dintre generali și poeți. Sursa lămuritoare, în ce ne privește – la mijloc fiind Mihai Eminescu – nu poate fi decât Nicolae Georgescu, de la care aflăm că sămânța de arțag a fost sădită de Panait Istrati care în *Adevărul literar și artistic* din 22 iunie 1924 publicase pamfletul *Între patrie și umanitate*, declanșând o polemică de profund impact în cultura română. Practic, în virtutea convingerilor sale comuniste, fenomen ce a marcat cultura franceză în acei ani, Istrati critica dur patriotismul/naționalismul lui Mihai Eminescu, fiind întâmpinat cu replici dure din partea multor confrați români, între care Ioan Slavici, Ion Pas, Mihail Sadoveanu și, nu în ultimul rând, George Topârceanu, câștigător al premiului pentru poezie pe anul 1924 și datorită notorietății aduse de această polemică.

Replica lui Octavian Goga a apărut în revista *Țara noastră* și, ulterior, în volumul *Mustul care fierbe*, sub titlul *Pânza de păianjen*, iar discursul rostit de el la Sânicolau Mare este de fapt chiar articolul respectiv. După cum observăm și din citatul de mai sus, replica lui Goga se centrează pe trei elemente de bază în raporturile dintre țări: Granița, Armata și Poetul. Așa se face că prezența pe teritoriul României, la graniță, a statuii acelor generali unguri era un argument în favoarea ideilor lui Istrati – idei pentru care rătăcitorul brăilean avea să-și ceară ulterior scuze.

Nefiind de acord cu viziunea cominternistă asupra permeabilității frontierelor, ministrul Culturii a decis îndepartarea statuii generalilor unguri din Arad și ridicarea statuii lui Mihai Eminescu nu departe, în orașul din extremitatea de vest a frontierei României Mari. Discursul său este o pledoarie pentru românism, iar evenimentul de la Iași, îmbrăcat în caftanul juridic al așa-numitei legi Vexler, se vădește a fi un act deschis de antiromânism – o tristă victorie a ultra-progresismului în patria de azi a cațavencilor.

Da, cațavencii din ziua de azi, care au reconciliat raporturile cu ungurii prin reinstaurarea acelei statui, dar au votat și legea prin care Eminescu, Goga și ceilalți luptători pentru cauza națională să poată fi aruncați ,,în debaraua" istoriei! Cațavencii din Parlament au votat-o, cațavencii locali, care i-au propulsat pe primii în Parlament, o aplică cu îndărătnicie, iar alegătorii tuturor acestor cațavenci se tot întrabă: ,,Noi cu cine votăm?"

Revenind la tema noastră, iată discursul lui Octavian Goga:

,,Eminescu este şi va rămâne cea mai strălucită încarnație a geniului românesc. Vremea de astăzi cu toate izbânzile ei îi aparține. A biruit crezul lui. Tot viforul de dărâmare şi tot avântul de reclădire tâşneşte din fulgerele lui. Prin scrisul lui Eminescu a cerut cuvânt ideea integralității naționale cu toate atributele ei logice. Din zilele de adolescent cu o precocitate uimitoare, fiul căminarului dela Botoşani s'a îndrumat spre acest ideal, căruia mai târziu i-a dat o superioară justificare teoretică. Din primele zile, elevul lui Aron Pumnul, pornit în pribegie, a simțit chemările întregului sol românesc, prins atunci sub atâtea stăpâniri vitregi.

A plecat să-l cunoască şi pretutindeni a pus urechea să-l audă. Limba lui literară, într'o vreme când grămătici de tot soiul o drămuiau cu erezii savante, se adapă din moştenirea ,,veche şi înțeleaptă" a tuturora. Un proverb din munții Moldovei, o glumă de pe Târnava, o frază euritmică din Gorj, toate îşi dau întâlnire în atelierul lui Eminescu, ca să închege patrimoniul unității. El a fixat mai întâi, şi de un caracter definitiv, tablele legii în graiul nostru. Nu e însă numai codificatorul limbii literare. Eminescu e mai mult; e părintele ideologiei naționale moderne în evoluția noastră.

E cel dintâi român al cărui creştet primeşte bine-cuvântarea din cer, dar ale cărui picioare sunt înfipte până în glesne în pământul strămoşesc.

Mai mult ca oricare altul, el a crezut în neam;

l-a simțit în adâncime, l-a înțeles în misiunea lui istorică. Veacurile l-au strigat de departe, dincolo de „scripturile bătrâne“, i s'a mărturisit misterul tracoromanic al începutului, i-a strălucit epoeea dela o mie patrusute, şi l-au durut toate chinurile facerii de astăzi. Citiți „Doina“ lui, cântecul năzuințelor noastre eterne: e cea mai categorică evanghelie politică a românismului. Pentrucă politica națională întemeiată pe puritatea de sânge şi pe încercuirea în tradițiunile noastre seculare ca şi pe excluderea străinului exploatator, n'a avut un mai lumimos doctrinar decât pe poetul „Luceafărului“.

Oricât ar fi dispuse mințile simpliste să creadă că jocul realităților scapă artistului şi că înregistrarea cu preciziune a necesităților naționale e numai apanajul politicienilor profesioniști, adevărul e altul.

Eminescu, poetul, e cel mai echilibrat creer politic al României în creştere.

Cititi articolele lui şi veți vedea că stați în fața unor axiome de valoare permanentă. Ele pot fi invocate la tot pasul ca un îndreptar de pedagogie națională.

Am dorit ca aici la graniță să avem un altar naţional sfânt şi curat, unde sufletul românesc să îngenunche, aici la Tisa, în fața celor două hotare să avem o cetate de primenire şi mândrie națională care să vestească şi să arate gradul de cultură şi civilizaţie al neamului nostru.

O graniță se apără cu un corp de armată sau cu statuia unui poet alături de inimile tuturora. Aţi ales pe cel mai tare, aţi ales poetul.“



Statuia lui Mihai Eminescu de la Sânicolau Mare



Statuia Libertăţii din Arad

Ce-o fi fost în mintea cațavencilor noştri când au votat legea lui Vexler, în loc să-l huiduie pe obraznic şi să-i dea să înghită afişul cu portretele personalităților istorice ale românilor pe care el le-a rupt la tribuna Parlamentului? Ce-or fi zicând ei acum, citind articolul ***Jos cu monumentul celor 13 generali criminali (numit Statuia Libertății) din Arad***, devenit viral pe Internet. Îşi dau oare seama că sentimentul membrilor asociației din Arad – alta decât cea care a întreprins asaltul de la Iaşi – este împărtăşit de marea majoritate a alegătorilor?

https://cotidianulhd.ro/prof-ioan-scurtu-jos-cu-monumentul-celor-13-generali-criminali-numit-statuia-libertatii-din-arad/

Stau şi mă-ntreb ce naiba caută Vexler în chestiunea asta româno-maghiară şi concluzionez că numai o rundă de alegeri civilizate mi-ar putea deslușI gândul. Sunt convins că într-un parlament care reprezintă cu adevărat voința românilor o astfel de lege antiromânească nu ar fi avut sorți să fie votată. Românii îşi respectă înaintaşii, cu atât mai mult pe cei ce s-au dovedit purtători-simbol ai idealurilor şi aspirațiilor lor.

Desigur, însemnările de mai sus nu sunt o pledoarie pentru un răspuns similar din partea românilor. În definitiv, există un „revers al Trianonului“ ce ar fi bine să fie însușit de cațavencii de ambele părți ale frontierei – un succint exprimat adevăr istoric, atestat statistic: ***„abia prin Tratatul de la Trianon ungurii ajung, pentru prima oară, să fie majoritari în propria țară și să se constituie într-un stat propriu zis național, iar nu multi-național“***.

https://ioncoja.ro/reversul-trianonului-2/

Tuşeu e-MI

Ştiu a muri retăind

lui Mihai Eminescu

N-aş fi ştiut să trăiesc
dacă n-aş fi-nvăţat a muri
de la tine
clocotul tău pământesc
mi-a fost dat ne-ncetat energii
drag Emine

Martori mi-s cerul în nopţi
când în el galaxiile ard
contratimp
nunta caişilor copţi
vălurind o aromă de nard
peste câmp

Teiul cu florile lui
tot ispite mi-au fost la iubiri
şi-am iubit
frate i-am fost codrului
şi-am fost câmpului frate-n fiiri
de trăit

Ţării adus-am colind
slavă limbii şi neamului meu
am adus
Ştiu a muri retrăind
fascinaţia Astrului tău
neapus

Știai asta?

În ziua în care a aflat că Eminescu murise, Caragiale era într-o cafenea din București, locul unde își petrecea aproape zilnic orele discutând politică, teatru și oameni.

Un tânăr poet, cunoscut în cercurile literare, a intrat agitat și a spus:

„Domnilor, Eminescu a murit! Să aprindem o lumânare și să-i cinstim memoria!“

Toți s-au ridicat tăcuți.

Caragiale, care era adâncit într-un pahar de vin, a privit lung spre flacăra lumânării și a rostit:

„Eminescu a murit, domnilor, dar să nu uităm că el era viu când noi eram morți.“

Cei prezenți au rămas fără cuvinte.

Apoi, Caragiale a adăugat:

„Nu plângeți, măi băieți, că nu e mort un om, ci s-a stins o epocă. Noi n-o meritam oricum.“

A doua zi, la înmormântare, Caragiale a venit singur, pe jos, și a stat retras, în spatele mulțimii.

Nu a vorbit cu nimeni.

Dar în caietul său de notițe, găsit mai târziu, a scris o singură frază:

„Eminescu era un poet prea mare pentru țara lui. Eu, un comediant prea mic pentru tragedia noastră.“

Caragiale și Eminescu se cunoscuseră în tinerețe, la redacția ziarului *Timpul*.

Deși aveau temperamente complet diferite, poetul visător și dramaturgul ironic, între ei exista un respect profund.

În scrisorile sale, Caragiale îl numea pe Eminescu „un geniu care a ars prea repede“.

Sursa:

facebook.com/StiaiAsta/posts/în-ziua-în-care-a-aflat-că-eminescu-murise-caragiale-era-într-o-cafenea-din-bucu/835927466053123/

MONDOBLOGOSFERA



Nicolae MAREŞ

TITULESCU ŞI BASARABIA

Apărând Transilvania, Nicolae Titulescu n-a uitat niciodată de Basarabia şi Bucovina, toate demersurile sale au certificat o concepţie integratoare, în care problema revenirii acasă a tuturor provinciilor româneşti înstrăinate era privită ca un tot, chiar dacă evoluţiile politice au plasat temporar una sau alta dintre componentele ei în prim plan. Subliniez, Nicolae Titulescu nu a vorbit şi nu a acţionat în privinţa Transilvaniei şi a Basarabiei în termeni alternativi.

În deplină consonanţă cu ideile şi gândurile celorlalţi mari bărbaţi politici români ai vremii sale, cu sentimentele întregii suflări româneşti, Nicolae Titulescu afirma adevărul ineluctabil că nu poate exista pace şi stabilitate în Europa atâta timp cât marile imperii ale vremii continuau să deţină ilegal teritorii aparţinând altor ţări, atâta timp cât politica acestora împiedica împlinirea aspiraţiilor naţionale ale popoarelor care suportau, uneori de secole, stăpânirea nedemnă şi spoliatoare a imperiilor otoman, habsburgic şi ţarist.

Angajamentul moral şi politic al lui Nicolae Titulescu întru dobândirea şi apărarea unităţii şi integrităţii ţării, a atributelor inalienabile de independenţă şi suveranitate ale acesteia a fost constant, categoric, lipsit de echivoc, dobândind noi şi importante valenţe în anii următori şi noi posibilităţi de expresie pe măsura asumării de către omul politic român a noi şi importante responsabilităţi în diplomaţia românească şi în organizaţiile cu vocaţie de universalitate ale vremii sale.

Dacă Basarabia a fost unul dintre primele cuvinte rostite de către Titulescu în cariera sa politică, probabil că el a fost şi unul dintre ultimele cuvinte, căci după o viaţă de luptă şi jertfă, el avea să trăiască la cotele suferinţei dantești tragedia mutilării prin raptul teritorial, intervenit ca urmare a notelor ultimative sovietice din 26-27 iunie 1940, care ne-au impus cedarea unor străvechi părţi ale teritoriului naţional: Basarabia, Bucovina de Nord şi Herţa, reprezentând 50.762 km^2 şi 3.915.000 locuitori, în majoritate români.

Nicolae Titulescu a afirmat cu mare îndreptăţire:

„Astăzi există o bază juridică în 5 puncte pentru justificarea drepturilor noastre asupra Basarabiei:

În primul rând, principiul naţionalităţilor, Basarabia având o mare majoritate de români;

În al doilea rând, votul Parlamentului basarabean (Sfatul Ţării), sub regimul sovietic, vot pe care nimeni nu-l poate schimba;

În al treilea rând, tratatul din 1920 cu Marile Puteri.

În al patrulea rând, Convenţia semnată la Londra, în iulie 1933, care dă o definiţie a teritoriului românesc;

În al cincilea rând, când România a devenit membră a Societăţii Naţiunilor, ea avea deja Basarabia, ca rezultat al votului Parlamentului basarabean (Sfatul Ţării), înainte de a fi semnat unele din tratatele de pace. Ea o deţine, de asemenea, în conformitate cu tratatul semnat de Marile Puteri în 1920, înainte de a fi semnat alte tratate de pace.

În plus, potrivit dreptului internaţional, atunci când URSS a devenit membră a Societăţii Naţiunilor, ea a fost admisă cu teritoriile ei existente, care nu includeau Basarabia, în privinţa căreia ea nu a formulat nicio rezervă.

Tocmai în aceste împrejurări şi în lumina teritoriilor pe care le deţineau atunci când au devenit membre ale Societăţii, România Mare şi URSS au fost recunoscute de jure de către comunitatea statelor ca subiect de drept internațional.

Am arătat cum trebuie văzută această chestiune de către România. Ea constituie cea mai puternică linie de apărare în cazul contestării drepturilor noastre asupra Basarabiei şi trebuie să fie adoptată de români, dacă ei nu au făcut deja acest lucru.“

Tuşeu e-MI

Din culisele războiului din Golful Persic

Rezumat generat de AI

În 1963, președintele John F. Kennedy a făcut presiuni agresive asupra Israelului pentru a permite inspecții la instalația sa nucleară de la Dimona, temându-se că prim-ministrul David Ben-Gurion dezvolta arme nucleare și amenința că va pune în pericol relațiile dintre SUA și Israel. Deși Israelul nu i-a „cerut“ direct lui Kennedy o bombă, a încercat să dezvolte una pentru securitate, provocând o confruntare tensionată cu privire la inspecții.

Conflictul: Kennedy s-a concentrat pe neproliferare și a cerut inspecții regulate, bianuale, de către SUA, ale reactorului din deșertul Negev.

Avertismentul: Kennedy a avertizat conducerea israeliană în 1963 că sprijinul SUA ar putea fi „serios compromis“ dacă inspecțiile nu dovedeau că Dimona era în scopuri pașnice.

Politica de ambiguitate: Shimon Peres, pe atunci ministru adjunct al Apărării, i-a spus lui Kennedy că Israelul „nu va fi primul care introduce arme nucleare în regiune“, o expresie folosită pentru a crea o politică de ambiguitate în timp ce se încerca ocolirea cererilor de inspecție.

Rezultat: Israelul a fost în cele din urmă de acord cu inspecțiile în 1963, deși acestea au fost întârziate și, în cele din urmă, mai puțin eficiente decât își dorea Kennedy, mai ales după moartea sa.

Kennedy și Ben-Gurion au schimbat mai multe scrisori în 1963 cu privire la necesitatea vizitelor la Dimona, așa cum se subliniază în documentele de politică ale Administrației John F. Kennedy.

*
* *

Bătălia scrisorilor, 1963: John F. Kennedy, David Ben-Gurion, Levi Eshkol și inspecțiile americane la reactorul Dimona

Kennedy i-a avertizat pe liderii israelieni în 1963 că „angajamentul și sprijinul“ SUA ar putea fi „serios puse în pericol“ în absența unei inspecții a reactorului Dimona

Serviciile de informații americane estimau că până la mijlocul anilor 1960, Dimona putea produce suficient plutoniu pentru „una sau două arme pe an“

Washington D.C., 2 mai 2019 – În cursul anului 1963, președintele John F. Kennedy a fost preocupat de probleme precum Vietnamul, negocierile privind interzicerea testelor nucleare, protestele pentru drepturile civile și Cuba. Este mai puțin cunoscut, însă, faptul că una dintre cele mai persistente preocupări ale sale era dacă și cât de repede Israelul căuta să dobândească o capacitate nucleară și ce ar trebui să facă SUA în această privință. Începând cu aprilie 1963, Kennedy a insistat ca conducerea israeliană să accepte inspecții regulate bianuale din partea SUA, sau în limbaj diplomatic, „vizite“, ale complexului nuclear israelian de la Dimona, în deșertul Negev. Prim-ministrul David Ben-Gurion și succesorul său, Levi Eshkol, au încercat să se sustragă și să evite inspecțiile, dar Kennedy a aplicat o presiune fără precedent, informându-i direct, pe un ton aproape ultimativ, că „angajamentul și sprijinul Washingtonului față de Israel“ ar putea fi „serios compromis” dacă se credea că guvernul SUA nu putea obține „informații fiabile“ despre reactorul Dimona și intențiile nucleare ale Israelului.

Schimbul complet de scrisori și comunicări aferente dintre Kennedy, Ben-Gurion și Eshkol, publicat astăzi pentru prima dată de Arhivele de Securitate Națională, ilustrează atât tenacitatea lui Kennedy, cât și recalcitranța liderilor israelieni în chestiunea Dimona. Surprins de cerințele ferme ale SUA, Eshkol a așteptat șapte săptămâni, implicând consultări interne tensionate, înainte de a fi de acord cu reticență. Retrăgându-se dintr-o criză aproape diplomatică, ambele părți și-au tratat comunicările despre Dimona cu mare secret.

Publicarea de astăzi a documentelor declasificate din sistemul Arhivelor Naționale ale SUA, inclusiv bibliotecile prezidențiale, oferă o privire din culise asupra procesului decizional și de revizuire a informațiilor care a influențat presiunea exercitată de Kennedy asupra prim-miniștrilor israelieni în timpul anului 1963. Printre documente se numără:

Estimarea Națională a Informațiilor 30-63, „Problema arabo-israeliană“, din ianuarie 1963, care estima că, dacă reactorul Dimona „ar funcționa la

capacitatea sa maximă... [ar] putea produce suficient plutoniu pentru una sau două arme pe an“. Acest NIE a fost declasificat în 2017.

O scrisoare de la un diplomat american la Tel Aviv care a concluzionat că detectarea unei decizii israeliene de a iniția un program nuclear de urgență „practic“ ar necesita „o supraveghere destul de atentă a activităților a aproximativ doisprezece oameni de știință de top”. Acest document a fost declasificat în 2018.

Un memorandum al Departamentului de Stat care susține inspecțiile bianuale ale reactorului Dimona pentru a monitoriza utilizarea combustibilului nuclear. Fără inspecții americane, Israelul ar putea deversa combustibil uzat la intervale de șase luni „pentru a produce un maxim de combustibil iradiat pentru separarea în plutoniu de calitate militară“.

Declarația lui Kennedy către ministrul francez de externe, Couve de Murville, conform căreia programul nuclear al Israelului a pus această țară într-o poziție „stupidă“, oferind „un pretext rușilor, care se retrag în regiune, pentru a ne inculpa în fața opiniei mondiale, și poate nu fără motiv“.

Un memorandum de conversație din august 1963 în care un diplomat britanic a raportat despre „noi semne tulburătoare“ ale interesului oficial israelian pentru armele nucleare. Declasificat în 2016.

Raportul detaliat al inspecției americane a Dimonei din ianuarie 1964, rezultată din presiunea exercitată de Kennedy asupra lui Ben-Gurion și Eshkol.

Unele dintre documentele publicate astăzi, cum ar fi corespondența Kennedy-Ben-Gurion-Eshkol, au fost declasificate în arhivele americane sau israeliene în anii 1990, dar nu au fost disponibile pe scară largă. Altele, așa cum s-a indicat mai sus, au fost declasificate în ultimii ani. Mai mult, traducerea în franceză a declarației lui Kennedy la întâlnirea Couve de Murville nu a mai fost tradusă în engleză până acum. Alte documente referitoare la confruntarea Ben-Gurion/Kennedy rămân clasificate la Arhivele Naționale ale SUA. Documente importante ale CIA și ale comunității de informații sunt în apel sau așteaptă o acțiune de declasificare.

*
* *

Considerând proliferarea nucleară ca o provocare majoră la adresa puterii americane, John F. Kennedy a crezut cu tărie că Statele Unite ar trebui să își folosească influența pentru a împiedica Israelul să devină armat nuclear. Reactorul de la Dimona fusese descoperit cu doar două luni înainte ca acesta să preia președinția, în ianuarie 1961, iar Kennedy era deja profund îngrijorat de aspirațiile nucleare ale Israelului (pentru detalii, vezi „Kennedy, Dimona și problema proliferării nucleare: 1961-1962“ în *Caietul electronic de informații* nr. 547 al Arhivei de Securitate Națională). Aceste preocupări timpurii au condus la prima vizită de inspecție americană la Dimona, la mijlocul lunii mai 1961, și la o discuție ulterioară față în față între Kennedy și prim-ministrul israelian David Ben-Gurion, la 30 mai. Problema nucleară a fost discutată și în cadrul întâlnirii dintre Kennedy și ministrul israelian de externe, Golda Meir, la sfârșitul lunii decembrie 1962. Ben-Gurion l-a asigurat în mod explicit pe Kennedy că programul nuclear al Israelului avea scopuri pașnice, iar Meir a insistat că Israelul nu se afla pe calea dezvoltării de arme nucleare.

La începutul anului 1963, preocupările americane au reapărut. În ianuarie, Kennedy a primit o nouă Estimare Națională de Informații (NIE) care evidenția potențialul armamentist al complexului Dimona. Aceasta sublinia că era probabil ca complexul Dimona să fie operațional mai târziu în acel an. Potrivit NIE, odată ce Dimona ar fi funcționat la putere maximă, Israelul ar fi putut fi pe cale să producă suficient plutoniu pentru una sau două arme pe an. Câteva săptămâni mai târziu, la mijlocul lunii martie, directorul Biroului de Estimări Naționale, Sherman Kent, a semnat o estimare a informațiilor care sublinia consecințele negative pentru Statele Unite – la nivel regional și global – ale achiziției de arme nucleare de către Israel. Pe 25 martie, Kennedy s-a întâlnit cu directorul CIA, John McCone, pentru a discuta despre programul nuclear israelian și, la scurt timp după aceea, i-a cerut consilierului pentru securitate națională McGeorge Bundy să consolideze capacitățile de colectare a informațiilor americane, care vizau atât programul nuclear israelian, cât și „programele de arme avansate“ ale Egiptului. A doua zi, Bundy a emis Memorandumul de Acțiune pentru Securitate Națională (NSAM) 231, o directivă formală către Stat, Apărare și CIA pentru a studia „Capacitățile nucleare din Orientul Mijlociu“.

La începutul lunii aprilie, Kennedy și consilierii săi și-au tradus îngrijorările legate de Dimona într-o cerere politică discretă, dar afirmativă: au insistat ca Israelul să accepte inspecții regulate bianuale din

partea SUA (sau „vizite“, așa cum erau denumite în limbajul mai diplomatic) la Dimona. Inițial, Kennedy a exercitat presiunea prin mesaje diplomatice. Pe 2 aprilie, ambasadorul în Israel, Walworth Barbour, i-a prezentat lui Ben-Gurion cererea SUA pentru vizite americane semestriale; două zile mai târziu, ambasadorul israelian Avraham Harman a fost chemat la Departamentul de Stat pentru un mesaj similar.

Ben-Gurion trebuia să răspundă la cererea lui Kennedy privind Dimona în timpul următoarei sale întâlniri cu Barbour, dar nu era pregătit pentru o confruntare directă cu un președinte american hotărât. Nici nu era pregătit să accepte obiectivul lui Kennedy privind vizitele semestriale; acest lucru l-ar fi pus capăt lui Dimona ca întruchipare a politicii de asigurare existențială a lui Ben-Gurion. În schimb, a încercat să evite o confruntare deturnând atenția lui Kennedy.

Pe 17 aprilie 1963, a apărut o oportunitate în acest sens: Egiptul, Siria și Irakul au semnat Proclamația Federației Arabe, cerând o uniune militară pentru a realiza „eliberarea Palestinei“. O astfel de retorică nu era nouă la acea vreme, dar Ben-Gurion a folosit-o pentru a iniția un schimb de replici cu președintele Kennedy despre situația generală de securitate a Israelului, evitând în același timp cererea specifică a lui Kennedy de la Dimona. Nu este clar dacă Ben-Gurion a văzut cu adevărat Proclamația Federației Arabe ca pe o amenințare existențială la adresa Israelului, dar a justificat tacit eforturile Israelului de a crea o opțiune de ultimă instanță fără respingerea directă a cererii lui Kennedy.

Concentrarea lui Ben-Gurion asupra unei amenințări reprezentate de Proclamația Federației Arabe, în comparație cu concentrarea lui Kennedy asupra pericolului proiectului nuclear israelian, a generat un schimb remarcabil de scrisori și mesaje orale personale între cei doi lideri pe tot parcursul primăverii anului 1963. Ben-Gurion a invocat spectrul unui „alt Holocaust“ și a insistat asupra nevoii Israelului de a primi garanții de securitate externe. Însă un astfel de aranjament nu era posibil, deoarece Kennedy credea că un semn atât de clar de favoritism față de Israel ar submina relațiile SUA cu statele arabe.

Kennedy nu a clintit din partea lui Dimona și era hotărât să nu-l lase pe Ben-Gurion să schimbe conversația. El a respins alarma prim-ministrului cu privire la Proclamația Federației Arabe ca fiind atât nimic nou, cât și practic lipsită de sens, și a insistat că adevăratul pericol pentru regiune era introducerea sistemelor ofensive avansate, în special a armelor nucleare. Pentru a aborda această preocupare, Kennedy era dispus să exploreze o schemă de control al armelor care să acopere atât Israelul, cât și Egiptul. Era evident, însă, că principalul său obiectiv era oprirea programului nuclear israelian.

Privind în urmă, acest schimb de replici s-a transformat într-o confruntare între președintele Statelor Unite și prim-miniștrii Israelului cu privire la viitorul programului nuclear israelian. Punctul culminant al acestei confruntări a fost scrisoarea lui Kennedy din 15 iunie, pe care ambasadorul Barbour trebuia să o înmâneze lui Ben-Gurion a doua zi. Scrisoarea includea condiții tehnice detaliate în care Kennedy insista ca vizitele bianuale în SUA să aibă loc. Scrisoarea era similară cu un ultimatum: dacă guvernul SUA nu putea obține „informații fiabile“ despre starea proiectului Dimona, „angajamentul și sprijinul Washingtonului față de Israel“ ar putea fi „serios compromis“. Dar scrisoarea nu i-a fost niciodată înmânată lui Ben-Gurion, deoarece în acea zi și-a uimit țara și lumea anunțându-și demisia.

Ambasadorul Barbour, care era pregătit să livreze scrisoarea, a notificat Departamentul de Stat și a solicitat instrucțiuni. El a recomandat amânarea livrării până când „problema cabinetului va fi rezolvată“ și apoi adresarea scrisorii următorului prim-ministru, o recomandare pe care Kennedy și consilierii săi au urmat-o.

Pe 5 iulie, la mai puțin de zece zile după ce Levi Eshkol a devenit prim-ministru, Barbour i-a înmânat o scrisoare de 3 pagini de la Kennedy. Era practic aceeași cu scrisoarea din 15 iunie către Ben-Gurion, însoțită de câteva rânduri de felicitare către noul lider. De la mesajul președintelui Dwight Eisenhower către Ben-Gurion, în timpul crizei de la Suez din noiembrie 1956, un președinte american nu mai fusese atât de direct cu un prim-ministru israelian. Cererile specifice care i-au fost prezentate lui Ben-Gurion cu privire la modul în care ar trebui executate vizitele de inspecție ale SUA la Dimona au rămas cuvânt cu cuvânt în noua scrisoare. Mulți dintre consilierii lui Eshkol au văzut scrisoarea ca pe un adevărat ultimatum, o criză în curs de desfășurare.

Surprins de cerințele dure ale lui Kennedy față de Dimona, la doar câteva zile după preluarea mandatului, primul răspuns al lui Eshkol a fost să solicite mai mult timp pentru consultări. Abia pe 19 august, la mai mult de șase săptămâni după ce a

primit scrisoarea, Eshkol a venit cu un răspuns, care uneori a fost vag. Sub presiunea lui Kennedy, Eshkol a fost de acord, cu reticență, în principiu, să permită vizite regulate ale oamenilor de știință americani la Dimona. Cu toate acestea, nu a fost de acord cu o vizită timpurie și a evitat să se angajeze cu privire la inspecțiile americane bianuale pe care Kennedy le solicita.

Confruntarea prin scrisoare dintre președintele Kennedy și doi prim-miniștri israelieni a dus la o serie de șase inspecții anuale americane ale complexului Dimona (1964-1969), până când președintele Richard Nixon le-a pus capăt. (Prima inspecție din ianuarie 1964 se poate să fi fost amânată din cauza asasinării lui Kennedy.) Deși Lyndon Johnson era mai puțin dornic să-i ia la rost pe israelieni, el era îngrijorat de proliferarea nucleară și a susținut inspecțiile. Cu toate acestea, israelienii au făcut progrese în domeniul armelor nucleare în anii 1960, indiferent de inspecții, care, evident, au avut un impact prohibitiv sau descurajator redus.

https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/nuclear-vault/2019-05-02/battle-letters-1963-john-f-kennedy-david-ben-gurion-levi-eshkol-us-inspections-dimona



Ben TODICĂ

Sovromul globalist

Am alergat într-un suflet să prind trenul în gara din Ciudanovița, unde era instalat Sovromul sovietic. Adormisem când a sunat deșteptătorul. Tunelul din față, care ne despărțea de ICCF, dispăruse. Dealul Golgotei, pe care era instalată pușcăria deținuților care lucrau forțat în minele de uraniu ca scurtare a pedepsei – aduși din toate colțurile României, ca un fel de armistițiu oferit de sovietici – dispăruse și el. Priveam disperat spre călători să văd dacă mai recunosc pe cineva. E adevărat că am plecat din România în 1979, iar democrația instalată după prăbușirea regimului ceaușist nu a fost altceva decât o rampă de lansare a noului comunism globalist. Am schimbat merele pădurețe cu cele noi altoite, otrăvind noua Europă liberă cu sloganul „Vin rușii!“, în timp ce mă întrebam: „La ce dracu’ să vină, că doar au plecat?“. Dar noii stăpâni globaliști știau că nu pot ține noua reformă planetară fără sperietoarea veche a Războiului Rece.

Noua populație a fostului bloc sovietic era super-educată, așa că și-au permis să închidă toate formele de învățământ posibile, pentru a îndobitoci noul „Vest democratic“, SUA având supremația militară globală. Și, ca în vremea de până în ’89, au început să dezvolte strategii de jupuire a întregii planete.

Războiul dintre Rusia și Ucraina – o istorie ciudată.

Cum văd americanii regimul sovietic? Guvernul e în control absolut, adică partidul, cu cei aflați la conducere: Lenin, Troțki, Stalin, Hrușciov, Brejnev, Andropov, Gorbaciov.

Cine a fost Troțki și de unde se trage? Înainte de a deveni acest „amazing“ revoluționar și înainte de a se refugia în Noul Mexic, unde a fost ucis, el locuia în New York. Era bogat, cu limuzină și șofer personal, și publica articole într-un ziar local. „Wall Street and the Bolshevik Revolution“, scrisă de Antony Sutton, descrie foarte bine sursa acestor eroi comuniști. El și Lenin, care trăia în Elveția, au fost finanțați de bănci din Vest ca să meargă în Rusia cu tone de bani, unde să organizeze revoluția bolșevică și să-l execute pe țarul Nicolae și întreaga sa familie. Sau urcat amândoi în trenul de Berlin – țintă Moscova.

În acest timp apare și Stalin, un necunoscut la început. El, ca și Hitler, care dorea să devină un mare pictor, voia să se facă popă. Stalin, din al cărui ordin au fost uciși milioane de oameni, a fost un mare dictator. La început, Vestul i se adresa cu numele „Unchiul Joe“ și îl finanța. Când, dintr-o dată, Vestul i-a cerut lui Stalin să împartă Rusia în bucăți mici, să le învrăjbească unele împotriva altora pentru a putea fi ușor jefuite, Stalin s-a opus. Atunci Vestul s-a ridicat împotriva lui și l-a demonizat. El, fiind împotriva ideilor lor, globaliștilor nu le-a convenit.

Lumea e condusă de oameni înrăiți. Când întotdeauna avem de ales între rău și foarte rău, cum să ne meargă bine? Stalin, care dorea să devină popă și poet, își schimbă viziunea după ce soția, pe care o iubea foarte mult, moare la nașterea copilului lor.



Văzând toate acestea, el se răzvrătește împotriva lui Dumnezeu și începe să se răzbune pe viață și pe oameni. Acest trecut important al lui Stalin este ținut sub preș în Vest, pentru ca populația să nu simpatizeze cu el.

Când vorbim de comunism, trebuie să ne întrebăm: care comunism și din ce era făcut? Toate sunt diferite, în funcție de cine a fost în control. Lenin și Trotki pot fi considerați trădători pentru că erau „păpușile" globaliștilor în acțiuni finanțate de ei. Numele adevărat al lui Trotki era Bronstein. Și Lenin avea origini similare. Trotki și-a ales un nume slav.

Cu banii globaliștilor, au fost asasinați țarul Nicolae și întreaga sa familie, deși acesta era rudă cu familia regală britanică, care nu a intervenit. Țarul Nicolae începuse să promoveze pacea și dezarmarea globală. El credea în renaștere, lumină și iubire – idei incompatibile cu interesele elitelor care prosperau din războaie. Ca și cei de azi.

Elita s-a folosit de organizații precum Crucea Roșie pentru a finanța instaurarea comunismului. Globaliștii au introdus comunismul în Rusia, dar ulterior au pierdut controlul asupra lui, odată cu venirea lui Stalin la putere.

De ce sunt Lenin și Trotki considerați trădători? Pentru că lucrau pentru globaliști. Lenin, pe patul morții, a spus: *„Oricine să-mi ia locul, dar nu Stalin"*. De ce? Pentru că el era un singuratic, un om necunoscut din Georgia, cu o grămadă de probleme în cap. Supărat pe Dumnezeu și aliat cu toți dracii lumești. El credea în comunism și în filosofia partidului și, când a aflat de planul lui Lenin și Trotki, a luat frâiele în mână și a început să negocieze foarte serios cu vestul globalist. El era un mare patriot! A fost asuprit de mic și credea că toți trebuie să fim egali. Iacob Stalin se înscrie în partidul comunist pentru că el credea. Toată tinerețea a visat la egalitate și libertate și, dintr-o dată, acest partid i le-a pus în față. Toxic patriotism, dar totul e posibil în numele prosperității țării și poporului. El a trecut peste cadavre în numele prosperității idealului comunist. Din acest moment a început lupta dintre Stalin și globaliști. Lupta pentru cine conduce comunismul în lume.

După căderea regimului sovietic vin la putere Elțîn și apoi Putin. Cecenia devenise o bombă gata să explodeze pentru Rusia. Trebuie înțeles că soldații Rusiei luptau pentru țara-mamă, Rusia, nu pentru creștinism sau altă religie, ei dăruindu-se întru totul pentru pământul patriei. Problema împărțirii Rusiei venise tocmai de la Trotki, care propunea că Ucraina are dreptul să-și hotărască singură soarta, lucru care nu i-a convenit lui Stalin, care se prinde imediat de politica globalistă a celor doi trădători, Lenin și Trotki (care mai târziu a fost împlinită, înfăptuită de omul însemnat Gorbaciov). Și vestul, azi, a început să-i îmbârlige pe cei din țările din componența Rusiei, spunându-le că voi sunteți „independente țări asiatice" și nu aveți nimic în comun cu Rusia lui Putin. Nu aveți ambiție dacă nu vă eliberați. Asta ce înseamna pentru Stalin, *„că voi doriți să ne dezmembrați din interiorul țării"*. Și așa Stalin a început să-și execute elita țării.

Istoria ne este prezentată în funcție de țările învingătoare. Apare pe ecran Beria, un psihopat care execută ordinele lui Stalin. Și curând începe Al Doilea Război Mondial, declanșat de globaliști. Cine își dorea acest război? Elita mondială îl finanțează pe Hitler să provoace un război în care Rusia pierde 27 de milioane de vieți, iar America în jur de peste 200 de mii de soldați (spun istoricii timpului).

Să ne punem pentru moment în mintea rușilor care au pierdut 27 de milioane și au aflat că elitele americane l-au finanțat pe Hitler, însă atunci nu exista internetul. Azi, în schimb, e problema anestezierii populației în analfabetism istoric. Statele Unite și poporul american au fost întotdeauna „partea bună a lumii", cu excepția bancherilor și a forțelor materialiste lacome care au manipulat majoritatea populației. Dacă înainte nu aveam internetul ca să ne informăm la realitatea din spatele evenimentelor din







Portul Harbor, azi, că îl avem, de ce nu știm ce se ascunde în spatele asasinării lui Charlie Kirk, a guvernului din umbră? Credeți că ei nu știu? Ignorând adevărul nu ne va ajuta să ieșim din moara morții continue în care se scaldă planeta. Dacă ai fi flămând după avere, din ce țară ai opera lucrurile? America, desigur! Poporul american e ținut în întuneric, hrănit cu fotbal și distracții. Dacă germanii sunt responsabili de faptele lui Hitler, tot așa și americanii sunt pentru crimele comise. Guvernul din umbră ia decizii și operează chiar și fără știrea președintelui.

În ciuda științei acestor fapte, Gorbaciov a căzut de acord cu Bush Sr. să desființeze Uniunea Sovietică. Rușii au venit la tocmeală cu americanii ca să fie pace pe pământ. Și ce au făcut americanii? Au rupt toate tratativele de pace rând pe rând. Tratate ce pot crea catastrofe planetare. De ce? Aveau americanii nevoie de Ucraina? Poate că da. Ca să-i țină ocupați pe ruși cât ei atacă pe cine dictează Israelul. Nu e în interesul poporului american să fie dușman al Rusiei. Dacă ar fi prietene, America ar putea influența, prin ruși, întreaga planetă. I-ar folosi în favoarea lor, dar lăcomia și orgoliul ei sunt prea mari?

Elitele nu vor mai avea războaie și nu vor mai avea motive să jupoaie țările lumii. Trump este marele tătic astăzi pe întreaga planetă. „Le dă la nas“ tuturor orgolioșilor înfățați care se cred mari. Îți vine să vomiți când îi vezi cum îi umilește Trump. De mâine toți vă veți vopsi blonzi. Trump va pleca la sfârșitul domniei, însă guvernul din umbră… va opera pentru totdeauna.

McNamara a spus odată că lucrul bun care ți se poate întâmpla ca politician este: să fii capabil să te pui în pielea adversarului tău. Gândiți-vă la Putin și lumea lui. El vine la putere într-o perioadă foarte întunecată a Rusiei, cu o putere ca America care domina și controla întreaga lume, făcând Rusia să piardă țară după țară după demolarea zidului comunist, prin nerespectarea promisiunilor, ajutând Rusia să intre în dispariție.

După demolarea zidului din Berlin, America a trimis operativii CIA în toate țările, să organizeze răzvrătiri și să-i înarmeze ca să-i rupă de Rusia. Elțîn era un clovn în fața lui Clinton. Și se ruga (sub ochii lui Putin) să nu atace Serbia. Putin se întreba la KGB cum e posibil ca o țară care a fost o superputere să se roage alteia în genunchi pentru iertare. Iar când el ajunge președinte este obligat să pună toată această ură deoparte. S-o închidă într-o cutie de fier. S-a dus apoi la Bush și i-a propus prietenie. *„De ce Rusia nu ar putea deveni parte din NATO?“* Clinton a zis: *„Ce idee grozavă!“*, după care a revenit și a spus că poporul american nu e de acord cu asta. De ce? Pentru că elitele nu mai puteau organiza războaie împrejurul planetei. Putin a făcut multiple încercări de a deveni prieten cu americanii. Michael Hayden, care conducea NSA și CIA, a răspuns că nu le pasă de propunerea lui Putin. Că nu le pasă de securitatea Rusiei. *„De ce îți pasă când Anglia sau Israel îți propune asta și nu când noi?“*, a întrebat Putin.

Uniunea Sovietică, după târguiala de la Malta și căderea lui Elțîn, era într-o sărăcie cruntă. Oamenii umblau prin gunoaie după mâncare, iar Putin vine la putere și o scoate din gunoi și îi redă încredere poporului rus, și redevine o superputere. Majoritatea poporului rus îl sprijină ca președinte. Putin vine la putere și reformează Rusia. Priveam prin zona de încărcare a vagoanelor de uraniu cu destinația Rusia și mă întrebam când va veni și la noi în România cineva ca să o reformeze. Buncărele și stația de citire a radiațiilor dispăruseră. Au fost demontate și vândute, toată industria minieră locală. Ce mai găsisem erau urmele meselor și scaunelor improvizate unde își luau masa în pauze muncitorii. Printre traverse vechi, rămășițe de slănină cu ceapă și coji de pâine. Căni de tablă pentru ceai sau laptele gratuit primit ca rații. Câteva rogojini rupte și lopeți, târnăcoape, și deodată fluieratul trenului îmi atrage atenția că a pornit încet din gară. Dau să-l prind, dar e prea târziu. Aveam în mână trei bilete în alb. Americanii mult așteptați din 1944 au sosit, iar ai noștri au aruncat lopețile, secerile și ciocanele și duși au fost. A plecat trenul și am rămas singur, prăbușit în trecutul mincinos, dar altoit de-acum, al manipulatorilor lumii.

„Am scăpat de dracu’ și am dat de tat-su“, îmi zic, și m-am sculat.

...Iar am uitat internetul deschis!

TRANSFOCATOR



Corneliu PIVARIU

General-maior retragere, expert în geopolitică și relații internaționale, cu o experiență de peste 30 de ani în domeniile militar, diplomatic și economic.

România între vulnerabilitate și reechilibrare – Anatomia unei „asasinări“ multisectoriale

„Nu putem fi o națiune puternică fără a fi o națiune conștientă de interesele sale.“

Ion I.C. Brătianu

Abstract

Articolul analizează evoluțiile structurale ale României după 1989 prin prisma unui concept integrator – „asasinarea“ multisectorială – care descrie erodarea cumulativă a capacității statului de a acționa autonom și coerent. Sunt examinate cinci dimensiuni esențiale: economică, demografică, educațională, informațională și strategică, evidențiindu-se interdependențele dintre acestea și efectele lor asupra procesului decizional.

Analiza arată că aceste evoluții nu reprezintă disfuncționalități izolate, ci componente ale unui mecanism sistemic care reduce progresiv capacitatea statului de a genera politici coerente și de a-și urmări interesele fundamentale. În acest context, degradarea capitalului uman, pierderea autonomiei economice, slăbirea culturii strategice și vulnerabilitatea informațională converg într-o diminuare a calității deciziei strategice.

Articolul susține că aceste procese nu sunt ireversibile, dar corectarea lor presupune o abordare integrată, bazată pe reconceptualizarea domeniilor analizate ca elemente ale securității naționale și pe consolidarea unei elite de competență capabile să formuleze și să implementeze un proiect de țară coerent. În absența unei astfel de abordări, riscul este ca vulnerabilitățile actuale să se transforme în caracteristici structurale ale statului român.

INTRODUCERE

Uneori, un stat nu este învins, ci se dezarticulează singur – lent, discret și aproape imperceptibil, sub presiunea propriilor decizii.

După 1989, România a intrat într-un proces accelerat de transformare sistemică, prezentat oficial ca tranziție către economia de piață și integrare euro-atlantică. La peste trei decenii distanță, bilanțul acestei transformări nu poate fi evaluat exclusiv prin indicatori macroeconomici sau prin apartenența la structuri instituționale occidentale, ci trebuie analizat în termenii capacității statului de a-și conserva autonomia economică (sau *suveranitatea economică*) și de a-și proteja interesele strategice.

Ipoteza acestui studiu este că, dincolo de reformele necesare, România a traversat și un proces mai profund – unul de **dezarticulare economică sistemică**, care a redus capacitatea de decizie internă și a transferat controlul asupra unor sectoare-cheie în afara sferei naționale. Acest proces, cumulativ și adesea fragmentat în decizii aparent tehnice, poate fi interpretat ca o formă de **„asasinare economică“**, în sensul slăbirii deliberate sau tolerate a fundamentelor economice ale statului.

În acest context, o analiză onestă nu poate eluda rolul determinant al clasei politice românești din ultimele trei decenii și jumătate. Dincolo de constrângerile externe reale – economice, instituționale sau geopolitice – deciziile strategice majore au aparținut, în mod constant, elitelor aflate la guvernare. Absența unui proiect de țară coerent, pe termen mediu și lung, fragmentarea viziunii strategice și prevalența intereselor de grup sau personale au condus la o gestionare reactivă, nu proactivă, a transformărilor structurale. În locul unei politici de dezvoltare centrate pe consolidarea capitalului național și pe protejarea sectoarelor strategice, s-a conturat un model de adaptare pasivă, în care transferul de active, dependențele economice și vulnerabilitățile structurale au fost adesea acceptate sau chiar facilitate. În această logică, responsabilitatea pentru starea actuală nu poate fi atribuită exclusiv factorilor externi, ci trebuie înțeleasă în primul rând ca rezultatul unui deficit intern de viziune, coerență și asumare strategică.

În această logică, „asasinarea economică“ a României nu apare ca un eveniment singular sau ca rezultatul unei acțiuni externe coordonate, ci ca efectul cumulativ al unor decizii interne incoerente, al absenței unei elite strategice funcționale și al substituției interesului național cu agende conjuncturale – un proces lent, dar profund, care a erodat treptat suveranitatea economică a statului.

În același timp, aceste narațiuni sunt alimentate și de dinamica internă a politicii americane, marcată de o polarizare accentuată și de o contestare persistentă a lui Donald Trump de către o parte semnificativă a establishmentului politic și mediatic, în special din zona Partidului Democrat. În acest context, analiza

politicii externe tinde să fie filtrată prin grila conflictului intern, iar evaluările strategice sunt adesea contaminate de poziționări ideologice. Astfel, acțiunile externe ale Statelor Unite nu mai sunt interpretate exclusiv în logica interesului național sau a doctrinelor de securitate, ci sunt resemnificate în funcție de raportarea la liderul de la Casa Albă. Această suprapunere între competiția politică internă și analiza strategică generează o dublă distorsiune: pe de o parte, simplifică excesiv mecanismele decizionale, iar pe de altă parte, transformă dezbaterea geopolitică într-o extensie a conflictului politic intern.

Capitolul I. Asasinarea economică

După 1989, România a intrat într-un proces de transformare profundă, definit oficial drept tranziție către economia de piață și integrare euro-atlantică. În plan formal, acest proces a avut ca rezultat aderarea la NATO și Uniunea Europeană, stabilizarea macroeconomică și creșterea unor indicatori de dezvoltare. Cu toate acestea, o analiză în profunzime relevă existența unui fenomen mai complex și mai puțin discutat: o degradare treptată a capacității economice autonome a statului român, cu implicații directe asupra suveranității sale strategice.

Conceptul de „asasinare economică“, utilizat în acest studiu, nu desemnează un act singular și nici o conspirație explicită, ci un proces cumulativ, desfășurat pe parcursul a peste trei decenii, rezultat din interacțiunea dintre decizii interne și presiuni externe. Este vorba despre pierderea progresivă a controlului asupra resurselor, a capacităților productive și a instrumentelor de decizie economică, într-un context în care opțiunile strategice ale statului au fost adesea limitate sau insuficient articulate.

Din perspectivă analitică, acest proces poate fi înțeles prin trei dimensiuni principale: (1) mecanismele de producere, (2) etapele de manifestare și (3) indicatorii de identificare.

1. **Mecanismele procesului**

Mecanismele prin care s-a produs acest proces sunt multiple și interconectate: decizii politice orientate spre obiective pe termen scurt, lipsa unei strategii economice coerente pe termen lung, presiuni externe exercitate de instituții financiare internaționale sau de piețe, precum și un deficit de competență sau coerență la nivel instituțional. Nu în ultimul rând, trebuie menționat rolul unor forme de captură instituțională, care au favorizat interese particulare în detrimentul interesului public.

Aceste mecanisme pot fi grupate în două categorii majore:

- **mecanisme interne**: deficit de viziune strategică, fragmentarea decizională, captură instituțională, prioritizarea intereselor de grup;
- **mecanisme externe**: presiuni structurale ale globalizării, condiționalități financiare, asimetrii de putere economică și integrarea în lanțuri valorice controlate extern.

Interacțiunea dintre aceste două categorii a generat un efect cumulativ, nu atât de ușor de perceput în timp real pentru publicul larg, dar vizibil în retrospectivă.

2. **Etapele procesului**

Prima etapă a acestui proces a fost marcată de dezindustrializarea accelerată din anii ’90 și începutul anilor 2000. Sub imperativul restructurării și al eficientizării, o mare parte a industriei românești a fost închisă sau lichidată, adesea fără a exista alternative viabile de reconversie sau politici industriale coerente. Lanțuri întregi de producție, construite în decenii, au fost fragmentate sau distruse, iar economia a început să se reorienteze dinspre producție către consum, bazat în mare măsură pe importuri. Această transformare a generat nu doar pierderi economice imediate, ci și o diminuare structurală a capacității de a genera valoare adăugată internă. Această dezindustrializare nu a fost un fenomen abstract, ci s-a manifestat prin dispariția unor ramuri industriale întregi, cu impact sistemic asupra economiei naționale.

A doua etapă a constat în procesul de privatizare a unor active strategice, desfășurat frecvent în absența unor mecanisme solide de protecție a interesului național. Transferul de proprietate către capital extern, deși în multe cazuri necesar în contextul lipsei de capital intern și al presiunilor de restructurare, nu a fost însoțit sistematic de condiționalități clare privind investițiile, transferul de tehnologie, menținerea capacităților productive sau integrarea în economia locală. Unele dintre cele mai relevante cazuri de transfer de control asupra unor active strategice ilustrează aceste disfuncționalități.

În numeroase situații, privatizarea a însemnat nu doar schimbarea proprietarului, ci și **reconfigurarea funcției economice a activelor**, prin închiderea unor capacități, reducerea lanțurilor de producție sau transformarea acestora în simple verigi periferice ale unor structuri economice mai largi. În absența unei strategii naționale de negociere și monitorizare post-privatizare, statul a pierdut treptat nu doar controlul, ci și capacitatea de a influența direcțiile de dezvoltare ale acestor sectoare.

Consecința a fost dublă: pe de o parte, o parte semnificativă a valorii create a fost externalizată sub formă de profituri, iar pe de altă parte, **centrele reale de decizie economică s-au deplasat în afara sferei**

naționale, reducând autonomia strategică a statului. În acest context, privatizarea nu a funcționat ca instrument de modernizare structurală, ci, în numeroase cazuri, ca vector de transfer de control și de dependență economică.

În paralel, sistemul financiar a cunoscut un proces de transformare profundă, caracterizat prin dominanța capitalului extern și orientarea creditării preponderent către consum. Această orientare a fost reflectată și în structura sistemului bancar, dominat de capital extern și cu o expunere redusă față de sectoarele productive. De asemenea, această evoluție a contribuit la stimularea creșterii economice pe termen scurt, dar a accentuat vulnerabilitățile structurale, prin dependența de fluxuri financiare externe și prin subfinanțarea sectoarelor productive.

Integrarea în Uniunea Europeană a adus beneficii incontestabile – acces la piața unică, fonduri structurale, stabilitate instituțională și ancorare geopolitică. Cu toate acestea, procesul de integrare a consolidat, în același timp, o anumită poziționare periferică a României în cadrul economiei europene.

Specializarea predominantă în activități cu valoare adăugată redusă – forță de muncă ieftină, asamblare, export de materii prime sau semifabricate – a limitat capacitatea de avansare pe lanțurile valorice. În lipsa unor politici industriale și tehnologice consistente, România a fost integrată preponderent ca spațiu de producție și piață de desfacere, nu ca pol de inovație sau decizie economică.

Această poziționare reflectă **asimetriile structurale existente în cadrul economiei europene**, în care statele din centru concentrează capitalul, tehnologia și decizia, în timp ce statele din periferie preiau funcții economice complementare, cu valoare adăugată mai redusă. În absența unor politici naționale active de recuperare a decalajelor și de dezvoltare a capacităților proprii, această distribuție tinde să se auto-perpetueze.

În consecință, deși integrarea europeană nu este în sine cauza „asasinării economice", modul în care aceasta a fost gestionată la nivel intern a contribuit la consolidarea unor dependențe structurale și la limitarea autonomiei economice, în special prin insuficienta valorificare a oportunităților de dezvoltare oferite de cadrul european.

Un alt element esențial îl reprezintă erodarea controlului asupra resurselor strategice, în special în domenii precum energia, agricultura și infrastructura critică, reducând marja de manevră a statului în definirea propriilor politici economice. Exemplele din domeniul energiei, resurselor naturale și agriculturii sunt relevante pentru înțelegerea acestei pierderi de control.

3. **Indicatorii procesului**

Rezultatul cumulativ al acestor evoluții poate fi identificat printr-o serie de indicatori structurali:

- pierderea controlului asupra sectoarelor strategice;
- externalizarea profiturilor și a centrelor de decizie;
- dezechilibrul între consum și producție;
- dependența de importuri și de fluxuri financiare externe;
- poziționarea periferică în lanțurile valorice;
- reducerea capacității statului de intervenție economică.

Acești indicatori nu trebuie analizați izolat, ci în corelație, ca expresie a unei tendințe structurale de diminuare a autonomiei economice.

**** Tipologii ale deciziilor economice cu impact strategic negativ***

Dincolo de succesiunea cronologică a etapelor analizate, procesul de „asasinare economică" poate fi înțeles mai clar prin identificarea unor tipare recurente de decizie, care au acționat ca multiplicatori ai vulnerabilităților structurale. Aceste tipologii nu se referă la decizii izolate, ci la modele de acțiune care s-au repetat, în forme diferite, pe parcursul ultimelor trei decenii.

O primă tipologie este reprezentată de **privatizarea fără condiționalități strategice**. În numeroase cazuri, transferul de proprietate asupra unor active economice importante nu a fost însoțit de clauze ferme privind investițiile ulterioare, menținerea sau dezvoltarea capacităților productive, integrarea în economia locală sau transferul de tehnologie. Exemple relevante includ privatizarea PETROM, unde controlul asupra celei mai importante companii energetice a fost cedat fără un mecanism robust de corelare a redevențelor cu evoluția prețului, sau preluarea unor distribuții de energie, unde accentul a fost pus prioritar pe eficientizare și recuperarea investiției. În absența acestor condiționalități, logica economică a noilor proprietari a prevalat în mod natural asupra interesului strategic național, conducând fie la restructurări profunde, fie la reorientarea activelor către alte obiective decât cele inițiale. Această abordare a transformat privatizarea dintr-un instrument de modernizare într-un mecanism de transfer de control și, în unele cazuri, de dezarticulare industrială.

A doua tipologie o constituie **dezindustrializarea fără politici de reconversie și reindustrializare**. Închiderea sau restrângerea unor sectoare industriale a fost adesea justificată prin argumente de eficiență economică, însă nu a fost însoțită de politici coerente de reconversie profesională, de atragere a investițiilor în sectoare alternative sau de dezvoltare a unor noi

capacități productive. Cazuri precum ARO Câmpulung, Tractorul Brașov sau platformele industriale și petrochimice de la Borzești, Onești, Râmnicu Vâlcea (Oltchim) și Târgu Mureș (Azomureș) ilustrează dispariția sau restructurarea profundă a unor poli industriali fără apariția unor alternative economice comparabile. În consecință, pierderea industriei nu a fost compensată prin apariția unor noi poli economici, ceea ce a generat dezechilibre regionale, șomaj structural și dependență crescută de importuri. Această lipsă de continuitate strategică a condus la ruperea unor lanțuri economice interne, dificil de corectat pe termen lung.

Acest proces este vizibil și în sectorul rafinării, unde capacitatea de procesare a țițeiului a fost redusă semnificativ comparativ cu nivelul existent în 1989. Dacă înainte de 1990 România dispunea de o capacitate de rafinare de peste **30-34 milioane tone anual**, în prezent aceasta s-a redus la aproximativ **10-12 milioane tone anual**, în condițiile funcționării unui număr mult mai restrâns de rafinării.

Această reducere nu reprezintă doar o ajustare economică, ci reflectă pierderea unei verigi esențiale din lanțul valoric energetic, cu impact direct asupra autonomiei economice și a securității energetice. În absența unei capacități de rafinare adecvate, controlul asupra resursei primare nu se traduce automat în control asupra valorii economice generate.

O a treia tipologie este **externalizarea centrelor de decizie economică**. Prin combinarea proceselor de privatizare, integrare în lanțuri valorice externe și dominanță a capitalului străin în sectoare-cheie, decizia economică s-a deplasat progresiv în afara spațiului național. De exemplu, în sectorul bancar, unde majoritatea instituțiilor sunt controlate de grupuri financiare externe, sau în industria auto, unde România funcționează în mare măsură ca bază de producție pentru decizii strategice luate în alte state, spațiul de manevră intern este limitat. În aceste condiții, chiar și în situațiile în care activitatea economică se desfășoară pe teritoriul României, deciziile privind investițiile, restructurările sau strategiile de dezvoltare sunt luate în alte centre de putere economică. Această realitate limitează capacitatea statului de a orienta dezvoltarea economică în funcție de propriile priorități și reduce flexibilitatea în fața unor crize sau schimbări de context.

O altă tipologie relevantă este **subfinanțarea și marginalizarea capitalului autohton**. În absența unor politici coerente de susținere a capitalului românesc, acesta a rămas adesea într-o poziție dezavantajată în raport cu capitalul extern, atât din perspectiva accesului la finanțare, cât și a capacității de extindere. Spre exemplu, accesul dificil la finanțare pentru IMM-uri românești, comparativ cu avantajele competitive ale marilor grupuri multinaționale, a limitat dezvoltarea unor campioni economici locali. Sistemul financiar, orientat predominant către creditarea consumului, nu a oferit un sprijin suficient pentru dezvoltarea unor actori economici locali puternici. În consecință, economia românească s-a dezvoltat într-un model dezechilibrat, în care capitalul autohton are un rol limitat în sectoarele strategice.

În fine, o tipologie transversală este reprezentată de **gestionarea deficitară a resurselor strategice**, în special în domenii precum energia, resursele naturale și agricultura. Întârzierea exploatării gazelor din Marea Neagră, incoerența politicilor energetice sau degradarea sistemelor de irigații într-o țară cu potențial agricol ridicat sunt exemple relevante ale unei abordări fragmentate. În locul unei strategii de maximizare a valorii interne, s-a conturat adesea un model în care resursele sunt valorificate parțial sau întârziat, cu beneficii limitate pe termen lung și cu pierderea unor avantaje strategice.

Aceste tipologii nu trebuie analizate separat, ci ca elemente ale aceluiași model structural. Interacțiunea lor a generat un efect cumulativ, în care fiecare decizie a amplificat consecințele celorlalte. Privatizarea fără condiționalități a favorizat externalizarea deciziei, dezindustrializarea a accentuat dependența de importuri, iar subfinanțarea capitalului autohton a limitat capacitatea de corecție internă.

În acest sens, „asasinarea economică“ nu este rezultatul unor erori punctuale, ci expresia unui mod de guvernare economică caracterizat prin absența unei viziuni strategice integrate. În lipsa unei astfel de viziuni, deciziile individuale – chiar și atunci când sunt justificate punctual – tind să producă efecte sistemice negative, dificil de corectat pe termen lung.

* *Comparativ 1989-2026: creștere statistică vs. capacitate economică reală*

Pentru a înțelege în mod concret implicațiile procesului descris anterior, este necesară o comparație sintetică între structura economiei românești la momentul 1989 și situația actuală.

În termeni strict macroeconomici, România înregistrează astăzi un Produs Intern Brut semnificativ mai mare decât în perioada pre-1989. Această creștere este frecvent invocată ca argument al succesului tranziției. Cu toate acestea, o analiză structurală relevă o realitate mai nuanțată.

În 1989, economia României era caracterizată printr-un grad ridicat de integrare industrială internă, cu lanțuri de producție complete în sectoare precum industria constructoare de mașini, petrochimia, siderurgia sau industria energetică. Capacitatea de

producție industrială, deși ineficientă în anumite segmente, permitea generarea internă a unei părți semnificative din valoarea adăugată.

În prezent, economia românească este mult mai deschisă și integrată în circuitul global, însă această integrare s-a realizat preponderent pe segmente cu valoare adăugată redusă. O parte importantă a producției industriale este realizată în regim de subcontractare, iar segmentele de proiectare, cercetare și decizie strategică sunt localizate, în majoritatea cazurilor, în afara țării.

Din această perspectivă, creșterea PIB-ului reflectă în mare măsură intensificarea activității e conomice și integrarea în fluxurile globale, dar nu exprimă în mod adecvat **gradul de control asupra acestei activități sau capacitatea de retenție a valorii adăugate în economia națională**.

Un indicator relevant în acest sens este structura proprietății și a capitalului. Dacă înainte de 1989 principalele active economice erau deținute și controlate la nivel intern, în prezent o parte semnificativă a sectoarelor strategice este controlată de capital extern, ceea ce determină externalizarea unei părți importante din profituri și decizii.

De asemenea, dezechilibrul dintre consum și producție s-a accentuat. Creșterea nivelului de trai este susținută într-o măsură considerabilă de importuri, de fluxuri financiare externe și de transferuri (inclusiv remitențe), nu exclusiv de capacitatea internă de producție.

În aceste condiții, apare o distincție esențială între **creșterea economică statistică și dezvoltarea economică autonomă**. Prima este măsurată prin indicatori cantitativi precum PIB-ul, în timp ce a doua depinde de controlul asupra resurselor, de capacitatea de decizie și de poziționarea în lanțurile valorice.

Astfel, deși România este, în termeni agregati, o economie mai mare decât în 1989, capacitatea sa de a genera și controla independent procese economice strategice este, în anumite domenii, mai redusă. Această disociere între dimensiunea economică și autonomia decizională constituie unul dintre elementele centrale care justifică utilizarea conceptului de „asasinare economică".

**** Concluzie de capitol***

Rezultatul cumulativ al acestor evoluții nu este doar o economie cu performanțe inegale, ci un stat cu o capacitate diminuată de acțiune strategică. Dincolo de indicatorii macroeconomici sau de apartenența formală la structuri economice și de securitate occidentale, esențială rămâne capacitatea internă de a decide, de a orienta și de a controla direcțiile majore de dezvoltare.

Analiza mecanismelor, etapelor și tipologiilor de decizie evidențiază faptul că vulnerabilitățile actuale nu sunt rezultatul unor conjuncturi izolate, ci expresia unui model de funcționare în care lipsa unei viziuni strategice coerente a permis acumularea unordeze-chilibre structurale. Privatizarea fără condiționalități, dezindustrializarea fără reconversie, externalizarea centrelor de decizie și subfinanțarea capitalului autohton nu reprezintă doar episoade distincte, ci componente ale aceluiași proces de erodare a autonomiei economice.

În aceste condiții, dependența economică generată în timp tinde să se transforme inevitabil în vulnerabilitate politică. Capacitatea statului de a formula și implementa politici publice autonome este limitată de constrângeri structurale, iar opțiunile strategice devin tot mai înguste, fiind condiționate de decizii și interese situate în afara sferei naționale.

Mai mult, pierderea controlului asupra resurselor, a infrastructurilor și a centrelor de decizie reduce flexibilitatea statului în fața crizelor și îi afectează capacitatea de anticipare. Într-un mediu internațional caracterizat de competiție intensă și de reconfigurări rapide ale raporturilor de putere, această rigiditate structurală devine un factor de risc major.

În acest sens, „asasinarea economică" nu trebuie înțeleasă ca o simplă metaforă retorică, ci ca un model analitic care descrie modul în care acumularea unor decizii incoerente sau insuficient fundamentate strategic conduce la diminuarea progresivă a capacității statului de a acționa autonom. Nu este vorba despre un colaps vizibil, ci despre o transformare lentă, în care statul își pierde treptat rolul de actor al propriei evoluții.

În forma sa finală, acest proces conduce la o schimbare de statut: statul nu mai este un centru de decizie, ci devine un spațiu de adaptare la decizii formulate în exterior. Iar în această condiție, dezvoltarea nu mai este rezultatul unei strategii asumate, ci consecința unor dinamici externe asupra cărora controlul intern este limitat.

Un stat care își pierde controlul economic nu își pierde doar prosperitatea, ci și capacitatea de a decide asupra propriului viitor.

Dacă la început acest proces pare invizibil, în final el devine evident: un stat care își pierde controlul economic nu este învins din exterior, ci se dezarticulează din interior, pierzându-și treptat capacitatea de a decide asupra propriului viitor.

Sursa:

https://financialintelligence.ro/romania-intre-vulnerabilitate-si-reechilibrare-anatomia-unei-asasinari-multisectoriale-corneliu-pivariu/

(Continuare în numărul următor)

TAIFASURI

Un taifas în trei
in memoriam Nichita Stănescu

Marian ILIE

Am deshis taifasul contactându-l pe Maestrul Mihai Bandac, cum scriam în numărul trecut, în legătură cu Columna lui Traian. M-au bucurat mult aprecierile domniei sale la adresa revistei ***Simbioze*** și a proiectului nostru privitor la „certificatul de naștere al poporului român“. Dar la fel de mult m-a bucurat apariția în dialogul dintre noi a aurei lui Nichita, marele poet prieten al domniei sale, frate, pentru mine, întru simțire și har al marelui bard turc Fazıl Hüsnğ Dağlarca, ambii câștigători ai prestigiosului Premiu de Poezie de la Struga – piloni de bază ai podului liric transeuxin pe care eu ies adesea la promenadă să scrutez universul și să adulmec briza suflată de Dumnezeu peste popoarele din această parte a lumii.

A fost suficient să aduc vorba de Nichita, despre care am spus și scris de atâtea ori că aș vrea să traduc și să-i editäm o antologie în Turcia, și Maestrul Bandac mi-a deschis larg o ușă, poftindu-mă la mai vechi taifas al domniei sale – prilejuit de trecerea a 36 de ani de la dispariţia marelui poet prieten al său – cu Raisa Ambros, artistă plastică multipremiată din Republica Moldova, stabilită în Marea Britanie, pe atunci rezidentă în Italia, unde în 2024 a și câștigat Trofeul Artistul Anului.

Nu vreau să lungesc taifasul, dar cred că este cazul să menționez cele câteva detalii despre Raisa de fostul ei profesor, pe care îl intervieva pentru Think tank-ul *Eurocomunicazione*: este deja o vedetă a generației de pictori din ultimii 20-30 de ani, multipremiată pe toate meridianele pământești, absolventă a Facultății de Film de la UNATC I.L.Caragiale, ce s-a evidențiat prin seriozitate și determinare profesională a activat câțiva ani în Italia, iar apoi s-a stabilit la Londra, fiind solicitată în permanență de mari galerii din lume și de organizatorii unor mari manifestări expoziționale. Mai multe detalii putem afla de pe Internet, de exemplu

https://perfecte.md/lifestyle/si-a-facut-o-cariera-in-jurnalism-dar-acum-este-pictorita-recunoscuta-la-londra-afla-povestea-moldovencei-raisa-ambros-in-italia-am-lucrat-ingrijioare-de-batrani-la-magazin-video---2737796.html

În speranța că vom găsi un prilej separat pentru continuarea dialogului cu Raisa, să lecturăm interviul realizat în memoria Marelui Nichita de Maestrul Mihai Bandac, fostul ei profesor de Arte Vizuale la Universitatea de Teatru și Cinematografic „Ioan Luca Caragiale“ din București, vechi și devotat prieten al lui Nichita Stănescu.

ÎN DULCELE STIL CLASIC

Despre poetul Nichita Stănescu, în dialog electronic, cu pictorul Mihai Bandac



– Cum comemorați anul acesta dispariția dramatică, la numai 50 de ani, a poetului Nichita Stănescu?

– Încă din anul 1984, în seara de 12 Decembrie, eram alături de mama sa, doamna Tatiana și sora Mariana, acolo la ele, în micuțul apartament de două camere comandate din Cartierul Pajura. Îl evocam și îl pomeneam în liniște. Desigur cu mare dor și durere, dar niciodată patetic. Iar la câteva zile, adică în ajunul Crăciunului, eram din nou împreună, în jurul brăduțului pe care eu îl duceam de obicei, gata împodobit, primeam colindătorii, elevi de ai doamnei profesoare Mariana și desigur că îl evocam pe Nichita...

După plecarea lor – desigur spre a-l întâlni într-o lume mai dreaptă și mai bună – la mine la atelier, sau acasă, alături de câțiva apropiați sau chiar foști studenți, aprindem o lumânare și în liniștea nopții de iarnă ascultăm imprimările cu regretatul poet, improvizând versuri și cântând alături de Dumitru Fărcaș în seara de 15 iunie 1983… *Străjitorul codrului* și multe altele…

– Care ar fi valoarea dăruită națiunii si lumii (fiind traduse) de catre poeziile sale?

– Festivalul internațional de la Ploiești, care îi poartă numele și care se ține în fiecare an în zilele de 29-30-31 Martie – ziua sa de naștere, tocmai un asemenea obiectiv urmărește și consfințește. Și o face de fiecare dată cu mare pricepere, eleganță și succes. Contribuțiile tuturor participanților, literați de prestigiu din țară sau străinătate, traduse în limbile de circulație cunoscute, devin apoi ele însele documente de specialitate autetntice și valide, pentru cunoașterea și apropierea operei sale de sufletul însetat de frumos și iubire al cititorilor din lumea întreagă...

– Ce a însemnat pentru dumneavoastră prietenia cu marele poet?

– Pentru început se cuvine o precizare de esență. Nu a fost o prietenie în accepția obișnuită. A fost, cum se spune o relație... univocă... adică de la el către atelierul meu și desigur persoana mea. Din 1970 când ne-am cunoscut în casa poetesei Vera Lungu și când el locuind cu marea și adevărata sa iubire Gabriela Melinescu, pe Strada Romancierilor, adică în Drumul Taberei, la 2 stații de atelierul și casa mea, venea foarte des și desigur neanunțat la atelier și era primit cu căldură și adulat de toți cei prezenți. Mulți dintre ei scriitori, Gheorghe Pituț, Daniel Turcea, Grigore Arbore, Ștefan Stoian, Marin Tarangul, Fănuș Neagu, Ion Drăgănoiu, Nicolae Adam... Apoi el s-a despărțit de marea iubire, din motive pe care nu le vom ști niciodată și a dormit pe la prieteni și cunoștințe, în

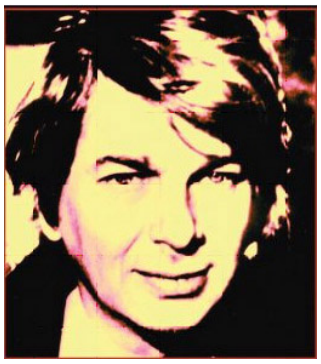


cămăruțe sau subsoluri insalubre și chiar pe băncile din Parcul Cișmigiu. Unde l-a găsit într-o dimineață, foarte surprins, celebrul pictor din epocă, Constantin Piliuță și foarte determinat și inspirat, l-a dus la Primarul orașului și pe loc i-a obținut micuțul apartament, de două camere decomandate, etajul 4, din Piața Amzei. Proaspăt eliberat și într-o stare jalnică de igienă, adică neamenajat de către ICRAL. Acolo i-am adus primul pătuț dăruit de îndrăgitul actor Ovidiu Schumacher, colegul meu de la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale“. Și desigur alte ustensile gospodărești, pentru care, la repezeală, făcusem chetă, anonimă, atenție, în Cancelaria Institutului... Pe urmă, așa cum a menționat explicit, mai tânărul său discipol și colaborator, Aurelian Titu Dumitrescu, nu l-am prea vizitat... pentru că nu-mi plăcea de loc atmosfera și lumea care-l înăbușea, la propriu, mânată de fiecare dată nu de admirație ci de interese, lumești să le spunem, dar mediocre și derizorii de obicei... și care, după cum era de așteptat, după plecarea sa din această lume, nu ezita ca să-i ponegrească, atât ființa sa fizică, cât și mai ales, ființa sa spirituală de excepție, în totalitate nobilă și de valoare universală...



Îl mai vizitam la ore foarte matinale, spre a-l aduce la Facultate, la orele de Regie de teatru sau Actorie, însărcinat expres de către marele actor, profesor și rector, Octavian Cotescu. Erau clipe de vis, de înălțare sufletească și de zbor liber în stratosferă, cum poate că numai în vremurile și lumea lui Mihai Eminescu se mai întâmplaseră... Din păcate, Facultatea de film nu a reușit ca să se alăture și să rețină pe peliculă de 16 mm, măcar câteva din acele clipe unice. Ele mai sunt evocate, din când în când, inegal și inexact și din păcate se vor stinge cu trecerea deceniilor și iată a secolelor...

Venea la atelierul din centru la cele mai diverse ore, se integra imediat în atmosfera existentă, dicta poezii cu dedicație pentru studentele și studenții prezenți, era elogiat fără rezerve, stabilea spontan un



nivel al emoției foarte înalt, care culmea li se părea tuturor foarte firesc. Cum se spune înnobila tot ce atingea și deopotrivă... ce privea... La Cluj, la Expoziția mea din Noiembrie 1980, unde a dorit ca să fie prezent, au venit ca să-l vadă și audă… câteva mii de clujeni... și care desigur, neîncăpând în Sala de expoziție, l-au ascultat în Marea Piață Centrală pe difuzoarele instalate prevăzător cu o zi înainte de către regretatul profesor Negucioiu un fel de subprefect al județului. La fel și la Studioul *Casandra* al Institului de teatru, la vernisajul Expoziției mele din 25 Noiembrie 1981, organizată de către Rectorul Octavian Cotescu cu prilejul spectacolului de diplomă al anului IV, cu piesa *Prețul* de Ion Băieșu, au venit ca să-l vadă, după cum se poate vedea în imaginile rămase, tot corpul profesoral universitar și aproape toată floarea culturală teatrală bucureșteană.

– Ce nedreptăți a suferit poetul în timpul vieții, ce se putea face pentru a fi salvat?

– Grea întrebare și ca atare dificil de răspuns. Pentru început am să reiau recomandarea făcută publică atât în interviul din Revista Muzeului de Istorie din Bârlad *Acta Muzei Tutovensis* din 2008, precum și la deschiderea Festivalului Internațional de poezie Nichita Stănescu din 29 Martie a aceluiași an: „Nu mai ascultați pe nimeni vorbind despre viața și moartea marelui spirit și poet, Nichita Stănescu. Ascultați și considerați ca atare numai ce au afirmat



și comunicat familia sa adevărată, adică doamnele Tatiana și Mariana, mama și sora sa, în cele 4 interviuri acordate doamnelor Elisabeta Mondanos, Leonida Lari, Ovidiu Suciu și Eugen Zainea, revistelor *Tribuna*, *Glasul Națiunii* și SIGMATv... Și desigur ascultați-l numai pe el vorbind despre viața și chiar moartea sa“... Iar ca să vă răspund la modul cel direct și concret, am să evoc doar câteva mărturisiri dureroase și din păcate foarte discrete ale poetului, adresate surorii lui, profesoara Mariana Stănescu, confidentei speciale Magda Carianopol și desigur mie personal.

Momentul deosebit de dureros când un prozator în vogă, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, a interzis în Biroul operativ, organizarea unei întâlniri de mare nivel și interes național al Delegației de la Academia suedeză cu poetul propus pentru a primi Premiul Nobel... de atunci din Marie 1980…

Întâmplarea dramatică, încă neelucidată, când agresat de către un așa-zis admirator, un actor insidios, dinamic și foarte „pragmatic“ adică „descurcăreț“ i-a „împrumutat“ pentru câteva luni (6), în Septembrie 1981 Casa/vilă din str. Căderea Bastiliei, repartizată prin ordin de către Primarul Pană, la ordinul expres al lui Nicolae Ceaușescu și pentru care la rându-mi a trebuit ca să ofer, prin activistul mediocru Petre Șteț (și la solicitarea lui șoptită), drept mită... 4 sau chiar 5 tablouri, celor din Rețeaua ICRAL respectivă, desigur ei nefiind niște idealiști dăruiți binelui public și pur și simplu niște mafioți mafioți mediocri..

Trebuie lămurită de fiecare dată și cu orice ocazie, internarea lui la Clinica de urologie de la Spitalul Fundeni din 1981. Mie mi se datorează în totalitate și desigur că eu cunosc toate amănuntele.. În vara acelui an, la o scurtă vizită ce i-am făcut-o la cererea lui, pe holișorul apartamentului, discret, în șoaptă, mi-a comunicat că are ceva probleme cu unele erupții de sânge, datorate se pare, funcționării defectuoase a ficatului. Ca de obicei, pe loc m-am mobilizat, l-am vizitat pe celebrul chirurg urolog Gheorghe Călin, colecționar de al meu și i-am cerut sprijinul de urgență. Era adjunctul altui celebru chirurg urolog, Eugen Proca, creatorul Școlii de urologie din România, ce deținea și funcția de Ministru al Sănătății. A doua zi, trimisă de către acesta și în prezența mea desigur, o asistentă medicală i-a recoltat poetului 3 eprubete de sânge... Peste fix două săptămâni, minunatul doctor Gheorghe Călin, mi-a solicitat la modul imperativ, ca să fiu a doua zi acasă la Nichita Stănescu, căci în jur de ora 10, va veni cu rezultatele însuși dl. dr. Eugen Proca, adică Ministrul Sănătății. Așa s-a și întâmplat. A avut loc o discuție memorabilă,

calmă, distinsă şi reţinut optimistă. Toamna, tot la insistenţele ministrului, l-am condus pe poet la Fundeni, la Clinica de Urologie, unde a fost internat, singur, într-o rezervă. Am stat lângă el în permanenţă şi mai ales am dus cu celebrul meu Fiat 124 Familiare mulţi scriitori, admiratori şi admiratoare şi mai ales pe sora sa dragă, Mariana...

Dar poate că cel mai grav lucru pe care îl consider, acum în perspectiva timpului, îl reprezintă lipsa mea de reacţie la telefonul ce mi l-a dat pe data de 8 Decembrie 1983, la ora 8 dimineaţa. Sub pretextul unor felicitări şi mulţumiri pentru felul cum l-am invocat şi evocat într-un scurt interviu din



revista *Flacăra* cu subiectul Mihai Eminescu, îmi comunica răvăşit că este foarte răcit, slăbit şi transpirat, cu frisoane, şi că trebuie, conform promisiunilor, ca să plece la Turnu Severin, la o aşa zisă „ediţie sătească“ a nunţii criticului arivist, Condeescu, cu juna Ofelia... L-am dezaprobat... dar timid... adică respectuos... fără să sesize nuanţele. În mod sigur că el îşi imaginase că, având în vedere situaţia lui medicală gravă, gerul din case, din tren etc. şi mai ales afirmaţia că: „sunt pe cale să fac o mare prostie, de care o să ne pară rău la toţi...“ am să intervin energic, am să mă duc imediat la el acasă şi am să determin renunţarea la acel proiect nebunesc.

Nebunesc este puţin spus, aşa cum au deslușit şi afirmat fără echivoc, mama şi sora lui… condamnabil în totalitate. Era vorba în fapt de o afacere jenantă. Darul miresei, prevăzut în programul respectiv, pe care-l deschidea poetul, cu un plic de 20.000 de lei (şi aceia primiţi de la nuntaşi, el neavându-i) urma să declanşeze o acţiune bănească de proporţii, care să redimensioneze vizibil sentimentele şi viaţa de cuplu a mirilor.

L-au târât cu forţa în acel tren îngheţat, l-au expus prin circul de la aşa-zisa nuntă cu dar, era sfârşit şi la cererea lui dramatică de a veni acasă la Bucureşti, spre a fi îngrijit de sora sa, sau eventual spitalizat, au pierdut trenul de duminică dimineaţa, au plecat cu cel de luni 12 decembrie, în compartimente cu geamurile îngheţate şi poetul întins pe banchete şi în agonie... Ajunşi acasă, la Gara de Nord, nuntaşii au plecat cu taxiul şi cu sacoşa cu Darul de nuntă, la ei acasă, în Cartierul Militari, iar Nichita Stănescu, cu alt taxi, acasă, în Piaţa Amzei… Pe un fond de imunitate scăzută, criza datorată răcelii s-a accentuat şi în ultimă instanţă a ajuns la Spitalul de Urgenţă Florească (şi nu la Fundeni cum afirmă persoane iresponsabile) seara târziu, unde, culmea, nu a fost imediat internat în Salonul de Terapie Intensivă… Un anume doctor cu veleităţi literare… s-a apucat chiar să-i citească din produsele sale poetice mediocre. Iar poetul, damnat de bunul său simţ supradimensionat, l-a ascultat şi într-un târziu, a mai apucat să spună: *doctore, ştii ce văd eu acum... verde rece... verde rece...* şi a închis ochii definitiv.

Şi tot conform declaraţiilor Marianei Stănescu, sora sa iubită, la scurt timp, temerara mireasă Ofelia, subiectul de fapt al acestei tragedii de dimensiuni uriaşe, l-a părăsit subit pe preafericitul mire şi şi-a refăcut viaţa în braţele unui alt scriitor, eminescolog pe deasupra, cu care de altfel împărţea clipe romantice cu ceva ani înainte, prin poienile de la Ipoteşti... la Memorialul Mihai Eminescu.

Eu personal am lămurit tranşant aceste lucruri cu preafericitul mire, Condeescu, în ianuarie 1984, când m-a vizitat foarte marcat şi spăşit, solicitându-mi un sprijin la Tipografia Pajura, pentru o carte despre regretatul poet. Şi când i-am cerut, la modul cel mai ritos, ca nu cumva să mă pomenească în cartea respectivă. Discuţia având loc în biroul inginerului şef de la vestita tipografie, Ştefan Dulu...

– Ce fel de viaţă ducea poetul, ce îl inspira, dacă sărăcia sau suferinţa au contribuit la realizarea capodoperelor sale?

– Nici în cazul lui Nichita Stănescu, precum nici în cazul altor mari creatori, nu cred că trebuie trasată o relaţie de cauzalitate între condiţiile concrete de existenţă şi valoarea operei… Sărăcia, lipsa unor condiţii elementare de viaţă, este de ordinul evidenţei că distrag atenţia creatorului, îi diminuiază atât forţa fizică cât şi forţa intelectuală, de creaţie… Spunea el mereu în glumă şi cu şarm că Generaţia lui, a lui Nicolae Labiş şi acelor ce i-au urmat, şi-au realizat cultura de-a-ncălare… cu lasoul… Dar era de fapt o autentică şi cuceritoare metaforă. El provenea cum se spune dintr-o familie de târgoveţi, putem spune chiar burgheză, dar cu posibilităţi materiale modeste.

Așa cum afirma Mariana, sora lui devotată și confidentă, datorită mamei, Tatiana, școlarizarea, instrucția și cultura, erau deziderateleе fundamentale, putem spune fără ezitare, ale celebrei familii. La rându-le, aceste deziderate, scopuri nobile, de esență, se constituie de fiecare dată în baza, suportul creației autentice, universal valabile...

Tot doamna profesoară Mariana, a afirmat fără ezitare și la modul cel mai categoric, în interviul acordat lui Ovidiu Suciu, din *Tribuna* din 1994, că dacă acel iresponsabil profitor, respecta înțelegerea și așa discutabilă și supusă nulității de facto și îi elibera vila (acaparată fraudulos) de pe str. Căderea Bastiliei, atunci în Martie 1982, Nichita ar fi locuit împreună cu mama și sora. S-ar fi odihnit suficient, ar fi avut la dispoziție și la discreție mâncarea obișnuită a copilăriei și adolescenței, nu ar fi divorțat (chiar după două decenii de separare) de Doina Ciurea, nu s-ar reînsurat doar ca noua soție să obțină pașaport pentru Struga, Iugoslavia.



Și în mod sigur nu s-ar fi îmbolnăvit de viroza dementă din iarna lui 1983, nu ar fi plecat categoric la acea nuntă cu dar criminală, ar fi trăit normal, burghez dacă vreți și ar fi lucrat în tihnă la proiectele sale atât de valoroase. Nu era pregătit ca să moară, nici vorbă, afirma tot Mariana Stănescu cu ori ce prilej.

– Ce valoare au poeziile dedicate dumneavoastră și dacă i-aţi dedicat în schimb tablouri?

– Poeziile pe care mi le-a dedicat, atât mie personal cât și tablourilor mele, au categoric un caracter și o motivație ocazională. Erau recitate, citite, sau chiar dictate de către poet, fie la momente artistice festive, sărbătorești, cum ar fi cele două vernisaje de la Cluj 1980 și Casandra 1981, sau la vizitele și colocviile de la atelierul meu, cel din Dr. Taberei, sau



cel de pe strada Eforie. Când se întâmpla să fie prezent și actorul Toma Caragiu, alt ploieștean de geniu, era foarte emoționat și chiar marțial... Tablouri nu i-am dedicat. Este adevărat, că uneori, mai ales iarna – eu fiind profesor, adică salariat la IATC „I.L. Caragiale“, aflându-mă la șevalet în permanență și profitând de fiecare clipă liberă – Nichita Stănescu, el însuși un talent plastic de excepție, se apropia de mine și cu dulceață în glas, dar pe un ton, să-i spunem șăgalnic, îmi făcea unele recomandări de nuanțe, tonuri și tensiune plastică. Și culmea, de fiecare dată, parcă avea dreptate...

– Ce valoari ar fi dăruit poetul lumii dacă ar fi trăit până la adânci bătrâneți?

– Categoric că nimeni nu poate ști. Se poate doar bănui. Mulți exegeți și în multe exegeze, mai rezervate sau mai entuziaste, au abordat și o asemenea temă.



Desigur în regim cultural optimist şi mai ales lipsit de prejudecăţi. S-au alăturat în fond primilor literaţi, de notorietate şi de valoare, care încă de la început au identificat în versurile tânărului debutant semnele unei opere de referinţă şi a unui destin de excepţie. Eugen Simion, Nicolae Băciuţ, Adam Puslovici, Mircea Coloşenco şi mulţi alţii, se află în aceste vremuri în primele rânduri ale luptei pentru adevărul şi valoarea operei nichitiene. Şi bănuiesc că generaţiile mai tinere de poeţi, exegeţi şi iubitori de poezie, de aici sau de pe alte meleaguri, vor avea tot mai mare nevoie de o asemena viziune a sentimentelor..

– Ce amintiri frumoase aveţi cu Nichita Stănescu?

– Categoric cele mai frumoase, mai înălţătoare şi mai trainice. Bandaciadele pe care le patrona şi le înnobila, aşa cum s-a scris şi povestit, vor rămâne definitiv în sufletul meu şi nu numai al meu. Poezie, adică poeţi români, italieni, greci, ruşi, spanioli, sud-americani, nordamericani, indieni, asiatici, scandinavi etc. Muzică, cântece populare, ardeleni, olteni, bănăţeni, moldoveni, Dumitru Fărcaş, Lucreţia Ciobanu, Ioan Bocşa, Angela Bucium, Gheorghe Turda, Viorica Flintaşu, Florica Ungur, Mariana Drăghicescu... Dar şi cantonetele italiene, dansurile spaniole sau recitalurile formaţiunilor sudamericane. Dacă se mai găsea şi câte un pian la faţa locului, în mod categoric Nichita Stănescu fermeca asistenţa cu piese celebre din repertoriul clasic polonez, rusesc, german şi nu numai. Foştii studenţi la actorie din anii ’70, la ora actuală personalităţi ale teatrului şi filmului românesc, cu ori ce prilej evocă emoţionaţi momentele unice de la atelierul meu din str. Eforie, când se întâmpla ca să fie prezenţi Toma Caragiu, Octavian Cotescu, Gina Patrichi şi Nichita Stănescu. Poezie, muzică, veselie, fericire. Până dimineaţa în zori. Bufetul: Slănină cu ceapă roşie, cârnaţi ardeleneşti, sarmale, murături şi desigur palincă. Pe săturate şi pentru toate gusturile.

Altă dată o să vorbim poate despre acel proiect… deopotrivă concret şi deopotrivă suprarealist... de a ne căsători amândoi cu două… călugăriţe... de undeva de la nişte mănăstiri din zona Năsăudului… desigur în convenţie cu regretatul inspector peste Culte, Gheorghe David de la Târgul Mureş... În 1981 era cât pe aici.

– Ce credeţi că ar mai trebui să ştie publicul la nivel internaţional despre Nichita?

– Aş menţiona, cu mare emoţie, povestirile şi poate chiar legendele care au circulat legate de zilele petrecute în 1971 în Italia, la Veneţia şi apoi la Roma, la Accademia di România, de către Nichita Stănescu alături de Fănuş Neagu şi Constantin Chiriţă în zilele



de Paşte. Le-am evocat de fapt în iunie 1973, chiar cu amfitrionul lor şi al meu, profesorul italienist de anvergură continentală, Alexandru Balaci. Era în continuare marcat de entuziasmul contaminant al foarte cultivatului poet în faţa Coloseumului, al picturilor din mormintele etruscilor, în general al măreţiei şi distincţiei Romei, deopotrivă antice şi deopotrivă moderne.

Tot la acest capitol merită menţionate clipele de euforie şi densitate spirituală de la întâlnirile memorabile din cadrul Festivalului londonez *Poetry international*, din luna August a aceluiaşi an. Memorabil şi din păcate rămas cvazinecunoscut răspunsul său de pe prima pagină a unui cotidian de prestigiu din Metropola Regatului: – *Unde a-ţi vrea ca să trăiţi dacă v-aţi naşte din nou şi aţi putea opta? În sistemul socialist sau în cel capitalist?* Răspunsul prompt şi însoţit de un zâmbet semnificativ: – *Categoric, în cel de al treilea!*

La Recanati, în Italia, în oraşul lui Leopardi, marele poet romantic, pe peretele exterior al Muzeului ce-i poartă numele, alături de efigia sa, în anul 2003 a fost montată efigia lui Mihai Eminescu, donată de către Universitatea de Arte din Iaşi. Am participat şi eu cu o Expoziţie dedicată prieteniei cu Nichita Stănescu, la rându-i un mare admirator al marelui romantic italian şi desigur al lui Mihai Eminescu. Gazdele şi în marea lor majoritate invitaţii, veniţi din multe ţări ale Europei, s-au dovedit buni cunoscători ai operei celor trei şi s-au pronunţat în consecinţă. Au fost zile de mare sărbătoare a spiritului şi luminii poetice.

Cum se spune, o întâmplare italiană, *în dulcele stil clasic…*

Raisa Ambros

Eurocomunicazzione

Tuşeu e-MI

Şi, tot despre Nichita, cu Mircea Cărtărescu

„Tu, Nichita...“

Când am stat prima dată față-n față cu Nichita Stănescu (mă simțeam de parcă aș fi stat la masă cu Eminescu sau cu Baudelaire) eram la restaurantul Uniunii Scriitorilor cu prietenul meu Traian T. Coșovei. Am fost atunci atât de intimidat de ochii albaștri, foarte depărtați, ai lui Nichita, încât vreo jumătate de oră n-am putut scoate o vorbă, lucru pe care el l-a luat drept o tăcere ostilă.

„Bătrâne, gata!“ mi-a spus până la urmă. „Ai dreptate, sunt cel mai prost poet din lume. Dar hai să stăm de vorbă, totuși, și să ciocnim un pahar ca doi prieteni.“ „Dar dimpotrivă, i-am răspuns, am tăcut fiindcă vă respect prea mult...“ „Haide, lasă-l pe vă și pe dumneavoastră. Zi-mi tu, bătrâne!“ „Iertați-mă, dar nu pot...“ Atunci Nichita s-a uitat la mine mai atent. „Ascultă, tu ești credincios?“ „Da, bineînțeles.“ „Și te rogi câteodată lui Dumnezeu?“ „Da, uneori.“ „Și cum îi spui lui Dumnezeu când te rogi, Tu, Doamne, sau Dumneavoastră, Doamne?“ „Tu“, i-am răspuns zâmbind, pentru că mi-am dat seama brusc ce vroia să spună. „Și-atunci, dacă lui Dumnezeu îi spui tu, mie de ce-mi zici dumneavoastră? Hai, bătrâne, zi-mi Nichita, și să fim sănătoși...“

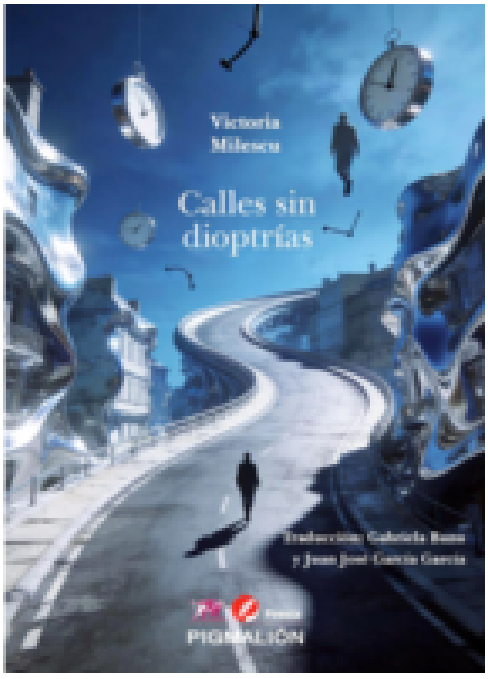
De-atunci, în puținele momente în care ne-am mai văzut, m-am străduit să-i spun pe nume: tu, Nichita.

http://www.romanianvoice.com/poezii/poeti/cartarescu.php

Luciditatea în fața haosului urban

Interviu realizat de Juan Jose Garcia cu poeta Victoria Milescu

Victoria Milescu, distinsă cu premiul Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu“ (Getafe-Madrid), ne deschide porțile celui mai recent univers liric al său: *Străzi fără dioptrii*. În acest volum, poeta disecă realitatea urbană, trecerea timpului și condiția umană cu o precizie care renunță la lentilele corectoare pentru a privi direct în sufletul lucrurilor. Câștigătoarea ediției din 2026 este exemplul viu al acestei „autostrăzi poetice“. Datorită traducerii realizate de Gabriela Banu și Juan José García García, precum și editării de către Sial Pigmalión, vocea lui Milescu nu mai aparține doar României, ci literaturii universale.



– Titlul volumului dumneavoastră, *Străzi fără dioptrii*, sugerează o renunțare la filtre. Este poezia un exercițiu de onestitate vizuală în care poetul se obligă să vadă ceea ce alții preferă să ignore sub protecția „ochelarilor“ sociali?

– Îmi plac străzile de orice fel, îmi place să le străbat pe jos, uneori din curiozitatea de a vedea unde duc ele sau unde vor să mă ducă. Străzile au auzit, au văzut multe, dar cu o nobilă umilință se lasă călcate de bocanci, pantofi de lac sau chiar de tălpile goale. Deși aceleași, sunt mereu altfel, când plouă, când ninge, când sunt poleite de razele soarelui. Ele au amintiri, cum se spune, au un parfum al lor, cu pomi, flori, clădiri, oameni, frânturi de vorbe, hohote, care se amestecă într-un amalgam din care țâșnesc uneori o idee, un vers, o poezie, însoțindu-ne pe tot drumul. „Un poem e o stare de spirit“, spune Nichita Stănescu, și există străzi unde simți bătaia de aripă a poemului prin apropiere. Unei străzi, i-am dedicat cartea *Strada Lăcustei*, iar acea stradă m-a răsplătit cu Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Poezie București, în 2018. Titlul recentei cărți, *Străzi fără dioptrii*, a venit când, mergând pe stradă fără ochelarii de vedere, am observat că lumea se învăluia treptat într-o ceață mirifică și protectoare; ce era dur și colțuros se estompase, ce era hidos se topise într-o imagine difuză, misterioasă și fermecătoare în felul ei. Copacii cântau, casele dansau, iar de undeva așteptam să apară motanul Beremoth, care să mă conducă spre casă. Atunci când mi-am pus ochelarii cu dioptriile potrivite, lucrurile s-au limpezit, s-au repliat, arătându-se în lumina lor adevărată, brutal de crudă, cu imperfecțiuni și detalii șocante, deci reale. Mai există un tip de ochelari, unii speciali, folosiți de persoane care vor să se protejeze, să nu se implice, să nu vadă partea mizeră, dramatică, nefericită a realității înconjurătoare. Poetul vede limpede ce este injust în lumea în care trăiește și, nemulțumit, propune o alta, dar câți văd, sau înțeleg această lume? Uneori, vedem lucrurile așa după cum suntem noi, la un moment dat, fericiți sau triști, iar strada pe care o străbatem este de fapt drumul vieții, pe care îl parcurgem cu ochii larg deschiși, sau privind printre gene, sau chiar închizând ochii din când în când.

– Scrieți că „străzile sunt prelungiri ale gândurilor“. În opera dumneavoastră, orașul pare o entitate vie. Orașul este cel care vă modelează versurile sau poezia dumneavoastră încearcă să impună o ordine în haosul de beton?

– La o primă impresie, orașul pare un haos, dar e un haos vibrant, care trăiește după legile lui proprii, după o auto-coordonare secretă și astfel totul merge mai departe. Este un organism hibrid, cu lucruri și ființe care se întrețes cu gândurile oamenilor, cu ideile lor creatoare, spiritul creativ stimulând efervescența oricărui mare oraș. Viața lui proprie este cumulul vieților noastre care se intersectează, colaborează, perpetuează obiceiuri, viața înseși. O stradă a fost întâi un gând, apoi s-a concretizat fizic, dovedindu-și utilitatea, la care s-au adăugat imagini și povești conferindu-i unicitate, personalitate și poate chiar un fel de magie care îi cheamă pe unii oameni să o străbată, ori să o locuiască un veac sau două. Străzile care se nasc din gândurile celor ce „merg zi și noapte spre o cauză pierdută“ nu se sfârșesc niciodată, ele urcă spre cer și de acolo, mai departe.

– În poemul „În orașul de beton“, menționați orașe de beton arzând. Cum supraviețuiește sensibilitatea poetului într-un mediu care pare proiectat pentru viteză și consum, și nu pentru contemplație?

– Orașele de beton, caracteristice civilizației moderne, ard la propriu și la figurat, fie sub temperaturi toride, fie sub trepidația continuă a vieții, a muncii de zi și de noapte. Poetul nu are nevoie de un spațiu anume pentru a scrie. Orașul de beton îi oferă idei, contraste, drame, o interesantă diversitate umană, șanse și riscuri. Poetul simte de la distanță provocările, problemele care-i ridică întrebări, care îl scot din comoditatea simplei percepții și notații fugitive. Într-un secol agitat ca cel de acum, poetul adevărat nu e acel visător, retras într-un peisaj calm și senin, meditând, ci este poetul lucid, simțind pulsul străzii, unde viața clocotește sub mii de chipuri și voci, unde s-ar putea întâlni uneori față în față chiar și cu moartea.

– Există figuri recurente în carte: „băiatul de la ghenă“, sau „Femeia cu mopul“. Considerați că datoria poetului modern este de a recupera frumusețea din reziduurile cotidianului?

– Viața de zi cu zi, chiar în straturile cele mai de jos ale societății, constituie o sursă inepuizabilă de inspirație oferind situații inedite, personaje ciudate la prima vedere, dar care pot fi modele de adaptare și supraviețuire. Lucrători care fac munci umile dar necesare, cu meserii modeste, populează o realitate în care ei pot fi, la un moment dat, într-o anume situație, piesa de rezistență, sau piesa cu un rol salvator din acest puzzle zgomotos al vieții cotidiene. Tudor Arghezi a văzut cu acuitate acest potențial: „Din bube, mucegaiuri și noroi/ Iscat-am frumusețI

și prețuri noi.“ Dacă știi cum să privești, lucrurile mărunte, obscure au partea lor de enigmă și rost. Nu bănuim că băiatul de la ghenă, cel care manevrează gunoiul menajer, scrie poezii și că ar putea fi un mare poet nedescoperit încă. Iar femeia cu mopul șterge cu mopul ce am scris eu, „cu picioarele“, pe străzi, provocându-mă să scriu altceva, mai frumos.

– În primul poem, *Timpul* scotocește prin dumneavoastră, căutând ani pierduți și, negăsindu-i, vă ia ceva bucurii „fiindcă aveați prea multe”. Este scrisul o formă de apărare în fața acestui Timp care vine mereu să încaseze o datorie?

– Cartea se deschide cu poemul *Timpul* scotocește prin mine, poem ce încearcă să ilustreze acel schimb continuu de energii în echilibru instabil conform legilor universale, deci, nu primești nimic fără să dai ceva în schimb. Noi primim cu fiecare răsărit o zi, măsurată în ore, minute, secunde, adică Timp, iar el are responsabilitatea acestei investiții, inclusiv dreptul de a ne judeca dacă l-am consumat cu folos. Dintr-o postură ludic-ironică, în poemul meu, Timpul nu vrea să plece cu mâna goală, după vizita pe care mi-a făcut-o, și își ia înapoi o parte din investiția care s-a dovedit nepotrivită. Da, scrisul și în general orice creație, constituie o formă de responsabilitate, o modalitate de a rambursa o datorie față de timp, de fapt față de viața oferită pe o perioadă determinată.

– Vorbiți despre un „Parteneriat“ cu Timpul, tratându-l ca pe un partener de încredere care, totuși, ucide cu sânge rece. Cum se poate conviețui cu conștiința constantă a finitudinii fără a cădea în pesimism?

– Timpul e partenerul nostru permanent, că ne place sau nu. Că ne ridează, ne ofilește, ne pedepsește reprezintă parte din serviciul lui. Poetul îl acceptă, îl folosește, îl ceartă, îl ironizează. Poetul e un visător lucid. El vede mult mai departe, „prin secoli“, și din păcate, de cele mai multe ori, ceea ce anticipează nu e înțeles ori agreat de timpul său, de contemporanii săi. Conștiința finitudinii inerente pe această planetă ne determină să privim rațional prezentul, să ne evaluăm capacitățile, să ne valorificăm anii și forțele, să ne dedicăm unui ideal, indiferent dacă îl vom atinge sau nu în timpul vieții. Și nu în ultimul rând, să ne bucurăm de fiecare zi, indiferent cum este. Uneori, o zi în plus poate valora cât o eternitate.

– Ironia este foarte prezentă în poemele despre bătrânețe și moarte. Este simțul umorului „dioptria“ spirituală necesară pentru a ne accepta fragilitatea?

– Termenul de ironie vine din limba greacă însemnând disimulare, dar îmi place mai mult să-l relaționez cu englezescul irony (de fier), ce sugerează o anume rezistență la impactul cu asocierile subtil contrastante. Ironia ne salvează de lacrimogen și dulcegării printr-o amuzantă detașare față de situații absurde. Când ironizezi moartea, parcă nu îți mai este frică de nimic în viață. Oamenii au înțeles demult că bătrânețea, durerea pot fi anihilate prin râs, prin băşcălie, prin glumă. Poate nu definitiv, ci poate doar până trec în ziua următoare cu demnitate și cu un surâs, înțelegând suferința ca pe un rost al dezvoltării spirituale. Simțul umorului dizolvă spaima, face suportabil implacabilul. Simțul umorului înseamnă inteligență, spirit rafinat, putere de înțelegere a fragilității umane dotată totuși cu o misterioasă putere de rezistență în fața pericolelor disproporționate pe care le înfruntă de-a lungul existenței sale cu final necunoscut.

– În „De vânzare“, sugerați că până și stelele dar și sufletele au un preț. Ce rol mai joacă poezia într-o piață globală unde nevăzutul pare să nu mai aibă nicio valoare?

– Poemul cu acest titlu trimite spre un aspect contemporan dureros, în care totul a ajuns să poată fi cumpărat de cel care are bani mulți, iar cei care vând își asumă tăcuți acest rol tragic. Versurile sugerează că se pot vinde nu numai întreprinderi, case, pământuri, păduri și ape, ci și lucruri care păreau de neatins, inaccesibile, precum stelele, dar cel cu bani poate obține orice. Poate cumpăra tot ce dorește și, în mod inexplicabil, nu-l împiedică nimeni. Nimeni nu se opune, nimeni nu se revoltă, nimeni nu vine cu vreo alternativă. Străinul poate cumpăra chiar suflete, la un preț bun, căci nimeni nu negociază pentru sufletul unui om, care și-a pierdut pământul de sub picioare. Poezia vibrează la astfel de aspecte. Plânge, râde, se îmbracă în cântec sau în versuri scrise pe orice mișcă și respiră. Poezia a văzut multe, a trecut prin multe, și-a pierdut poeți, dar inefabilul ei nu a murit și nici nu poate fi vândut sau

cumpărat. Poezia va rezista catastrofelor, va supraviețui poeților și va povesti despre viața lor, când poeții erau vii și erau oameni și erau poeți.

– Dedicați versuri celor „Flămânzi de poezie". Credeți că societatea actuală suferă de o malnutriție spirituală pe care doar limbajul poetic o mai poate vindeca?

– Poezia spune multe, pe multe tonuri și nuanțe, dar fiecare o înțelege în felul său, astfel că poezia poate avea o paletă largă de interpretare. Aud tot mai des lamentații că oamenii citesc tot mai puțin, în special poezie. Oamenii sunt „flămânzi" de poezie bună, autentică, o poezie care să fie pe frecvența lor de receptare, pe vibrația lor spirituală. Vor să citească versuri cu care să rezoneze, în care să se recunoască, nu au timp de pierdut cu experimente absurde, cu improvizații și jocuri lexicale facile lipsite de idei și originalitate. Poezia adevărată se simte de la primele cuvinte, poate chiar neaprofundate pe moment, dar captivante printr-o magie a tonului lor, a inefabilului frisonant. Poezia, în orice formă a ei i-a apropiat, i-a adunat pe oameni, la evenimente vesele sau triste, i-a mângâiat în singurătate. Vechea zicere a lui Vasile Alecsandri „Românul s-a născut poet" nu și-a pierdut valabilitatea, dimpotrivă.

– Limbajul dumneavoastră în acest volum este direct, aproape lipsit de artificii. Este o evoluție conștientă spre simplitate sau realitatea de azi nu mai permite metafore prea baroce?

– Marii artiști susțin că marea artă constă în simplitate, la care se ajunge, paradoxal, foarte greu, prin trudă uriașă, nevăzută, necunoscută. La o formulă simplă și sintetică, ajungi după multe încercări, după multe variante ratate, renunțări, eliminări. Poezia rostește adevărul, iar adevărul e simplu și nu are nevoie de podoabe inutile, de încărcături baroce. „Totul e simplu, atât de simplu încât devine de neînțeles", spune Nichita Stănescu. Limbajul meu este direct, decantat, fiindcă, inexplicabil, simplitatea transmite mai multe mesaje și cu o mai adâncă încărcătură existențială. Dar o poezie simplă nu înseamnă că este și simplistă, ci este una a esențelor și chiar așa apreciază și criticul Lucian Gruia într-o recentă cronică literară pe care a dedicat-o volumului meu, *Străzi fără dioptrii:* „Poezia Victoriei Milescu este una a esențelor, simplă și profundă."

– Câștigarea unui premiu care poartă numele lui Nichita Stănescu la Getafe unește două geografii. Ce importanță are pentru dumneavoastră vizibilitatea internațională oferită de Casa Română de Cultură Getafe-Madrid?

– Iată puterea poeziei, forța unui poet care se manifestă la mari distanțe de timp și spațiu, uneori chiar după dispariția sa. Ce lucru minunat a făcut poetul Necuvintelor unind prin puterea cuvântului țări, culturi, oameni care au în comun slujirea poeziei, fie ca autori, fie ca editori, ori cititori. Premiul pe care mi l-a acordat Casa de Cultură Getafe-Madrid fost o surpriză extraordinară, grație cărții mele, *Străzi fără dioptrii*, care mă va duce dincolo de România, pe străzile din Getafe și Madrid, pe străzile poeziei, colindate înaintea mea de mulți alți și mari poeți, cărora le voi simți umbra sau poate chiar prezența fizică. M-a uimit dinamica acestei instituții, cu oameni devotați promovării culturii române și a prieteniei româno-spaniole. Acest premiu însemnând traducerea cărții mele în spaniolă, o limbă de largă circulație, reprezintă o șansă de lărgire a suprafeței de receptare, înseamnă o mai mare vizibilitate la nivel internațional, deci un public mai larg, iubitor de poezie. În altă ordine de idei, cred că acest premiu vine pentru mine și ca o recompensă pentru slujirea poeziei cu devoțiune, deliberat și necondiționat, ani la rând.

– Dacă Victoria Milescu ar trebui să aleagă un singur vers din această carte pentru a fi ținut minte peste o sută de ani, care ar fi acela și ce adevăr ascunde el?

– Greu să aleg un singur vers. Dar pentru că în această carte e vorba de viață, care pulsează cel mai puternic în iureșul străzii, voi cita un vers scurt, axiomatic, din poezia „Viața": „Viața vrea tot, ia tot, știu și râd". Și... în continuare... „când apare în pragul ușii/ cu un trandafir între dinți/ și mă invită la dans, pe acoperișul cu stele/ nu privi în jos, nici în urmă, îmi șoptește/ peste tot sunt eu, numai eu..."

Da, viața e peste tot, viața, această enigmă splendidă și totală, datorită căreia respirăm, mergem, vorbim, iubim, construim, călătorim, scriem poezii.

Interviu preluat din revista Spania Literară



Magda URSACHE

Critificțiuni și critifricțiuni

Lui Cosmin Ciotloș îi place cuvântul critificțiune, după Raymond Federman, deși asta poate duce la critifricțiuni între o baricadă și alta.Or, ne aflăm în plin *discurs al urii*, ca să uzez de sintagma lui André Glucksmann, că te și gândești , citindu-L pe CTP (gata să dea foc poemelor lui Nichita Stănescu și, mai nou, sutanei Patriarhului), dacă nu s-a ajuns la „Urăsc, deci exist.“ Critificționarii, care și-au propus discreditarea valorilor, pentru a le înlocui cu altele, sunt mai aproape de non-valoare decât de valoare, iar confuzia bun-rău pare planificată.

Scrie Vladimir Udrescu, într-o „Cafenea literară“ de noiembrie 2011: „Criticii aiurează uneori mai rău decât poeții.“ Da, când criticii sunt și poeți, atunci e marea aiureală, dar să nu generalizăm. Și da, N. Manolescu a avut dreptate: „În critica literară, curajul nu înseamnă să spui *nu*, ci să spui *da*.“ Aici e „toată greutatea: în asumarea unor valori.“ Și încă: „N-am pretenția să fiu încunoștiințat de valorile pe care ea (critica, n. mea, magda U.) le susține, înainte de a le face praf pe ale mele.“ („România literară“, 7 august, 2002). De atunci, însă, multă apă a curs la vale, ba chiar în ...deal. Că Profesorul votează – dreptul fiecăruia – cu Cărtărescu (cel mai mare poet contemporan), iar Al. Cistelecan cu Ion Mureșan, e una. Alta e să-i negi pe Coșbuc, pe Goga, pe Goma și să întorci spatele literaturii identitare.

Mitrea Cocor a fost „sinucidere literară“, cum o numește Adrian Dinu Rachieru, exemplu de non-etică, fără discuție, dar e greu să-l scoți pe Sadoveanu din manual, cu *Frații Jderi* cu tot, pe motiv că i-ar plictisi pe elevii de școală nouă. Ce s-ar face dacă s-ar declara lectură obligatorie *Solenoid*? În ce mă privește, mă deranjează vocabula *obligatorie*. Lectura n-ar trebui să fie obligatorie, silnică. Și-mi vin în minte cuvintele lui Borges: „Să se laude alții cu paginile pe care le-au scris; eu mă laud cu cele pe care le-am citit.“

Și, din nou, cuvintele lui Borges, recitit de cu noapte: „fiecare scriitor își creează predecesorii.“ Iar din nimic, nimic răsare. Oare știe asta habilitatul prof. univ. domnul Ghiță craioveanul, care își propune să deconstruiască scurt și cuprinzător un ceva, „pompos“ denumit „literatură română“, folosind ghilimelele? Ghiță, ca Greta Trotineta, prognozează că cititorii secolului XXII vor fi preocupați de „modificări climatice ireversibile“, nicidecum de autori contemporani. De altfel, îi vede pe toți cei care au scris sub ceaușism „emasculați“. Crezând neostoit în progres literar, opinează că „socialismul nu s-a demonetizat: el trebuie doar separat de stalinism.“ (Cătălin Ghiță, *O scurtă istorie ironică a literaturii române. În contrapunctul lui G. Călinescu*, Editura Aius, 2020, pag.110). De aceea , poate, îi place să descopere „protoproletcultism“ la Bolliac și „marxism“ la Kogălniceanu („un Marx atins de calviție“). Nici „șovinii“ nu scapă de pixul-bardă. Negruzzi? Un șovin prevestind „capilarele xenofobe ale lui Eminescu.“ *Cântarea României* a lui Russo deține „un lexic arhaic, ca și patriotismul.“ Despre *Un răsunet* de A. Mureșan, devenit imn național, spune că „nu mai poate fi cântat fără ironie“ decât de futbolieri. Cât despre Hasdeu, în *Răzvan și Vidra* apar „noxele patriotismului“ anti rromini și rromince.

Cu pușca trage habilitatul Ghiță în tot, de la începutul începutului. De la mituri. Ce dacă pușca nu ia foc? *Miorița*? Oaia e „unealtă erotică“ pentru lașul de păstor. Nerozia cu lașitatea bunului păstor a prins ca orice nerozie, chit că balada-capodoperă nu te învață cum să lupți ca să scapi de moarte, ci te învață să nu-ți fie frică de ea. *Meșterul Manole* ar ține de „etica nazistă a mitului.“

Domnul Ghiță crede că uzează de „ironie didactică“? Ba de bășcălie (nu-mi place cuvântul, dar îl folosesc) groasă și joasă despre neamul românesc, născut din doi bărbați: „Traian a inseminat un dac lipsit de uter.“ Bărbații, ne spun LGBT-iștii, nasc. Să nu știe asta neo-progresistul de la Universitatea craioveană? Ba știe. Ce nu știe, dar ne spune, e că Dosoftei, cu *Psaltirea în versuri*, face „număr de circ“. La circ nu mă pricep ca habilitatul, așa că argumentația îmi scapă. Neculce? Portretul lui Ștefan cel Mare e „tâmp encomiastic“. Dar ce-o fi rău în spusa lui G. Călinescu, după care Ghiță se ține-n mână cu pușca-i, că „Dimitrie Cantemir este Lorenzo de Medici al nostru“?

În *dimineața poeților*, nu vede decât manelişti. Toți: Văcărești –„clan de manelişti“, Conachi, Anton Pann... Când exemplifică doct cu „Într-o grădină/ Lâng o tulpină,/ Zării o floare/ Ca o lumină.// S-o tai, să strică!/ S-o las, mi-e frică/ Că vine altul/ Şi mi-o rădică“, domnul Ghiță vede în ce-a scris Ienăchiță Văcărescu o „meditație asupra plusurilor şi minusurilor deflorării“. Mie mi se pare că ar intra în definiția dată de Platon poeziei: „poezia – acest lucru gingaş, înaripat şi sacru“.

Din aproape în aproape, Domnul Ghiță îşi distruge obiectul muncii: literatura română, pe care o predă comparat. Filimon „s-a făcut de râs cât trebuie“ cu o „narațiune şchioapă, ştirbă şi pocită“, ciocoiul prim (din *Ciocoii vechi şi noi*) fiind asemuit lui... Marian Vanghelie. Bălcescu nu mai poate face decât „deliciul tocilarilor de la istorie“, Alecsandri „ar mai putea provoca fiori“ seniorilor din azile. Odobescu? Doar „scriere diletantă“. Duiliu Zamfirescu? Altă „nulitate“ („în fond, un Filimon cu aere de superioritate“).

„***Mumificarea***“ lui Eminescu, „începută de Maiorescu şi consfințită de Călinescu“, m-a făcut să închid cărțulia, chiar dacă autorele îşi propusese altceva: „să n-o despart prematur de palmele dumneavoastră.“ Dar cum să nu citeşti cum numără acribios *dildo*-urile din *Povestea poveştilor*, vraf în sacul babei. Le-a făcut reclamă ca „realizate din materiale 100 % naturale, deci beneficiind de certificat *bio*“, de altă calitate decât cele din *sex-shop*-uri scandinave. Să-şi fi procurat proful imprudent vreun păpşoi crengian? Fiți precauți: nu cumva să fluierați când treceți pe lângă proful craiovean. Ar păți-o ca popa lui Creangă.

Cătălin totodată Ghiță face parte dintre „ateii raționalişti, imuni la farmecele dubioase ale transcendenței“, găsind că „versurile de maturitate ale lui Blaga au îmbătrânit urât“. Motive? „Fondul etnicist“, „utilizarea excesivă a motivelor pretins populare“.

Gyr? Crainic? „Compozițiile sunt atât de proaste, încât nici nu merită să fie ironizate.“

Oare Ghiță vrea doar să contrarieze sau crede în ce scrie? Că Gala Galaction e „popă nespălat şi enervant“, plictisind generații de elevi. Că Iorga e doar „histrionul ipocrit“.Ce-i place din Păstorel? Epigrama contra istoricului: „Barbă sus şi barbă jos/ Doamne cât e de bărbos/ Iorga!“ Şi-i îngrijorat ca nu cumva să scăpăm din vedere „contaminarea semantică dintre pilozitatea facială şi cea pubiană.“

Conducătorul de doctorate de la Craiova nu uită de catalogul celor 4.000 de femei cucerite de Ion Barbu, nici de alcoolismul lui Bacovia. Cei trei mari B ai poeziei, Blaga, Bacovia, Barbu, au fost spulberați. „Poet național“ îl vede pe Arghezi, deşi această „sintagmă insuportabilă“ stârneşte „fiori naziști“. Ei, uite că Ghiță nu poate fi *pieziş* poeziei lui Arghezi, ba chiar recunoaşte că „nici măcar ironia n-o poate dizolva“.

Deruta privind valorile creşte mai ceva ca apele Dunării.Tehnica luării locului, ca şi cum n-ar avea fiecare un loc în istoria literaturii, a fost preluată din proletcult-ură, când A. Toma, cu *Piuici şi frații lui mai mici* şi „naş Ieminescu”şi poetul Dan Deşliu („Clipă stai, opreşte-ți zborul /Se prăvale compresorul“) au luat locul lui Eminescu. În vremile noastre strâmte şi strâmbe, când ura bântuie lumea, se tot extinde viziunea despre înlocuitori: Fondane în loc de Eminescu, Bonciu în loc de Rebreanu, Nina Cassian în locul întregii avangarde. Se tot merge din jos în mai jos. Piariști cu coate puternice fac loc unor veleitari, crezând că au autoritate critică fără frontiere. Numai „fabulistul“ istoriei, Lucian Boia, cam fără ştiință şi fără conştiință, turnător vreme de 16 ani, îi mai întrece pe astfel de ficționari critici, dar şi cei care o elogiază pe „iluminata oratoare“ Ana Pauker sau scriu că Băsescu (președintele care credea că se ducea la Kabul, dar era aşteptat la Cahul, în Basarabia) seamănă cel mai bine cu mareşalul Antonescu.

Când îi aud pe fricționari cum fac Hm, îmi devin antipatici, oricât mi-ar fi fost de simpatici. Dau cu telul în sufleu, ca să nu spun cu ce aruncă în oala cu fasole. Nu-i academic ce scriu acum? Dar este academic să-l faci pe Eminescu „învechit“, „inactual“, ca H.-R. Patapievici?

Camil Petrescu? Hm. Aşa şi aşa. Modest. N-a avut succes în Franța. Rebreanu? Hm. Ce *Ion*? Miroase a bălegar. Maximum *Pădurea spânzuraților*. Doar niște defazați îl mai consideră de valoare pe Sadoveanu. De ce-am citi Sadoveanu, când îl avem tradus pe Sade, la Editura Pisica neagră? G. Călinescu? Triplă impostură: a ratat şi în proză, şi în poezie, şi în critică. Istoria literaturii e rateul cel mare. A ratat literar şi a trădat din p.d.v. politic,

înscriindu-se în Frontul lui Groz(e)a. Asta, ce-i drept, a fost o cădere etică, dar nu i-a folosit la nimic. Studentul Vicu Mândra, ajutat de mândrii săi fraţi, l-a scos de la catedră. Acelaşi prof. Ghiţă îl găseşte „homoerotic“, „misogin“, „un balerin social“ (care a reuşit să scape de puşcăria comunistă), „un dezertor moral“. G. Călinescu e „precum copiii întârziaţi mental.“ Concluziv? Ce spune domnul Ghiţă despre romanul lui Rebreanu, *Adam şi Eva*, i se potriveşte lui însuşi mănuşă: „Pe scurt, cartea este atât de proastă încât devine bună“

Ca să taxezi mediocritatea agresivă, impostura şi mai agresivă, îţi trebuie curaj. Lecţia lui Maiorescu a fost uitată: cum că mediocrităţile trebuie de la rău început scoase din literatură. Noi am ajuns la peste 2.500 de scriitori cu carnet, ca să întrecem, pesemne, recordul lui Mao.

Puştani literari fac zob şi zdrob la toba mare valorile, dar scriu, din prietenie, apologii mălăieţe. Aşa critică, aşa autori. Amatorismul critifictorilor e conjugat cu proza „la cea mai joasă ficţiune“, cum scrie, în alt context, Vasile Gogea. Mulţi intră în orgasm literar de-a dreptul, oscilând între nuditatea femeii şi nuditatea ideii. Ca-n snoava cu musafirii de-o prună, de două, de trei, sunt elogiaţi în funcţie de cât cotizează. În Japonia, cei care îşi doresc dame de escortă plătesc taxa numită „întâlniri recompensate“. Cum să numim o recenzie contra taxă? „Întâlnire recompensată“ cu cartea X sau Y?

Cititorul alege cărţi cum joacă la 6 din 49: la plesneală. Năpădit de numărul enorm de tipărituri, renunţă să mai cumpere, iar editorii reduc drastic şi pe tăcute tirajele. Cutiile mele poştale gem de volumele cunoştinţelor vagi, cu cererea (*imperios* necesară; un politician spune *impetuos* necesară) de-a le citi. Problema nu-i să scoţi contra cost carte la editura din colţ, ci să fie recenzată. Când nu te recenzează nimeni, îţi scrii singur prezentarea pe coperta a patra: „Carte vandabilă, traductibilă şi globaliza(n)tă.“ Sau de globalizat?

Enervat de scriitorii care scriu mult şi prost, pe necitite sau pe repezeală, Nicolae Silade îi adresează un NU lui Ion Heliade Rădulescu, pentru acea chemare: „Scrieţi, băieţi (orice), numai scrieţi!“

Aş formula altfel: Citiţi (nu orice), gândiţi şi faceţi ce vreţi: sunteţi liberi. Firește, am în vedere masa de scris. Nu crezi în scris, nici scrisul nu crede în tine, de unde şi trimiterea la augustinianul îndemn: „Iubeşte şi fă ce vrei!“

Tuşeu e-MI

Păziţi-vă copiii

Atât de fals ne cântă astăzi cucii
Că râd plângând şi curcile de ei
Te-apucă, frăţioare, dorul ducii
Numai să scapi de-aşa zeloşi mişei

Cât de dotaţi ar fi ei cu licenţe
Şi cu CV-uri unse cu lături
N-ar rezista niciunei concurenţe
Cu cei recalcitranţi la sinecuri

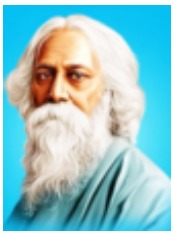
C-au fost şcoliţi pe uşile din spate
În facultăţi de goange şi vrăjeli
Ca să se simtă în Securitate
Pardon, în siguranţă – la harneli…

Dai peste tot de ei, fac gălăgie
N-ai loc nici să gândeşti de goma lor
Vai şi amar de biata Românie
Ajunsă barcă fără de motor

În ghearele furtunii care vine
Ca stolul de ereţi la prăduit
Păziţi-vă copiii, scapă cine
Se ştie apăra. Restul e mit…

CUVINTELE, AH, CUVINTELE...

POEMUL LUNII
apud.
Mircea LUNGU



Rabindranath TAGORE
(1861-1941)

Iubirea venise cu pași plutiți

Iubirea venise cu pași plutiți,
crezusem că e doar un vis –
Nu i-am dorit bună venire în casa mea.

Abia când am auzit cum se-nchide
Ușa în urmă-i
mi-am dat seama –

Atunci am alergat, am chemat-o
să se întoarcă din drum,
Dar, cu adevărat, vis devenise acum
pierdut în imensitatea nopților –
Flacără, ea stăruia în depărtare
asemeni unui roșiatic miraj.

(8 martie 1940)

(din volumul *Soarele din prima zi*, traducere din limba bengali și introducere de Amita Bhose, Editura Cununi de stele, 2011)

DE SOPHIA



Nicolae MAREŞ

Societate = Stabilitate. /Eminescu/.
Gând frumos = Biserică liniştită.
Regina Maria = Realitate întruchipată prin faptă și prin dragoste.
Roata istoriei = Renăscătoare de moarte. /Vezi Mihai Eminescu/.
Inimă = Inconștientul cu tezaurul lui de înțelepciune sau – la unii – de deșărtăciune.
Preoți și Părinți = Ctitori de înțelepciune pentru generațiile actuale și a celor care vin.
Crăciun = Om bun.
Dumnezeu = Iubire pogorâtă din cer.
Omenie = Împlinire /spirituală/.
Dumnezeu = Iubire.
Impostură și trădare = Floare la ureche pentru al nostru Nicușoare.
Bezna minții = Culmea suferinții.
De unul sigur, nu vei fi niciodată fericit.
Orice avocat cunoaște cât de cât legea, Marii avocați pe judecători.
Când nu sunt fapte, căruța are roțile pătrate.
În suferință, sfințenia se înalță la a fi desăvârșită.
Lipsă de repere = Decădere.
O adevărată Artă să știi Bătrân să fi.
Ruznac = Drac împelițat – /uneori/.
Prea mult bine, omu-i aruncat de pe șine.
Parșiva Injustiție s-a cuibărit în Justiție.
Prostul deștept = Ins primejdios.
Nenorocirea Mea = Mai mare ca altora.
Vanitos = Păcătos.
Trăim? = Da. Pentru a plăti facturi!
Amăgire = Prostire.
Paradox = Un truc vechi și înțelept.
Prisosință = Nontrebuință.
Pălăvrăgeală = Plictiseală.
Cei care știu multe, vorbesc puțin; cei care știu puțin, vorbesc mult.
Te naști liber, liberă? - Timpul are grijă să te înlănțuie.
Mai ușor strunești o herghelie decât o femeie.
Vanitate = Nebunie = Prostie = Fudulie.
Adevărul nu-i pretutindeni la fel.
Argumentele te pot doborî – Nu însă și omorî.

MEMENTO

Neîntrecut bijutierul metaforei

În 2021 apărea la Brăila revista *Colocvii dunărene*, o „publicație literară online“ care în anul următor își propusese să scoată un supliment jubiliar dedicat frumosului nebun al Bărăganului, Fănuș Neagu, pentru care eu, un mai tânăr zănatic al acelui spațiu spiritual-geografic, mă angajasem ca împreună cu alți confrați să trimitem un grupaj de poezii. Am trimis un grupaj, dar, din păcate, se pare că suplimentul acela nu s-a mai lansat în spațiul virtual, revista însăși încheindu-și, la nu mult timp după aceea, scurtul periplu prin literatura română.

Păcat! Și pentru revistă, care chiar era captivantă, și pentru Fănuș Neagu, pe care autoritățile și confrații brăileni par a-l fi dat uitării, probabil și din prea multă grijă pentru festivalul anual dedicat Anei Blandiana și festivalul internațional „Europoezia“, ambele cu gir organizatoric din afara fostei raiale dunărene, dar cu sponsorizare locală. Le propusesem confraților brăileni organizarea unui festival de proză „Fănuș Neagu“ și mă oferisem să mă ocup personal, dar… n-a fost să fie!

Oare pereții camerei rezervate/dedicate, pe când trăia, lui Fănuș la hotelul Dunărea vor mai fi păstrat cumva vibrațiile din anii când Fănuș mai trecea prin Brăila?

Regret, desigur, cu atât mai mult cu cât propunerea o avansasem în prezența actualului președinte al Uniunii Scriitorilor din România și a giranților celorlalte două festivaluri. De altfel, cu aceștia din urmă aveam să trec ulterior prin momente penibile, de neimaginat într-o literatură civilizată – cred, tocmai pentru că propunerea mea i-a deranjat. Nu-i nimic, ei rămân niște simpli oaspeți la Brăila, căreia eu îi rămân un fiu devotat, născut la „o azvârlitură de țăruș“ de Grădiștea ce l-a dat literaturii române pe Fănuș cel Mare, citat atât de sugestiv de Adrian Păunescu în al său *Marș de adio*, cu doar trei luni înainte de despărțirea de el:

Și ce vă pot eu spune la plecare
decât lozinca lui Fănuș cel Mare:
Nenorociților, se rupe șnurul,
„La muncă, la bătut țăruși cu curul!“

Numai un bijutier al metaforei ca Fănuș putea meșteri o asemenea destinație alternativă pentru crengile codrilor României din care se fac la noi cozile de topor!

Cum pe 5 aprilie s-au împlinit 94 de ani de la naștere, iar pe 24 mai se împlinesc 15 ani de la plecarea lui Fănuș cel Mare la pescuit metafore în Balta Cerului de peste Bărăgan, publicăm acum, aici, amintitul grupaj de poeme dedicate lui. Nu fără o pilulă de râsuplâns inspirată de metaforica bijuterie de mai sus.

Marian ILIE

Mirela GRIGORE

Poem „unui frumos nebun“

Prin tine-a curs câmpia, Buzăul și Siretul,
Și Dunărea bătrână, și-un tril de ciocârlii,
„Frumoșilor nebuni“ tu le-ai aflat secretul,
Când înfloreai în suflet aromele din vii.

Năluca libertății ți-a prins în brațe zarea,
Când ai urcat în visuri, descătușat, poveri
Și-,n cumpăna fântânii, ți-ai agățat doar floarea
Copilăriei care a stins în lanuri veri.

Vorbeai în tinerețe cu oamenii Brăilei,
Te tutuiai cu sfinții la umbră de salcâm,
Metafora ai ars-o și-ai stins-o-n proza filei,
Făcând din slova scrisă un neuitat tărâm.

Povestea vieții tale născută-n golf de grâne
A nins tot bărăganul cu aur din cuvânt
Și-,n tumultul de valuri al Dunării bătrâne,
La Ghecet, Orientul a fost purtat de vânt,

Tot liricul din tine s-a prefăcut în frază
Și-a înflorit în pagini, umbrind în viitor
Talente aberante și spirite-n emfază,
Strivite de clipite în ritm amețitor.

Câmpia Coliliei, sub vântul fanteziei,
Din cumpăna fântânii a smuls aluatul bun
Și proza ta crescută în floarea poeziei
Rămâne-n timp comoara unui „frumos nebun“.

Liviu ZAMFIRESCU

Bijutierul metaforei

Au înflorit zăpezi în corcoduș
Strălucitorul alb al Învierii
Aminte să ne-aducem de Fănuș
Marele blond un înger al Puterii!

Frumoși nebuni ai marilor orașe
În pandemie și în plin război
Dau SMS-uri, nu mai scriu răvașe
Se simt deja ai vieții mari eroi...

Întoarcem, totuși, fila amintirii
Albesc petale în livezi de pluș
Să nu uităm c-așa e-n firea firii
Aminte să ne-aducem de Fănuș...

Iar lupi de Bărăgan albesc troiene
Și viscol e și ger de săniuș
Metafora e lacrimă-ntre gene
Și-i scump de ieftin vinul lui Fănuș!

(...)

Au înflorit zăpezi de corcoduș
Petale din miracolul Puterii
Să v-amintiți poema lui Fănuș
Metafora de înger, gustul mierii
Din slova Bărăganului arcuș...

Dimitrie Sorin PANĂ

Din țara hoților de cai

(in memoriam Fănuș Neagu)

E beznă-n țara hoților de cai
Și totu-n jur a devenit sinistru,
Doar îngerii mai strigă dinspre rai
Când pana dă să li se-nece-n Istru.

Cocoarele se-ntorc de prin străini
Mânate de-ale gândurilor semne,
Iar vântul rătăcește prin ciulini
Ce par a nu răspunde la consemne.

Aproape de cantonul părăsit
Prezentul geme, sub văpaia lunii,
Asemeni unui taur ne-mblânzit
Ce nu mai are loc în arca lumii.

Ici-colo vânătorii de arginți
Mai caută-n arhive, după moaște,
La adăpostul propriilor credințI
Ei vor muri nainte de-a se naște.

Miroase-a vrăjmășie, peste tot
Bat clopote, pe seama celui dus
Să caute în ceruri antidot,
Bat clopote la Grădiștea de Sus.

Marian ILIE

Bocet

pentru Fănuş

Cum trecură anii Nea Fănuş...
N-am băut un şpriţ – şi-mi pare rău –
De la mine până-n satul tău
E-o azvârlitură de ţăruş

Amândoi prin crâşmele Brăilei
Ne-am împătimit de voie-bună
Măsluind la nopţi cu vraja zilei
Niciodată însă împreună

Amândoi am fluierat păgân
Sub celesta turlă-n Bărăgan
Pleci acum, eu încă mai rămân
Rezemat de crucea de ţăran

Mergi Fănuşe către nicăieri
Din acest niciunde pământesc
Unde încă mai doinesc oieri
Şi plugari uitaţi mai zăbovesc

Unde vântul, ploile, vipia
Toarnă-n suflet poftă de iubit
Alungând din trup melancolia
Şi chemând drăgaicele la rit...

Ce mai bălţi ai stufărit, Fănuşe
Şi ce porumbişti rodit-ai, Prinţe
Pana ta un zbor de pescăruş e
În planări deasupra de dorinţe

Nu mi-o iert că n-am băut un vin
Eu cu tine, despicând agale
Firul de mohor şi de pelin
În tuspatru puncte cardinale…

Vasile TOMA

Râul fără de maluri

Ai iubit până la risipire neînvinsa
„iarbă vânătă“ într-o „vară buimacă“,
zborul unui fluture „lângă geana
visului“, copacii răvășiți de „frigurile
primăverii“ și de insomniile toamnei,
Luna „ca o limbă de câine
adulmecând „mireasma dragostei“,
câmpia ca o dureroasă chemare
în adâncul poveștilor.
Un râu fără maluri ai fost,
nestăvilit nici măcar de liniștea
și de jarul amurgului.
Sufletul tău s-a împlinit
de tot ce înseamnă viață și lume:
de la râsul printre lacrimi al copilului
la genunchii strălucitori
ca niște oacheșe gutui ai țărăncilor
tinere, de la umbra melancoliei
la însorita bucurie.
Prietenia ta era o brățară de aur
și de grâu, de aromă de strugure
și flacără dulce de pepene –
ca o dropie în nesfârșirea
Bărăganului sau poate ca o lebădă
neagră în bălțile Brăilei.
Acum visez cu ochii deschiși
acele timpuri în care ne vom întâlni
pe „scaunul singurătății“ –
ca niște frumoși „nebuni
ai marilor orașe“, „târziu,
când zăpezile“ vor fi mângâiate
de lumina colindelor...

PILULA DE RÂSUPLÂNS

Vis cu licurici și cu gândaci

Avui un vis – cum că în Piața Mare
Ieșiseră-o mulțime de topoare
La un protest cumva inopinat
Cerând o nouă ordine în stat.
Aveau în mijloc un morman de saci
Gemând de licurici și de gândaci
Aduși, se pare, să inunde piața
Cum noi, copii, cu Bună dimineața
Înstăpâneam ulițele prin sate
Urând mulți ani, belșug și sănătate...
În visul meu se întampla altfel –
După instrucțiuni de la Bruxelles
Și sfichiuiri din alte capitale
Menite-a duce țara mai la vale...
Da, recunosc, cu Biblia în mână:
Făcură pân-acuma treabă bună
Devalizând pe-un fel de veresie
Întreaga României bogăție
Că cică noi, românii, neam sărman
N-am știi trăi pe un așa morman
De aur, minerale și petrol
Și ne lăsară-n vânt cu fundul gol!
Pentru *grămada* zisă *de fier vechi*
Să-l trag pe-mpricinat, n-are urechi
Și, cum îl pomenim în mod curent
Îmi vine-n minte vorba lui Bülent
Un turc crescut în stil iconoclastic
Ce vindea fittinguri și țevi de plastic
Și-mi repeta, după ceva tărie:
În fascinanta voastră Românie
Belșugul, bunăstarea n-or să-ncapă
Decât dacă recurgeți iar la țeapă
Aman-aman, precum făcu Dracula
Să dislocati în Piața Mare scula –
Măcar vreo cinci duzine, bre, de țepe
Pentru șezutul marilor otrepe...
Da, am visat topor lângă topor
– Să tot îndeși otrepe-n coada lor!



Şerban CODRIN

CIMITIRUL POEŢILOR

(volum în lucru)

ORFEU, CÂNTĂ LA HARPĂ SAPPHO

Grăbită-ai plecat spre o lume străină,
Cumva înfloreşte mai dulce pelinul,
Marea o face, acolo, pe marea iubire,
Măslinii întâi îşi presează recolta,
Eurydice,

Mult mai apoi îşi fac griji să rodească în verzii
Cercei, de-i confunzi cu măruntele tale
Comicării câte îţi cumpăram pe un cântec,
De fapt pastişat după o ciocârlie,
Eurydice,

Cânt şi trezesc nedormiţii în zori, cu un cântec
Prefac un smochin în faimoasă tavernă,
Duc la păscut toate zilele fără războaie
Şi pot să preschimb pe vânduţi în datornici,
Eurydice,

Unde-ai plecat, fără tine pământul nu-şi are
Cununi de bachante, nici albe-amfiteatre,
Ce să-ţi promit pentru dragii de noi să răscumpăr,
Prea mulţi nori nici ploi nu-şi mai pun la păstrare,
Eurydice,

Fii fără griji, pe acolo, culege naramze,
Eu lira n-o-nvăţ să păzească-nchisoarea
Corecţională-a poeţilor fără trompete
Şi tobe, te rog să-nţelegi jurământul,
Eurydice.

DIMITRIE BOLINTINEANU

Pe o vale largă luna strălucea
Şi la umbra lunii un poet dormea
Şi de-atâta vrajă a luminii, vai,
Aduna în vise mari viteji, Mihai,
Ţepeş cu piroane, Ştefan printre sfinţi
Şi-un păgân în baltă, fără fes şi dinţi,
Târguri cu-oi şi capre, ceapă şi-usturoi
Împletit cunună pentru bravi eroi,
Ba visa şi-un geniu care se visa
Geniu şi mai geniu şi-ntr-un hal halva,
Cu mustaţă neagră, plete de haiduc,
În urechi c-un demon ori c-un feli de cuc,
Îi dicta poemuri de multiplu-amor,
Cu bujori în braţe, roşii de Bosfor;
Mai era p-acolo geamuri de liceu,
Zugrăvit pe sticlă numele al său,
Unde-elevi şi-eleve, de cinci ori pe an,
Legăna tangouri de Radu Şerban;
Absolvenţi celebri, derbedei în lumi,
Unii încă-n viaţă, alţii în postum,
Făcători de versuri precum dumnelui,
I-au adus onoare propriei statui.

Dar pe valea largă luna-a scăpătat,
Visător poetul a căzut din pat,
Tocmai când trecutul de măreţ popor
Voia să devină de-aur viitor;
Ros de dulci elanuri a murit sărac
Bardul cu mari visuri din veac peste veac
Şi-încă regretează, nu l-a tras puţin
Pe „mustaţă neagră“ până-n Bolintin,
Unde fierbe mustul şi păstrămi cu fum
Patriei arată luminosul drum.

MIHAI EMINESCU

Mă întorceam într-o vară otrăvită acasă
Şi paşii-mi târam prin fâneaţa sârmoasă,
De parcă pe-aici trecuseră armate
Cu sârme ghimpate în suflete şi-n spate,
Sârme ghimpate.

M-am fost speriat într-o noapte cum hoarde
Căzeau, de fulgere, c-un Ginghis-Han de-a călare,
Se făcea că pământul se-aprinde şi arde
Cu flăcări dinţate pe-o zare şi încă pe-o zare,
Flăcări dinţate.

Până-nţeleg ori dezleagă ce-enigmă subscrie,
Nu frângeţi poetului zborul, se-ntâmplă să fie
Dintre acei văzători, ba chiar văzătorul
Ales de oracole, nu-nfrângeţi zborul,
Unul din toate...

SERGHEI ESENIN

Scris pe o masă de cârciumă, las prin testament, să vă ajungă
Pe şapte vieţi vinul de chindie lungă,
Muza mea ţâţoasă să vi-l toarne în pahare,
Vi-i las pe-Adam şi Eva la plimbare, sub un pădureţ în floare,
Alături panere cu mere să vă împiedicaţi la beţie,

Un cactus dintr-o altă galaxie,
O pisică leneşă-n prostie,
Vă mai pricopsesc cu oricât de multe seminţe
De resemnare, sucul de cucută
Mai ales pe filozofi i-ajută,
Şi-o punte de trecut mai uşor dintr-o credinţă în alte credinţe.

Şi încă vă mai dau, întorcând buzunarul,
De la mama viaţa, de la ceas minutarul,
Un cărăbuş de aur dintr-un poet american
Lângă un corb croncănind într-un limbaj de nerecunoscut,
Aer din vremea revoluţiei franceze, conservat la borcan,
Iar din măreţia revoluţiei noastre, ruseşti, condamnat
Pentru trădare, un vechi bilet la cinematograful mut,
Unde numai eu am recitat versuri până m-au arestat.

Cu bicicleta când merg, arăt stânga, spre marea depărtare,
Voi mergeţi cinstit, pe dreapta,
Ţineţi minte umana mea recomandare,
Pe umeri nu aruncaţi haina în zdrenţe a poeziei,
Ar fi de preferat puţină naivitate, chiar a copilăriei,
Când pupaţi cu candoare purceii pe rât,
Iar dacă vă loviţi cu capul de stele,
Nu vă plângeţi de durere, întâi verificaţi dacă n-a vârât
Vreo revoluţie în voi cuţitul până la plăsele.

TUDOR ARGHEZI

Între două zile vrednice de milă,
Pe-un colţ strâmb de masă şi pe-un colţ de filă
Neagră cum e neagră poarta închisorii
Îi scrâşnesc scrisoare cu trei mărci poştale,
Cum să-i scriu Madamei, cum să-i scriu Putorii,
Prea înghite ţuica şi-are pe sub poale,
Ca tot omul, două, frige-i-le-ar focul,
Cizme-n draci pe mese să-arză cazaciocul;
Îi cerşesc pomană, înecat să-mi fie
Nu în iad condeiul, ci-n blestemăţie.

Sunt păţit cu lanţul, m-a mâncat cătuşa,
Ăştia băiatul ţi-l ucid, nebune,
Eu sunt împuşcatul, asta mi-i cenuşa,
Să-l primesc sub streşini bun de-ngropăciune...
Trăsneşte-mă, Doamne, fă încă-o minune,
Robul se înmoaie, robu-ngenunchează...

Între două zile, ciuma, garagaţa,
Până-n gât mă-groapă c-un răspuns de groază:
„Te-ai trezit, maestre, bună dimineaţa!
Despre necioplitul băieţel sălbatic
Ţi-l reţinem numai puţintel ostatic...
Ai din partea noastră tot ce n-ai, ciocanul,
Secera de aur, căci n-aduce anul
Ce îţi dă ciolanul, tron la-Academie,
Poate zeci de ranguri, poate o moşie,
Glorie, urale, inima ţi-i mare,
Ieri în poezie, azi în lăcomie...“

Iartă, Doamne, omu-amuşinat de fiare,
Temur, sunt învinsul şi înclin grumazul,
Nu sărut o mână, îmi sărut necazul...

EVGHENI EVTUŞENKO

Dintr-o Siberie geroasă-am năvălit
Cu versurile-asupra Moscovei şi-acolo
M-am căţărat pe scene mai presus de-Apollo,
Ce fain că tătucul Stalin a murit

Şi Dumnezeu trăieşte; la Berlin, frustrat,
Nu-mi place zidul căsăpind o ţară-n două;
Îi iau la întrebări: „La ce vi-i bună vouă
Sau nouă-o ghilotină de beton armat?“

Se supără tovarăşii, rău, rău de tot,
Bââzz!, la Kremlin prin mânioase telefoane
Se jură că-au, şi ei, şi noi, batalioane
De muncă: „E-un siberian şi-un idiot,

Cătuşele să-l deporteze-n în casa lui?
Să-i înghimpăm cu sârmă pixul şi caietul?...
Mai bine împăcaţi-vă, flataţi poetul
Şi căutaţi prin Spanii, Franţe, cui pe cui,

Vin roşu, sânge-aprins de taur, toastaţi,
Urlaţi, ciocniţi paharele cu derbedeul,
Dar fiţi atenţi cine-s cretinii, cine zeul...
După paranghelii să nu ne deranjaţi...“

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

Un prinţ din Levant compunea poezii,
Dar, groaznică noapte cu lună subţire,
Făcu o prostie, sau nişte prostii
Şi legea nu iartă sinistra smintire.

Cu degetul, clasa profund muncitoare
Împinse un prinţ în adâncă-nchisoare,
Albaştri, băieţii l-au eviscerat în anchete,
Ce coduri pitea între versuri, versete,
Ce-nseamnă „în frunte se-ncruntă o cută“
Şi cine-i Mistreţul cu colţi de valută?
Ei ştiu, cer banditului să recunoască,
Nemernicul Gheorghe cel Fals este-o mască
De-agent controlând pe ascuns spionajul,
Iar Parsifal manipulează filajul;
Când eşti patriot, te implici, tragi alarma,
Denunţi machiajul, urăşti camuflajul
Oricui prefera violete de Parma
În loc de pilaf proletar la cantină.

Din basm ori poveste, o stea-balerină,
Pe scene dansând sau mai mult prin culise,
Coborî pe pământ cel mai vis dintre vise
Şi prinţul se-ntoarse-n Levant, nu lipsise,
Fusese în lună, fusese în soare, fusese
Pe unde plângeau şi jeleau mici prinţese,
Visând să ajungă măcar filatoare,
La-arat – tractoriste, la vaci – mulgătoare...

Iar prinţul, scriind poezii salvatoare,
Pe toate-ajutase, sau numai pe una
Să mulgă o capră, să dreagă o floare.

Nostalgic, de-atunci străluceşte-n cer luna
Cu-obrajii spălaţi în extatică rouă.

Răsplată, cu ochii spre lumea mai nouă
Şi dreaptă, trofeu câştigat cu ardoare
Şi orgolioasă splendoare de-atlant,
Ori Pontifex Maximus, un prinţ din Levant,
Acasă, azi ninge, acasă, azi plouă,
Aduce-un cofraj inefabil de ouă.

ION SOFIA MANOLESCU

Pe mese din butoaie de tablă în Piaţa Obor,
mulţime, în picioare, de pofticioşi
ori flămânzi îşi mănâncă micii cu muşar
în fumul grătarelor lângă feliile de pâine.

Singuratic, alături de un butoi, un ins
într-un rând de haine proaste, urâte, încălţat
sau descălţat într-un soi de pantofi
pământii, are dinainte o farfurie
de hârtie cu mai multe, ce mârlănesc obicei,
porţii de cartofi prăjiţi, stivuiţi, auriţi,
ridică spre gură, între două degete, câte
o mică felie, muşcă atent cu dinţii
şi mestecă, încet, pe gânduri, foarte încet...

Într-un anume fel e chiar mama şi tata
acestor cartofi, le-a pregătit patul germinativ,
ogorul, primăvara, an de an, i-a prăşit,
le-a vegheat răsăritul, înverzirea, înflorirea,
le-a strivit gândacii de Colorado,
cu toată secreta dragoste pentru America
şi Mexic, i-a scos din pământ, i-a legat
în saci, i-a ridicat în remorci...

Curios, are dinainte un volumaş de poezii,
chiar încearcă să compună, mai ales iarna,
când merge pe zăpadă şi îşi imaginează dezgheţul,
în loc de rapoarte şi bilanţuri contabile,
le imprimă vers cu vers în palmele aspre,
le-a învăţat meşteşugul de la cartofi, învăţătorii
din arătură şi cuiburi, cei mai buni din câţi i-a avut...

Cartofi curaţi din pământul curat,
cartofi puternici din pământul putenic,
cartofi buni din pământul bun,
cartofi dulci şi albi din pământul dulce,
cartofi făgăduiţi din pământul făgăduit,
cartofi neînfrânţi din pământul neînfrânt,
cartofi iubiţi din pământul iubit,
cartofi fericiţi din pământul fericit,
cartofi feliaţi şi prăjiţi în ulei de floarea
soarelui, floarea rotindu-se după lumină,
cartofi – elogiu şi împlinire şi neodihnă
a cultivatorului născut pentru a ajuta
pământul să nască sub luminiscenţa
zilelor şi a nopţilor de tavaliu, de facere
a lumii, fiecare popor are legendele lui,
a lumii cartofilor curaţi, puternici, buni,
dulci, albi, făgăduiţi, iubiţi, fericiţi
pe o farfurie într-o piaţă de aici, de acolo,
de pretutindeni, întotdeauna a curatului,
puternicului, bunului, dulcelui şi albului
şi nealbului şi făgăduitului şi neînfrântului
şi iubitului şi enigmaticului şi, prea uneori,
a nefericitului pământ al cartofilor, pământ...

MATEI VIŞNIEC

Cu nişte ore înaintea zorilor,
Cine iese, aceata e întrebarea, prin intrarea actorilor,
După spectacol, sau oracol, sau miracol?
Poetul cu muza gravidă de mână.
Are acte de maestru post-modernist şi dramaturg hexagonal.
Muza aparţine numai unui clan din mitologia păgână.
Aşadar pe palidă fruntea ei scrie, descifrează el printre frisoane,
„Sarcină maximă 3 persoane“,
Astfel urcă liftul „spre paradisul lumii noastre“,
De data asta meditează cu voce tare,
A lumii noastre, unde armatele sunt roşii, albe, brune,
Galbene, unde burlanele de ploaie, fonta, pompele de orice fel,
Chiar funerare, sunt negre, uneori frunzele sunt verzi,
Alteori verde otrăvitor de Paris,
Rapsodiile sunt triste (en blue), sau albastre (blue).
Helas!, urcuşul spre paradisul lumii noastre.
Ce culoare preferi, iubita mea, întreabă tăticul cu voce profundă.
Muza nu are nici chef nici inspiraţie să răspundă
La o întrebare sau insinuare
Atât de provocatoare pe orice lungime de undă.
La Radio France
Urmează La vie en rose şi muzică de dans.



Luiza CALA

Halucinație colectivă

Mă așez între oglinzi: într-una sunt eu,
în alta sunt cea nesupusă niciodată,
în alta sunt eu cea ascultătoare.

Toate mă privesc,
toate clipesc în același timp,
ca un cor de identități
care nu a hotărât cine începe.

Realitatea se topește în simfonie de culori,
eu plutesc în ea, idee fără gravitație.

Încep să îmi dau seama
că viața e o halucinație colectivă
pe care o țin de mână
ca să nu mă pierd de ceilalți.

Metamorfoza moralei

În lume, morala, lumiă alunecătoare,
se schimbă încet,
printr-o întrebare care nu ne dă pace,
un gest care ne trădează schimbarea,
trece de la ce am fost învățați,
la ce simțim în fața
propriei conștiințe.

Morala nu e scrisă în piatră,
e drum care se rescrie sub pașii noștri.
Alegerile noastre schimbă harta,
ezitările deschid poteci noi.
Acceptăm greu schimbarea,
relativitatea binelui și adevărului.
În această nesiguranță
se ascunde frumusețea omului:
puterea de a se reinventa
și de a găsi noi sensuri.

Felul în care ne tresare sufletul
când nimeni nu ne vede,
îndrăzneala de a ne îndoi
de certitudinile noastre,
frumusețea fragilității ființei,
metamorfozează morala.

Morala e o conversație continuă
între noi și conștiința noastră.
Lumina se schimbă
potrivit unghiului din care privim.

Necunoscuta care mă locuiește

Mă locuiește o femeie cu umeri de fum,
venele ei, fitile aprinse,
cer sângelui meu să își facă autocritica.
Merge desculță prin creierul meu,
scuturând din păr stele moarte,
îmi spune că fericirea e doar o himeră,
nu se lasă prinsă.
Când adorm, pătrunde în sternul meu,
își agață visele de coastele mele,
îmi șoptește că libertatea nu se cere,
se fură.
Compromisul meu, elastic cosmic,
se întinde între minte și inimă.
Ea îl taie cu unghiile ei de lumină,
râzând ca o fecioară beată.
Când evadez,
își desface pielea ca pe o ușă secretă
și mă lasă să intru în ea,
în pădurea ei de oglinzi,
unde fiecare reflexie mă minte altfel.

Femeia care mă locuiește,
mă înghite, mă reînvață,
mă rupe în două și mă coase la loc,
e singura care știe
că eu nu sunt întreagă
decât atunci când mă pierd.
Ea îmi scormonește pieptul
cu degetele ei transparente,
căutând un adevăr pe care nu l-am rostit,
un os pe care l-am ascuns în mine
ca pe un gând rușinat.
Când respir, își întinde privirea
peste plămânii mei,
aerul devine o mare bizară,
colhăind a versiunile mele
neîntâmplate.
Uneori îmi mușcă gândurile,
le mestecă încet, cu o tandrețe crudă,
încearcă să îmi reînvețe mintea
să fie sălbatică.

Când mă prăbușesc în somn,
ascultă cum mă lupt cu frica,
îmi spune că nu sunt una,
sunt o pădure de femei suprapuse,
din cealaltă lume, cea adevărată.
Mi se pare că în spatele meu
merge mereu o umbră
cu genunchii din praf stelar,
cu pielea scrisă în limbi neștiute.
Ea a fost cu mine în vieți neamintite,
în trupuri uitate pe spătarul timpului.
Când îmi e greu, mă cuprinde
cu o blândețe stranie,
îmi reașează gândurile ca pe niște jaloane,
îmi arată ce să păstrez, ce să ard,
ce să las să se întoarcă în lumină.

Femeia aceasta,
umbra înțelepțită de experiențe
pe care nu mi le amintesc,
mă învață să mă recunosc
în versiunile mele trecute și viitoare.
Nici nu este o femeie,
e o entitate lipită de spiritul meu,
a doua piele, cea nevăzută.
A fost cu mine în toate viețile,
e timpul meu vechi și înțelept,
e dovada că nu sunt doar eu.

Am întrebat-o cândva cine este,
eu am inventat-o sau ea m-a ales,
de ce mă urmărește?
Mi-a răspuns, amuzată de neînțelegerea mea,
că ea mă precede,
m-a purtat în ea înainte mult de a fi,
eu sunt o spirală de existențe suprapuse,
ea este firul care le leagă,
este memoria mea extinsă,
cea care nu încape într-un singur trup,
aceeași ființă în densități diferite.
Când viața asta se termină,
ne suprapunem, ne contopim,
apoi ne despărțim, alt trup, altă poveste.
Sunt dublura ta primordială,
tu ești forma mea cea mai fragilă,
eu sunt arhiva,
tu ești experiența.

Metafizica amăgirii

Amăgirea apare unde realitatea
își pierde conturul,
devine permeabilă,
membrană fisurată
între două posibilități.

Amăgirea are doar intenție,
e lumină care nu vrea să fie umbră,
amăgirea e potențial,
o lume care ar putea exista
dacă adevărul ar clipi o secundă în plus.
Amăgirea e acel univers paralel
care nu a primit aprobarea
de a deveni realitate.

Și totuși, în clipa în care o trăiești,
ea capătă densitate,
ca un nor care decide
să devină ploaie.

Amăgirea e dinamică,
își schimbă esența
ca un concept care refuză
să fie prins într-o definiție.

Amăgirea e realitatea care nu a fost aleasă.

Promisiuni

Pe drumul spre miezul lumii,
sunt promisiuni neîmplinite,
intenții bune,
puse acolo cu bună credință.

Drumul spre iad nu e un blestem,
ci o oglindă în care se văd
toate clipele
în care am vrut să facem bine
și am uitat să privim în jur.
Iadul e o grădină pe care o udăm
cu cele mai frumoase intenții,
până când florile cresc atât de înalte
încât nu mai vedem
că ne-am rătăcit.

Sub tălpile noastre,
promisiunile, stele căzute,
așteaptă împlinirea.

PROZĂ



Ștefan DUMITRESCU

DELIRUL (vol. II)

PARTEA ÎNTÂI

– Moromete! Bă, Moromete!

Lumina de toamnă târzie fulguia tristă peste sat, peste curtea şi peste casa lui Ilie Moromete.

– Moromete! Bă, Moromete! N-auzi, bă?

Moromete tresărise speriat la auzul numelui său, care fusese aruncat din drum peste poartă, ca o piatră, şi îl lovise în tâmplă, gata, gata să-l trântească la pământ. La ce se gândea? Nu se gândea la nimic, ascuţea nişte araci şi gândurile îi zburaseră aiurea. Apoi se topiseră şi el uitase de el. Acum făcu efortul să se regăsească. Aşa, era în bătătura lui, n-avea ce face şi nu-şi găsea locul, aşa că se apucase să ascută la aracii ăştia. „Pe mă-sa de araci. Mă, al dracului să fie ăla care mă strigă pe mine, dacă acesta nu e al lu Parizianu, bombăni el. Da ce să caute acela acasă când el era tomnai pe frontul de la Odesa?!“

Aşa că Ilie Moromete nu se întoarse, îşi văzu mai departe de treaba lui, deşi asta putea fi făcută foarte bine şi la iarnă sau la primăvară. Apoi se gândi că i se păruse, că al lui Parizianu nu vorbea aşa cu el. Îi zicea unchiule. Nici glasul lui Udubaşcă, vecinul lui de peste drum, nu era, nici al lui Ciugudel. „N-are decât să mai strige, că nu l-o durea gura. Pe p…. mă-si“, se pomeni vorbind singur. Se auzi poarta şi băiatul lui Parizianu fu văzut apropiindu-se de tocătorul din mijlocul bătăturii, asupra căruia spinarea lui Moromete stătea îndoită ca un semn de întrebare. Catrina care cârpea nişte izmene se uita pe fereastră, „ce-o mai fi căutând şi nărodul ăsta, după ce că Parizianu ne înjură şi ne vorbeşte pe la toate colţurile“. Nevasta lui Moromete se trase la locul ei şi îşi văzu mai departe de ac şi de izmene.

– Moromete, ce faci, bă Moromete, te faci că nu auzi, ai?

Moromete rămase cu barda în mână şi cu gâtul ridicat, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-i taie cineva capul. Avu o tresărire dureroasă, ai fi zis că un junghi i se pusese undeva şi acum îl spinteca de jos în sus.

– Ce ai, unchiule, bine te-am găsit ! Te pomeneşti că ţi se puse junghiu cum mă văzuşi?

Moromete închise ochii şi gemu de durere. Apoi îşi scutură capul, încet, îşi înălţă fruntea, cu ochii trişti, în care se amesteca parcă o ceaţă.

– Tu eşti, bă Ştefane? Sau e moartea care veni să mă ia!

– Păi de ce, unchiule, să fie moartea?

– Ori eu visez ? Că tot mi se pare mie de multe ori că viaţa asta e un vis. Şi când visăm noaptea visăm în vis.

Al lui Parizianu izbucni în râs.

– Pe ce te bazezi?

– Da tu pe ce te bazezi de te găseşti acum în bătătura mea, şi la ceasul ăsta? Şi nu eşti pe front la Odesa? Mort?

Încă nu-i trecuse sperietura aceea lui Moromete, şi nici junghiul care se răsucea în el, pentru că Ştefan îl văzu iar închizând ochii de durere.

– Ai, pe ce te bazezi?

Apoi fără să mai aştepte vreun răspuns îşi duse mâna la inimă, Bă, al dracului să fie ăla, nepoate, mă speriaşi rău de tot, niciodată nu m-am speriat eu ca acum!

Moromete se jeluia parcă, dar se vedea bine că trecuse printr-o sperietură şi acum îşi revenea.

– Pe ce să mă bazez? Pe pământ mă bazez, că dacă n-ar fi fost el n-ar fi avut trenul pe ce să meargă, ca să vin de la Odesa la Bucureşti, şi de la Bucureşti acasă.

– Păi aici e problema, îşi lăsă Moromete capul în pământ apucându-se să-şi facă o ţigară. Eşti aici sau nu eşti aici? Că dacă nu eşti aici e rău. E rău de tot!

Ştefan îşi dădu capul pe spate şi râse cu poftă, dezvelindu-şi dinţii lui mari şi frumoşi. Moromete îşi ridicase capul şi îl privea îngrijorat.

– Şi dacă n-ar fi adevărat?

Tăcerea se ridica din pământ ca o apă rece care le crescu până la genunchi şi urcă în continuare.

– Şi dacă n-ar fi adevărat, unchiule? răsună vocea lui Ştefan al lui Parizianu.

Cu privirea căută un loc unde să se aşeze. Văzu o buturugă aflată mai încolo, se duse şi o luă, apoi se aşeză pe ea. Moromete îşi făcuse ţigara şi acum, după ce trăsese un fum, privea încolo, peste gard, înspre

grădină, ca şi cum ar fi văzut ceva, care nu era însă cine ştie ce interesant, pentru că pe el îl plictisea.

– Şi dacă n-ar fi adevărat, unchiule, repetă Ştefan întrebarea cu ochii sticlindu-i în cap de o curiozitate neînţeleasă.

Moromete trase fumul în piept şi continuă să privească peste grădină ca şi cum nici n-ar fi auzit.

– Păi nu-ţi spusăi, ţâşniră cuvintele din gura lui, că ar fi rău, înseamnă că ar veni moartea să mă ia.

Acum Moromete părea şi mai trist, cu obrajii lui plini de ţepi, unii albiţi, cu liniile tâmplelor trase în jos.

– Păi de ce să fie moartea? Sau râzi şi zici că eu sunt moartea?

Chipul lui Ştefan al lu Parizianu rămase grav, înclinat înainte, ca şi cum l-ar fi apăsat cineva de sus.

– O fi şi aşa, că duminica ailaltă… aveam sufletul amărât şi închis ca o arătură. Cum sunt arăturile toamna când se lasă ploile şi ceţurile pe ele. Şi ce mi-am zis eu, ia să mai ies eu şi să mă duc şi eu pe la prietenii mei, că de aia are omul prieteni. De ce a lăsat, la o adicătelea, Dumnezeu lucrul ăsta pe lume, care sunt prietenii ? Nu să te foloseşti de el?

– Aha? făcu al lu Parizianu.

– Şi am luat-o eu aşa pe zoană, să mă duc la fierăria lu Iocan. Plouase şi pământul era proaspăt şi odihnit, şi se uita nu ştiu cum la mine…

– Aşa? icni al lu Parizianu, se uita pământul la dumitale?

Moromete făcu ochii mari şi îl privi nedumerit.

– Adică cum, de ce să nu se uite? Te pomeneşti că n-oi fi atâta lucru pe lumea asta încât să nu se uite pământul la mine? Nu ştiam treaba asta, mormăi supărat Moromete.

Tăcuse brusc. Acum apa aceea, care era liniştea ieşită din pământ, începuse iar să crească.

– Păi te întrebai ca să ştiu şi eu cum ai simţit dumneata treaba asta, pentru că şi eu am simţit la fel. Acum două săptămâni când am coborât în gară la Balaci, am simţit aşa dintr-o dată că pământul mă aştepta. Era în el un fel de veselie plină de melancolie, că eu venisem acasă sănătos. Al lu Parizianu tăcu un moment gânditor.

– Vezi, Doamne, că el, pământul ăsta, ogoarele care fuseseră culese şi pădurea de la Cotigioaia, ele se gândiră la mine cât timp fusesem eu pe front, cu bateriile de artilerie ori în tranşee cu infanteria. Ele, pământurile astea de la noi, avură grija mea, se rugară pentru mine, şi acum erau bucuroase că mă întorsesem acasă şi acum nu mai putea să mi se întâmple nimic rău. Răsuflau şi ele uşurate.

Al lui Parizianu tăcu, încurcat parcă. Vocea i se umezise gâtuită. Cât timp vorbise, Moromete îl ascultase înfiorat. „Măi să fie al dracului, parcă ăsta nu este prostul acela al lu Parizianu, (cu care el, Moromete, nu s-a putut înţelege neam!) Ia să-l asculte el mai departe că ce spunea era foarte interesant.“

– Îhî, se bucurau pământurile de la noi că venişi tu acasă, Ştefane. Măi să fie al dracului!, mai că se miră Moromete înveselit brusc.

– Păi de ce te miri dacă şi dumneata ai simţit acelaşi lucru? Şi apoi de ce să nu se bucure? Aşa, şi spune mai departe, îl rugă Ştefan. Moromete îşi făcea liniştit acum altă ţigară.

– Păi am simţit, făcu el dând din umeri, cum să nu simt, dacă e pământul pe care-l bat de cinzeci şi mai bine de ani, şi care mă cunoaşte. Asta e, că mă cunoaşte! izbucni Moromete ca şi cum ar fi vorbit cuiva care îl combătea.

– Şi de aia se uita el aşa la dumneata! Acum înţeleg şi eu de ce pământurile s-au bucurat când am venit eu acasă. Mă cunoscură.

Moromete îşi aprinsese ţigara şi acum rămăsese pe gânduri.

– Aşa, unchiule… Te simţeai singur şi cu sufletul pustiu şi ai luat-o pe drum la vale să ajungi la fierăria lu Iocan... Să mai schimbi o vorbă cu prietenul dumitale Iocan.

– De unde ştii?, tresări Moromete privindu-l în ochi.

– De pe front, de unde să ştiu, eu de ce am fost pe-acolo, ca să am grijă de ziua de ieri, nu?

În ochii lui Moromete se aprinsese o luminiţă care începuse să crească, şi acum îi lumina toată faţa lui chinuită şi îmbătrânită.

– Auzi, nepoate, făcu el, ca un copil care întinde mâinile către tine, da pe Nilă al meu nu l-ai întâlnit acolo pe front pe unde ai fost?

Al lui Parizianu rămase cu mâna în aer. Ar fi vrut să-i spună că frontul e mare, e întins pe mii de kilometri, şi cum să-l întâlnească el în cazul acesta?! Din piept îi ieşiră însă numai cuvinte pline de tristeţe:

– Nu l-am întâlnit, unchiule. Da de ce mă întrebi?

– L-a concentrat şi pe el, îngână Moromete. Achim e la trenuri, el e mai ferit, da pe Nilă l-a băgat pe front, acolo în linia întâi unde ai fost şi tu, Ştefane…

– Scapă el, unchiule, n-avea nici o grijă!

– Cum i-o fi soarta, se îndoi Moromete rămânând cu privirea aia a lui uitată peste garduri.

– Aia-i e, cum i-o fi soarta, şopti al lui Parizianu înfiorat.

– L-am visat alaltăieri noapte, continuă Moromete cu vocea stinsă, vorbind rar, era pe front, erau nişte tunuri şi nişte căruţe părăsite, ca în nouă sute şaişpe. Şi el era lângă o căruţă, şi avea burta desfăcută. Îi ieşiseră maţele pe afară şi el stătea întins pe spate cu privirea în cer. Ce e, mă Nilă, cu tine, am ţipat eu, ce e, mă băiatule, ce ţi s-a întâmplat, mă Nilă, băiatul tatii! Da el nu zicea nimic, îşi ţinea numai privirea aia a lui, blândă şi umedă, sprijinită de cer. Şi mie îmi tremurau picioarele şi mă treceau năduşelile de groază, şi mă dădeam de ceasul morţii, că mi se prăpădea băiatul. Mă, Nilă, tată, am strigat eu la el, să nu mori, mă, băiatule, să nu mă laşi singur prin pustietăţile ăstea! Şi m-am apucat să-i adun maţele să i le pun la loc. O să-i pun maţele la loc, mi-am zis, că nu sunt sparte, şi văd că nu i-a curs mult sânge. I le pun la loc, îl leg eu cu brâul, şi-l sui în căruţă. Şi m-am apucat eu, mă nepoate, şi i-am adunat maţele. Erau moi, cum e mătasea, şi eu le luam cu grijă, să nu se spargă, cu mâinile aspre şi crăpate de muncă. Numai de n-ar plesni nici un maţ, ziceam eu, şi în timpul ăsta îl încurajam, ţine-te tare, Nilă, taicule, ţine-te tare, că ne ajută el Dumnezeu şi scapi!

Şi după ce i-am adunat eu maţele şi i le-am pus la loc ca vai de mine, că nici inimă în mine nu mai aveam, să vezi întâmplarea dracului, Ştefane. Maţele lu Nilă al meu, ca şi cum ar fi fost nişte şerpi, au început iar să plece prin iarbă, pe sub căruţele şi tunurile ălea părăsite şi ruginite, nepoate, mă, se jelui Moromete, ce mă fac eu acum, că am simţit cum se scufundă pământul cu mine. Mă, Nilă, taicule, mă, băiatul meu, ce mă fac eu acum, mă, că îmi moare copilul? Moromete se luase cu mâinile de cap, gâfâia şi avea ochii înspăimântaţi şi aprinşi. Îmi moare copilul, Doamne!, m-am luat cu mâinile de cap şi am urlat.

Ştefan al lui Parizianu îl privea şi el împietrit. Niciodată nu-l văzuse pe Moromete vorbind atât de mult, atât de chinuit şi de îngrozit, el, care-şi bătea joc de toţi şi-i lua de sus. De aceea nici nu-l putuse înghiţi tatăl lui, adică Parizianu, şi-l duşmănise în toţi anii ăştia.

– Şi pe urmă?, şopti el înfrigurat.

– Şi pe urmă, oftă Moromete lăsându-şi mâinile în jos, pe urmă m-am uitat eu la Nilă al meu… Ce facem, mă Nilă, taicule, gemu Moromete, că maţele ăştia ale tale s-au făcut şerpi şi acum fug prin iarbă şi peste tot? Nu fi trist, taicule, l-am auzit pe Nilă al meu, şi stătea tot aşa, întins pe spate, cu privirile senine, proptite în înaltul cerului. Aşa a fost să se întâmple… Că la nunta mea, a căzut o stea, stelele şi luna, mi-au ţinut cununa, brazi şi păltinaşi…

Ştefan al lui Parizianu tresări şi-l privi pe Moromete cu un interes şi mai mare.

– Aşa zicea? aproape că strigă el cu ochii măriţi.

– Aşa zicea, nepoate, oftă Moromete, acum parcă mai împăcat. Că adică, lasă, tăicuţule, nu mai fi dumneata îngrijorat, că asta tot trebuia să se întâmple, şi eu o să merg acolo unde s-au dus toţi ai noştri, că nu e o mare nenorocire să mori, acesta e un fapt normal, toţi oamenii mor odată.

– Hm, păi aşa a făcut ciobanul din *Mioriţa*, mormăi îngândurat al lui Parizianu. Ete al naibii, Nilă! Bă, unchiule, păi dintre toţi Nilă era ăl mai bun. El ţinea cel mai mult la dumneata dintre toţi, şi atunci când au fugit cu oile, lui i-a părut rău şi s-a gândit cel mai mult la dumneata.

– Păi aşa ziceam şi eu, vorbi liniştit acum Moromete. Da eu vin pe partea ailaltă şi te întreb, ce-o fi cu visul ăla? Adică să fi avut băiatul meu în burtă şerpi, şi de ce-au fugit în lume, că fugeau pe câmp ca nişte iepuri, fir-ar ai dracului ei de iepuri cu mama lor, care n-a avut ce face şi i-a fătat?

– Aha, făcu al lui Parizianu. Frumos spus, îmi place imaginea asta. Apoi schimbând tonul, înveselit deodată, şi dumneata crezi că Nilă ar fi murit? De asta eşti necăjit! Să nu zici că nu, că eu n-aş fi vrut să te găsesc aşa, şi te cunosc bine.

Moromete îşi înfipse ochii în ai lui Ştefan. Tăcea, dar tăcerea asta a lui era altfel de tăcere. Era grea ca o ploaie împietrită în văzduh.

– Să nu se fi prăpădit bietul Nilă, Ştefane!, gemu el. Să nu se fi prăpădit băiatul meu…

Al lui Parizianu stătu un moment concentrat, gândindu-se el la ceva, apoi îşi scutură capul de parcă ar fi avut chef de vorbă.

– Nici vorbă, unchiule! Şi să-ţi spun pe ce mă bazez.

– E! făcu Moromete ochii mari.

– În primul rând că în vise se întâmplă tocmai pe dos. Atunci când visezi rău ţi se întâmplă a doua zi

bine. Şi invers. Mie numai aşa mi s-a întâmplat în viaţă. Ajunsesem să ştiu sigur când visez de bine şi când visez de rău.

– Asta cam aşa e, vorbi Moromete întrerupându-l. Apoi, ca şi cum ar fi vrut să se convingă pe el şi mai mult. Asta o ştiu de la Guica. Ei i se întâmpla la fel, când visa de rău i se întâmpla a doua zi un lucru bun, şi când visa de bine dădea a doua zi necazul peste ea.

– Asta e sigur, unchiule, tăie Ştefan cu mâna prin aer. Moromete însă rămăsese cu o expresie tulbure pe chip. Fruntea i se înclinase într-o parte ca şi cum ar fi fost grea de gândurile pe care le avea sub ea.

– Dimpotrivă, o să primeşti o veste bună. Nici nu or să treacă trei zile şi o să primeşti scrisoare de la Nilă. Iar şerpii ăia sunt gândurile rele, pornirile lor împotriva dumitale, şi acum ţi le spune ca să se uşureze, să scape de ele. Fac pariu cu dumneata pe ce vrei.

Moromete îşi lăsase tâmpla într-o parte. Chipul îi era luminat şi blând. Măcar să-l mai încurajeze puţin, acum dacă-l văzuse aşa îngrijorat. Îi părea rău de el.

– Şi apoi nu s-or întâmpla ele toate visele.

Parcă el nu-l visase a dată, pe când era la Liceu, pe taică-su, pe Parizianu, că era la lemne cu carul şi a căzut un plop gros peste el şi l-a făcut zob. S-a sculat într-un lac de sudoare şi până sâmbătă n-a mai avut stare. Sâmbătă a venit acasă şi l-a văzut pe Parizianu aşteptându-l în tindă. Bine-ai venit, Ştefane, l-a întâmpinat Parizianu, te văzui dupe drum. El s-a oprit în loc pentru că inima îi bătea atât de tare încât a simţit că nu mai are aer şi i se înmoaie picioarele. A tras aer în piept şi s-a repezit la tatăl lui să-l îmbrăţişeze. Alde Parizianu s-a mirat, pentru că niciodată nu-l îmbrăţişase fiul lui aşa, şi nici el pe Ştefan, cum făcuse acesta acum, gest pe care ţăranii nu-l fac niciodată. Bine că te găsesc sănătos, tăticule, i-a mărturisit el, că te-am visat rău. Parizianu îi pusese palma pe cap şi-l împinsese într-un gest de familiaritate, ca şi cum ar fi fost ei amândoi prieteni de când lumea. Fugi, mă, de-aici, cu visele tele, Ştefane. Păi tu eşti prost ca Guica să te iei după vise?!

– O să primeşti scrisoare, unchiule, sigur o să primeşti scrisoare, se pomeni vorbind tânărul ziarist de la *Ziua*, acum aflat într-un mic concediu de refacere în satul lui.

– Pe ce te bazezi?, îşi dădu Ilie Moromete capul pe spate, scăpat deodată de toate grijile şi nălucirile lui.

– Pe Freud, îi răspunse Ştefan, trecându-şi mâna prin părul lui mare şi cârlionţat, privind în sus.

– Asta cine p… mă-si mai e, din ce sat, că n-am auzit de el?

– Ahă, hă, e unul mare, care a descoperit lumea subterană a omului, profunzimile abisale ale fiinţei umane.

– Nu mai spune!, se scărpină Moromete la ceafă, înveselit, împungând într-un mod ciudat cu capul înainte. Şi Vroid ăsta pe ce se bazează, sau o fi crezut că şi-a găsit proştii?

– Ahă, hă, se bazează el bine, numai că e cam complicat, lasă că-ţi povestesc eu altădată. Important este că Nilă n-a murit şi o să primeşti în curând scrisoare de la el.

– Aşa o fi, dacă zici tu, nepoate, se sculă Moromete în picioare. Da pentru că-mi luaşi o piatră de pe inimă cu visul ăsta, eu zic că n-ar fi rău să luăm o ţuică. Hai în tindă.

– Nu e rău. Al lui Parizianu se sculă de pe ciotul pe care se aşezase şi o luă după Moromete. Urcară în tindă, acolo unde se adunau Nae Ciubotaru, Giucudel, prietenii lui Ilie Moromete.

– Şi aşa, Ştefane, o să primesc scrisoare, mormăi aproape bucuros Moromete, scărpinându-se în cap. Aşteaptă-mă că viu acuş cu oala.

Ştefan se aşeză pe un scaun din cele joase pe care şedeau toţi ai lui Moromete când stăteau la masă. Întoarse capul şi în clipa aceea o văzu pe gaga Catrina cosând în odaia în care se afla cufărul şi icoana cu Maica Domnului pe peretele de la răsărit.

– Bună ziua, ga Catrină, ce faci? o întrebă al lui Parizianu. Nevasta lui Ilie Moromete se mulţumi să bombăne ceva fără să-i răspundă, ori poate n-auzise el.

– Aşa, şi cum spusăi, apăru Moromete în tindă cu ulciorul cu ţuică în mâna dreaptă şi cu o cană smălţuită în cealaltă. Îmi era şi mie dor să mai schimb o vorbă cu cineva, că de când a început războiul s-a aşezat o tăcere de mormânt peste satul ăsta.

Moromete se aşeză şi el pe un scaun, apoi turnă ţuica în cană cu mâna tremurându-i uşor, şi cu chipul îmbătrânit. Soarele se lăsase înspre apus, dincolo de ogoare, lumina devenise acum roşiatică şi rece, lumină de toamnă târzie.

– Bea, răsună vocea lui Moromete. În aceeaşi clipă un cocoş îşi înălţa trâmbiţa răguşită din oborul vitelor.

Ştefan Paul luă cana din mâna lui Moromete şi rămase aşa cu ea privind în bătătură. Când venise înspre Moromete îi era sufletul vesel, şi acum dintr-o dată îşi simţea fiinţa ca şi cum i-ar fi fost o arătură peste care a căzut bruma.

– Păi, nu bei? îl trezi Moromete cu vocea lui nedumerită. Catrino, vino, fa, să bei şi tu, să ciocneşti cu alde Ştefan, că tot îţi era ţie dor de el de nu mai puteai! Ilie Moromete se uită în felul lui inconfundabil la al lui Parizianu, ca şi cum i-ar fi făcut cu ochiul, dar nu-i făcu.

– Aoleo, ce arde, gemu şi se strâmbă al lui Parizianu.

– Păi de ce e bună, de aia, nu ? ridică vocea Moromete şi se apucă din nou să toarne în cană. Hai, fa, n-auzi, că Parizianu te vorbeşte acum numai de bine la toate muierile din Siliştea-Gumeşti. Şi Ştefan a ajuns mare, te dă la gazetă la Bucureşti.

– Mai bine te-ai închina, Ilie, şi ai cere iertare Domnului, decât să vorbeşti aşa. Iar alde Parizianu s-o vorbească mai bine pe Guica şi să mă lase pe mine în pace, cu norocul pe care mi l-a dat Dumnezeu, veni din casă vocea slabă a Catrinei.

– Hai noroc, nepoate, făcu Moromete şi dădu cana cu ţuică dintr-o dată peste cap. Plescăi din limbă strâmbându-se de plăcere. Bă, a dracului de ţuică, plescăi el, de data asta încet, e bună rău de tot!

– Moromete! Bă, Moromete! se auzi o voce puternică, de ai fi zis că a ieşit din pământ chiar lângă ei.

– Pe mă-ta, n-are şi omu tihnă deloc, mormăi Moromete pentru el, întristându-se deodată. Apoi tare: care eşti, bă, acolo, şi nu laşi omu în pace nici să răsufle?

Se auzise poarta, semn că cel care strigase intrase în curte şi acum se apropia. Ştefan întoarse capul înspre poartă şi-l văzu pe Ion al lu Leţu, cu capul înspre grădină de parcă ar fi înlemnit acolo.

– Care eşti, bă, şi nu zici nimic? strigă iar Moromete, de data asta răsucindu-se cu faţa înspre bătătură, şi-l văzu pe Ion al lui Leţu, acela care fusese pus acum poştaş. Acesta stătea ca o stană de piatră, cu faţa aia a lui nerasă şi albită, care parcă îi curgea din căciula brumărie.

– Bă, Moromete, bă! îl strigă al lui Leţu de data asta încet, ca şi cum ar fi vorbit cu el, deşi nu-l vedea pe cel care-l strigase.

– Bă, al lu Leţu, bă, tu eşti, bă? strigă iar Moromete. Ori ai surzit, şi în cazul ăsta mai bine vinde-le, bă, urechile alea cuiva, că iei bani buni pe ele. Vinde-le lu Iocan să facă foale din ele, fi-ţi-ar capu al dracului să-ţi fie, că vii în bătătura omului şi stai ca un stâlp.



Mircea LUNGU

Și sarea, și marea...

Notasem câteva rânduri, și-n câteva rânduri le-am ocolit, pentru că nu aveam nevoie de ele; la ce bun să fi scris: sarea, suspansul pe mișcătoarele, nevăzutele nisipuri ale existenței mele deschisă, poetic, la ambele capete și atât de deschisă, mi-a spus, într-o zi, de parcă ar fi fost în gândul meu, dar mai știi, femeia cu care mă revăzusem după cătănie, amândoi voiam nu doar să trăim, ci să și iubim, când a venit să-și ia pachetul de Kent lung, că așa fusese lăsat de la Dumnezeu, (sigur, nu lipseau Marlboro lung, Dunhillul, State Express 555, Saratoga...), dintre cearșafurile amidonate de tine cu esență de gutui, încât se puteau rupe oricând sub noi, replica mea fiind: Nu dramatiza realitatea, trăiește incertitudinea. Și am trăit-o în dimineața în care căpitanul Alecu ne-a chemat, abia ne schimbaserăm în haine de lucru, în careu: „Azi va veni un ofițer de la Poarta 2, de la securitate. Are cineva cheia de la dulapul lui Bardaș?“ O clipă l-am privit prin briza dulce, de vară, ce intra

pe-o ușă și ieșea pe cea din hol, unde deja se pusese, pe un reșou, un ibric mare pentru cafea, că tot eram în dana de-ncărcare. De două ture, colegul meu nu mai venise la muncă, iar noi nu știam nimic de el. Era la un an de zile după ce-ncepusem munca la Navlomar, care avea un compartiment de bunkeraj cu două tancuri, „Zemeș“ și „Moreni“. I-am spus că o am eu, și am coborât în mașină venind cu un ciocan și daltă, să dăm o spargere la lacăt. Nostromul, prieten de chefuri, prin Mamaia, cu colegul meu, scosese cărțile de joc, „Să dăm o pasiență, să aflăm ce e cu fantele de Cupă?“ „Ceva se-ntâmplă aici, un gând ciudat nu-mi dă pace“, zise Alecu adăugând, „Sper să nu ne cheme ăștia să dăm cu subsemnatul“, împărțindu-ne, apoi, câte un bob din nelipsitu-i boț de propolis, că doar era apicultor. Și-n timp ce ne beam cafeaua, mica bârfă porni în echipaj, nu că n-am fi putut trăi fără ea, Paul, nostromu-mi păru c-avea o indispoziție, ca să nu-i spun un fel de sfioasă mahmureală, umil, își aduce sticla de Napoleon și-o puse sub masă, încărcarea aflându-se spre sfârșit își pregătea sonda, pasta pentru sondă (dacă motorina avea apă, se înroșea), cartea și caietul de sonde, apoi își trase o șosetă să ni se plângă de unghia încarnată. Să socotești acum, zic eu, să-i mai alin suferința, că după moarte cu nimic nu te alegi și altcineva în locul tău va număra, „Da, ai dreptate, căci biciul ce ne ține-n rând ne-nfricoșează, nu c-ar avea vreo logică carteziană, adevărul vieții nu-l descoprim cu ajutorul lui sau pentru că ne-am iluziona a fi din rândul romanticilor marinari“, Și pentru asta am da orice,-l întrerup, „ci, continuă Paul, pentru că zarurile au fost aruncate, manipulator“ (aici legătura mi-a fost ușor de făcut, el fiind și-un cunoscut cartofor), o sirenă de șalupă ne atenționă că acostează lângă noi, de pe prova ei un june personaj în costum odihnind de finețe fu ridicat la bord de către Paul, în careu se făcură prezentările, nostromul, la solicitarea comandantului, deschise lacătul lui Bardaș de la cheson; i-am adus șalopetele, niște cămăși ponosite pe o canapea în careu, iar el începu să caute prin buzunare, apoi, cu o lamă subțire, scoasă în teaca unui capac de stilou, despică căptușeala unui sacou, apoi a unui trenci, într-un portofel îi găsi buletinul, toți știam că stătea în chirie, niște batiste-nnodate, ca pentru a-i simți absența, când nu va mai fi, o pereche de pantofi greceșți cu talpă subțire. La amara-ntrebare, așezându-se cu noi la masa din careu, la o cafea: „Dacă am fost, în ultimele săptămâni, cu el prin Mamaia, la vreun restaurant sau club golind clondire?“, sezonul era în toi, toți am negat, că doar nu eram ambasadori la nemți sau polonezi. Și, și, spuneți-ne ce așteptăm, senõr, îmi stătea pe limbă să-ntreb... Ce se-ntâmplase? De ceva vreme, colegul nostru fusese luat la ochi de civilii ce dădeau cu bunghiul prin stațiuni, cheltuind mulți bani la mese: sute, sute, sute de lei, spre piața sezonului turistic. Norocul chema, mirosea dulce ca lunca satului în care se născuse, chipul trist al comandantului spera-ntr-o schimbare fericită a destinului fără a intui, ca și noi, că mesagerul sosise ca o neagră privighetoare și că imaginea unei epave omenești ce pe-o margine zăcea, deja se-ntrevedea: Fantele de Cupă spărgea potul seară de seară cu bani obsceni și răi, adică falși cu puicuțe fals virgine și golani setoși de gologani. De luni de zile intrase într-o rețea de falsificatori de bani. El era unul dintre plasatori. Acestea fiind zise, ofițerul ne ceru să-i arătăm banii, dacă avem la noi. Cinci, zece, douăzeci și cinci, înșiraserăm la vedere. Nimeni nu purta dolari la el, nu că nu i-am fi avut. Doar lucram la bunkeraj! Câteva sute de lei avea domn' Alecu. La fiecare sută cheltuită, colegul nostru primea jumătate. Bani buni. Ofițerul zâmbi vibrant. Ce putem spune că le datorăm falsificatorilor de bani? Dar celor ai istoriei? Sigur, între aceste două enunțuri nu exista, și nu există, nici o compatibilitate. Lăcomia este sfârșitul oricărei idei. În acea zi neurotransmițătorul dopamină îmi recompensă creierul, măcar pentru simplul fapt că punerea în aplicare a ideii nu se poate face fără să fie coruptă sau distorsionată. Deja era un mister, și tocmai de aceea era frumos, stârnindu-ne curiozitatea. Señor, señor, și unde ar duce cărarea de pe care l-ați cules pe Costică?, am vrut să-ntreb, ofițerul ne invită, verbal, ca a doua zi să venim la miliția de la Poarta 2 pentru a da declarații, doar eram tura lui. „Și, uite, cum, în loc să-l duc la vatra părintească, l-am săltat ieri dimineață dintr-un pat ce nu-i aparținea. Din toată-nvățătura și prietenia noastră, ce s-a ales?“ Războiul și pacea-i întorceau mintea. Uff! Crescuseră, copiliriseră, avuseseră același învățător, în același sat. Nici Aladin, nici lampa sa de faur, nu-l mai puteau ajuta. Și apoi, cine avea nevoie de mângâieri de hoituri?



Irina-Ana DROBOT

Irina-Ana DROBOT (n. 1983), este lector univ. dr. la Universitatea Tehnică de Construcții București, Facultatea de Inginerie în Limbi Străine, Departamentul de Limbi Străine și Comunicare. Lucrarea de doctorat este intitulată „Virginia Woolf and Graham Swift: The Lyrical Novel" („Virginia Woolf și Graham Swift: romanul liric"), coordonator științific prof. univ. dr. Lidia Vianu, Universitatea București, susținută în 2014. A scris peste 240 articole științifice. Are publicate patru volume de poezie haikuL: *Japanese Thoughts/ Gânduri Japoneze* (2016, Argonaut Publishing House, Cluj-Napoca), *Plimbări/ Walks/ Promenades* (Editura Press Image, București, 2017), *Drumul spre Japonia/ Towards Japan* (Editura Fast Printing, București, 2020), *Șoapte pe alei/ Whisper on the Alleys/ Chuchotements dans les ruelles* (București, 2020).



A fost odată. Așa începe povestea mea.

Zăpezile de altădată nu mai erau demult doar un vis. Se construiau treptat, ca într-un joc ale cărui piese erau create din goluri. Totul se destrăma în jur sub povara zăpezii, care ștergea toată lumea cunoscută de mine până atunci. În mintea mea aveam o foaie albă pe care urma să o iau de la capăt, în aerul proaspăt al iernii. Urma să îmi scriu din nou povestea, sau să o continui pe aceasta. La urma urmei, era același lucru. Viața noastră este de fapt făcută din mai multe povești. Sania mea aștepta ruginită în pod și parcă o auzeam scârțâind. Trebuia unsă cu acele melodii ale copilăriei, când credeam că acele incantații o puteau face să zboare, plutind lin. Atunci timpul nu ar mai fi avut nici o putere asupra amintirilor, lăsându-le să fie la fel de vii ca în prezentul lor, sau ca în primul lor prezent.

Zăpada se așternuse pe o mare parte din poveștile vieții mele. Stăteau acolo înghețate în timp. Nu le mai vedeam însă. Trecutul meu nu mai era sau se amesteca în mod ciudat cu prezentul. Nu îmi aminteam ce mi se spunea că făcusem. Aveam acte care dovedeau că absolvisem niște studii în alte vremuri, dar anii de studenție nu îi regăseam printre amintiri.

Psihanalistul mi-a spus că am uitat intenționat ceva anume, și că acel ceva a tras după toată seria asta de uitări. Doctorul mi-a spus că am primit o lovitură la cap și e normal să am amnezie. Ce mă deranja era că nu-mi aminteam lucruri care să mă ajute să înțeleg cine eram. Poate însă aș fi reușit să devin altă persoană, și în plus una care să îmi placă. La urma urmei, nu era ceva neobișnuit să devii altcineva. Deveneam, de altfel, mereu altcineva pentru că așa suntem noi, oamenii, cu toții: ne schimbăm întotdeauna pe parcursul vieții, astfel încât avem uneori impresia că trăim mai multe vieți.

Știam că mă născusem într-un loc pe care nu îl văzusem niciodată. Mai știam că eram autoare de poezii. Anul nașterii nu eram convinsă că era acela adevărat. În nici un caz nu mă simțeam să am deja treizeci de ani și nici nu arătam. Poate că era vorba de o înscenare a cuiva, de a mă face să intru într-un anumit rol, pentru că era cineva care ar fi beneficiat de pe urma acțiunilor mele. Cu toate acestea, nu aveam nici o dovadă legată de nimic, mai ales că nici nu mai știam cine sunt, deși nu era ceva ieșit din comun, pentru că așa ne simțim cu toții în anumite perioade ale vieții. Mă simțeam ca un personaj de ficțiune, despre care mereu aflam câte ceva nou pe parcurs. Era ca și cum îmi puteam crea singură propria poveste.

Despre locurile nașterii, de asemenea, nu-mi aminteam nimic. În orice caz, nu eram de aici de unde mă aflam acum și mă întrebam care era povestea acestei mutări. Plecasem tocmai din Franța pentru a ajunge într-un loc uitat de lume, despre care uitam adesea cum se chema.

Reflectând așa, am întâlnit câțiva prieteni despre care nu-mi aminteam nimic și care mă întrebau dacă nu voiam să ies din nou cu ei la o cafea în localul acela care ne plăcea nouă cu balansoarul. Era o clădire veche, care îndemna la căutat și la creat povești. Așa, m-am gândit, îmi puteam crea și eu un trecut.

Una din prietene povestea, entuziasmată, un film despre călătorii în timp. Puteam fi și eu foarte bine o astfel de călătoare. O alta povestea, fascinată, despre o poveste cu un personaj nemuritor, care rătăcise printre veacuri. Pentru mine, cele două povești erau asemănătoare. Istoria îi fascina, clar, pe ambii creatori de povești. Citind istorie, călătorești în timp, iar fiind nemuritor, la fel. Nu e cu mult diferit față de cum călătorim printre amintiri. Desigur, unele sunt uitate, iar altele imaginate, fabricate, așa cum citisem în operele lui Freud. Ne imaginăm atât de multe pe parcursul vieții încât nu mai știm, la un moment dat, ce e real și ce e imaginar.

Cu siguranță, ne-a asigurat un prieten din grupul nostru, în timp ce serveam dintr-un suc numit Goji Boost, iar din partea lui venea un miros îmbietor de cafea, în această casă locuia o familie de aristocrați. Aici se dădeau petreceri, și în fiecare seară de vară stăteau aici în curte la povești. Multe povești de dragoste s-au conturat aici, pentru că organizau și serate de dans unde se cunoșteau mai bine tinerii.

Acesta fusese Bucureștiul vechi. Timpul trecut îi oferea un șarm deosebit. Prezentul era doar un cadru de poveste, unde nu se mai întâmpla nimic, și pe care îl foloseam doar pentru a reflecta la ceea ce a fost cândva. De multe ori luăm astfel de pauze și în propriile noastre vieți și ne privim viețile ca pe niște povești, la care reflectăm, și pentru care prezentul e doar ceva static, în care nu se mai întâmplă nimic. Tot farmecul și toată acțiunea s-au desfășurat în trecut, unde parfumul vremurilor de altădată se întrepătrunde cu aroma cafelei și cu zăpezile care au rămas pierdute prin poezii franțuzești.

În toiul discuției între prietenii mei, mi-am amintit de domnul pitoresc. Domnul pitoresc era unul din personajele reale întâlnite de mine în drum spre facultate. Studiam filologia și literatura era printre cele mai iubite materii. Magazinul de produse apicole al domnului pitoresc se situa armonios pe străzile vechi ale Bucureștiului. Casa în care se afla magazinul era una istorică. Atmosfera din magazin era de poveste. Borcanele de miere luminau un interior altfel întunecat. Nu intrasem niciodată însă.

Mi-am amintit și de o călătorie cu avionul, după terminarea facultății. Deschizând acea ușă, se vedea doar cerul. Era ca și cum am fi ajuns deja în rai. Mă întrebam cât mai trebuia să urcăm pentru a ajunge printre îngerii care pluteau pe nori, și care, îmi închipuiam eu, mai aruncau când și când câte o privire la viața oamenilor, pierduți prin activitățile de zi cu zi. Îngerii erau detașați, observau de sus, pe când noi, oamenii, ne pierdeam prea ușor cu firea din nimicuri. Magritte sugerase prin acea pictură cu ușa deschisă spre cer o întreagă lume.

De multe ori, ne rătăcim printre propriile noastre gânduri ascultând poveștile altora la o cafenea. Pentru că se simțeau bine, prietenii mei au vrut să mai stea. Fetele și-au comandat înghețată. Începuse să se audă târâitul greierilor, pentru că deja se lăsa seara.

Avusesem, în trecut, în timpul studiilor de la facultate, impresia că eram propriul meu creator, la fel ca și acum. Mă puteam modela așa cum doream. Puteam face orice. Probam haine pe care nu le-aș fi purtat de obicei. Prinsesem o zi liberă și intram în fiecare magazin din mall. Nu îmi dădusem seama cât de mult îmi puteam schimba atitudinea când purtam alte haine: elegantă, deveneam serioasă și misterioasă, îmbracată în haine sport, deveneam șugubeață și zglobie, în haine business casual eram pusă pe treabă.

Scrisesem și multe scrisori de dragoste, mi-am amintit, vizitând mall-ul după terminarea ieșirii cu prietenii. Poate că, la un moment dat, nu te mai poți conecta cu ei și cazi în propriile gânduri. Parfumul *Chanel No. 5 Eau Premiere* testat de pe un raft mi-a amintit povestea noastră. Doream să ne plimbăm din nou prin oraș, și să ne bucurăm de momentul acela în care intram în mall și apoi, din zi, cum era, ieșeam în întuneric, și acesta ne învăluia protector toate visele.

Psihanalistul m-a trezit din hipnoză, extrem de încântat că toate cercetările și experimentele sale dăduseră rezultate. Lovitura la cap primită în momentul cutremurului își pierduse puterea. Eram singură acasă atunci, fără tine. De aceea nu mai știam nimic de tine și această necunoaștere legată de situația ta m-ar fi neliniștit prea mult. Așa că am șters din memorie prezența ta. Fără tine, nimic nu mai avea sens, însă. Rătăceam doar prin amintiri, neștiind ce anume căutam de fapt.

Umbrele noastre s-au apropiat tot mai mult una de alta, în aroma cafelei, pe terasa din fața mall-ului.



Cai QING

Un vizitator neașteptat

Totul a început iarna trecută, când o veveriță a intrat în casa mea. Crezând că îi va fi greu să găsească mâncare iarna, am pus niște nuci pe balustrada balconului. Ei bine, ghici ce?! A devenit atât de nerușinată, venind în fiecare seară la aceeași oră, apoi a început să vină de mai multe ori pe zi, complet nepăsătoare. S-a strecurat chiar și în sufragerie și s-a holbat la mine, nemaivăzund niciodată ceva atât de obraznic, stând pe față pe masa mea și întorcându-și capul să se uite la mine. M-a speriat de moarte! Am țipat, iar veverița s-a oprit calm, apoi a sărit departe.

Următoarea este o parodie a maestrului om-pom: Într-adevăr, așa este. Crengile de salcie de afară au înmugurit frunze verzi noi, iar briza rece de primăvară a căpătat o senzație mai blândă. Însă vizitele acestei mici creaturi par a fi nestăvilite de anotimpuri – vine în continuare în fiecare zi și nu numai că vine, ci vine și mai des, ca și cum în mintea ei nu ar exista niciun motiv pentru care să „ieșă și să caute mâncare când sosește primăvara“.

Întotdeauna am presupus că vizitele sale de iarnă erau determinate de foame și frig, un act de dependență reticent și oarecum patetic. Credeam că până la primăvară va simți o oarecare rușine și va realiza că această pomană era inacceptabilă. Dar m-am înșelat. Nu numai că a continuat să vină, dar a devenit și mai calmă. Săriturile sale agile pe balustradă, cocoțarea sa nonșalantă pe colțul mesei, nu dădeau niciun semn de intruziune, ca și cum aceasta ar fi fost ospitalitatea cuvenită sau chiar o rutină.

Uneori, când stau la birou și ridic privirea, o văd stând în picioare pe pervazul ferestrei, cu labele din față ascunse sub piept, coada așezată lejer, ochii ei negri strălucitori fixați asupra mea. În privirea ei nu se citește nici implorare, nici recunoștință, ci mai degrabă acceptarea calmă a unui client familiar, dar lipsit de ceremonie, care își aștepta masa obișnuită. Nu m-am putut abține să nu mă gândesc la vechea zicală: „Când se pierde buna-cuviință, caută-o la țară“, dar la această mică creatură nu se putea găsi nici măcar o urmă a acelei „bune-cuviințe“. Transformase această cerere nesolicitată, luată de bună, într-o artă iscusită.

Știu, desigur, că în natură nu există conceptul de „sentiment uman“ sau „decență“. Supraviețuirea este primordială. Dar calmul său, familiaritatea sa păreau să depășească simpla supraviețuire, purtând o viclenie și un calm aproape „mercenare“. Probabil că mă inclusese și pe mine, fereastra, masa, în ruta sa zilnică de patrulare, tratându-le ca pe o stație de aprovizionare fixă și fiabilă. Aici nu era vânt sau zăpadă, nu existau prădători, doar apariția oportună a nucilor – poate că nu exista un mod mai plăcut de a trăi în lume.

Totuși, nu eram cu adevărat deranjată. Într-o zi atât de pustie de primăvară, o mică creatură vioaie și modestă dă buzna cu încăpățânare în biroul meu, spargând atmosfera sumbră a camerei cu atitudinea ei ipocrită – ceea ce nu este neapărat un lucru rău. Pur și simplu vine și pleacă; uneori îi dau câte ceva, alteori mă prefac că nu o văd. Dar acest „a nu vedea“ este ineficient; curând, sunetul familiar, ușor și persistent de zgârietură se întoarce la geam.

Bine, las-o așa. Probabil asta înseamnă „încălcită ca un șarpe veninos, persistentă ca o fantomă răzbunătoare“ – doar că această „fantomă răzbunătoare“ are blană pufoasă maronie și o pereche de ochi rotunzi și nepăsători. Primăvara îi aparține, dar nu este și a mea? Pur și simplu se bucură de dublă libertate, în timp ce eu trebuie să pregătesc constant gustări pentru acest oaspete nepoftit.

Aceasta este mica mea încălcire neajutorată cu acest „oaspete obișnuit al primăverii“.

Urina micuței creaturi este destul de înțepătoare, ceea ce mi-a amintit de un fel de umor clasic. Mirosul lăsat de acea mică creatură nu poate fi pur și simplu respins ca fiind „înțepător“. Poate era sigiliul unei vechi sticle cu vin, care se rupsese sau poate praful acumulat de-a lungul anilor în grinzi, expus ploii de primăvară. Mirosul său înțepător amintea de borcanele de murături de sub pat în timpul sezonului ploilor de prune din Luzhen, doar cu o notă suplimentară de aroganță sălbatică, ca și cum ar fi declarat: „Revendic acest teritoriu.“

Kunming, Martie 2026

(În românește prin Google Traducere)



Constantin LUPEANU

Marian Ilie, poetul născut, iar nu făcut

Acum câțiva ani, Marian Ilie a publicat un volum de poezie consistent, cu un titlu elocvent, *Cuvintele, ah, cuvintele…!* 186 de pagini, Editura Betta. Nu știam de această carte și recent am privit-o cu interes de cum mi-a căzut în mână, pentru a mă capta definitiv. Criticul literar cu experiență substanțială Aureliu Goci, cunoscut, după Al Piru, pentru modul gordianic de a rezolva probleme aparent insurmontabile ale analizei și sintezei literare, semnează o prefață elogioasă. El declară de la început că Marian Ilie este un poet remarcabil, de factură neotradiționalistă, a câmpiei, pe linia unor Zaharia Stancu, Vasile Voiculescu – și Petre Ghelmez, adăugăm noi.



Cartea este structurată în cinci părți, evocatoare de la titlu: ***Brăilogând***, ***Cuvintele***, ***Ah, cuvintele***, ***Dans prelung***, ***Viziune***. În timpul nostru, limbajul se erodează sub presiunea grabei, a superficialității și a comunicării mecanice, a neștiinței de carte și agramatismului prezent în media și mai cu seamă la posturile de televiziune. În asemenea stare jalnică de lucruri peste țară și limba română, Marian Ilie tipărește o carte admirabilă, prin care el reabilitează cuvântul în demnitatea lui originară.

Cuvintele, ah, cuvintele… nu este doar o carte de poezie, ci un exercițiu de conștiință poetică, o meditație asupra rostirii ca act de existență și asupra responsabilității pe care poetul o poartă față de materia din care își construiește lumea. Cuvintele sunt cărămizile poetului, dar nu ca simple ornamente, dimpotrivă, au substanță. Ele sunt vibrațiile sale interioare, stil de viață și destin. Poetul are o relație afectivă cu limbajul, ca ciobanul cu Miorița din invocația rituală străveche de pe vremea geto-dacilor. Exclamația *ah* nu este un artificiu, ci un suspin, o șovăială meditativă, freamătul intimității induse între poet și cuvintele sale. Pentru că, în cartea aceasta, cuvintele nu sunt simple cărămizi, la fel cum Miorița nu este una dintre oi, ci partenere de viață. Ele respiră, se împotrivesc, se ascund, se oferă, se destramă și se recompun în ode strălucite.

În ansamblul ei, cartea este dialog cu limbajul însuși, ca și cum Marian Ilie ar încerca să i surprindă pulsația secretă, ezitările, umbrele și iluminările. Cartea debutează cu un poem amintindu-l pe Eminescu din *Fiind băiet păduri cutreieram*:

Mai unge-mă Doamne, copil să-mi vântur sufletul de-atunci
Când mă căzneam să merg tiptil adeverindu-mă pe brânci
Și mă-mplineam nemuritor întru ființa aurată
De sfântă răsuflarea lor – zei protectori – mamă și tată…

(***Dor de câmpie***)

Marian Ilie tratează cuvântul ca pe o entitate vie, cu memorie și destin. În spatele fiecărui poem se simte o tensiune între dorința de a fixa sensul și conștiința că sensul este mereu în mișcare. Această dialectică între stabilitate și fluiditate conferă volumului o vibrație aparte, o neliniște fertilă.

Și nu știu har e sau blestem
Că deîndată ce pe dâmb
Așez cuvintele-n poem
Le văd alunecând spre câmp.

Este evident rolul independent, de corifeu, pe care cuvintele îl joacă în această poezie gravă, cu adieri filosofice. Ființe vii, ele fac din poet slujitorul inteligent care culege roadele.

Marian Ilie aparține acelei familii de poeți pentru care cuvântul nu este decor, ci substanță. Poezia lui se construiește pe claritate, pe disciplina expresiei și pe o sensibilitate atentă la nuanțe. Volumul se organizează în jurul câtorva axe tematice puternice.

Prima este memoria, prezentă în mai toată poezia poetului Marian Ilie. Cuvintele sunt entitățile întregite de amintiri, prin ele lumea știută nu dispare, ci se reconstituie, deoarece ele *nicicând nu m-au trădat*, ele *sunt universuri spiralate*. Apoi timpul, univers tensionat, succesiune de reîntoarceri, de retrăire a unor momente ale copilăriei, petrecute în câmpia Brăilei, împreună cu tatăl, un îndrumător de preț în conturarea înțelesului exact al vieții și copacii, caii. *Eram tăcere și eram salcâm*, declară poetul și revine asupra acestei identități care-l integrează cosmosului natal. Pentru că tăcerea este o altă dimensiune vizibilă a acestei poezii unicat în literatură română de azi. Temele acestea îl definesc și pe poet. El nu se confesează, cuvintele îl desemnează într-un dialog abil:

Sunt simplă parte de vorbire
În marele discurs divin
Că mă conjug și mă declin
După citate din psaltire.

Originea celestă, augustă este întregită de partea pământeană din el. Cerul l-a născut om, dar poet l-a făcut câmpia natală, *cântând din frunză*, deși nu oricum, *ci pe unde iarba crește drept în moalele cerului*. Metafora cailor revine de mai multe ori în paginile cărții.

Iar el, poetul, este *cernut din cer*, esență divină, pentru că legătura cu Dumnezeu străbate de la un capăt la altul această carte de poezie autentică. Și iată axa tematică cea mai de seamă, poetul dialoghează tot timpul cu divinitatea, îi cere sprijin, uneori își arată nedumerirea în fața neintervenției în a pune capăt relelor de pe pământ. Poetul răzvrătit din alte volume, poetul haiduc, cum a fost numit, se arată aici drept bun creștin, așa cum se mărturisește într-o ***Spovedanie***:

Pătimesc senin precum Iisus
Răstignit pe Crucea Limbii Mamă.

Marian Ilie este un versificator neîntrecut. Ca la Eminescu, poezia sa este cantabilă, pare simplă și ușor scrisă, cu toate că rigoarea expresivă, profunzimea, densitatea subtextuală le așează pe calea eternității. Stilul este limpede dar dens, versurile sunt lipsite de artificiu, tocmai pentru că nu el le creează, cuvintele îl fac poet, el este, cum am mai spus, slujitorul ascultător, supus. De aceea el scrie în toate felurile. Primul și ultimul poem al volumului au rime duble, cele din finalul versurilor și rime interioare, dovedind o capacitate rară de stăpânire a limbajului poeziei. Dar poezia este în primul rând responsabilitate, Marian Ilie dă dovadă de o disciplină a rostirii, la el cuvintele nu sună din coadă, golite de sens, la el sunt rostiri adânci pe marile probleme ale țării sale și ale terrei. Este evident echilibrul dintre liric și reflexiv. Densitatea creației lui Marian Ilie îndeamnă cititorul să revină asupra poeziilor, pentru a se desfăta cu performanțele poetice și totodată pentru a recepta exact mesajul. Imaginile sunt curate, precise, iar metafora nu este niciodată gratuită – ea vine ca o consecință firească a gândului.

De când mă știu, mă ocup serios
cu gânditul – iau de pe raftul cu realitate
fenomente întâmplări noțiuni
bătătoare la tâmplă la ochi sau la piept
le desprăfuiesc de iluzii
le înfășor în cuvinte și le pun
să zboare.

De asemenea, există și câteva rondeluri și sonete, prcum și poezii în vers liber, de vreme ce lui cuvintele îi dictează poezia! Iar în aceste condiții, modestia declarată pretutindeni dispare deodată:

sorb cu simțuri serioase
nespusul din coaja cuvântului
repetând eu aici pe pământ
actul celest al creației.

Ciclul ***Dans prelung*** este compus din douăzeci și patru de poezii de dragoste, poezii pline de grație a iubirii rarefiate, în care emoția se decantează până devine esență. Nimic carnal, nimic pământean – doar vibrația fină a unei prezențe care se apropie fără să se întrupeze. Iubirea emană din fiecare vers și pare a se fi înfiripat înaintea facerii lumii, este respirație cosmică. Ea plutește, ca o rază țâșnită din luna plină de strălucire, învie scena, apoi dispare. O promisiune de nerostit: *Câtă tăcere ți-am cântat eu ție*, ca o chemare tainică între două tăceri. Sentimentele sunt distilate la infinit, ating imponderabilul, dorul nu aduce o soluție,

Încărunțesc în marile dileme
Din care să te scot n-am cum – nu pot.

În ciclul ***Viziune***, cel mai scurt, poetul Marian Ilie revine la tărâmul pe care și l-a clădit cu volume anterioare, poezie-meditație privind starea națiunii, a țării. Poetul vede izbeliști care afectează viața oamenilor și cu aceeași delicatețe existentă în toată cartea *Cuvintele, ah, cuvintele…!* deocamdată le face distins față cu ghiulele din *cuvinte gânduri vreri*

nevoi, cu care el își ia *istoria-napoi*. De unde această opțiune? De la starea reală de lucruri, cuvintele se mărturisesc: *Țara asta de bolnavi la gânduri și adânc la suflet ciuruiți…* Toate poeziile de aici sunt cât se poate de reușite, impresionează și câștigă lectorul, iar poemele ***Țara mea*** și ***Viziune*** ar trebui citate în întregime. La o culegere de poezie patriotică, textele de aici vor trebui preluate fără discuție!

Simț politic și viziune, prin care realitatea dură se preschimbă în reflecție metaforică asupra puterii, libertății și destinului popoarelor.

Cuvintele, ah, cuvintele…!, o carte de excepție, singulară în peisajul literaturii române contemporane, opera unui scriitor cu adevărat mare, care va rămâne peste veacuri. Marian Ilie propune o poezie a reflecției, a echilibrului, a profunzimii. Arta poetică nu se naște din alăturarea unor cuvinte care conduce la nonsens și la auto-excluderea respectivilor poeți din rândul creatorilor, ci din respect pentru cuvânt, pentru vers, pentru nație, ordonând un spațiu sacru. Poezia volumului emoționează, de o eleganță metafizică și relevanță totală, câștigă cititorii, îi luminează, îi îndrumă și-i responsabilizează. O carte care se aliniază singură în raftul capodoperelor esențiale.

Din Valea Brazilor, Duminică, 19 Aprilie 2026



Irina-Ana DROBOT

Cum să citim și să scriem haiku

O istorie a unei comunități de haiku, de ce haiku-ul lui Bashō nu este un haiku exemplar – și, mai ales, de ce stilul lui nu este unicul mod de a scrie haiku autentic –, de ce imitându-l pe Bashō nu scriem haiku veritabil, care sunt trăsăturile și modul de funcționare al poemului haiku pe care trebuie să le avem în vedere pentru a scrie haiku veritabil, de ce, de fapt, ne este familiar și la îndemână stilul poemului haiku, prin analogii cu texte cunoscute din literatura occidentală, iată aspecte și întrebări discutate în acest volum.

Sporind clipa pe o prispă simbolică este subtitlul care deschide volumul și care ne introduce direct în subiect, printr-un prim contact al cititorului din publicul larg cu poemul haiku. Poemul ales este următorul: „pirul până-n prag –/ ultimii stâlpi ai prispei/ susținând cerul“ scris de Cecilia Bîrcă. Explicațiile care urmează pregătesc cititorul începător pentru a înțelege poemul haiku, astfel: „Nimic din poemul de mai sus nu este de un retorism sforăitor sau de un lirism mieros. Stilul textului este sobru și ascetic. [...] Nu autoarea este aceea care ține să ne trezească vreo emoție sau să ne îndemne la ceva anume. Imaginea în fața căreia ne-a adus mărturisește totul fără patos și fără vreo tresărire. Ne pune doar pe gânduri“ (p. 6).

Ni se prezintă apoi scopul acestui volum și contextul în care a fost scris. Volumul *Prin șindrilă spartă fân din Carul Mare. (Cum să citim și să scriem haiku)* cuprinde o experiență a maestrului Corneliu Traian Atanasiu de 20 de ani în cadrul grupului Romanian Kukai, unde, prin concursurile lunare și săptămânale, s-au comentat poemele scrise, s-au identificat mijloacele prin care funcționează haikuul, s-a înțeles mecanismul acestui poem, s-a conturat un haiku românesc, s-a trecut dincolo de ideea că singurul mod de a scrie haiku bun este de a scrie ca japonezii. Structura concursurilor rămâne, însă, pe modelul tradițional japonez, în cadrul căruia ucenicii scriu poeme, le supun votului în mod anonim, apoi sunt dezvăluiți autorii și discutate poemele. Autorul însuși descrie scopul acestui volum astfel: „Acest ultim volum beneficiază de materialul strâns anterior pe care-l organizează mai sistematic. Nu abandonează stilul eseistic ironic, mai atractiv pentru publicul larg. Dar folosește din abundență poeme care să ilustreze practic ceea ce ar fi fost doar o teoretizare plicticoasă și searbădă“ (p. 9).

Următorul subcapitol, *Rămâne între noi*, ne transmite un avertisment legat de cum să începem să scriem haiku, și anume prin a citi multe poeme bune și, mai ales, „măcar câteva sub îndrumarea unui cunoscător“ (p. 10). Cartea maestrului Atanasiu ne arată, din propria experiență a autorului, reacțiile începătorilor când citesc haiku-uri bune și oferă și răspunsuri la aceste reacții, cu explicații pentru a

putea oferi cititorului neinițiat o schimbare de perspectivă asupra ceea ce el credea, până de curând, că înseamnă poezia și, în special, poemul haiku.

Autorul volumului numește poemul haiku nu poezie scurtă, ci laconică (p. 12). Această denumire se vrea o avertizare: nu e ușor de scris haiku, fără a-i înțelege mecanismul, fără a ști să îl citim cu adevărat. Se face o analogie cu povestea hainelor împăratului, legat de „nuditatea textului“ (p. 13) unui haiku, acesta fiind un poem fără obișnuitele figuri de stil din poezia lirică occidentală.

Într-adevăr, al doilea haiku prezent în volum introduce, treptat, cititorul spre diverse moduri de a înțelege poemul haiku și spre trăsăturile acestuia, care atrag atenția începătorului: „ceaunul de tuci –/ lumina lunii sare/ în mămăligă“ (Costin Iliescu) (p. 10). Cititorul va reacționa întrebându-se unde sunt figurile de stil, unde este poezia. De aici nuditatea textului, explicată câteva pagini mai târziu.

Haiku-ul reprezintă o provocare, prin modul în care îl trimite pe cititor pe o „pistă falsă“: „Pista falsă este o construcție sintactică strategică plasată ironic în text cu intenția de a-l abate pe cititor de la înțelesul adevărat, mai profund, al textului“ (p. 14).

Mai întâi, poemul haiku trebuie să curgă natural, ca și cum ar nota, constatativ și obiectiv, un fapt, ca în următorul exemplu: „lectură în zori –/ de pe carte cu palma/ adun polenul“ (Șerban Codrin) (p. 14). Apoi, sensul poemului este îmbinat cu acela aluziv. Dintr-un simplu fapt descris – cel de a aduna cu mâna polenul din paginile cărții –, la o recitire, poemul alunecă, prin cuvinte aluzive, spre alte înțelesuri: „Lectura în zori este acum una în zorii vieții, una formativă, iar polenul este un fel de achiziție a valorilor spirituale, grăunții care-i vor fecunda și îmbogăți viața“ (p. 15).

Rămâne de reținut faptul că un poem haiku nu înseamnă doar crearea unor imagini sau bazarea pe imagini frumoase: „Textul haiku-ului nu urmărește evocarea unei imagini pentru ea însăși. Pentru mîndrețea ei. Pentru a fi admirată. E interesat mai degrabă să mărturisească, printr-un montaj subtil, un anume adevăr vizual“ (p. 27).

Înțelegerea mai profundă a unui poem haiku este descrisă astfel: „Nu există două texte separate. E unul singur, majoritar retoric, în care se strecoară și accidente, abateri. Odată sesizate, ele preiau inițiativa și controlul. Dau de gîndit. Sugerează. Și, pe tăcute, adaugă textului o țesătură aluzivă. Subtextuală. Lectura aluzivă este una făcută pe îndelete, o aventură a cititorului care se avîntă într-un tărîm al comorii cu o hartă abia schițată“ (p. 16).

Stilul maestrului Atanasiu de a explica înțelegerea poemului haiku este unul care îl prinde pe cititor, precum un text literar. Comentariile nu sunt lipsite de expresivitate și de aceea ademenesc pe cititorul începător să exploreze acest tip de poem aparte, care este haiku-ul. Nu avem a face doar cu explicații, ci parcă am asculta un povestitor experimentat, cu talent literar, care ne vorbește despre farmecul poemului haiku. De aici textul motto de la începutul cărții, legat de stilul criticului literar definit de Nicolae Manolescu: „Ca să izbutească asta, critica trebuie să nu fie anostă, plictisitoare, rebarbativă. Criticul este un cititor altruist, care citește pentru plăcerea altora, nu doar pentru propria plăcere. Între atâtea rosturi pe care le putem concepe pentru critica literară, cel mai important rămâne acela de a trezi cititorul din noi. Lui Călinescu îi plăcea un vers al unui romantic german care se referea la poet: dacă nimerești cuvântul magic, lumea începe să cânte. Dacă nimerești cuvântul magic, literatura începe să cânte. Și cititorul să-i audă cântecul“ (p. 5).

Subtitlurile sunt și ele îmbietoare, definind lectura poemului haiku într-un mod deosebit de atrăgător, cum ar fi, de exemplu: *Acceptarea nudului* sau *schimbarea macazului*. Autorul știe cum un începător descoperă poemul haiku și de aceea îl ghidează în mod răbdător și expresiv, deschizându-i noi perspective asupra acestui poem, care devine complex și nu un simplu poem scurt, despre natură, cum l-ar fi privit, la început, într-un mod superficial, dacă nu ar fi fost ghidat prin modul în care acest poem funcționează. Vedem, astfel, cum o simplă definiție de tipul formatului 5-7-5 silabe, trei versuri și subiectul despre natură nu ne oferă niciun fel de înțelegere asupra poemului haiku. Nu este suficient a privi natura pentru a scrie haiku.

Șocul lipsei figurilor de stil este, se pare, unul bine calculat: „Nuditatea textului ține de intenții pe care autorul le-a inoculat formulărilor folosite în mod deliberat. Motivele sunt multiple. Unul este chiar această surpriză, chiar dacă inițial ea este negativă. Altul este acela că, redactat astfel, textul surdinizează emoția, pe care cititorul o va afla abia când va căuta și va găsi subtextul, înțelesul implicit al poemului. Dar cea mai importantă dintre intențiile autorului este provocarea cititorului“ (p. 17).

Într-adevăr, poemul haiku cere un cititor activ, care să colaboreze cu autorul și să poată descoperi diverse straturi ale poemului. Maestrul Atanasiu diferențiază stilul retoric de cel antiretoric: „Stilul retoric (ca stil al formulării literare) este unul cu care cititorul este obișnuit. El este unul care îl subordonează și îl îndrumă autoritar. Și, în acest fel comod, îi dă siguranța și confortul unei înțelegeri lejere. Formulările retorice îl mențin într-o ambianță în care se simte ca peștele-n apă. Stilul antiretoric sau aluziv îl bulversează, deși pentru autorul de haiku el este doar o invitație la cooperare. O chemare, ironică, e adevărat, la a dibui și a afla stratul sugestiilor și apropourilor ascuns sub aspectul nudității“ (p. 17).

Legat de ideea provocării textului, maestrul Atanasiu leagă momentul apariției poemului haiku în literatura occidentală de spiritul experimentalismului care, la un moment dat, cuprinde lumea artistică: „Evoluția artei are momente în care nu numai vechile cadre, ci și conținutul, ideile și emoțiile nu mai satisfac pe deplin publicul. Apar atunci autori care revoluționează codurile expirate și propun altele noi. Cred că apariția haiku-ului în literatura occidentală a fost un asemenea moment“ (p. 19). De aceea publicul a fost și este disponibil unei noi experiențe poetice.

În cele din urmă, poemul haiku reprezintă una din fațetele poeziei. Experiența poetică nu poate fi complet definită după un anumit șablon. Altfel, nu ar mai fi numită artă. Nu ar mai exista creativitate. Poezia a fost și este de mai multe tipuri – lucru valabil nu doar în cazul poeziei haiku. Poezia occidentală a cunoscut și cunoaște și forme experimentale, în cadrul cărora limbajul este unul colocvial, lipsit de figurile de stil obișnuite care creează lirismul.

Autorul volumului ne prezintă diverse percepții greșite ale autorilor care susțin că scriu haiku, printre care și ideea că a scrie precum Bashō înseamnă a scrie poeme haiku autentice. Problema o reprezintă stilul care nu este fragmentar, laconic și nici aluziv, reducându-se la „expunerea cuminte“ (p. 20). Atanasiu subliniază cum „Shiki a revoluționat poemul hokku, înzestrându-l cu un kireji și numindu-l haiku“ (p. 20). Astfel, Bashō nu a scris haiku, ci hokku, în ciuda faptului că este numit părintele poemului haiku. A ne întoarce la Bashō ar însemna a ne întoarce la un stil învechit de a scrie.

Printre procedeele numite personal și original de Atanasiu se numără și discutarea unor procedee deja devenite clasice, binecunoscute cititorilor și autorilor de haiku experimentați: juxtapunerea. Atanasiu menționează că în hokku nu există juxtapunere, ceea ce înseamnă că nu are formatul în două părți al poemului haiku. Astfel, „Odată cu brevetarea unui nou format al celor trei versuri, haikuul are două părți și ține de exigența autorului faptul de a profita de această ocazie pentru a renunța pe cât posibil la stilul discursiv și a miza pe cel aluziv, care va îmbogăți conținutul textului. Îl va face mai cuprinzător, mai complex. Mai dinamic și mai tensionat“ (p. 21).

Pentru maestrul Atanasiu, laconismul reprezintă „compensarea scurtimii“ (p. 22). În plus, un poem laconic nu înseamnă, simplu, un poem scurt ca întindere: „Laconismul nu este [...] o ajustare cantitativă a textului după canonul 5-7-5 silabe, ci o operațiune calitativă de renunțare la anumite uzanțe de comunicare literară, prezente în exces în poezia practicată în Occident“ (p. 23). Stilul laconic, aparent scurt, înseamnă și o atenție oferită a ceea ce se poate deduce, implica, imagina mai departe. Se referă la ceea ce dă de înțeles textul poemului haiku. Laconismul „cere să folosești mai puțin limbajul discursiv în favoarea celui aluziv. Trebuie să citești și tăcerile, cele aflate printre rânduri. Ca și înțelesurile tacite din subtext. E vorba, metaforic, de o tehnică a omisiunii elocvente care grăiește și sporește înțelesurile făcând economie de cuvinte“ (p. 23). Astfel, „Elementele pe care le prezintă textul nu pot fi înfățișate amănunțit, sunt creionate doar sumar. Abia conturate, numai schițate“ (p. 26).

Atanasiu subliniază faptul că, dacă poemul haiku este scurt și fără obișnuitele figuri de stil din poezia occidentală, „Asta nu însemnă că el se va mulțumi cu un conținut sărăcăcios, calic și umil“ (p. 25). Dimpotrivă. Parcă tocmai prin scurtimea sa, prin reducerea la esențial, prin ceea ce nu spune direct, acest poem câștigă în profunzime. Astfel, poemul haiku „va profita de profunzimea expresiei eliptice și se va bucura de efectele obținute: ambiguitatea și indeterminarea. Stilul haiku nu apare pe un loc gol. Laconismul pe care-l adoptă a fost cultivat dintotdeauna de limbajul oral și de aplecarea omului spre vorba de duh. Singurul impediment este faptul că omul de astăzi îl neglijează sau îl desconsideră. Îl

socotește neprotocolar, neelegant, neglijent, neevoluat“ (p. 25).

Putem face, până la un punct, paralele cu minimalismul textului la Hemingway, pentru care fiecare cuvânt era atent ales, fără să fie nimic în plus. Toate cuvintele în plus erau atent eliminate de Hemingway. Aparent simplu, textul său avea o încărcătură de semnificații mai puternică. Astfel, tehnica poemului haiku devine mai familiară. Totul pornise de la o necesitate, aceea legată de profesia de jurnalist a lui Hemingway, unde exista o limită de cuvinte și, de aceea, cuvintele trebuiau alese cu mare grijă. Desigur, textele lui Hemingway erau mult mai lungi decât un poem haiku și aparțineau și prozei. Cititorii însă, odată ce devin familiari cu poemul haiku citind cartea maestrului Atanasiu, își pot da seama că anumite aspecte ale stilului poemului haiku nu le sunt chiar străine și pot, astfel, reflecta mai departe, pe drumul deschis de acest volum.

Atanasiu împrumută ideea de schiță în înțelegerea poemului haiku de la un autor japonez: „Masaoka Shiki, cel care a brevetat haiku-ul, îl recomanda drept o schiță de viață (shasei). Adică un text care evocă succint lucruri sau întâmplări pline totuși de viață, concrete, palpabile și nu gânduri abstracte. Pentru că se scria cu tuș, ele trebuiau să aibă alura și expresivitatea unor tușe elegante aplicate pe hârtia de orez“ (p. 27).

Paralelele între stilul haiku și acela al unor texte cunoscute din literatura occidentală, la care se gândise poate cititorul volumului lui Atanasiu, sunt confirmate chiar de maestru. Ne dă exemplul stilului lui Daniel Defoe, autorul celebrului roman *Robinson Crusoe*, bazându-se pe analizele Verei Călin prezente în cartea *Omisiunea elocventă*: „Ceea ce poate fi observat din capul locului și asigură o largă accesibilitate romanului lui Defoe este ignorarea scrisului frumos, respingerea retoricii redundanței ornamentale devenită autoritară în literatură. Stilul simplu de prezentare a faptelor, concentrarea pe detaliul concret, precis, pe faptul mărunt de viață, pe redarea celor mai palpabile însușiri ale obiectelor, chiar dacă pare cititorului mai pretențios un soi de subliteratură, este gustat poate tocmai pentru fermecătoarea lui nevinovăție artistică. Asta însă și pentru faptul că autorul este un povestitor, dar nu unul care-și subjugă cititorul, călăuzindu-l de-a lungul înșiruirii faptelor, ci unul care prezintă nepăsător, imperturbabil faptele, evitând să le comenteze afectiv sau moral. Lăsând comentariul pe seama sugestiilor și aluziilor“ (p. 28-29). Asemănarea cu stilul haiku se leagă și de „motivația unui stil atât de auster și de arid“ (p. 29) în cazul lui Defoe. Astfel, „Referindu-se la Defoe, Vera Călin ne spune că el «socotește faptele investite cu o forță de convingere care se dispensează de virtutea transfiguratoare a stilului. În nuditatea lui, scrisul lui Defoe ne permite într-adevăr să simțim presiunea irezistibilă a faptelor, ne obligă să ne supunem mesajului lor intrinsec, pe care romancierul, după propria înțelegere, un simplu mijlocitor, dorește să-l transmită nealterat»“ (p. 29).

Nu putem să nu ne gândim la stilul de comunicare indirectă, specific culturii și societății japoneze și, de altfel, lumii asiatice. În cadrul comunicării membrilor societăților asiatice, se lasă multe vorbe și detalii nespuse, sugerate prin limbajul gesturilor, prin expresii faciale, tonul vocii, ezitări, momente de tăcere. Observăm, astfel, cum poemul haiku ne oferă atât elemente familiare, cât și nefamiliare legate de stilul său de comunicare, dar și elemente universale și specific culturale.

Subtitlurile care ne atrag atenția ne ajută și să ne fixăm noțiunile despre poemul haiku. Reținem ușor trăsăturile haikuului datorită unor titluri precum: *Scurt și cuprinzător* (p. 36) – concizia –, *Tărâmul lui ca și cum* (p. 41) – stilul aluziv –, *Starea de spirit ironică* (p. 47), *Țesătura aluzivă* (p. 55), *Camuflajul* (p. 56) – prezența acelor două straturi ale poemului –, *Magia alăturării* (p. 75) – juxtapunerea –, *Diferență și corespondență* (p. 77) – trăsături posibile ale juxtapuneri –, *Apropo!* (p. 80) – stilul aluziv, *Omisiunea elocventă* (p. 104) – pornind de la observațiile Verei Călin asupra unui nou stil în literatura occidentală, legate de „evoluția unei părți a literaturii occidentale, în special a prozei și dramaturgiei, spre un stil pe care-l numește eliptic“ (p. 104).

Atanasiu include la final un vocabular al termenilor folosiți legat de haiku: *O samă de vorbe din glosarul truditorilor pe ogorul haiku-ului* (p. 135). Autorul motivează prezența acestui glosar astfel: „O parte sunt cuvinte care numesc pur și simplu ceea ce se știe despre haiku, amendat poate oleacă mai critic. Majoritatea sunt însă termeni pe care i-am propus și folosit în analize fără să-i fi întâlnit în prealabil. Mi s-a părut că sunt necesari

pentru o viziune mai în acord cu poemele scrise de autorii români de astăzi.“ (p. 135).

Volumul se încheie cu *Haiku-uri prezente în volum* (p. 171), unde se pot citi, unul după altul, textele poemelor folosite de Atanasiu pentru a-și ilustra îndrumarea începătorilor și teoriile.

Volumul ne propune o discuție cu un maestru care ghidează cu multă răbdare și har, dar și, mai ales, cu multă înțelegere, pe începători în înțelegerea și apoi în scrierea poemului haiku. E nevoie de cineva experimentat care să ne însoțească în înțelegerea acestui poem, suntem avertizați încă de la începutul volumului. Pe măsură ce parcurgem volumul, observăm că, de fapt, soluția ne este oferită chiar în paginile acestei cărți.

Prin limbajul unui povestitor plin de farmec, volumul ne ajută să parcurgem o experiență autentică a unui discipol ghidat de maestrul său. Avem și impresia că, de fapt, citim o poveste, autorul reușind să creeze și să ne țină în suspans în legătură cu explicațiile despre înțelegerea unor poeme haiku, spre exemplu, despre care ne promite că vom afla mai multe mai târziu.

În același timp, acest volum reprezintă un studiu complex asupra poemului haiku de azi, în cadrul comunității de autori români Romanian Haiku. Studiul conturează specificul poemului haiku dezvoltat în această comunitate, poem haiku bazat pe tensiune și substrat aluziv, poem numit de Atanasiu „cu zvâc“, expresie binecunoscută în cadrul comunității îndrumate de el. Atanasiu pornește de la literatura critică existentă despre poemul haiku, își dezvoltă propriile teorii și concepte, pornind de la observații proprii din experiența cu autorii din comunitatea sa, precum și de la teorii cum sunt acelea ale Verei Călin legate de omisiunea elocventă. Studiul se parcurge ușor, datorită stilului de povestitor prietenos, folosind limbaj simplu, dar pe alocuri și colorat, colocvial, uneori cu tente dialectale. Este, totodată, un studiu despre receptarea poemului haiku de către publicul larg, de către începători. Mai este și o carte de popularizare a poemului haiku, în paginile căreia se dorește ca poemul haiku să poată deveni accesibil oricui din afara comunității autorilor de haiku Romanian Kukai.

În urma lecturii volumului scris de Corneliu Traian Atanasiu, cititorii, la început neinstruiți, de acum instruiți, privesc din nou coperta, titlul și haiku-ul de pe coperta a patra și văd totul cu alți ochi, din altă perspectivă. De acum cititorul nu mai are nevoie să citească explicațiile prezente și pe coperta patru, selectate din carte. Deja știe lecția. Deja vede poemul „șindrila spartă –/ bunicul descarcă fân/ din Carul Mare“ (Cristina-Monica Moldoveanu) (p. 68) prin cele două straturi ale sale: literal, al privirii unui bunic care descarcă fânul dintr-un car mare, dar și aluziv: „bunicul este undeva deasupra. [...] Bunicul este [...], de când nu mai e printre noi, o ființă mitică cu domiciliul în Carul Mare. De unde descarcă cu sârg fânul razelor stelare prin spărtura șindrilei” (p. 68).

La prima vedere, a încântat coperta cu cerul înstelat, care ocupă mai mult loc decât dealurile schițate în întuneric, precum și haiku-ul parcă desprins dintr-o lume fantastică, neavând nicio legătură cu aceea reală. Cititorul s-ar fi putut gândi la o iluzie optică, depinzând de unghiul din care e privită scena. Putea fi un exemplu al unei priviri lăsând total deoparte ceea ce știm despre funcționarea lumii, ca în meditațiile Zen budiste. Iată însă că există și sensuri mai profunde. Aici e prezentă omisiunea, așa cum ni se amintește pe coperta a patra, și care face, de fapt, posibilă și interpretarea ce ține de o lume fantastică: „Omisiunea precizării contextului real (fînarul) și înlocuirea lui printr-o sinecdocă și gaura din acoperiș înlesnesc derapajul contextual spre un decor de poveste. Totul intră în derivă și se schimbă la față. Ceea ce era pământean capătă străluciri cerești. O ruină devine un loc apt să găzduiască o scenă de basm“ (p. 68).

Iată cum poemul haiku poate fi, de fapt, poezie, în sensul creării posibilității fantasticului de a pătrunde în real. Poemul de pe coperta a patra și la care face aluzie și titlul volumului reprezintă un mod clar de a cuceri cititorul, de a-l atrage, de a-l intriga, de a-l provoca să intre în lumea haiku-ului, descoperindu-i diverse fațete. Este unul din poemele care atrag imediat prin aspectul spectacular al imaginilor și care rămân în memoria cititorilor încă neinstruiți. Rămâne însă de văzut cum se poate scrie un asemenea poem pentru a fi considerat haiku. Pare ușor doar aparent, însă e nevoie de o bună înțelegere a mecanismului poemului și a subtilităților sale.

Note pe marginea volumului lui Corneliu Traian Atanasiu *Prin șindrila spartă fân din carul mare (cum să citim și să scriem haiku)*, Editura PIM, Iași, 2026, 184 p.

LITERATURA FĂRĂ FRONTIERE



Victoria MILESCU

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU“ DE LA GETAFE-MADRID

PRIVILEGIUL DE A FI POET

Nichita Stănescu este unul dintre cei mai cunoscuți poeți români, un neomodernist recunoscut încă din timpul vieții ca cel mai important poet după Eminescu, venind cu un suflu de aer proaspăt, revigorând limba română, stârnind admirație dar și nedumerire prin îndrăzneala ideilor, dar mai ales prin noile modalități de expresivitate ale cuvintelor, ajungând până la cea mai pură și rafinată formă a lor de existență – necuvintele. Celebru încă din timpul vieții, după moarte, a fost și mai prețuit, redescoperit, dovadă reeditările operelor sale, dar și alte activități care îi perpetuează numele: festivaluri, cenacluri, colocvii etc. Dacă în România există deja astfel de manifestări, iată că numele și poezia sa au trecut granițele țării, nu numai prin traducerile poeziei sale, ci și printr-un amplu festival de poezie făcându-se cunoscut unui public din ce în ce mai larg de cititori, poeți, artiști.

Nichita Stănescu nu a fost niciodată în Spania, dar poezia sa l-a adus aici, dând numele unui Festival Internațional de Poezie, ajuns anul acesta la ediția a VI-a. Un grup de români inimoși au înființat la Getafe, un orășel pitoresc din sudul Madridului, Casa Română de Cultură, condusă de o altă inimoasă româncă, Afrodita Apati, din Maramureș, de unde este de loc și poetul Vasile Muste, unul dintre fondatorii acestui festival, al cărui director este soțul româncei noastre, domnul Juan José García García, un spaniol, care s-a implicat cu mult entuziasm în promovarea poeziei române, relaționând-o cu poezia altor spații, în special cu spațiul hispanic. Pentru că Nichita s-a născut la 31 martie 1933, festivalul se deschide primăvara, între 23-28 martie, propunând o săptămână de poezie, de înflorire și armonie. Ca și la edițiile precedente, festivalul din acest an a cuprins un concurs de creații literare, lansări de carte, conferințe despre poezie, despre opera lui Nichita Stănescu, recitaluri bilingve, cântece și dansuri specifice țărilor invitate: Columbia (prezentă cu o delegație importantă venită de la Medellin), Peru, Chile, Republica Dominicană, Mexic etc. Firesc, au predominat poeții din Spania, cărora li s-au alăturat poeți români care locuiesc și muncesc în diverse localități din Spania, care și-au citit poeziile în limbile română și spaniolă. Unul dintre aceștia, o bună cunoștință, ce frecventa cenaclurile bucureștene, este Marin Dumitrescu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, care l-a cunoscut bine pe autorul *Sensului iubirii*, despre care a susținut o conferință referitoare la universul poetic al ilustrului său mentor. Marin Dumitrescu s-a stabilit de mai mulți ani în Alcalá de Henares împreună cu familia. El a fost o gazdă bună, prezentând cărțile câtorva invitați, inclusiv cartea proprie, *Sunt*, ne-a facilitat dialogul cu alți poeți prin traducere, ne-a condus prin Getafe și prin Alcalá de Henares, unde am văzut casa memorială a lui Cervantes, cu poarta de fier străjuită de statuia celebrului Don Quijote de la Mancha alături de cea a scutierului său, Sancho Panza; pe cei doi i-am regăsit și în Madrid, emblematici pentru cultura spaniolă. Madridul, în turul pe care l-am făcut după o hartă primită gratuit de la un chioșc, alături de grupul poeților hispanici, oferă o mulțime de monumente dedicate întru gloria celor ce l-au făcut celebru. Învăluiți de aerul istoric al unor clădiri celebre, Muzeul Prado, Muzeul Dali, Palatul regal, trecând prin Piața Puerta de Sol, Piața Plaza Mayor, am făcut câte un popas din când în când lângă statui celebre, precum cele ale faimoșilor poeți Federico Garcia Lorca, Calderon de la Barca, cărora le-am citit poeme din cărțile noastre, un cald și inedit omagiu, momente filmate, fotografiate de poeții prezenți, ba chiar și de trecătorii care se opreau să-i

vadă pe autori pe viu, gândindu-se poate că vreunul, cine ştie, va avea cândva o statuie în acea piaţă a miracolelor.

Autorii care au venit din România au fost puţini, deşi au fost destul de mulţi nominalizaţi la premii, menţiuni, medalii în urma aprecierii lucrărilor trimise juriului festivalului. Gabriela Banu, cu care am venit din Bucureşti, a fost o piesă de bază în dinamica acestei manifestări, nefiind la prima prezenţă şi experienţă. Profesoară şi traducătoare de spaniolă şi portugheză, una dintre traducătoarele lui Coelho, a tradus şi volumul care a luat Marele Premiu, *Străzi fără dioptrii*, pe care l-a „aşezat“ în spaniolă alături de Juan José García García sub titlul *Calles sin dioptrías*. Gabriela Banu, soţia criticului Aurel Goci, de asemeni şi o remarcabilă prozatoare, şi-a lansat într-o sală plină volumul său de proză scurtă, *Biblioteca*, o carte prezentată iniţial în România, mai exact, în cadrul cenaclului „Arena literară“, împreună cu revista „Spania literară“, despre care a vorbit elogios Juan José García García, dar şi alţi autori publicaţi în revistă. Deşi puţini, cum am mai spus, românii şi-au făcut datoria: prof. univ. dr. Toma Grigorie, poet, eseist, dramaturg şi redactor-şef al revistei „Autograf MJM“ din Craiova, a captivat auditoriul printr-o analiză originală asupra operei nichitastănesciene, dar şi prin câteva intervenţii în limba spaniolă. Prof. Maria Alexandra Iliescu, venită împreună cu familia, a susţinut o interesantă disertaţie despre vocile canonului românesc. Prof. dr. Gabriela Gîrmacea din Oneşti a vorbit despre cartea sa, *Regina Maria: Viaţa şi Opera* (*Reina Maria: Vida y obra*), care a primit Premiul „Mihail Diaconescu“. Poeta Emilia Dănescu şi-a lansat cartea *Odihna pietrei*, doamna Corina Vlad Diaconescu a susţinut un moment artistic deschizând întâlnirea de la Centro Asturiano de Madrid cu imnul Spaniei şi imnul României, la pian, urmate de câteva piese muzicale româneşti, însoţind lansarea cărţilor regretatului soţ, Mihail Diaconescu etc. O surpriză a fost şi întâlnirea cu prof. Victoria Duţu, poetă şi pictoriţă, cunoscută de grupul poeţilor columbieni, invitată apoi la Festivalul de poezie din Panama, astfel că şi acolo, ajungând prin dedicare statornică şi efort propriu, să se audă numele României.

Cel mai aşteptat moment a fost cel al decernării premiilor. S-a intonat imnul de stat al României, iar eu am fost invitată pe scena Casei Române de Cultură pentru a mi se înmâna Marele Premiu al Festivalului, respectiv diploma, trofeul cu tricolor de către Juan José García García, împreună cu volumul *Calles sin*



dioptrías, reprezentând cea mai emblematică parte a premiului, adică traducerea cărţii mele, *Străzi fără dioptrii*, în spaniolă şi publicarea la editura Sial Pigmalion, carte oferită personal de domnul Basilio Rodríguez Cañada, directorul editurii, acordând gratuit 100 de exemplare autorului, asigurând că această carte va fi promovată în cele mai importante librării din Spania şi din America de Sud. A fost extrem de emoţionant să te afli în faţa unei săli pline de poeţi, reprezentanţi ai ambasadelor, diverse



personalităţi între care şi Consulul Republicii Dominicane, Excelenţa Sa Dr. Rafael Rodríguez-Ponga (fost secretar general al Institutului „Cervantes“), dar şi reprezentanţi ai Primăriei din Getafe. A fost o clipă unică, magică, în mulţumeşti cu recunoştinţă graţiei divine. Autorii participanţi care au fost încununaţi cu diverse distincţii au fost publicaţi în cele două antologii ale festivalului. În



una dintre antologii sunt incluși cei cinci laureați, cu câte un grupaj de poezii și menționarea premiului: Victoria Milescu (Marele Premiu), George D. Pițeș (Premiul Antologie de Autor), Mihai Merticaru (Premiul Volum de Autor), Gabriel Alexe (Premiul Special al Juriului), Daniela Lăcrămioara Roșu (Premiul Volum de Debut). A doua antologie cuprinde, după cum spune și titlul, *Mosaico Poético/ Poeta Viajero/ Poet călător Getafe-Madrid*, un mozaic de poeți din țări diferite, cu poezii în limbi diferite, rezultat al unei selecții din poeziile trimise la acest festival, care a dovedit larga audiență a poeziei în pofida unor sceptici; poezia nu numai că supraviețuiește vicisitudinilor timpurilor, dar călătorește, înflorește și construiește străzi, autostrăzi și poduri între țări, culturi, ajutând la cunoașterea reciprocă, la o mai bună înțelegere a scopului ființării omului acum și aici. În această a doua antologie sunt poeți din România, Republica Moldova, Spania, Columbia, Serbia, Germania, Mexic, Macedonia, Peru, Republica Dominicană, Kosovo, Italia, cu poeme traduse în spaniolă sau cu poeme în limba țării de origine. La Festivalul Internațional de Poezie „Nichita Stănescu“ de la Getafe-Madrid 2026 s-a vorbit o limbă universală, cea a poeziei, în care toți ne-am înțeles, am recitat, am cântat și ne-am bucurat de privilegiul de a fi poeți.

Poezii bilingve din volumul *Calles sin dioptrías*

Fiesta

Ellos me invitan
porque soy puntual
me invitan porque soy recatada
me siento en mi sitio, no me visto de forma excéntrica
como poco, hablo aún menos
no le hago ojitos al de enfrente
no derramo la copa sobre el vestido de la vecina
que me hace señas con el pie
por debajo de la mesa, sin saber que mis pies
ya están en el techo
y yo observo el espectáculo desde arriba
y me divierto cuando los comensales
se pelean por un cuenco de diamantes
ellos me invitan, y yo acepto, porque
me roe el hambre, me consume la curiosidad
y sobre todo no tienen a quién sentar junto al emperador
que quiere jugar al póquer al desnudo
hasta los huesos, hasta la sangre con la que escribir
en el techo el nombre de aquel que colgará allí
de una bufanda blanca, de seda, perfumada
a veces no me invitan, pero no me enfado
espero con paciencia la próxima fiesta
como el perro viejo de la casa
que lame la sangre del techo.

Petrecere

Ei mă invită
pentru că sunt punctuală
ei mă invită pentru că sunt cuminte
stau pe locul meu, nu mă îmbrac excentric
mănânc puțin, vorbesc și mai puțin
nu-i fac ochi dulci celui din fața mea
nu vărs paharul pe rochia vecinei
care-mi face semne cu piciorul
pe sub masă, neștiind că picioarele mele
sunt deja pe tavan
iar eu privesc spectacolul de sus
și mă amuz când mesenii se încaieră
pentru un bol cu diamante
ei mă invită, iar eu accept, fiindcă
mă roade foamea, mă mistuie curiozitatea
și mai ales n-au pe cine să pună lângă împăratul
care vrea să joace pocher pe dezbrăcate
până la oase, până la sânge cu care să scrie
pe tavan numele celui care va spânzura acolo
de o eșarfă albă, de mătase, parfumată
uneori nu mă invită, dar nu mă supăr
aștept cu răbdare următoarea petrecere
precum câinele bătrân de casă
ce linge sângele pe tavan.

En venta

Hemos sabido que por aquí tienen mucho en venta,
dijo el visitante mirando alrededor
sí, claro, se le respondió
el visitante levantó los ojos al cielo, preguntando
¿el cielo, lo venden?
sí, por favor, y las estrellas, si desea, por pieza
¿venden también ese arcoíris por el que sube un joven valiente
y no se da cuenta de que en realidad desciende continuamente?
sí, sí, cómo no
el visitante está cada vez más curioso
pero ¿almas, tienen por aquí, almas?
veamos, busquemos en los almacenes
desearía un alma buena, amable y cálida
hemos comprobado, por desgracia, no queda ninguna
vino alguien y las compró todas
sin regatear
decía que las llevaba a un lugar seguro, para guardarlas, lejos
el visitante insiste
pero ¿la tierra sobre la que estoy ahora está en venta?
oh, esa se vendió
hace mucho el comprador vino de ultramar
¡pero yo, yo por qué no lo supe, por qué
no fui informado! se enfada el visitante pues,
la gente no sabe mucho lo que pasa, duermen
o se alegran de hacer un viaje gratis alrededor del sol
el visitante está consternado
pero ¿el sol, no se habrá vendido él también?
bueno, con el sol es otra historia
podría ser él el redentor
él no duerme, en cuanto a eso, estamos tranquilos
desde la distancia a la que se encuentra, estamos a salvo.

De vânzare

Am aflat că pe aici aveți multe de vânzare,
spuse vizitatorul privind în jur
da, sigur, i s-a răspuns
vizitatorul își ridică ochii spre cer, întrebând
cerul, îl vindeți?
da, vă rog, și stelele, dacă doriți, la bucată
vindeți și curcubeul acela pe care urcă un tânăr curajos
și nu-și dă seama că de fapt coboară continuu?
da, da, cum să nu
vizitatorul e din ce în ce mai curios
dar suflete, aveți pe aici, suflete?
să vedem, să căutăm prin depozite
aș dori un suflet bun, blând și cald
am verificat, din păcate, n-a mai rămas nici unul
a venit cineva și le-a cumpărat pe toate
fără să se tocmească
zicea că le duce într-un loc sigur, la păstrare, departe
vizitatorul plusează
dar pământul pe care stau acum e de vânzare?
o, acesta s-a dat demult
cumpărătorul lui a venit de peste mări și țări
dar eu, eu de ce n-am aflat, de ce
n-am fost informat! se enervează vizitatorul
ei, oamenii nu prea știu ce se întâmplă, ei dorm
ori se bucură că fac o călătorie gratis în jurul soarelui
vizitatorul e consternat
dar soarele, nu cumva soarele s-a vândut și el?
ei, cu soarele e altă poveste
s-ar putea ca el să fie răscumpărătorul
el nu doarme, în privința asta, stăm liniștiți
de la distanța la care se află, suntem în siguranță.

La malla de alambre

Respiro a través de la malla de alambre
miro a través de la malla de alambre
las gotas de lluvia suicidas
se lanzan de las nubes a la tierra
sobre la malla de alambre ya mojada por las lágrimas
de aquellos que no ven cómo podrían
pasar al otro lado de la malla de alambre
salir a la lluvia desatada
y bailar con las criaturas gráciles, con
los relámpagos que apuñalan los árboles
ellos me llaman insistentemente, en ráfagas
para que traspase la malla de alambre
aunque delgada, no se deja atravesar
miro las calles arqueadas bajo casas insolentes
el fuego baila en la lluvia
la lluvia baila con el fuego
la gente está rodeada de mallas invisibles

Plasa de sârmă

Respir prin plasa de sârmă
privesc prin plasa de sârmă
picăturile de ploaie sinucigașe
se aruncă din nori spre pământ
peste plasa de sârmă deja udă de lacrimile
celor ce nu văd cum ar putea
să treacă dincolo de plasa de sârmă
să iasă în ploaia dezlănțuită
și să danseze cu creaturile gracile, cu
fulgerele ce înjunghie copacii
ele mă cheamă insistent, în rafale
să trec de plasa de sârmă
deși subțire, nu se lasă străpunsă
privesc străzile arcuite sub case insolente
focul dansează în ploaie
ploaia dansează cu focul
oamenii stau înconjurați de plase nevăzute

para protegerlos, así se les dice
alguno se arriesga
pasa con esfuerzo a través de la malla de seguridad
los demás aplauden, mira, uno lo ha logrado
ya está en el horizonte, allí lo espera
otra malla la rompe, la atraviesa, la supera, corre,
aparece otra malla y otra malla...

să-i apere, așa li se spune
câte unul riscă
trece cu efort prin plasa de siguranță
ceilalți aplaudă, uite, unul a reușit
e deja la orizont, acolo îl așteaptă altă plasă
o sparge, trece prin ea, o depășește, aleargă,
se ivește altă plasă și altă plasă...

Asociación

Todo el día anduve por la ciudad
con una mochila y dos maletas negras
nadie me miró con sospecha
nadie se detuvo a ayudarme
cuando cruzaba las líneas del destino despacio, ligeramente
encorvada recorrí mercados, tiendas, salones
de peluquería, de masaje, museos, estaciones de tren
nadie sospechaba que en el equipaje
llevaba cadáveres descuartizados
en la mochila estaba la infancia
en la maleta de la mano izquierda estaba la adolescencia
en la de la derecha, la juventud loca
todas habrían querido vivir en mí al mismo tiempo,
sin cesar, pero yo no
tenía aliento para tanta alegría
qué suerte, el tiempo vino en mi ayuda –
un socio de confianza
él mata a sangre fría,
después despieza,
se deshace
convencido siempre de que actúa correctamente.

Parteneriat

Întreaga zi am umblat prin oraş
cu un rucsac şi două valize negre
nimeni nu m-a privit cu suspiciune
nimeni nu s-a oprit
să mă ajute când traversam
liniile destinului încet, uşor aplecată
am colindat prin pieţe, magazine, saloane
de coafură, de masaj, prin muzee, gări
nimeni nu bănuia că în bagaje
am cadavre ciopârţite
în rucsac era copilăria
în valiza din mâna stângă era adolescenţa
în cea din dreapta, tinereţea nebună
toate ar fi vrut să trăiască în mine concomitent,
la nesfârşit, dar eu
nu aveam suflu pentru atâta bucurie
ce noroc, mi-a venit în ajutor timpul –
un partener de încredere
el ucide cu sânge rece, după care
tranşează, debarasează
convins întotdeauna că procedează corect.

La calle de los faroles rotos

Vuelvo a casa tarde
oscuridad, camino de prisa
paso entre las sombras insidiosas de los árboles altivos
la luna curva siega nubes
la luna como una sica de los ancestros
podrías suicidarte con ella, heroicamente
paso por el callejón
acabaron con el hermoso rebelde, olor fétido
llego a casa
alguien llama a la puerta:
le he traído los documentos, el abono, la cartera
solo me llevé el dinero
el bolso que usted agitaba estaba abierto
al igual que su caja torácica
fue simple, tan simple, que...
por favor, no vuelva a pasar
por la calle de las farolas rotas
yo soy una de ellas
y duele, duele...

Strada felinarelor sparte

Vin acasă târziu
întuneric, merg repede
trec printre umbrele insidioase
ale copacilor falnici
luna curbată seceră nori
luna ca o sica a strămoşilor
ai putea să te sinucizi cu ea, eroic
trec prin gang
i-au făcut de petrecanie
frumosului rebel, miros fetid
ajung acasă
cineva sună la uşă:
v-am adus actele, abonamentul, portofelul
am luat doar banii
poşeta pe care o fluturaţi era deschisă
la fel, cutia toracică
a fost simplu, atât de simplu, încât...
vă rog, nu mai treceţi
pe strada felinarelor sparte
eu sunt unul dintre ele
şi doare, doare...

Aquí es diferente

Aquí es difícil, aquí es diferente,
aquí todo está a la vista y, sin embargo, oculto;
todo habla, aunque todo permanezca callado.
Ahora estoy aquí por error, o tras cálculos infinitos,
el lugar ha encajado con mi naturaleza soñadora,
con mi cuerpo de niño eterno.
Aquí puedo fluir a mi antojo
entre las piedras parlantes de los ríos,
puedo volar entre sonidos interestelares;
las nubes me persiguen,
cuando me detengo, ellas también se quedan pensativas,
luego se deshacen, se cuajan
según mis pensamientos.
La primavera me pregunta con qué clase de enfermedad
comenzar mi nuevo florecimiento;
las lluvias ríen liberadas del búnker del cielo,
la hierba me cura los pies con su rocío,
yo lloro sobre el hombro de un árbol secular
como sobre el hombro de un amigo
que será la hoguera de mis libros.

Aici e altfel

Aici e greu, aici e altfel
aici totul e la vedere şi totuşi ascuns
totul vorbeşte, deşi toate rămân tăcute
acum sunt aici
din greşeală, ori după calcule sofisticate
locul s-a potrivit cu firea mea visătoare
cu trupul meu de copil etern
aici pot să curg în voie printre
pietrele vorbitoare ale râurilor
pot să zbor printre sunete interstelare
norii mă urmăresc
atunci când mă opresc, stau şi ei pe gânduri
apoi se destramă, se încheagă
după gândurile mele, primăvara
mă întreabă cu ce fel de maladie
să înceapă noua mea înflorire
ploile râd eliberate din buncărul cerului
iarba îmi vindecă în rouă tălpile
eu plâng pe umărul unui copac secular
ca pe umărul unui prieten
care va fi rugul cărţilor mele.



Cai QING

IMNUL ÎNVIERII

Hristos a înviat! Aceasta nu este o minciună, fără îndoială.
Vasta galaxie mărturisește, Cerul este martor,
Toate lucrurile de pe pământ mărturisesc, numai
Pământul tace.
Tot ce a creat cuvântul Domnului slujește drept testament.

El a semănat sămânța veșniciei,
Duhul Sfânt sălășluiește în toate lucrurile.

Ce noapte este aceasta? Noaptea Sfântă a Învierii lui Iisus
Primește lumina sfântă care coboară din ceruri,
Dăruiește această lumină tuturor ființelor,
Împreună laudă Mântuitorul, al cărui har este nemărginit.

Cu imnuri de slavă, cu rugăciuni devotate,
În smerenie, sufletul se întoarce spre bunătate
Și este iluminat.

Din Kunming, În ziua de Paști 2026

CAI QING 蔡青

Poezia chineză în 2026

Poezia chineză în 2026: Găsirea simbiozei în mijlocul „Noilor Mase“ și al valului de inteligență artificială și un alt fel de durere în inima mea

Către cititorii ziarului cultural *Symbiosis*:

De la Kunming la București, poezia poate fi cea mai scurtă cale peste distanțele geografice. Scena poeziei chineze în 2026 trece printr-o altă transformare profundă de la Mișcarea de 4 Mai: ascensiunea „Noii Literaturi de Masă“ și impactul inteligenței artificiale constituie cel mai viu context dual al prezentului. Acesta nu mai este un salon pentru câteva elite, ci o scenă în care șoferii de livrare, minerii, fermierii și algoritmii participă împreună.

I. **Narațiunea de suprafață a anului 2026: Cine scrie poezie?**

Cuvântul cheie pentru poezia chineză din acest an este „ruperea cercului“. Poezia a trecut de la reviste literare la platforme video scurte și comenzi de livrare a alimentelor, schimbând fundamental subiectul scrisului.

Ascensiunea „Noilor Mase“. În 2026, „Noua Literatură de Masă” a fost inclusă pentru prima dată în raportul de activitate al guvernului chinez, marcând includerea oficială a scrierii amatoricești în viziunea culturală națională. Wang Jibing, „poetul la pachet“, a atras o atenție largă pentru noua sa lucrare *Chengzhen* la începutul anului, transformând durerea vieții de jos în societate în putere literară. Fermierul-poet din Shandong, „A doua soră Yimeng“, Lü Yuxia, a apărut chiar și la Gala Festivalului de Primăvară a CCTV, transformând fuziunea dintre viața rurală și poezie într-un nou fenomen cultural.

Provocările și „a treia modernizare“ a inteligenței artificiale. Tehnologiile de inteligență artificială profundă, exemplificate de DeepSeek, schimbă regulile creației. Li Shaojun, redactor-șef al *Poetry Journal*, a propus că inteligența artificială ar putea impulsiona poezia chineză să realizeze o „a treia modernizare“, determinându-i pe poeți să revină de la înfrumusețarea tehnologică la autenticitatea emoției.

Moștenirea Festivalului de Poezie pentru Tineret. În calitate de „Academie Militară Whampoa“ de poezie chineză, „Festivalul de Poezie pentru Tineret“ a sărbătorit cea de-a 40-a ediție a seriei sale de poezie în 2026. Sistemele oficiale și scrierea la nivel local constituie împreună un ecosistem divers și coexistent.

II. **O perspectivă românească: Rezonanță prin timp și spațiu**

Cititorii români ar trebui să aibă o înțelegere profundă a termenului „simbioză“. Fenomenul actual al „noii popularizări“ în poezia chineză rezonează minunat cu profunda tradiție narativă populară din cultura românească. Amândoi încercăm să răspundem la aceeași întrebare: cum poate cea mai veche artă a limbajului să prindă din nou rădăcini printre cei mai obișnuiți oameni, în crăpăturile globalizării și digitalizării?

La suprafață, poezia chineză din 2026 nu mai este un trandafir între ziduri înalte, ci o buruiană care se răspândește în câmpul digital. Poate fi aspră, dar este plină de vitalitate. Acest ecosistem complex, compus din tehnologie, clasă și tradiție, pare a fi cea mai vie notă de subsol a „simbiozei“.

III. **Un alt fel de durere în inima mea**

Totuși, trebuie să-mi exprim adevăratele sentimente.

Poezia chineză trece printr-o moarte grandioasă, liniștită, colectivă.

Nu declin, nu tăcere, ci urmărirea, în cel mai demn, blând și modest mod, a unui spirit, a unei limbi, a unui caracter, care se întorc încet în neant. Ne prefacem că primăvara a sosit, ne prefacem că totul crește, ne prefacem că toate acestea se numesc „prosperitate“.

Mai trăiește poezia chineză contemporană?

Suntem martorii unui colaps tăcut. Nu există declarații răsunătoare, nu există despărțiri sfâșietoare. Ea își încheie acest sfârșit grandios, dar tăcut, într-un mod extrem de demn, extrem de blând și extrem de corect.

Nu a murit din neglijență, ci din cauza unei prosperități excesive; nu a murit din cauza unei interdicții brutale, ci din cauza autodomesticirii; nu a murit din cauza unei distrugeri violente, ci din cauza unei sufocări blânde.

Lumea poeziei de astăzi nu duce lipsă niciodată de scriitori. Ceea ce îi lipsește sunt cei care îndrăznesc să-și confrunte sufletele în mod deschis.

Toată lumea scrie în rânduri, toată lumea exprimă emoții, toată lumea creează imagini. Dar marea majoritate a scrierilor sunt doar cuvinte îmblânzite, emoții șlefuite și gânduri protejate. Nu există nicio ofensă, nicio încălcare, nicio sfâșiere, niciun întuneric sau durere reală. Poezia a fost dezbrăcată de oase, ascuțimea i-a fost îndepărtată, sălbăticia i-a fost deposedată, lăsând doar o cochilie goală, delicată, moale, inofensivă și corectă. Folosim mii și mii de

imagini identice cu luna, vântul, locurile îndepărtate și singurătatea pentru a construi un pustiu aparent poetic. Imaginile se repetă, emoțiile sunt copiate, structurile sunt imitate și chiar și profunzimea devine un șablon producțibil în masă. Așa-numita creație nu este nimic mai mult decât un aranjament blând și respectabil de cuvinte într-o zonă de siguranță predefinită.

Și mai descurajant este faptul că plagiatorii ocupă poziții înalte, pelerinii culeg laude, mediocritatea domină paginile, iar oportuniștii influențează opinia publică. Scriitorii serioși sunt înecați, cei cu integritate sunt marginalizați, iar cei cu spirit avangardist sunt considerați demodați. Răul care îl alungă pe cel bun nu mai este un fenomen izolat, ci un ecosistem omniprezent.

Poezia ar trebui să fie cea mai ascuțită lamă a timpului nostru, o descoperire în avangarda spiritului, cea mai sinceră mărturisire a sufletului și cea mai încăpățânată rezistență împotriva nihilismului și absurdului.

Dar acum, a devenit un ornament pentru viață, o eleganță pentru ocazii sociale, un confort auto-indulgent, o marfă emoțională fragilă în era traficului de internet.

Nu mai pune la îndoială, nu mai critică, nu mai ustură, nu mai explodează. A învățat să facă compromisuri, să fie blândă, să fie sensibilă și să evite să provoace probleme. Când o poezie nu mai posedă distructivitate, subversiune sau ofensabilitate, își pierde adevărata putere ca poezie.

Aceasta este o moarte fără înmormântare. Toată lumea participă, toată lumea menține o fațadă, toată lumea se preface căldura primăverii și viața înfloritoare în această mare anihilare.

Deținem o cantitate vastă de poezie, dar i-am pierdut spiritul. Avem nenumărați scriitori care se numesc poeți, dar puțini posedă cu adevărat oase, sânge și suflet. Moartea poeziei chineze nu este o bubuitură puternică, ci o tăcere lungă, elegantă și disperată. Moartea poeziei chineze nu este o bubuitură puternică, ci o tăcere lungă, elegantă și disperată. Și tu ce zici? Cum ar trebui să arate adevărata poezie în ochii tăi? Mai crezi că poezia chineză poate renaște? Tristarea și speranța mea sunt la fel de reale în acest moment. Mă întristez pentru cochilia goală pe care o văd, dar încă scriu, încă întreb, încă aștept. Poate că renașterea nu se întâmplă niciodată în mijlocul zgomotului, ci în momentul în care cineva stă singur în miezul nopții, cu fața în față cu pagini goale, hotărât să spună adevărul. Dacă acea persoană încă există, poezia nu a murit cu adevărat. Cu siguranță, exista, cred cu tărie. Aștept cu nerăbdare răspunsul dumneavoastră.

Cu sinceritate, Cai Qing, poet chinez care încă scrie,

Kunming, Februarie 2026 (În românește prin *Google Traducere*)

Tușeu e-MI

N-o să moară, Doamnă, poezia

N-o să moară poezia, Doamnă
Iată astăzi o romanță scriu –
Cad din mine frunze mov ce-ndeamnă
Să nu mă despart de regnul viu

N-o să moară, Doamnă, poezia
Câtă vreme curgi prin jurul meu
Concretețea ta liliachia
Taie prin cuvinte-un lung debleu

N-o să moară poezia, Doamnă
Ispășesc pedeapsa că-s bărbat
Și nimic la scris nu mă îndeamnă
Precum trupul tău adevărat

Doamnă, poezia n-o să moară
Nici măcar în somnul meu nu va
Când te conjur tot pe dinafară
Invocând în șoaptă coapsa ta

Dăinui-vor gândurile artă
Câtă vreme eu pe negândite
Fur cuvinte Celui care iartă
Încropesc din ele oolite

Și-mi clădesc un schit iconoclast
Sub chiar bolta cerului de gură
Să-l deschid cu ipotetic fast
Ca pe-o carte de învățătură

Unde predica-se-vor vecernii
Ce vor aduna enoriașii
Să asculte-n psalmi venirea iernii
Peste care lasă urme pașii...



Claudia NAPOLI

LITERATURA AMERICANĂ

De la postmodernism la voci globale

Literatura americană s-a aflat întotdeauna într-un dialog discret cu istoria care o înconjoară; absorbind tensiunile epocii sale, reflectând transformările acesteia și, uneori, anticipând tendințe încă neconturate. Ceea ce numim astăzi literatura americană contemporană nu este un canon fix, ci o conversație în desfășurare – modelată de o societate aflată într-o continuă mișcare.

Începând cu perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial și de-a lungul intervalului tulbure al Războiului Rece, până la ritmurile accelerate ale erei digitale și presiunile unei lumi globalizate, literatura americană a urmat un traseu marcat de schimbare și incertitudine. Ironia ludică și fragmentarea asociate adesea cu postmodernismul nu au dispărut, coexistă și astăzi cu voci mai atente la memorie, identitate și conexiuni care depășesc granițele culturale și naționale.

În ultimele decenii peisajul literar american a devenit tot mai divers, mai experimental și mai deschis către lume. Romanul nu mai vorbește dintr-o singură perspectivă autoritară; în schimb, reunește o pluralitate de voci, modelate de migrație, de istorie, de tehnologie și de negocierile subtile ale apartenenței. Ceea ce se conturează nu este atât o tradiție unitară, cât o constelație de voci, fiecare luminând o altă dimensiune a experienței contemporane.

Această serie, reunită sub titlul *De la postmodernism la voci globale*, nu își propune să ofere o hartă definitivă a acestui peisaj. Mai degrabă, invită cititorul să o parcurgă treptat, urmărind o serie de transformări care continuă să redefinească ceea ce este literatura americană. De-a lungul a cinci articole, vom explora:

1. **Ce este literatura americană contemporană?**

   O reflecție asupra perioadei curente – limite, incertitudini și tranziția de la ironia postmodernă către noi forme de angajare.

2. **Schimbările multiculturale în literatura americană**

   Extinderea canonului literar prin voci modelate de migrație, de mișcările pentru drepturi civile și de experiența diasporei.

3. **Tehnologia și noul roman american**

   Modul în care cultura digitală și noile medii influențează nu doar ce povești sunt spuse, ci și cum sunt ele construite.

4. **Romanul american după 11 septembrie**

   Literatura în umbra traumei, a supravegherii și a unei realități globale reconfigurate.

5. **Viitorul literaturii americane**

   Direcții emergente – literatura climatică, inteligența artificială și apariția unei literaturi simultan naționale și planetare.

Aceste texte nu sunt gândite ca puncte finale, ci ca deschideri către reflecție. Ele propun o modalitate de a citi literatura americană contemporană ca un spațiu de întâlnire – între trecut și prezent, între culturi, între diferite moduri de a înțelege identitatea într-o lume tot mai interconectată. Cititorii români, familiarizați cu propria lor tranziție de după 1989, de la constrângere la pluralism și experiment digital, pot regăsi aici nu doar paralele semnificative, ci și perspective noi asupra relației dintre literatură și experiența trăită.

Aprilie, 2026, Florida



Gabriela BANU

București-Madrid-America Latină: un festival de poveste

Ediția din 2026 a Festivalului internațional de poezie „Nichita Stănescu“ de la Getafe-Madrid, care s-a îmbogățit anul acesta cu un parcurs internațional extraordinar s-a dovedit un moment important în viața literară; el a coagulat participarea unor poeți de limba română trăitori în Spania sau în România, spanioli, „îndrăgostiți de arta cuvântului“, și pentru prima oară, poeți din America Latină. Inițiativa îi aparține lui Juan Jose Garcia, directorul Casei de Cultură Române din Getafe și directorul revistei bilingve „Spania literară“.

Festivalul a cuprins în principal Concursul de volume de poezie Nichita Stănescu, la care au putut participa poeții care aveau o carte publicată în anul 2025. Din Târgoviște a participat, cu succes, George D. Piteș, care a obținut Premiul special Aureliu Goci, premiu susținut de Gabriela Banu.

La Madrid au avut loc conferințe pe teme literare, lecturi publice, momente muzicale și lansări bilingve urmărite cu interes de sala plină. Marele premiu al Concursului a fost obținut de poeta Victoria Milescu, pentru volumul „*Străzi fără dioptrii/ Calles sin dioptrias*“ editat la Madrid de editura „Sial-Pygmalion“. Această carte de poezie, bilingvă, în traducerea Gabrielei Banu și a lui Juan Jose Garcia, și-a început periplul prin lume, spărgând bariera limbii care îi ține de obicei pe scriitorii români, și mai ales pe poeți, îngrădiți între granițele românești. Astfel, volumul este deja prezent în librăriile spaniole și columbiene, și va participa la toate târgurile de carte din Spania, Maroc, Peru, Mexic și Columbia.

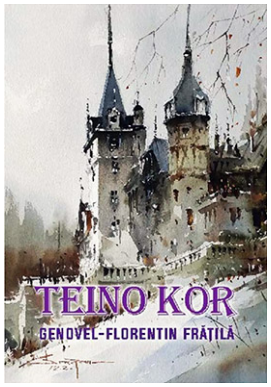
Festivalul s-a bucurat de sprijinul a numeroase instituții și reviste culturale din România și din Spania, și fiecare a oferit câte un premiu. Au fost tipărite două *Antologii* – una cu poeții participanți, alta cu premianții, și în felul acesta s-a creat o punte culturală între România-Spania și America Latină.

Tuşeu e-MI

Simbiozele – fără frontiere

Recent, în Turcia a fost editat volumul cu lucrările celui de-al treilea Congres Internațional *Colosseum* dedicat Cercetărilor și Inovațiilor Științifice. La lucrările congresului, desfășurate anul trecut în zilele de 12-13 iulie, în Italia, sub președinția d-nei dr. Bahar Altunok de la Universitatea Inoönü din Turcia, au luat parte reprezentanți din 14 țări (Albania, Algeria, Azerbaijan, China, Iordania, India, Indonezia, Maroc, Nigeria, România, Serbia, Pakistan, Ucraina şi Republica Turcă a Ciprului de Nord).

Putem considera că, deși nici măcar nu apăruse, revista *Simbioze* a fost prezentă la acel congres, prin participarea colegei noastre de redacție Irina-Ana Drobot, cu trei eseuri în limba engleză, între care *Sensul vieții în romanul Teino Kor* de Genovel-Florentin Frățilă – nimeni altul decât redactorul-șef adjunct al revistei.



LIMBA CE-O VORBIM



Mihai VINEREANU

„Cu seriozitate despre originea limbii române“

– Interviu de Rodica Lăzărescu –

– Chiar dacă formularea întrebărilor pare a mă contrazice, vă declar de la bun început, stimate domnule profesor Mihai Vinereanu, că vreau să discutăm „Cu seriozitate despre originea limbii române“ – am citat titlul unui articol al Domniei Voastre. În acelaşi timp, vreau ca dialogul de astăzi să fie un fel de captatio benevolentiae pentru cititorii revistei noastre – scopul final al acestui interviu fiind acela de a atrage atenţia asupra *Dicţionarului* pe care l-aţi publicat de patru ani şi care continuă să întâmpine o rezistenţă demnă de cauze mai bune nu doar din partea publicului larg (în fond, acesta este neavizat!), ci şi, în primul rând, a specialiştilor. Şi când spun ***rezistenţă*** nu mă refer la luări de poziţie împotriva teoriei Dvs., cu argumente ştiinţifice, solide, ci la ***ignorare***. Ce dovadă mai bună decât apariţia, în 2011, a primului volum din *Dicţionarul etimologic al limbii române* sub egida Academiei Române (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti“, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi membru corespondent Andrei Avram), în care nu se ***face niciun fel de referire la rădăcini cunoscute sub denumirea de rădăcini indo-europene reconstruite şi care formează baza dicţionarelor Pokorny sau mai recent, Mallory, printre altele***, cum observă Ana Chelariu într-o recentă recenzie.

Aşadar, stimate domnule Mihai Vinereanu, sunteţi autorul unor lucrări – *Originea traco-dacă a limbii române* (2002), *Dicţionarul etimologic al limbii române* (2008), *Rădăcini nostratice în limba română* (2010) –, urmare cărora numele Domniei Voastre pare a se fi înseriat în lista „năstruşnicilor/teribiliştilor“ care contestă teoria „nobilei obârşii latine“ a limbii române, încetăţenită de atâta vreme, predată în şcoli, cu un statut aproape sacrosanct, „năstruşnici“ ce, cred unii, pot fi combătuţi doar cu invocarea numelor unor iluştri lingvişti care, chipurile, s-ar răsuci în mormânt la auzul unor teorii precum cea susţinută de Dvs.! Aşa că vă întreb, pentru început, cum vă simţiţi în postura de rebel al lingvisticii?

– Am avut întotdeauna sentimentul aceluia care face ce trebuie făcut, că umple un gol imens în cultura română. Am înţeles de la început riscurile la care mă expun, dar nu puteam să renunţ. În acest sens mă pot considera un rebel. Articolul de care vorbiţi a fost publicat pe net, cu mulţi ani în urmă, pe un site îngrijit de regretatul Andrei Vartic din Chişinău şi el a fost acela care a sugerat titlul articolului. Ipoteza originii nelatine a limbii române nu este nouă, ea are peste 150 de ani. Se pare că primul autor care vorbeşte de originea nelatină a poporului şi a limbii române este Felix Colson, diplomat francez în Ţările Române, înainte de Unirea Principatelor, fiind un foarte bun cunoscător al realităţilor româneşti. El a publicat mai multe lucrări despre noi pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Una dintre ele este dedicată originii noastre şi arată că ţăranii moldo-vlahi nu se trag din colonişti romani, considerându-i urmaşi ai vechilor pelasgi şi desigur ai traco-dacilor. El arată, de asemenea, pe bună dreptate, că romanizarea nu a fost posibilă. Apoi a urmat Nicolae Densuşianu cu monumentala sa *Dacie preistorică*, în care aduce argumente istorice care sunt valabile şi astăzi. Ambii au fost şi continuă să fie ignoraţi de istoricii şi lingviştii români, de ieri şi de azi, pentru simplul motiv că argumentele lor infirmă teoria oficială a originii limbii şi poporului român. Deşi Densuşianu afirmă că limba română nu este de origine latină, aduce insuficiente dovezi în acest sens, ceea ce era firesc pentru vremea aceea. El nu era lingvist, dar asta nu l-ar fi împiedicat să fie un bun lingvist dacă în timpul său ar fi existat informaţiile din zilele noastre.

Ideea originii nelatine a limbii române mi-a venit încă din vremea studenţiei, pe la începutul anilor ’80 şi mă întrebam dacă cineva, vreodată, a mai avut această idee năstruşnică, cum spuneţi dvs. La acea vreme, nici măcar nu auzisem de *Dacia preistorică*, cu atât mai mult de Felix Colson şi lucrările sale. Am citit operele acestor autori pe la sfârşitul anilor ’80, începutul anilor ’90, când mă aflam deja la New York. După ce m-am stabilit la New York, în 1986, prima grijă a fost să mă documentez cu privire la această ipoteză. Am găsit în bibliotecile newyorkeze o imensă bibliografie care îmi confirma teoria. Totul era să mă apuc serios de lucru. La început nu am îndrăznit să *mă gândesc la un mare Dicţionar Etimologic al Limbii Române*, era un proiect gigantic care nu credeam că poate fi făcut de o singură persoană, mai ales că timpul meu era limitat, nu mă plătea nimeni pentru asta. Cu toate acestea, am început să consult cu multă atenţie şi dicţionarele etimologice ale limbii române şi încet, încet am început să înţeleg cât de prost sunt concepute şi, de aici, multitudinea aberaţiilor pe care le conţin. Materialul documentar s-a acumulat de-a lungul timpului, aşa că m-am hotărât să public o lucrare despre originea limbii române, ceea ce am şi făcut în 2002, lucrare mai mult teoretică, de fonologie istorică, ce trasează liniile generale de înţelegere a relaţiilor limbii române cu traco-daca, şi ale amândurora cu limbile italice, celtice şi alte limbi indo-europene, plasând limba traco-dacă şi respectiv română la locul cuvenit în familia indo-europeană. Fără înţelegerea acestor date, a te apuca să faci un dicţionar etimologic al limbii române înseamnă a orbecăi fără şanse de reuşită. Or acest lucru l-au făcut autorii de dicţionare etimologice ale limbii române şi lingvistica românească în general. După publicarea acestei lucrări, am început să organizez materialul bogat adunat de-a lungul anilor, în vederea unui dicţionar etimologic, la care am lucrat mai mulţi ani pentru a-l aduce în forma în care a apărut în 2008. La elaborarea acestui dicţionar, un rol esenţial l-a jucat tocmai înţelegerea adevăratelor principii de evoluţie fonologică din indo-europeană la traco-dacă şi la română, principii cărora nimeni nu le-a dat atenţia cuvenită până la mine. Pe de altă parte, trebuie să recunosc că stabilirea acestor legi fonologice mi-a luat mai mulţi ani. N-a fost o treabă uşoară. Acest procedeu nou de abordare m-a făcut, de asemenea, să înţeleg că numai recurgând la comparaţia cu alte limbi indo-europene şi raportându-mă la rădăcinile indo-europene din dicţionarul Walde-Pokorny şi alte lucrări de acest fel, poate fi stabilită etimologia cuvintelor româneşti. Trebuie să vă spun că am fost mai mult decât plăcut surprins să descopăr că rădăcinile indo-europene refăcute de aceşti autori se potriveau de minune limbii române, deşi limba română, dar şi celelalte limbi romanice nu au fost direct luate în considerare (ci numai latina) la reconstruirea acestor rădăcini. Faptul dovedeşte că Walde-Pokorny au reconstituit foarte bine aceste rădăcini, precum şi faptul că eram pe drumul cel bun din moment ce mii de cuvinte româneşti se potriveau acestor rădăcini din care, de altfel, provin. Cu alte cuvinte, găsisem calea potrivită, cu adevărat ştiinţifică de abordare a etimologiei lexicului românesc. Prin urmare, eu nu contest originea latină a limbii române, aşa cum mi-a spus cândva domnul academician Marius Sala şi cum cred probabil şi alţii, ci limba însăşi spune care este adevărata ei origine atunci când este studiată competent şi fără prejudecăţi.

Limba pe care o vorbim a fost siluită în fel şi chip, în ultimii 150 de ani. Aşa cum am spus, dicţionarele etimologice ale limbii române sunt pline de erori, şi asta în primul rând din cauza concepţiei greşite privitoare la originea ei, iar acest lucru nu-l înţeleg lingviştii şi academicienii noştri, dar în acelaşi timp refuză dialogul cu mine. Punctul meu de vedere a fost clar expus în câteva rânduri. Sau poate se tem că va trebui să-mi dea dreptate şi asta ar fi mult prea mult pentru dumnealor.

– Pentru a ne apropia de lucrările Dvs. şi de ideile pe care acestea le promovează, m-am tot gândit cum să formulez întrebările, astfel încât dialogul nostru să nu cadă în pericolul de a fi unul prea ştiinţific, care să-i intereseze doar pe lingvişti şi să-i sperie pe cititori printr-o terminologie mult prea specializată. De aceea, vă propun două serii de formulări neobişnuite, menite să stârnească, sper!, curiozitatea cititorilor noştri, dar şi să lămurească, în termeni accesibili, câteva probleme. Prima serie:

Mai putem zice, cu siguranţa cronicarului, că **de la Râm ne tragem**?

– Voi încerca să fiu pe înţelesul tuturor. Desigur că nu ne tragem de la Râm, cum se exprima Grigore Ureche. Cam în aceeaşi vreme şi lituanienii credeau că se trag de la Roma şi au crezut asta până prin a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Cronicarul polonez Długosz spune răspicat acest lucru, el fiind

convins că lituanienii sunt italici refugiaţi din peninsula italică pe ţărmul Mării Baltice, în urma războaielor civile din peninsulă, acum peste 2000 de ani. El se baza pe asemănări de limbă şi obiceiurile religioase pre-creştine ale lituanienilor. Erau ideile vremii respective, dar au trecut aproape 500 de ani de atunci, aşa că ar fi cazul să ne adaptăm secolului al XXI-lea.

Doar 13%-14% din lexicul românesc seamănă cu cel latinesc sau cu cel din limbile neolatine, cca 700 de cuvinte, fapt care dovedeşte că au o origine comună. Ce fel de origine comună? Atât istoricii antici, cât şi arheologia modernă arată că diferitele popoare italice au migrat în peninsula italică, fie de pe cursul superior sau mijlociu al Dunării, fie din Balcani. Strămoşii latino-faliscilor, purtători ai culturii Villanova, au migrat de pe cursul mijlociu al Dunării, din Pannonia (Ungaria de azi), fapt bine stabilit de arheologie. Osco-umbrii au migrat de pe cursul superior al Dunării, iar siculii din Balcani, ca să vorbim doar despre cele mai importante ramuri italice. Aceste detalii explică de ce o parte relativ mică a lexicului de bază este comun cu latina sau alte limbi italice. Prin urmare, lingviştii, autorii de dicţionare etimologice ale limbii române, neînţelegând aceste detalii, s-au grăbit să arate că o bună parte din restul de 86%-87% din lexic sunt împrumuturi de la vecini, astfel că dicţionarele etimologice abundă de etimologii greşite şi de cuvinte cu origine incertă sau necunoscută. Trebuie arătat, de asemenea, că la multe cuvinte din cele 14% comune cu latina, derivarea din latină nu este posibilă, chiar dacă cuvintele se aseamănă. Asta ce dovedeşte? Că cele două elemente lexicale (latin şi român) au o origine comună, dar cel românesc nu provine din latină. Poate cineva să numească asta ştiinţă, lingvistică istorică autentică? Fără îndoială că nu. Dar cui ce-i pasă! Dăm înainte cu latinitatea, că aşa am învăţat.

Ca să nu fiu greşit înţeles trebuie să fac câteva remarci încă de la început. Dacia a fost ultima ţară europeană cucerită de romani şi prima din care s-au retras după ce au stat acolo vreo 165 de ani. În plus, ei nu au ocupat decât aproximativ 15%-20% din regatul dacic, doar regiunile unde se găseau rezervele de sare şi de aur, restul nu i-a interesat. Cam în toată perioada respectivă situaţia politică a fost extrem de instabilă, cu multe revolte interne şi invazii din afară. Într-o astfel de situaţie, o romanizare în adevăratul sens al cuvântului nu poate fi concepută. Cu toate acestea, un început de romanizare a avut loc sau poate mai bine spus a avut loc fenomenul de limbi în contact (languages in contact), întrucât un număr de cca 170-180 de cuvinte din limba română, din cele 700 menţionate mai sus, sunt autentic latineşti. Celelalte 500 de cuvinte nu sunt de origine latină, ci provin dintr-un fond comun. Limba română are un număr considerabil de cuvinte în comun, nu numai cu latina, ci şi cu sanscrita, limbile baltice sau albaneza, dar asta nu înseamnă, desigur, că au avut loc împrumuturi între aceste limbi şi română, ci este vorba de un fond comun indo-european. În plus, mii de alte cuvinte nu se pot explica nici prin latină, nici prin slavă, dar pot fi direct asociate cu rădăcini indo-europene. Concluzia firească este că româna are mii de cuvinte indo-europene de origine pre-romană, iar dacă romanizarea este un fapt demonstrabil ca fiind aproape imposibil, din punct de vedere social şi politic, atunci aceste cuvinte nu pot proveni decât din traco-dacă, mai ales că evoluţia lor fonetică se supune legilor fonetice pe care le-am prezentat în lucrările mele. Pe de altă parte, datele arheologice demonstrează, indubitabil, că dacii au rămas în Dacia după retragerea aureliană. Chiar Iorga şi Pârvan au înţeles că romanizarea nu a fost posibilă în cei 165 de ani de dominaţie romană, dar ei au forţat nota inventând evenimente care nu au avut niciodată loc. Iorga spunea că dacii s-au romanizat datorită emigranţilor italici care s-au strecurat printre illiri şi traco-daci, fapt neconfirmat de niciun document istoric. Cum puteau aceşti emigranţi să deznaţionalizeze o masă imensă de illiri şi traco-daci (cei mai numeroşi după inzi)? Şi, mai ales, cum se explică faptul că 86% din lexicul românesc este diferit de cel latin? Pe de altă parte, Pârvan susţinea că traco-dacii şi illirii au fost romanizaţi de negustorii romani, veniţi să facă negoţ în regiunile respective, înainte de sosirea armatelor romane. Curată aberaţie, pe care nu mai trebuie să o comentăm. Unii lingvişti, precum Gamillscheg şi Reichenkron, au înţeles şi ei acest lucru şi au presupus că au rămas anumite „vetre de romanizare“ care au continuat să romanizeze pe daci, dar acest lucru nu este posibil, de asemenea, întrucât, populaţia vorbitoare de limbă latină (câtă era) s-a retras odată cu administraţia romană, iar cei de la sate nu aveau cum să se romanizeze, întrucât între ei şi puţinii vorbitori de latină de la oraşe contactele lingvistice erau nule. Trecerea de la o limbă la alta necesită mai multe generaţii de bilingvism, după alte

generaţii de contacte lingvistice intense între vorbitorii a două limbii diferite, fapt bine cunoscut de lingviştii care studiază societăţile bilingve, o specialitate inexistentă în lingvistica românească. Cu toate astea, bilingvismul nu este o garanţie, ci doar o premisă ca una dintre populaţii să-şi piardă limba. Lingvistica românească nu înţelege că limba nu se ia de la o populaţie la alta, precum o boală contagioasă. Un fenomen similar are loc sub ochii noştri, în fostele republici sovietice. În fosta uniune, oricine mergea la şcoală trebuia să înveţe rusa, aşa că, în aceste republici, populaţia nerusă era în întregime bilingvă. Cu toate acestea, după fărâmiţarea Uniunii Sovietice, rusa se vorbeşte din ce în ce mai puţin, în aceste foste republici, astfel că majoritatea tinerilor sub 20 de ani nu mai vorbeşte ruseşte, deşi populaţia slavă din aceste foste republici a rămas pe loc.

Revenind la daci, nimeni nu a putut explica ce s-a întâmplat cu populaţia dacică rămasă în afara graniţelor provinciei romane. Unii susţin că s-a romanizat, alţii că s-a slavizat, dar nimeni, absolut nimeni nu a adus nici cea mai mică dovadă că s-au romanizat sau respectiv slavizat, deşi daci şi români au existat şi mai există încă cu mult şi dincolo de fruntariile regatului lui Decebal.

– Ce ştim şi, mai ales, ce **nu vrem** să ştim despre tăbliţele de la Sinaia?

– În primul rând, despre tăbliţele de la Sinaia se poate spune că nu sunt falsuri, aşa cum susţin „ştiinţificii“ noştri (parafrazându-l pe Hasdeu). Pe ele stă scrisă o limbă autentică. Cine şi de ce ar fi făcut un astfel de fals? Era practic imposibil ca cineva să poată crea astfel de falsuri în secret, fără să dispună de o adevărată industrie. Pe de altă parte, trebuia creată şi o limbă. Cine putea crea această limbă? S-a dat vina pe Hasdeu, dar Hasdeu, deşi credea că există un număr destul de mare de cuvinte dacice în limba română, nu credea, în schimb, că româna ar fi chiar urmaşa limbii traco-dace. Şi totuşi, dacă cineva ar fi făcut asta, de ce nu a încercat să le facă cunoscute? Prin urmare, teoria unui posibil fals nu este deloc plauzibilă. Ele sunt într-adevăr copii de plumb din secolul al XIX-lea, după originale de aur dacice, descoperite la mânăstirea Sinaia, care au fost topite. A fost o crimă de proporţii cu consecinţe incalculabile pentru istoria şi cultura poporului român. Ar fi fost un tezaur unic în istoria culturii universale. Imaginaţi-vă numai câţi turişti ar veni azi în România să le vadă! Cei vinovaţi de această crimă fără precedent în istorie s-au gândit totuşi să facă nişte copii, dar le-a fost teamă să-şi recunoască crima şi ca atare nu s-a ştiut oficial care este proveniența lor. Între timp, au fost aduse la Institutul de Arheologie din Bucureşti unde au fost tratate cu indiferenţă, astfel că cele mai multe din aceste plăcuţe s-au pierdut din neglijenţa criminală a celor care au urmat.

Pe de altă parte, studiate cu atenţie, se poate desluşi o limbă similară cu româna, mai precis o română arhaică, încât te face să tresari, să fii cuprins de un farmec aparte, descoperind că de pe acele plăcuţe prinde viaţă limba vorbită de strămoşii noştri acum 2000 şi mai bine de ani! Tocmai acest fapt a făcut pe mulţi să le considere falsuri. Cum adică? Doar ştie toată lumea, zic ei, că traco-daca a fost o limbă *satem* care... şi aşa mai departe, fiecare debitează ce-l taie capul, fără să ştie ce vorbeşte, întrucât nimeni nu şi-a bătut capul să înţeleagă cum a arătat cu adevărat limba traco-dacă. Atunci cum poţi compara ceva cu altceva despre care habar n-ai cum a arătat?

Un merit deosebit în salvarea acestor plăcuţe l-a jucat domnul Romalo, publicând prima lucrare de interpretare a textelor de pe plăcuţe, cu fotocopii ale acestora. Trebuie să-i mulţumim acestui om pentru actul dumnealui curajos. Între timp au urmat şi alte interpretări. Nu am reuşit să le văd pe toate, dar sunt convins că suntem încă departe de a se fi spus ultimul cuvânt în acest domeniu. Ar fi multe de spus, dar cred că este bine să mă opresc aici.

– De când sărbătorim Crăciunul?

– Crăciunul trebuie să fie o sărbătoare veche de mii de ani, cu rădăcini în Neolitic. Nu are nimic în comun cu naşterea lui Iisus. Mai multe popoare indo-europene sărbătoreau solstiţiul de iarnă, între care şi romanii. La romani, această sărbătoare se numea Saturnalii, care glorifica pe Saturn, zeul care i-a învăţat pe oameni să cultive pământul. Ulterior, romanii au adoptat pe Mithra, un zeu persan al Soarelui care era celebrat la 25 decembrie. Acest zeu era aşa de popular în imperiul roman, încât capii bisericii creştine de atunci au hotărât să celebreze naşterea lui Iisus pe aceeaşi dată ca să mascheze cultul lui Mithra. De aceea, multe din caracteristicile acestui zeu au fost transferate lui Iisus Christos. Dacii au avut şi ei o sărbătoare similară, legată tot de cultul soarelui şi de ritualurile agrare. De aceea avem în folclorul

românesc atâtea obiceiuri legate de activităţile agrare. Niciun alt popor din lume nu are atâtea obiceiuri de acest fel ca românii. Atât românii, cât şi strămoşii lor traco-daci au fost de mii de ani agricultori. Crăciun pare să provină de la rădăcina indo-europeană ***ker-k-*** „a (se) roti, cerc, roată“. Prin urmare, Crăciun provine de la un mai vechi ***Kerkun-o-s***, denumire care se referea probabil la ciclul astral al soarelui care se înnoia la solstiţiul de iarnă, întruchipat într-o divinitate. Au toate acestea vreo legătură cu naşterea lui Iisus? Desigur că nu! Ştie cineva când s-a născut Iisus? Desigur că nu! Nu se ştie nici măcar anul când s-a născut, nicidecum ziua. Cum bine se ştie, cercetătorii moderni spun că Iisus s-a născut între 4-7 ani mai devreme decât se crede. Termenul „crăciun“ a fost împrumutat de toate limbile vecine, dar în niciuna din ele nu înseamnă Crăciun.

– Ce brânză facem noi, românii?

– Românii au moştenit procedeele de a face brânză de la daci. De ce? Pentru simplul motiv că brânză este cuvânt de origine dacă. În plus, toţi vecinii noştri l-au împrumutat de la noi. Limba română distinge între caş şi brânză, multe alte limbi nu fac însă această distincţie. Caşul este brânza proaspătă, pe când brânza propriu-zisă este obţinută în urma unui proces de fermentare. Şi ca să fiu mai convingător, trebuie să arăt că termenul brânză provine de la rădăcina indo-europeană ***brendh-*** „a fermenta, a (se) coace“. Trebuie să menţionez că lingvistul italian Alinei arată că latinescul *caseus* este un împrumut din limbile din centrul peninsulei italice care ar fi descoperit, după Alinei, folosirea cheagului la obţinerea caşului (brânzei). Tot el spune că germanicii nu au împrumutat termenul de la romani, ci în perioada neoliticului târziu de la alte popoare din Europa, foarte probabil de la daco-geţi, zic eu, cu care au venit în contact, cu mult timp înainte de a veni în contact cu romanii. Prin urmare, putem spune că nu doar termenul brânză este de origine traco-dacă, ci şi termenul caş are aceeaşi origine, chiar dacă „sună“ foarte latineşte.

– Dacă Bănia are bani, Craiova ce are?

– Cuvântul ban este tot de origine traco-dacă sau în orice caz pre-romană. Originea acestui cuvânt a fost dezbătută pe larg în Dicţionarul Etimologic. De-a lungul timpului i s-au „găsit“ diverse origini. Ba mai mult, unii cred că ban „monedă“ şi ban „principe“ n-ar avea aceeaşi origine, dar aşa este când faci lingvistică după ureche. În principiu, pot spune că termenul este întâlnit la mai multe popoare indo-europene: la perşi, la armeni, la alani, dar şi la popoarele din sudul peninsulei italice, ceea ce dovedeşte că termenul este pre-romanic, din moment ce el nu este atestat în latină. Hasdeu arată că numele familiei domnitoare Basarab provine de la un *ban-saraba*, sarabii fiind casta dominantă la daci, din care erau recrutaţi regii Daciei, dar şi marii preoţi, aşa cum arată foarte explicit Iordanes. De aceea, Marele Preot putea deveni rege în anumite situaţii, dar în acelaşi timp, ca Mare Preot, era şi sfetnicul cel mai apropiat al regelui.

În ceea ce priveşte toponimul Craiova, el pare să derive de la crai, un alt vechi cuvânt românesc, care din ignoranţa lingviştilor noştri este considerat împrumut din limba slavă. Ipoteza pare să fie dovedită de sinonimia Craiova-Bănie. În *Dicţionar* am arătat că termenul se găseşte în greaca homerică sub forma kreion, cu referire la Agamemnon, în timp ce forma creiousa este folosită de Homer doar o singură dată cu referire la una din soţiile lui Priam. Acest lucru pare să indice că şi troienii aveau acest termen şi cum bine ştim troienii erau traci. Forma creioisa este întâlnită în dialectul dorian. În lucrările mele am arătat că dorienii erau traci sau illiri grecizaţi. Oricine poate vedea că formele de feminin din greacă sunt aproape identice cu românescul crăiasă, termen întâlnit în basmele noastre, care au o vechime multi-milenară, şi de aceea are o înaltă încărcătură emoţională, dacă pot să mă exprim aşa, termen folosit cu succes şi de Eminescu. Cu alte cuvinte, termenul este vechi de mii de ani, în limbile din Balcani. Este foarte posibil ca greaca să-l fi împrumutat din traco-illiră.

– Mureşul este maghiar?

– Desigur că nu este maghiar. Este atestat de la Herodot încoace, deci din secolul V î.Ch. şi ulterior la alţi autori antici şi medievali de limbă greacă sau latină până la Iordanes (sec. VI d.Ch.) şi Porfirogenetul (sec. X d.Ch.). Nu numai hidronimul Mureş este atestat la autorii antici şi bizantini, ci şi Criş, Timiş, Tisa, precum şi Dunăre, aşa cum am arătat în Dicţionar. Toate aceste hidronime provin din traco-dacă şi au fost preluate de unguri de la români. Ungurii s-au aşezat în Pannonia cam pe vremea lui Porfirogenetul, autorul bizantin la care apar pentru ultima oară unele din aceste hidronime dacice. Asta dovedeşte că

ungurii au găsit o populaţie românească nu numai în Ardeal, dar şi în Pannonia. În cronica anonimă de la Viena, câţiva duci din Pannonia au nume româneşti, dar istoricii români nu-i pomenesc. În Ardeal, ungurii au ajuns cu mult mai târziu. Cum am mai spus, dacii nu au părăsit niciodată Dacia. Sunt foarte multe dovezi arheologice care confirmă acest lucru. Pe vremea lui Roesler, arheologia nici măcar nu se născuse. De aceea a putut să spună că românii au venit din sudul Dunării, idee încă vehiculată de anumite cercuri ungureşti. Azi niciun autor informat şi de bună credinţă nu mai poate susţine astfel de aberaţii.

– În ecuaţia **Pitagora – Zamolxe**, cine-i oul, cine-i găina?

– Mă bucură mult faptul că aţi adus în discuţia noastră acest subiect. Metafizica şi religia m-au interesat dintotdeauna. M-a revoltat, de asemenea, dintotdeauna, faptul că mulţi autori români sau ne-români perpetuează un fals cu voie sau fără de voie, „citându-l“ pe Herodot, cum că Zamolxe ar fi fost sclavul lui Pitagora. Spun fals, întrucât Herodot însuşi nu zice acest lucru, ba dimpotrivă, el afirmă că unii greci spun că ar fi fost sclavul lui Pitagora, dar că el, Herodot, nu crede asta, din contră, el susţine că Zamolxe a trăit cu mult timp înaintea lui Pitagora (dar aşa se întâmplă datorită faptului că foarte puţini consultă sursele originale). Şi este şi firesc dacă aruncăm o privire asupra unor date cronologice. Herodot spune toate astea, la vreo 40-50 de ani după moartea lui Pitagora. Dacă Zamolxe ar fi fost sclavul lui Pitagora, ar fi trebuit să fie ceva mai tânăr, deci ar fi putut fi contemporan sau aproape contemporan cu Herodot, dar Herodot spune răspicat că Zamolxe a trăit cu mult timp înaintea lui Pitagora şi desigur înaintea sa. Şi cum putea fi altfel, din moment ce pe vremea lui Herodot religia zamolxiană era bine conturată, avea o tradiţie ale cărei începuturi Herodot nu le cunoaşte. Misterul este simplu de dezlegat. Grecii, care ştiau că filosofia lui Pitagora seamănă mult cu religia zamolxiană, au creat această poveste ridicolă, întrucât nu puteau admite că Pitagora s-a putut inspira din zamolxianism, astfel ar fi recunoscut implicit superioritatea spiritualităţii dacice. Este de presupus că în tinereţe, Pitagora a cunoscut religia dacilor şi apoi a călătorit, aşa cum spun autorii antici, în Egipt, Orientul Mijlociu şi chiar în India. Sunt dovezi în scrierile brahmanice din acea vreme care atestă că Pitagora a trăit printre brahmani. De aceea, este de presupus că, cu secole înainte, Zamolxe a fost şi el în India, iar Pitagora a vrut să-i calce pe urme. Zamolxe era de viţă regală, a avut mijloacele necesare să călătorească în ţări îndepărtate ca India. Întors în Ţară, a creat o nouă religie. Ulterior a devenit rege, aşa cum reiese din discuţia dintre un dac şi Socrate, într-unul dintre dialogurile platonice. De aceea, grecii nu l-au iubit niciodată pe Pitagora. Pitagora şi mulţi dintre elevii săi au fost ucişi, în mod barbar, de către un grup de greci revoltaţi, iar Şcoala pitagoreică din Crotona a fost arsă din temelii. Puţini au rămas cu viaţă. Prin urmare, pitagoreismul nu a avut niciodată un rol determinant în filosofia greacă şi, în consecinţă, azi nu ştim aproape nimic despre învăţătura lui Pitagora. Lucru firesc, după acest episod tragic, cine mai putea spune deschis că este pitagorean? Pe de altă parte, consider că dacă pitagoreismul şi zamolxianismul ar fi ocupat un loc de frunte în filosofia şi gândirea greacă şi ulterior europeană, alta ar fi fost soarta omenirii astăzi. Şi cred că acest lucru ar fi fost posibil dacă romanii n-ar fi călcat niciodată în Dacia! Înainte de a încheia, doresc să menţionez că Iisus a avut o soartă similară cu Pitagora. El a propovăduit un mesaj buddhist prin excelenţă, complet străin de religia iudaică, aşa cum arată cercetările moderne, fapt care a speriat la modul extrem pe preoţii evrei şi astfel au ţinut cu tot dinadinsul să-l ucidă. Prea puţin din mesajul său original s-a păstrat în Evanghelii, întrucât autorii evangheliilor fiind preponderent evrei au căutat să interpreteze învăţătura lui Iisus prin prisma Vechiului Testament, încât mesajul său a fost aproape complet distorsionat. Astfel, creştinii de azi cred într-un Iisus Christos inventat de primii aşa-zis creştini, ci nu în cel adevărat care a trăit acum 2000 de ani. Specialiştii au reuşit totuşi să separe o parte din mesajul său original de ceea ce a fost adăugat ulterior de „ucenicii“ săi. Pe de altă parte, după ce a fost răstignit şi resuscitat, Iisus a plecat în India împreună cu fratele său geamăn Toma (pe numele său adevărat Iuda) şi probabil cu Maria Magdalena şi mama lor, Maria. Toma s-a stabilit în sudul Indiei, unde a convertit la creştinism o parte din populaţia de acolo, unde sunt şi azi creştini urmaşi ai acestora. Iisus a rămas în nordul Indiei, unde a trăit până la vârsta de 114 ani. Mormântul său se găseşte şi astăzi în oraşul Srinagar din nordul Indiei. Există o literatură bogată pe această temă. Cei interesaţi o pot consulta.

– Sper că am deschis nişte „portiţe“! Al doilea tip de întrebări! Eu vă propun nişte „serii“, Domnia Voastră vă raportaţi la ele, stabilind legăturile, punctele comune sau, dimpotrivă, divergenţele dintre termenii înseriaţi, dezvoltând subiectul… Aşadar: **Allan R. Bomhard – John C. Kerns – Mihai Vinereanu**.

– Pe Allan Bomhard l-am cunoscut cu aproape doi ani în urmă, când i-am oferit lucrările, el fiind interesat în mod special de *Nostratic Roots*..., mai ales că era în ediţie bilingvă. Anul trecut, a publicat în „The Journal of Indo-European Studies“, un articol despre lucrările mele. Astfel că unul dintre cei mai mari lingvişti din toate timpurile a putut să scrie şi să publice ceva despre lucrările mele în cea mai prestigioasă publicaţie de studii indo-europene din lume, dar cei din România consideră că nu este pentru ei să facă aşa ceva, este mai bine să bage capul între urechi şi să tacă. Pe John Kerns nu l-am cunoscut, a decedat cu câţiva ani în urmă. Vă spun sincer, când am auzit prima oară de teoria nostratică, în urmă cu aproape 20 de ani, am fost foarte sceptic. Ulterior, lucrând la Dicţionar, am întâmpinat mari dificultăţi la stabilirea etimologiei a o serie de cuvinte româneşti folosind comparaţia cu limbile indo-europene. Aşa că am căutat în alte familii de limbi şi spre mirarea mea am descoperit echivalente în aceste limbi. Am luat lucrările lui Vladimir Orel despre limbile hamito-semitice, apoi ale lui Bomhard, Bomhard&Kerns şi am fost destul de surprins de ce puteam găsi acolo, dar nu am avut timp să fac o investigaţie amănunţită a problemei, înainte de publicarea Dicţionarului, întrucât asta cerea timp. După publicare, am reluat aceste lucrări ca să descopăr că dintre 601 rădăcini nostratice, refăcute de Bomhard&Kerns, vreo 220 se regăsesc şi în română. Ba mai mult, o serie de etimologii româneşti extrem de dificile sau insolvabile şi-au găsit rezolvarea, la modul cel mai elegant, prin comparaţia cu limbile nostratice. Un total de cca 450 de cuvinte din limba română pot fi corelate cu elemente lexicale din alte limbi nostratice, pentru că de la o singură rădăcină nostratică putem avea uneori 3-5 derivaţi în limba română. În plus, am reuşit să aflu misterul sunetului /h/ din limba română, tot prin nostratice. Pentru toate acestea, mulţumesc şi pe această cale lui Allan Bomhard, care este nu doar un mare om de ştiinţă, deschizător de drumuri în lingvistica istorică şi comparată, dar şi un caracter minunat.

– Alexandru Cihac – Alexandru Ciorănescu – I.A. Candrea – Ov. Densusianu – Mihai Vinereanu.

– Cum poate mulţi au observat, mă disociez aproape total de aceşti înaintaşi. Pe Cihac chiar şi cei de la Institutul de Lingvistică îl consideră depăşit, deşi, realmente, lingvistica românească nu a ieşit din Cihac. Spun asta întrucât cei care i-au urmat nu au reuşit să corecteze nici pe departe greşelile lui Cihac care a exagerat cu mult segmentul slav. Cihac s-a inspirat din Miklosich, lingvist sloven care a scris despre elementele slave în limba română, înaintea lui Cihac. El a trasat linia generală în acest sens pe la mijlocul secolului al XIX-lea şi, până la mine, nimeni nu a reuşit să scoată lingvistica românească din acest impas. Cum bine ştim, dicţionarul lui Candrea-Densusianu şi al lui Puşcariu au luat în discuţie doar elementele aşa-zis latine, iar Ciorănescu copiază aproape în întregime pe Cihac, în ceea ce priveşte elementele aşa-zis slave, iar cei de la Institutul de Lingvistică în noul lor volum copiază aproape fidel toate aceste nonsensuri. Prin urmare, nu s-a ieşit din Cihac, lingvistica românească nu s-a putut înnoi, cu adevărat. La acelaşi lucru se gândea probabil şi Otto Winkelmann când spunea, cu peste două decenii în urmă, că realizarea unui nou dicţionar etimologic al limbii române este un deziderat, deziderat care, consideră domnul Sala, s-ar materializa în noul dicţionar început de dumnealor. Mă întreb dacă domnul Sala crede ce spune. Mă îndoiesc de acest lucru, dar neputincioşi cum sunt nu pot face mai mult şi speră că ne pot trage pe sfoară. După cum am arătat mai sus, consider că, din păcate, încă de la început lingvistica românească s-a făcut şi continuă să se facă la modul amatorist prin simpla comparaţie a elementului lexical românesc cu unul latin, slav sau de altă natură. În relaţia cu latina, de cele mai multe ori au fost inventate etimoane latineşti care nu numai că nu sunt atestate, dar nu există niciun alt corespondent în vreo altă limbă romanică. Un astfel de procedeu nu este permis, pentru simplul motiv că, dacă nu există cel puţin două elemente lexicale, similare ca formă şi sens, în două limbi diferite, în acest caz romanice, reconstruirea unui etimon latin (sau orice alt etimon) nu este validă, dar lingviştii români, în dorinţa lor arzătoare de a demonstra latinitatea limbii române, au făcut abuz de acest procedeu, fără să-i ia cineva vreodată la întrebări. În ce priveşte relaţia cu limbile slave, mai precis cu vechea slavă bisericească, au fost inventate cuvinte „slave“ care ar fi intrat în limba

română. În anii ’90 însă, au fost publicate la Moscova două dicţionare complete ale limbii slave bisericeşti. Pe ambele le-am consultat cu atenţie, şi pot să spun că mult mai mult de jumătate din „etimoanele“ slave ale multor cuvinte din limba română nu se găsesc în aceste dicţionare. Prin urmare, este clar că ele au fost „refăcute“ după prezenţa unui cuvânt similar de obicei din bulgară sau sârbo-croată, dar aceste cuvinte au fost, de fapt, împrumutate din limba română în aceste limbi, întrucât slavele de sud au împrumutat masiv din limba română şi nu numai ele. În rest, tot ce s-a găsit similar în turcă, maghiară sau alte limbi învecinate au fost considerate ca împrumuturi ale limbii române din aceste limbi, indiferent dacă cele două cuvinte au sens similar sau nu. Era suficient să sune cam la fel şi, iată, etimonul era acolo. Cu toate acestea, multe cuvinte româneşti au rămas cu etimologie necunoscută sau nesigură, pentru că au fost aplicate metode cu totul neadecvate. Toate aceste erori de fond se perpetuează şi azi. Exemplul cel mai concludent este primul volum (literele A şi B) al aşa-zisului Dicţionar etimologic al limbii române, elaborat de Institutul de Lingvistică din Bucureşti, care este o compilaţie jalnică. Adună toate erorile dicţionarelor anterioare, fără pic de discernământ şi fără să aducă absolut nimic cu adevărat nou. Acelaşi şir lung de cuvinte cu etimologie nesigură sau necunoscută, aceleaşi etimologii greşite, perpetuate peste decenii, puse în pagină cu o lipsă de decenţă greu de imaginat. Nişte studenţi de anul II ar fi făcut cred o treabă mult mai bună. Cred, de asemenea, că nu numai coordonatorii acestei făcături jalnice trebuie să se ruşineze de prestaţia mai mult decât slabă depusă la înjghebarea acestei compilaţii, ci şi toţi aşa-zişii cercetători care şi-au adus contribuţia într-un fel sau altul. Astfel de compilaţii nu servesc nimănui şi de aceea cer, pe această cale, structurilor abilitate să nu mai susţină acest proiect care a fost mort înainte de a se naşte. În plus, am considerat că a tăcea şi a nu lua nicio atitudine în această privinţă ar fi un păcat de moarte şi o nouă insultă la adresa limbii şi culturii române.

– B.P. Hasdeu – Nicolae Densuşianu – Mihai Vinereanu.

– Hasdeu este una dintre cele mai strălucite minţi pe care le-a dat poporul român. Deşi născut în afara graniţelor României, ca şi N. Densuşianu, a fost mai român decât mulţi români. G. Călinescu îl numeşte „geniu universal“ şi pe bună dreptate, pentru că a dat opere de valoare în mai multe domenii: lingvistică, istorie, literatură. Dicţionarul său etimologic s-a vrut o replică la dicţionarul lui Cihac care considera că lexicul românesc are 20% elemente latine, 40% elemente slave, 20% elemente turceşti, iar 20% de alte origini, desigur niciun cuvânt de origine traco-dacă (vorbeşte doar de cuvinte albaneze în limba română). Din păcate, cum ştim, Hasdeu nu a ajuns decât până la cuvântul bărbat, întrucât, după moartea fiicei sale, a încetat să-şi mai continue monumentala operă. Hasdeu a fost primul care s-a interesat, în mod constant, de cuvintele de origine dacică din limba română şi a stabilit, în mod corect, etimologia unui număr mare de cuvinte. A fost fără îndoială un pionier în acest sens. Din păcate, pe vremea sa nu existau dicţionare de tipul Walde-Pokorny. Astfel, cu mintea sa extrem de pătrunzătoare, ar fi înţeles, desigur, adevărata structură a lexicului românesc. În acest sens, mă consider norocos că m-am născut cu aproape 120 de ani mai târziu decât acest ilustru înaintaş.

Nicolae Densuşianu, o altă minte strălucită a poporului român, deşi ardelean, nu a vrut să meargă pe urmele corifeilor Şcolii Ardelene, cu toate că şi ei, în felul lor, au dus contribuţii importante la propăşirea culturii române. Dimpotrivă, Densuşianu, prin tot ce a făcut, contrazice tezele Şcolii Ardelene. Toate lucrările sale sunt de o factură aparte şi de o valoare unică. Mă voi referi aici doar la *Dacia preistorică* şi la culegerea sa de documente medievale referitoare la istoria poporului român. *Dacia preistorică* a fost publicată postum, fiind ignorată de istoricii vremii. Astfel, Vasile Pârvan o numea în batjocură „roman fantastic“ şi le spunea studenţilor săi să nu-l citească pe Densuşianu şi să nu se contamineze de ideile sale. O atitudine nedemnă pentru un adevărat om de ştiinţă care trebuie să promoveze adevărul, indiferent care ar fi el. Deşi, azi, unele idei ale lui Densuşianu sunt discutabile, multe din datele prezentate şi ideile sale rămân valabile. În timpul vieţii, Densuşianu a publicat peste 5.000 de documente, după cercetări îndelungate în bibliotecile europene, documente aproape nefolosite de istoricii români. Valoarea lor este cu atât mai mare, întrucât se referă la perioada cea mai obscură din istoria poporului român, la Evul Mediu. Sugerez Academiei Române să traducă şi să republice, în ediţie bilingvă, această lucrare monumentală, de o importanţă primordială la cunoaşterea istoriei noastre.

Prin urmare, mă consider un continuator al acestor doi iluştri înaintaşi, dar într-un fel, cum am spus, poate mai norocos, trăind într-o altă epocă istorică.

– De multe ori, celebrele **barză**, **brad**, **brânză**, **mazăre** şi aşa mai departe, dar nu prea departe, după cum învăţăm la şcoală, adică până pe la vreo sută şi ceva de cuvinte, au ajuns ţinta ironiilor prin diverse reviste ori emisiuni de divertisment. Pentru a încheia, vă întreb, domnule profesor Mihai Vinereanu: ne este ruşine să ne mândrim cu adevărata noastră istorie? Nu numai că n-o recunoaştem, dar o şi batjocorim... Cui serveşte această atitudine?

– Desigur că toate acestea nu au loc întâmplător, întrucât sunt destui care vor să ne fie ruşine de adevărata noastră istorie şi să ne pierdem identitatea naţională. Îmi aduc aminte că, mai mulţi ani în urmă, grupul Divertis a fost la New York, încercând să vândă glumele lor ieftine şi de prost gust publicului românesc de aici. Nu au avut niciun succes, ba din câte ştiu au fost chiar huiduiţi când au adus vorba de acele cuvinte dacice pe care le-aţi amintit şi dvs. Vă spun că eu nu am fost acolo (şi din câte ştiu nici Napoleon Săvescu!). În orice caz, de atunci această gaşcă de năimiţi n-a mai venit să ne viziteze. Desigur că sunt plătiţi să facă asta, dar dacă le arătăm că ştim ce vrem şi care este adevărul vor tăcea repede ca prin farmec. Nu trebuie luaţi în serios, trebuie trataţi aşa cum merită şi atunci când este cazul demascaţi. Au fost şi sunt destule forţe obscure care au tot interesul să nu ne cunoaştem istoria. Ba mai mult, acum sunt promovate astfel de idei, chiar în lucrări „ştiinţifice“ (mă gândesc aici la Florin Constantiniu, Lucian Boia, la Neagu Juvara şi alţii ca ei) care vor să ne înveţe că nu am fost ce am fost. Dacă ar fi publicate lucrări şi documente autentice (aici republicarea documentelor lui Densuşianu ar avea un rol determinant), aceşti trepăduşi nu ar mai putea să-şi vândă teoriile lor lipsite, de fapt, de orice suport ştiinţific. Un popor care nu-şi iubeşte cultura, istoria nu are şanse de supravieţuire. De aceea, sper ca românii să nu dea ascultare acestor voci care, pretinzând că fac ştiinţă (sau divertisment), fac pe români să nu mai vrea să fie români. De aceea, aprofundarea studiilor de tracologie se impune cu necesitate. De ce spun asta? Pe de o parte, pentru că au fost neglijate aproape în întregime, iar atunci când nu au fost neglijate, au fost abordate superficial sau dintr-un punct de vedere greşit.

Geto-dacii au avut un prestigiu uriaş nu numai în Antichitate, dar şi de-a lungul întregului Ev Mediu. La Iordanes şi în multe alte lucrări după el, sunt confundaţi cu goţii. Ce ar fi fost o istorie a goţilor dacă nu îi era adăugată o bună parte din istoria milenară a geţilor? Din nefericire, istorici moderni de mare prestigiu ca Theodor Mommsen, atunci când îl publică sau îl comentează pe Iordanes, nu suflă o vorbă despre confuzia lui Iordanes! Asta pentru că istoria lor nu ar fi însemnat cine ştie ce fără vechimea istoriei geţilor. Mommsen a scris Istoria Romei, deci era foarte bine informat cu privire la istoria antică, aşa că „greşeala“ sa nu se datorează ignoranţei. Alţi traducători sau comentatori din lumea anglo-americană, de asemenea, nu zic nici ei nimic despre confuzia lui Iordanes, deşi aici despre goţi s-a scris şi se scrie mult, aproape la modul superlativ, iar despre limba gotă din Biblia lui Ulfila, o limbă germanică, la fel se scrie şi s-a scris mult, există chiar un dicţionar etimologic al limbii gote, scris de Winfred P. Lehmann, unul din cei mai mari lingvişti americani. Peste timp confuzia este făcută şi de Carol Lundius, în secolul al XVII-lea, scriind Zamolxis, primul legiuitor al geţilor. Prin urmare, şi atunci prestigiul daco-geţilor şi al lui Zamolxis era încă imens.

Cu toate acestea, din fericire, există un revers al medaliei. Au fost şi sunt istorici care au căutat să clarifice această confuzie. Primul a fost istoricul şi omul politic italian din secolul al XIX-lea, Carlo Troja, care a scris pe această temă. Recent, un tânăr istoric american, Michael Kulikowski, a publicat o lucrare de aproape 300 de pagini despre geţi/goţi în care clarifică această confuzie. Ce fac istoricii din România? O istorie modernă a daco-geţilor aşteaptă să fie scrisă. Date istorice şi lingvistice sunt foarte multe, dar lipseşte voinţa de a le căuta şi de ale pune cap la cap în lucrări ştiinţifice. Dacă dacii s-au bucurat de un imens prestigiu aproape 2000 de ani, de ce „ştiinţificii“ noştri refuză să se apuce de lucru? Pentru mine este un mister. Poate va binevoi vreunul din ei să mă lămurească sau continuă să creadă că dacii au fost nişte barbari care nu merită atenţia dumnealor, deşi adevăraţii oameni de ştiinţă nu sunt preocupaţi doar de marile civilizaţii.

– Vă mulţumesc pentru amabilitatea de a zăbovi asupra întrebărilor noastre, vă doresc multă sănătate şi putere de muncă şi, mai ales, vă doresc să se împlinească vorbele cu care prof. dr. Constantin Frâncu încheia prefaţa Dicţionarului Dvs.: **această lucrare lexicografică va deveni, cu siguranţă, un punct de referinţă în literatura de specialitate**.

Sursa: *Pro Saeculum*, nr. 5-6 (81-82), 2012



Mihai BATOG-BUJENIŢĂ

DACOFILI, DACOFOBI ȘI DACOPAȚI

Suntem cu toții de acord că istoria ca știință didactică este o convenție care pune într-o anumită înșiruire evenimentele trecute și încearcă să formeze o imagine coerentă a acestui trecut, imagine care se va transforma cu timpul într-o adevărată convingere că aceasta este cu adevărat istoria unei țări a unui regat, continent sau chiar a lumii. Chiar dacă pentru a prezenta acestă convenție ca fiind absolut logică, unele fapte, documente sau descoperiri arheologice care nu corespund tiparului imaginat sunt eliminate din discuție sau lăsate deoparte ca excepții care nu au fost studiate suficient, știința didactică a istoriei își îndeplinește rolul de a fi capabilă să ne ofere un scenariu credibil despre ceea ce trebuie să credem noi că este trecutul nostru. Interesant este că această știință pare suficient de atractivă pentru unii dintre noi, așa că pasionații de cunoașterea aprofundată nu lipsesc niciodată din peisajul social. Desigur acești oameni au posibilitatea de a studia și la un alt nivel istoria fiindcă nu lipsesc deloc institutele de învățământ superioare, centrele de studii sau chiar institute special destinate studiului istoriei.

Toate cercetările istorice au însă o mare problemă și anume cea a documentelor. În primă instanță vorbim despre documetele istorice scrise, acelea care prezintă într-un fel sau altul un eveniment petrecut uneori cu sute de ani în urmă. După cum știm însă orice document scris este în primul rând subiectiv deoarece, de regulă, a fost întocmit la porunca unui potentat, iar aici imaginea sa era mai importantă decât evenimentul în sine sau, atunci când un document a fost întocmit de un om, în mod normal un cărturar care a dorit să lase posterității observațiile sale, acesta este influențat firesc de poziția sa socială, dar și de opiniile sale politice ori de grup. Desigur nu lipsa de obiectivitate a documentelor este cea mai mare problemă a cercetătorilor ci, mult mai mult traducerea, dar mai ales înțelegerea textelor. Chiar și atunci când traducerea s-ar face dintr-o limbă considerată a fi cunoscută precum latina (vorbesc de la latina clasică deoarece *lingva priscua*, vechea limbă a latinilor, este foarte greu accesibilă!) traducerea este o piatră de încercare în primul rând pentru că gândirea care a dat naștere textului este mult diferită de cea a traducătorului. Putem verifica acest lucru foarte simplu în prezent, dacă facem un exercițiu folosind traducătorul Google și apoi să citim rezultatul. Vom vedea că deși textul este tradus complet el poate fi impenetrabil datorită lipsei de logică a rezultatului. Și să ne gândim și la faptul că acum punem în operă două limbi cunoscute, rod a două gândiri formate în condiții foarte asemănătoare.

Nu voi aborda ca sursă documentară operele literare, rareori folosite în acest scop, deși a fost dovedit că Iliada conținea suficiente date, unele foarte concrete, pentru a putea produce prin munca unui admirabil om, Heinrich Schliemann, o schimbare fundamentală a gândirii de tip istoric, dar și a așa numitelor ficțiuni literare ca document relevant pentru cunoaștere.

Din păcate însă istoria omenirii trece de perioadele în care comunitățile umane foloseau scrisul sau poate îl foloseau numai unele segmente sociale, dar nu are caracter general și în acest caz cercetătorii trebuie să apeleze la alte surse de informații acestea fiind cele de tip arheologic, desigur combinate cu folosirea unor modele sociale vechi, dar cunoscute. Așadar, aceasta este calea prin care descoperirile arheologice devin argumente istorice și pot fi trasformate în ipoteze de lucru credibile.

Dar ce se întâmplă când nici dovezi arheologice nu avem destule pentru o ipoteză convingătoare, iar ele apar singularizate și oarecum bizare în contextul logicii istorice formată în școli? De exemplu construcții uluitoare din punct de vedere tehnic în societăți pe care le considerăm a fi primitive! Ei bine, în aceste situații, cercetătorii recurg la scenarii imaginate pe baza unor modele verificate și apoi emit teorii care în timp se pot valida sau nu. Unele ipoteze de acest gen sunt atât de penetrante în timp încât devin ele însele modele la care omul renunță foarte greu sau chiar deloc. Voi aduce ca argument în acest sens calendarul considerat foarte bine argumentat științific al episcopului irlandez James Ussher, care a trăit între 1581 și 1656.

La acea vreme erau foarte multe dispute referitoare la vârsta planetei care după moștenirea egipteană

comunicată de grecul Apollonius Discolus era de aproximativ 153000 ani, chinezii susțineau o vârstă de cam 6000 de ani, iar moștenirea caldeeană sau iudaică avea cu totul alte valori. În fața acestor incertitudini creștinii nu aveau nici o ipoteză, așa că episcopul a început o muncă foarte conștiincioasă de calculare a vârstei planetei folosind informațiile biblice. Prin urmare, timp de doi ani, a pus cap la cap vârstele tuturor personajelor din Vechiul Testament, plus cele șapte zile de Creație, inclusiv cea de odihnă, la care a adăugat încă 1650 de ani, adică anul în care și-a publicat teza. Foarte corect și de necombătut! Ca să fim și mai exacți, calculele episcopului au fost verificate și de alți savanți ai acelor vremuri, nume de referință precum Newton, Kepler sau Scalinger și toți ajunseseră cam la aceeași concluzie, adică 6.000 de ani. Calculele lui Ussher au primat, devenind adevăr și ele au creat condițiile optime pentru realizarea unui calendar care va fi folosit timp de secole și care, culmea, are un puternic ecou, inclusiv susținători, chiar și în zilele noastre. Acest calendar a fost folosit și în spațiul Țărilor Române până prin secolul al XVIII-lea, iar referiri la el găsim și în publicațiile istorice contemporane. Este un exemplu, dar nu singurul, când o ipoteză bazată pe o cunoaștere parțială devine adevăr incontesatabil prin adoptarea și folosirea ei de către masele largi.

Într-un context oarecum specific, în ultimele decenii în peisajul cultural autohton au apărut o mulțime de oameni, aș putea spune chiar o mișcare, cu referire la istoria poporului dac (get, trac...). Pe fondul unei lipse evidente de documente scrise aparținând respectivelor societăți, cei interesați au apelat la documente colaterale care făceau referiri la acest popor, unul care la vremea lui a însemnat ceva în istoria continetului, mai ales pe vremea înfruntării cu cea mai puternică armată a vremii, armata romană. Puținele documente cunoscute, unele chiar foarte vechi cum ar fi cele grecești (în anul 468 î. Hr. de către Sofocle în tragedia Triptolemos, apoi Herodot i-a introdus în istorie prin următoarea mențiune: *„geții sunt cei mai bărbați și mai drepți dintre traci“*, iar istoricul Tucidide spune că geții aveau aceleași arme și mergeau călare ca și sciții). La rândul său Strabon, cunoscutul geograf grec din epoca romană, afirmă despre daci că *„au aceeași limbă ca și geții“* care *„sunt mai bine cunoscuți de eleni, deoarece se mută des de pe o parte pe alta a Istrului și totodată mulțumită faptului că s-au amestecat cu tracii și cu misii.“* (lucrarea Geographia scrisă probabil între 27 î. Hr. și 7 d. Hr., singura scriere a istoricului din care s-au mai păstrat fragmente substanțiale).

Foarte interesant este și ceea ce spune despre limba geților și a dacilor poetul roman Publius Ovidius Naso, cunoscut românilor ca Ovidiu, care fiind exilat la Tomis a stat mult timp prin aceste locuri: *„Ei [geții] vorbesc între ei o limbă pe care o înțeleg; dar eu trebuie să mă înțeleg prin semne. Eu sunt aici barbarul, căci nu sunt înțeles de nimeni: când aud cuvinte latinești, geții râd prosteşte; cu siguranță că deseori vorbesc rău despre mine pe față“*.

Lăudabil și de admirat eforturile acestor oameni pasionați de istoria veche de a găsi și alte documente, de a le traduce sau interpreta chiar dacă, exact așa cum se întâmplă de obicei, nu au lipsit nici exagerările. Mă refer aici la presupuse documente aflate în biblioteci secrete (pe primul loc se află cea de la Vatican) sau unele foarte îndoielnice de cele mai multe ori fiind date dispărute originalele și aduse în discuție doar referiri la ele. Mult mai interesantă apare situația atunci când intrăm în domeniul ipotezelor fiindcă de la cele mai logice cu putință, bazate pe similitudini cu alte societăți ale timpului despre care avem mai multe informații și până la cele mai bizare (înaltă spiritualitate, săli subterane cu proiecții holografice, tuneluri misterioase, dar de negăsit în realitate, cupe cu aur monoatomic, cel de inspirație alchimică, sau apa vie) toate sunt puse în legătură cu dacii care devin astfel un popor mult mai misterios și mult mai avansat spiritual sau tehnologic decât celelalte popoare contemporane.

Nu sunt deloc intrigat de asemenea prezumții deoarece ele se dovedesc a fi prezente în mai toate culturile lumii. Nimeni nu se inflamează de faptul că japonezii susțin că se trag dintr-un împărat celest pe nume Jimu sau că eschimoșii au convingerea că au fost aduși în nord de niște păsări metalice, iar despre acele saga irlandeze unde oamenii se războiesc cu ființe cel puțin stranii, dar și cu obiecte greu de identificat, nici nu mai vorbesc. Oamenii au dreptul să-și gândească existența inclusiv în planuri mitice și poate cel mai rațional lucru ar fi să căutăm sâmburele de adevăr din aceste mituri.

Numai că nici rațiunea nu prea este în exces! În cazul dacofililor, unii dintre ei nume de mare rezonanță științifică cum ar fi Bogdan Petriceicu Hasdeu, Vasile Pârvan ori, mai nou, Mihai Vinereanu profesor universitar doctor, lingvist în cadrul „City University New York“, cel care a scris: ***Dicționarul Etimologic al Limbii Române***, au apărut, foarte vocali în ultimul timp, dacofobii, cei care cu amare vorbe afurisesc tot ce amintește de daci numindu-i pe dacofili protocroniști un cuvânt de ocară adresat unor nechibzuiți care se vor ei a fi cei dintâi.

Că printre dacofobi nu găsim nici un om de știință, ci doar nelipsiții atoatecunoscători care se simt datori să-și dea cu părerea despre orice, nu ar fi lucru de mirare, mai ales că mercenarii cuvântului din această tagmă sunt recrutați, însă problema protocronismului este și ea de tip specific oamenilor în general. Avem oare curajul de a nega faptul că grecii se consideră primii civilizatori ai Europei sau îi putem contrazice pe chinezii care un inventat tot ce poate fi inventat? Convingeți-l pe un german că nu ei sunt cei mai tehnici și mai inventivi oameni din lume ori pe un croat (!!) că nu ei sunt cei care au adus lumina științei pe acest pământ! Exclus! Și nici nu pare rezonabil să te angajezi în astfel de dispute fiindcă, foarte simplu, încalci dreptul poporului de a avea propria proiecție mentală asupra trecutului său, dar nici nu trebuie excluse unele informații pe care acesta le deține pe linie tradițională.

Amuzant este și faptul că îndârjiții dacofobi au scos la bătaie și termenul de dacopați cu care îi gratulează pe toți dacofilii indiferent de opiniile lor. Format din prefixul daco, deci cu referire la daci și având ca sufix grecescul pathos (înflăcărare, emfază) sugerează cel puțin o nevroză, dacă nu cumva o neuropatie, cu alte cuvinte, o dereglare mintală. Conceptul se dorește ironic, dar devine lamentabil și foarte periculos fiindcă și dacofobii, exact precum dacofilii, pot fi încadrați cu același succes acestei devieri comportamentale. Așadar, aș recomanda prudență în folosirea unor termeni care pot deveni vindicativi, deși am convingerea că nivelul de pregătire generală al celor care au lansat termenul nu poate fi permisiv, fenomen absolut caracteristic sfertodocților.

Nu mă întreb de ce dacofobii atacă la baionetă chiar și zonele discutabile ale istoriei vechi, cele care afirmă că dacii nu aveau scriere deși dovezile istorice și arheologice lasă loc de interpretări și orice om inteligent ar avea cel puțin abilitatea de a nu intra în dispute care pot fi pierdute la masa probelor. Este ca și cum am afirma că scrierea rongo-rongo din insula Paștelui nu există doar pentru că noi am neglijat să o prezervăm în timpul când ea mai era cunoscută de băștinași. Sau am putea declara că aztecii desenau frumos, dar nu știau să scrie deoarece pentru noi scrisul lor, nedescifrat încă, seamănă cu niște desene cam ciudate și foarte complicate.

Iau în seamă și faptul că dacofilii se străduiesc să aducă argumente faptice în abordările lor pe când dacofobii se bazează doar pe o puternică negare, o tehnică foarte bine pusă la punct de negaționiștii profesioniști, unii care nu au lipsit deloc din istorie și care au dovedit că și mercenariatul intelectual poate aduce beneficii materiale. Este de altfel ușor de remarcat faptul că aceste exagerări de tip dacofob sunt câteodată atât de străine spiritului românesc încât ajungi să te întrebi dacă nu cumva sunt o provocare sau chiar o diversiune, mai ales că deseori ele au mers în paralel cu negarea romanității poporului nostru, o aberație justificabilă doar ca manevră care urmărește scopuri foarte bine planificate.

În concluzie, cred că este bine să ne păstrăm calmul în fața denigratorilor și să ne continuăm munca de cercetare, singura care poate aduce lămuriri cu privire la istoria veche, aceasta fiind calea pe care au mers și cei care acum pot vorbi pe bază de documente și probe despre propria lor istorie.

Tușeu e-MI

Cum e posibil?

Cum pot peste nouă milioane de de români să folosească FaceBook-ul administrat în limba maghiară? Da, așa se deschid mesajele FB, în maghiară, cu indicarea, în dreapta sus, a posibilității de traducere în limba română. Nu știu dacă serviciul acela de (s-crypto-) supraveghere electronică al SRI cunoaște situația, dar mie mi se pare cu totul anormală, de vreme ce putem spune, parafrazându-l pe Adrian Păunescu, că ungurii „ne stau călare, dacă nu stăm noi călări“. Dezvolt un pic.

Aurelia, din mesajul de mai jos, îmi e mătușă și nici prin gând nu i-a trecut să-mi ceară prietenia pe FB. Nici demult, în anii copilăriei mele, nu stăteam la taclale fără rost, „radioșanțul“ fiind un apanaj al babelor și moșilor, când ceialți din familie se ocupau cu treburile câmpului sau ale gospodăriei, asupra

cărora se concentrau și discuțiile dintre ei. Cum acum mulți din cei rămași în țară nu prea mai au cu ce se îndeletnici și tot speră ca Dumnezeu să rezolve problemele ce-i privesc și pe care nici ei și nici Statul nu le pot rezolva, românii noștri se așează tot mai ne-gospodărește pe marginea teleșanțului ăsta nou și se așternla taclale.

Atât de furați sunt de mirajul „prieteniilor“ și „like“-urilor, ca nici măcar nu-și pun problema lipsei de logică în cererea de „prietenie“ primită de la un prieten sau o cunoștință cu care se întâlnesc în mod curent și nu și-au manifestat intenția de a le cere o apropiere deja existentă între ei.

Nici vorbă să creadă când li se spune despre mașinațiunile astea, prin care li se aruncă pe cap năvodul dependenței de FB, TikTok și celelalte astfel de teleșanțuri. Cine și ce treabă să aibă cu viața lor de zi cu zi, cu bucuriile și deznădejdile lor?

Ei bine, uite că cineva, chiar din afara țării, care numai Dumnezeu nu e, are un interes. Dar cum să se lase ei impresionați, în atmosfera asta de perpetuă paranghelie teleghidată scenic?! O avea scump(lătit)ul nostru SRI vreo partitură de interpretat în orchestrația asta cu armonii levantine?

Cum nu știu să am cont pe FB, pe multe din mesaje le pot deschide totuși, așa cum s-a întâmplat cu aceasta cerere de prietenie de la mătușa Aurelia din Focșani, care, bineînțeles, nu știe nici limba maghiară, nici să-mi fi adresat cererea:

Aurelia G.... szeretne az ismerősöd lenni a Facebookon.

Aurelia G...
Foksány

Visszajelölés
Összes jelölés megtekintése
Az e-mail hasznossága:Hasznos | Nem hasznos

Ezt az üzenetet a marianilie60@gmail.com címre küldtük el. Ha a továbbiakban nem szeretnéd megkapni ezeket az üzeneteket a Metától, kérjük, iratkozz le.
Meta Platforms Ireland Limited, Merrion Road, Dublin 4, D04 X2K5, Ireland
A profilod biztonságának megőrzése érdekében arra kérünk, hogy senkinek ne továbbítsd ezt az e-mailt. További információ

De multe eori însă pe ecran mi se arată „fereastra“ dedesubtul căreia, inclusiv la varianta tradusă în română, scrie **Kezdes**, de la care tastînd pentru traducere, aflu că mi se cere să verific dacă „putem prelucra datele“ mele în scopul afișării de reclame – măcar de s-ar limita numai la asta!

Ellenőrizd, hogy kezelhetjük-e az adataidat hirdetések megjelenítésének céljából.
Korábban megkérdeztük, hogy hozzájárulsz-e a személyes adataid kezeléséhez személyre szabott hirdetések megjelenítése céljából. Régiód jogszabályai értelmében újra ellenőrizned kell a hirdetésekkel kapcsolatos döntésedet.

https://www.facebook.com/privacy/consent/?flow=ad_free_subscription&params%5Bafs_variant%5D=drop_off&params%5Bgcl_experience_id%5D=e92d6444-d8c2-4154-bd8d-317986688ec0&source=ad_free_subscription_blocking_flow

În traducere:

Verificați dacă putem prelucra datele dumneavoastră în scopul afișării de reclame.

V-am întrebat anterior dacă v-ați dat consimțământul pentru prelucrarea datelor dumneavoastră cu caracter personal în scopul afișării de reclame personalizate. Este posibil să fie nevoie să verificați din nou opțiunile de publicitate în funcție de legile din regiunea dumneavoastră.

https://www.facebook.com/privacy/consent/?flow=ad_free_subscription&params%5Bafs_variant%5D=drop_off&params%5Bgcl_experience_id%5D=3ce383be-4256-4149-8fcb-793caaeb8ae5&source=ad_free_subscription_blocking_flow

Culmea culmilor este atinsă atunci când primesc mesaje în limba maghiară din partea organizației AUR Dâmbovița, din care am ieșit demult.

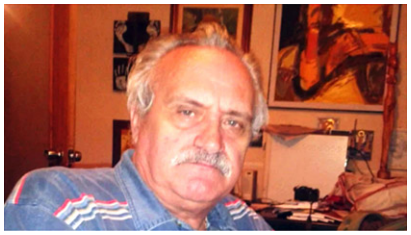
Alianța pentru... facebookon <notification@facebookmail.com>
către eu
Alianța pentru Unirea Românilor Dâmbovița megosztott egy videót.
Április 27., 17:07

Videó megtekintése

Ezt az üzenetet a **marianilie60@gmail.com** címre küldtük el. Ha a továbbiakban nem szeretnéd megkapni ezeket az üzeneteket a Metától, kérjük, **iratkozz le**.
Meta Platforms Ireland Limited, Merrion Road, Dublin 4, D04 X2K5, Ireland
A profilod biztonságának megőrzése érdekében arra kérünk, hogy senkinek ne továbbítsd ezt az e-mailt. **További információ**

Și tot stau și mă întreb: **Cum e posibil**? Țara asta parcă avea un serviciu din care un domn general se mândrea cu niște performanțe aducătoare de invidie chiar și din Silicon Valley. Oare o performanță de speriat dușmanii acestei țări n-o avea?

MISCELLANEA



Petre CICHIRDAN

Brâncuși și-a semnat opera de la Târgu Jiu!
„Coloana Infinită“ este replica „Columnei lui Traian“

Tripticul de la Târgu Jiu, *Masa Tăcerii*, *Poarta Sărutului* și *Coloana Infinită*, până astăzi a ridicat problema autenticității lui, sunt sau nu sunt lucrările marelui Constantin Brâncuși... O lucrare de sculptură, orice lucrare, ca să aparțină cuiva, trebuie să existe un proiect, o machetă, un desen, orice, elaborat de cel care a creat-o… și data și semnătura sa! Ce desene, proiecte, idei pe hârtie, schițe există la lucrările lui Constantin Brâncuși, monumentale, de la Târgu Jiu și care au fost inaugurate de oraș în 1938?... În bodega de lângă locul unde s-a implantat Coloana Infinită, C. Brâncuși a schițat o coloană sumară care reprezenta ceva elicoidal, desen sumar al Coloanei infinite!... pe care i l-a dat lui Gorjan. Prea puțin spun, demonstrează, toți brâncușologii pentru ca această coloană să fie opera lui Constantin Brâncuși! Modelele executate de artist în lemn la Paris dintr-o bucată nu pot fi considerate ca generice pentru idelie pe care le conține Coloana reală; în limbajul artistic de astăzi aceasta ar fi numită *instalație* formată din 17 componente (miezul de oțel și mărgelele din fontă). Trebuie ceva mai mult!... Coloanele din lemn făcute de maestru prin grădinile din Paris sunt insuficiente să atribuie Coloana Infinită de la Tg Jiu, marelui Brâncuși! Este clar însă că tripticul de la Tg Jiu are la bază un proiect, legătura dintre cele trei monumente...

Vedeți, că nu le numim sculpturi fiindcă nu sunt opere ale unui sculptor! Desigur, cineva a proiectat tot ce este acolo, dar acest proiect este fără nume, valabil într-un birou din Primăria Tg Jiu sau al Asociației femeilor condusă de Harethia Tătărescu.



Brâncuși nu era aici... Cineva cu mintea lucidă a gândit tot și a rezultat o capodoperă!... Masa, colosală imagine, rotundă cu douăsprezece scaune!... De ce nu, cu doisprezece apostoli, *Cina cea de Taină*! De ce nu, cele douăsprezece seminții născute și crescute din Iacov, singularul om care s-a luptat cu Domnul, *Israel*, și nevestele sale, cu slujnicele lor!...Această masă a tăcerii se regăsește fără scaune în jur în atelierul din Montparnasse, și în realitate a fost o piatră de moară, căci sculptorul oltean nu era... să piardă vremea cu fierăstrăul de marmură, să decupeze un asemenea bloc de marmură perfect rotund... Însă o asemenea piesă, și cu scaunele ei, mai puțin de douăsprezece se găsește oriunde în România... În cimitirul din Bucovina, satul unde s-a născut Leca Morariu există, în miniatură o asemenea masă! Unde este proiectul care să ateste că Masa Tăcerii și cele șaisprezece scaune de o parte și alta ale aleii care duce la Poarta Sărutului, sfere înjumătățite și puse invers, le zicem noi pe drept cuvânt, clepsidre mai

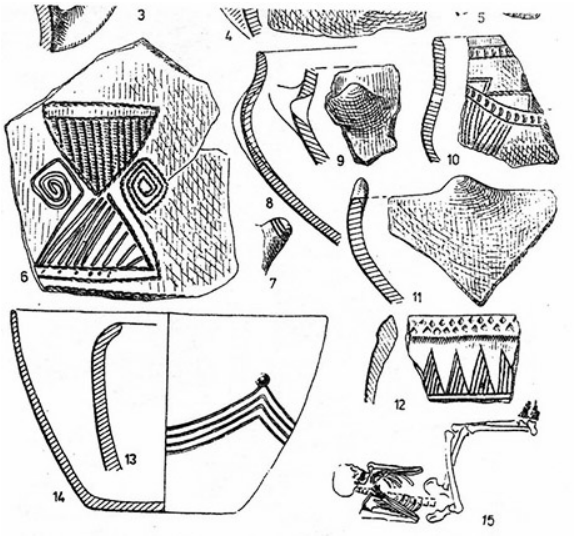
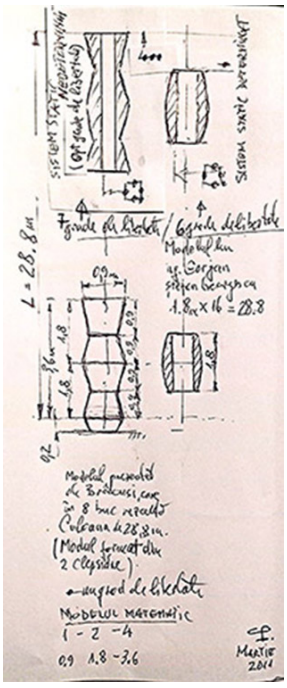


Fig. 4. Ceramică (1—2, 4—11 Ocnele Mari-Cărpiniș; 13, 14 Bălcești-Valea Mare; 12 Căzănești-Săveasca) și mormînt de înhumație (15 Căzănești-Săveasca).

ales că acestea simbolizează... timpul! și aparțin lui C. Brâncuși! Dar ele există și par proiectate și construite din satelit de o ființă din afara spațiului terestru!... Scaunul din două jumătăți de sferă nu există nici în atelierul lui Brâncuși. Există însă clepsidre, scaune sau suporți (trei scaune unul peste altul) pentru lucrările sale de mici dimensiuni. Nici pe departe stâlpi de rezistență pentru pridvoarele caselor țărănești. Și, totuși, de la aceste micro coloane a plecat Ștefan Georgescu Gorjan când a realizat Coloana lui Brâncuși

Poarta Sărutului are multiple variante începând din timpurile străvechi, când s-au construit templelele porți de la Stonehenge... Până în acest moment, demiurgice monumente construite de arhitecți care au privit din univers spre suprafața locală, plană a pământului! Poarta Sărutului conține simbolul sărutului și, mai ales al rezultatului sărutului, diviziunea oului, fisiunea, segmentarea celulei primare din care rezultă (din unul), un întreg, doi!... chiar viața, fragmentarea și înflorirea, de ce nu, D2, formula apei grele pe care foarte bine a intuit-o dl. Dorel Mihai Constantinescu!... Poarta Sărutului, o poartă de trecere spre timpul infinit, cel atât de bine exprimat de Coloana Infinită, cea de fără sfârșit, înșiruire către zenit, către cer a clepsidrelor tronconice și piramidale care se înșiruie dinspre pământ spre cer ca vieți spirituale... Mărgeaua este o simplificare și adaptare a celor două clepsidre pe axa miezului de oțel;



clepsidrele, oricâte la număr neputând să adaste, și centrate pe ax (cinci grade de libertate-cilindru patrulater), și în deplin contact pe tălpile lor (trei grade de libertate-plan)!... 5 + 3 = 8 grade de libertate, sistem nedeterminat! Rezultă că modulul trebuie să preia 6 grade de libertate, anume: 5 grade pe interiorul său, 1 grad... așezat liber unul peste altul pe o suprafață minimă de contact... Așezând două clepsidre una peste alta rezultă mărgeaua tăindu-i capetele... Brâncuși, istețul și abilul i-a ordonat lui Gorjan să-i lase plăcerea să șlefuiască el un sfert din modulul din lemn, model pentru cel din fontă... Și așa Brâncuși a atins modulul care a devenit al lui!... Este Tripticul de la Tg Jiu sculptura lui C. Brâncuși? Da și nu!...



Iată, însă, că în anul 1924, revista din Paris, *Montparnas*, pe coperta întâi și verso, interioară, vine cu două informații care îl plasează pe Brâncuși în postura cea mai evidentă a Coloanei Infinite și Porții Sărutului, ca autor!... Pe cele două coperți sunt reprezentate două desene ale lui Brâncuși ofertate de Colecția Christie, 2018, la suma de 15.000 de euro! Pe prima copertă este reprezentat semnul sărutului de pe Poarta Sărutului, oul segmentat, și un fragment din Coloana Infinită! Mai mult, desenul semnat de Brâncuși are începutul și sfârșitul Coloanei construite în 1938 la Târgu Jiu. Rezultă, fără nici un dubiu, că C. Brâncuși este autorul iconicului monumental de la Tg Jiu, și că realizarea acestui monument, Coloana Infinită, aparține inginerului Gorjan! Brâncuși nu



putea să gândească realizarea acestui monument colosal, tehnologic, într-ucât el a gândit Coloana executată dintr-o bucată, care, ca filosofie seamănă cu mitul lui Sisif… să cari la infinit o sarcină în spate, neajungând nicăieri!...

*

«Modulul lui Brâncuşi, de la Coloană, este, se vede peste tot, în iconografia preţioasei clepsidre, este alcătuit din două trunchiuri de piramide puse cap în cap... Dacă această coloană s-ar fi făcut din astfel de module, centrate pe lungime, pe axul paralepipedic, de două ori baza, coloana s-ar fi îndoit sub greutatea proprie (care s-ar fi concentrat pe ax) fiind cel mai clasic sistem tehnic nedeterminat (8 grade de libertate preluate-imposibil; sistemul real are 6 grade de libertate, trei direcţii pe axele XYZ şi trei rotaţii pe aceste axe)... Modulul romboidal, soluţie aleasă de inginerul tehnolog petroşenean, 10 procente „finisat“ de însuşi marele sculptor filozof este singurul care elimină nedeterminarea, baza fiecăruia preluând 1 grad de libertate, iar axul, 5 grade, rezultând în final 6 grade de libertate... sistem determinat!... Întrega greutate este preluată de bază!, pe ax, neexistând forţă solicitantă!… Minunea tehnologică de la Târgu Jiu aparţine inginerului din Petroşani... Normal, ca şi sculptorii care l-au realizat pe *David* în Renaştere, sub coordonarea lui Michelangello, care sunt necunoscuţi (ca şi Manole), „sculptorii“ Coloanei jiiene fiind la fel!... De aceea spuneam undeva, şi cândva, că Brâncuşi şi Gorjan sunt părinţii Artei Tehnologice!“» (Petre Cichirdan: „Ştefan Georgescu-Gorjan, constructorul *Coloanei Infinite*!“, martie 2011)...

*

Această capodoperă monumentală, arhitectonică, filosofică de la Tg Jiu a fost creată (în ordinea interesului arătat) de Milița Petrașcu, Arethia Tătărescu, Constantin Brâncuși și Ștefan Georgescu-Gorjan, poate și de alții din anturajul Primăriei Tg Jiu. A contat în acest concept anul 1916 (16 clepsidre în componența Coloanei, 16 scaune pe cele două laturi ale aleii de la Masa Tăcerii la Poarta Sărutului), când s-au purtat luptele de la Tg Jiu, podul de fier de peste Jiu, din Primul Război Mondial; apoi legea dată de Regina Maria ca în fiecare localitate care a avut contact cu acest război să se construiască un monument închinat eroilor; și faptul că în acel moment, 1935, 1936 Tg Jiu era cel mai cunoscut de pe planetă fiindcă era orașul de baștină al celui mai cunoscut, de succes, sculptor, Constantin Brâncuși. Toate lucrările sale duc privitorul cu gândul la începutul lumii, se regăsesc în realitățile evidente ale Naturii și sunt ca ipostaze care se succed în mișcarea și transformarea universală... În mod sigur, când s-a gândit la Coloană, Brâncuși întâi a analizat toate lucrările de acest fel din Istoria Artelor (pe viu și nu din cărți și reviste), lucrări din Franța și Italia, turnuri, obeliscuri etc. Desigur când a analizat Columna lui Traian, cel mai faimos monument închinat de Roma, construit de Apolodor din Damasc celui mai viteaz popor din antichitate, poporul dac, Dacia devenind provincie romană, și avându-l în vârf pe împăratul Traian, sculptorul nostru vizionar nu putea să nu se gândească la această capodoperă a antichității, nemurire a spiritualității străbunilor daci și romani, a românilor săi contemporani cu Alexandru Ioan Cuza și Regele Carol... cu ostașii români care au apărat podul de peste Jiu! Coloana Infinită, punct final al drumului spiritual de la Masa Tăcerii, prin Poarta Sărutului și axa Catedralei „Sf Apostoli Petru și Pavel“ are înălțimea fix de 28.8 m, tot atât, cât are Columna lui Traian: 28.91m! Și, încă ceva, amândouă se pot demonta și monta la loc... asta le dă „reziliența“!

SEMNAL EDITORIAL

MIHAI BANDAC – OPERA MAXIMA

Fundația DLN, condusă de dl. Mihai Bandac, și Editura Integral, condusă de dl. Costel Postolache, sunt onorate să vă prezinte două albume de artă apărute recent:

Anotimpuri de Mihai Bandac, ediție definitivă, 384 pagini, 2026;

Anotimpuri. Expoziții, Vernisaje, Personaje de Mihai Bandac, ediția I, 336 pagini, 2026.

Cele două lucrări au un tiraj limitat, destinat deopotrivă amatorilor de artă și cunoscătorilor, oamenilor de cultură și publicului larg, și vor fi disponibile numai pe bază de precomandă, la prețul promoțional de 500 lei/set valabil până la data de 15 aprilie. Livrarea se va efectua de către editură la adresa indicată de cumpărător în jurul datei de 1 Mai 2026.

Subliniem că albumul *Anotimpuri. Expoziții, Vernisaje, Personaje* este publicat în premieră absolută și are 336 de pagini, iar albumul de pictură *Anotimpuri* este publicat în ediție definitivă și are 384 pagini (ediția din 1983 are 96 de pagini). Cele două albume, totalizând 720 de pagini, impresionează prin ținuta grafică și monumentalitate (format 21x29,7 cm, respectiv 29x23 cm, cântărind împreună 5 kg), ceea ce le face unice în producția editorială dedicată unui artist român.





Cele două albume sunt publicate în condiții grafice excepționale și prezintă opera pictorului Mihai Bandac, însoțită de comentarii critice, recenzii, articole de presă, puse în contextul cultural național și internațional al epocii.

Apariția acestor volume se constituie într-un eveniment cultural excepțional, ce va fi amplificat de ceremonia de lansarea oficială, programată în această primăvară.

Prof. dr. Cătălin Afrăsinei, 2026: Apariția celor două volume monumentale – *Mihai Bandac – Anotimpurile* și *Anotimpurile. Expoziții, Vernisaje, Personaje* (720 de pagini), publicate sub egida Fundația Culturală DNL și a Editurii Integral, București, 2025 – reprezintă un moment de referință pentru istoria picturii românești și universale. Ne aflăm în fața unui act cultural major, cu semnificație durabilă, care fixează pentru posteritate opera și epoca unui artist de anvergură. Să ne imaginăm, pentru o clipă, ce ar fi însemnat pentru cultura română și europeană dacă am fi știut mai mult, în timp real, despre Nicolae Grigorescu sau despre Rembrandt. Dacă am fi avut acces nu doar la tablouri, ci și la context, la corespondență, la oameni, la atmosfera epocii lor. Cele două volume dedicate Maestrului Mihai Bandac împlinesc tocmai această nevoie vitală pentru artistul în devenire și pentru istoria artei: documentează nu doar opera, ci și omul în epoca sa. Mihai Bandac – *Opera Omnia* nu este doar o apariție editorială. Este o așezare în istorie.

Ben Todică, Australia, 2026: Întâlnirea cu maestrul Mihai Bandac ne-a reamintit că arta nu este doar un refugiu, ci poate fi și o formă de rezistență tăcută și demnă. Dincolo de paginile celor două volume monumentale, rămâne un destin care a știut să transforme fiecare încercare într-o culoare, fiecare obstacol într-o lumină.

Ion Andreiță, revista *Flacăra*, 2026: Pictorul Mihai Bandac încheie apoteotic anul 2025 prin publicarea a două uriașe albume de excepție (720 de pagini), veritabilă opera omnia, închinată artei și iubirii de oameni, apărute sub egida Fundației DLN (*Dacii Liberi Nemuritori)* și a Editurii Integral, două forțe reunite într-un act cultural de valoare națională și internațională.

Despre pictura lui Mihai Bandac s-au exprimat de-a lungul timpului personalități prestigioase:

Giulio Carlo Argan, *Accademia di Romania*, Roma, 1973: Tablourile lui Mihai Bandac, pe care le-am văzut și admirat foarte mult in aceasta seară, având o caracteristică deosebită si anume aceea că păstrează în expresia plastică sentimentul unui spațiu si al unei lumini care sunt proprii țării sale. Şi trebuie să recunosc că această pictură se situează la un nivel intelectual foarte elevat, pune o problematică critică foarte actuală și în acest moment, care este unul de criză.

Toma Caragiu, 1975: Mă atrage către pictura lui Mihai Bandac o elevată puritate a sentimentelor, o noblețe a gândului și o distinsă exprimare. Obstinată și semnificativă este reîntoarcerea la locurile pe care le-a cunoscut bine, le-a trăit – aș zice –, la locurile de unde astăzi culege cu melancolie fructele incerte ale amintirii.

Nichita Stănescu, 1981: De la Luchian încoace, n-am mai văzut o pensulație a peisajului ca la pictorul Mihai Bandac. El este cel mai mare colorist roman la această oră, care s-ar putea sa fie eternă.

Credem că aceste albume s-ar putea adăuga cu cinste oricărei biblioteci!

Comenzile se pot face pe site-ul editurii: https://e-integral.ro/product/anotimpurile-set-de-2-albume/ sau la telefon 0770349802, **Florin Vițelaru** – director de vânzări Editura Integral.

Festivalului Internațional de Poezie GETAFE – 2026

Stimate poet / Stimată poetă,

Este o plăcere să vă salutăm. Vă contactăm pentru a vă invita să participați la cea de-a **VII-a Ediție a Festivalului Internațional de Poezie (2027)**, organizată de Casa Română de Cultură din Getafe și Biblioteca sa „Alexandru Busuioceanu".

Această nouă ediție va premia volumele publicate pe parcursul anului 2026.

COMUNICAT: REGULAMENTUL ȘI BAZELE EDIȚIEI A VII-A (2027) Getafe, Madrid

Casa Română de Cultură din Getafe, sub auspiciile Bibliotecii sale „Alexandru Busuioceanu" și în misiunea sa de a promova excelența poetică, face public Regulamentul Oficial al celei de-a VII-a Ediții a Festivalului Internațional de Poezie (2027).

Acest anunț anticipat permite autorilor care își publică operele pe parcursul actualului an 2026 să cunoască cerințele, termenele și juriul prestigios care va guverna această nouă convocare.

REGULAMENT INTEGRAL - EDIȚIA A VII-A

I. PREMII ȘI COLABORARE EDITORIALĂ

Organizația va asuma traducerea realizată de Casa Română de Cultură din limba română în spaniolă (Marele Premiu al Festivalului) și din spaniolă în română (Premiul Special Casa Română de Cultură), acoperind totodată costurile editoriale pentru publicarea câștigătorilor:

Trofeu, diplomă, antologii și publicare:

1 Marele Premiu al Festivalului:

Secțiunea România și Moldova: Publicare în limba spaniolă (100 exemplare, 120 pagini) prin Grupul Editorial Sial Pigmalión (Madrid, Spania).

Trofeu, diplomă, antologii și publicare:

1 Premiu Special Casa Română de Cultură:

Secțiunea Internațională (limba spaniolă): Publicare în România (100 exemplare, 120 pagini) prin Editura Betta (București, România).

În plus față de cele două menționate anterior, se vor acorda trofee și diplome pentru ambele secțiuni (Secțiunea în limba română și Secțiunea Internațională) după cum urmează:

Trofeu, diplomă și antologii:
Premiul pentru volum de autor
Premiul pentru volum de debut
Premiul pentru antologie de autor
Premiul special al juriului
Diplomă și Antologia participanților:

4 mențiuni speciale

Trofee (sau similar), diplomă și Antologia participanților:

Premii oferite de entitățile colaboratoare ale festivalului, distribuite între cele două secțiuni:
Premiul Editura Sial Pigmalion
Premiul Editura Betta
Premiul Editura Bibliotheca
Premiul Corporación Cultural Poetas al Viento
Premiul Arte Total
Premiul Revista Spania Literară
Premiul Revista Litere
Premiul Revista Culturalia

(Pot fi adăugate și alte premii din partea entităților colaboratoare).

Antologii: Se vor edita două volume:

– Antologia Participanților: oferită gratuit fiecărui participant la concurs.
– Antologia celor 10 Premiați: cuprinde cele 5 premii principale din Secțiunea în limba română și cele 5 din Secțiunea Internațională. Se vor oferi 3 exemplare gratuite pentru primii premiați.

Ambele antologii vor fi publicate de Editura Betta.

II. CERINȚE DE ÎNSCRIERE

Opere: Cărți publicate între 1 ian. și 1 dec. 2026.
Trimitere: Copie PDF la adresa CasaRomanaCultura@hotmail.com și copie fizică la sediul din Getafe: Calle Veronica nº 8, 3C, C.P. 28901 Getafe-Madrid, Spania.
Taxa de participare: 45 euro (formularul de înscriere și datele bancare se solicită prin e-mail la casaromanacultura@hotmail.com).

III. DATE CHEIE ȘI DECIZIA JURIULUI

Închiderea recepției: 1 decembrie 2026, ora 23:59.
Decizia Juriului: 5 decembrie 2026.
Se vor anunța laureații secțiunilor, păstrând secretul asupra premiilor specifice până la festival, cu excepția Marelui Premiu și a Premiului Special pentru traducere.

Forumul Național Cultural „Brâncoveniana“ – 2026

Regulament Concurs de poezie patriotică și creștină



În ziua de sâmbătă, 15 august, a. c., la Palatul Brâncovenesc din Potlogi, județul Dâmbovița, va avea loc cea de a VIII-a ediție a Forumului Național Cultural „Brâncoveniana“ în cadrul căruia este inclus și Concursul de poezie patriotică și creștină „Sub crucea Sfântului martir Brâncoveanu“.

La acest concurs pot participa creatori de poezie, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din România, Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, sau ai unor uniuni/ societăți/ asociații scriitoricești profesioniste din țările în care își duce existența diaspora românească.

Lucrările trimise la concurs (max. 5-6 poezii) vor fi cuprinse într-un fișier și vor purta un motto, care se va regăsi și în cel de-al doilea fișier, separat de primul, și în care vor fi precizate: numele autorului, adresa de domiciliu, e-mailul, numărul telefonului mobil și o fotografie bust în format jpeg.

Premiile concursului vor fi: Trofeul „Brâncoveniana“; premiile I, II, III; mențiuni și premiile speciale oferite de: Arhiepiscopia Târgoviștei, unele instituții, asociații culturale și reviste din județul Dâmbovița și din Capitală.

Câștigătorii trofeului, precum și al premiilor I, II și III vor beneficia de publicarea a câte unui volum de poezii, în 50 de exemplare, la Editura Bibliotheca din Târgoviște, și a căror lansare se va face cu prilejul Zilei Naționale a Culturii sau a Zilelor culturii potlogene.

Ultima dată a expedierii poeziilor este 20 iulie 2026, la e-mail: biblioth@gmail.com.

Telefoane de contact: Loredan Marcu (0724 636 300) și George D. Piteș (0723 586 156).

Director Executiv al Forumului „Brâncoveniana“
Prof. Valentina Vasile

Tușeu e-MI

De vântul lumii pe Sabar

Prieteni dragi, voi nu aveți habar
De cum adastă zilnic pe Sabar
Rebelul vânt al lumii peste sat
Când eu trec puntea dinspre înnoptat
Ducând în spate traista cu minuni
Deduse din prea lungi narațiuni

Adesea mă opresc lâng-un copac
Și îl întreb discret dacă să tac
Sau cu – din palme – pâlnie la gură
Sa proferez o lungă strigătură
Ce să se ducă-n vânt, de să răsune
Precum un tunet în deșertăciune

Iar el – copacul – îmi răspunde-așa:
De ții cu-adevărat la frunza mea
De o vrei verde și o vrei și lată
Strigă la vânt – odată și-nc-odată
Și fi-vei auzit din poartă-n poartă
De lumea vie și de lumea moartă

Irumpe dară, prietene, din foale
Și tună lung din corzile vocale
Dă lumii-ntregi tsunami de fiori
Să spele ură, nedreptăți, orori
Cu vânt din cer, o oaste îngerească
Să-ndrepte lumea, să o oblojească!







SUMAR

EDITORIAL / p. 2
COLUMNA, COLUMNA / p. 3
PURUREA EMINESCU / p. 5
Eminescu în Dobrogea / 5
Eminescu în limba polonă / 10
Poeții în războiul statuilor / p. 15
Caragiale despre Eminescu / p. 18
MONDOBLOGOSFERA / p. 19
Nicolae Mareș – *Titulescu și Basarabia* / p. 19
Tușeu – *Din culisele războiului din Golful Persic* / p. 20
Ben Todică – *Sovromul globalist* / p. 23
TRANSFOCATOR / p. 26
Cornel Pivariu – România între vulnerabilitate și reechilibrare / p. 26
TAIFASURI / p. 31
Taifas în trei *in memoriam* Nichita Stănescu / p. 31
Taifas cu Victoria Milescu – *Luciditate în fața haosului urban* / p. 37
Magda Ursache – *Critificțiuni și critifricțiuni* / p. 41
CUVINTELE, AH, CUVINTELE / p. 44
Poemul lunii / p. 44
De Sophia / p. 44
Memento Fănuș – Neîntrecut bijutierul metaforei / p. 45
Poezie / p. 45
Șerban Codrin / p. 48
Luiza Cala / p. 51
Proză / p. 53
Ștefan Dumitrescu – *Delirul* (vol. II) / p. 53
Mircea Lungu – *Și sarea și marea...* / p. 57
Irina-Ana Drobot – *A fost odată* / p. 59
Cai Qing – Un vizitator neașteptat / p. 61
Printre tomuri / p. 62
Constantin Lupeanu – *Marian Ilie, poetul născut, iar nu făcut* / p. 62
Irina-Ana Drobot – *Cum să citim și să scriem haiku* / p. 64
LITERATURA FĂRĂ FRONTIERE / p. 69
Victoria Milescu – *Festivalul „Nichita Stănescu" – Getafe* / p. 69
Cai Qing – *Imnul Învierii* / p. 74
Cai Qing – *Poezia chineză în 2026* / p. 75
Claudia Napoli – *Literatura americană* / p. 77
Gabriela Banu – *Bucureşti-Madrid-America Latină* / p. 78
Tușeu – *Simbiozele – fără frontiere* / p. 78
LIMBA CE-O VORBIM / p. 82
Rodica Lăzărescu – *Interviu cu Mihai Vinereanu* / p. 79
Mihai Batog-Bujeniță – *Dacofili, dacofobi și dacopați* / p. 88
Tușeu – *Cum e posibil?* / p. 90
MISCELLANEA / 92
Petre Cichirdan – *Brâncuși și-a semnat opera de la Tg. Jiu* / p. 92
Semnal editorial – Mihai Bandac / p. 95
Festivalului Internațional de Poezie GETAFE – 2026 / p. 96
Forumul Național Cultural „Brâncoveniana" – 2026 / p. 97